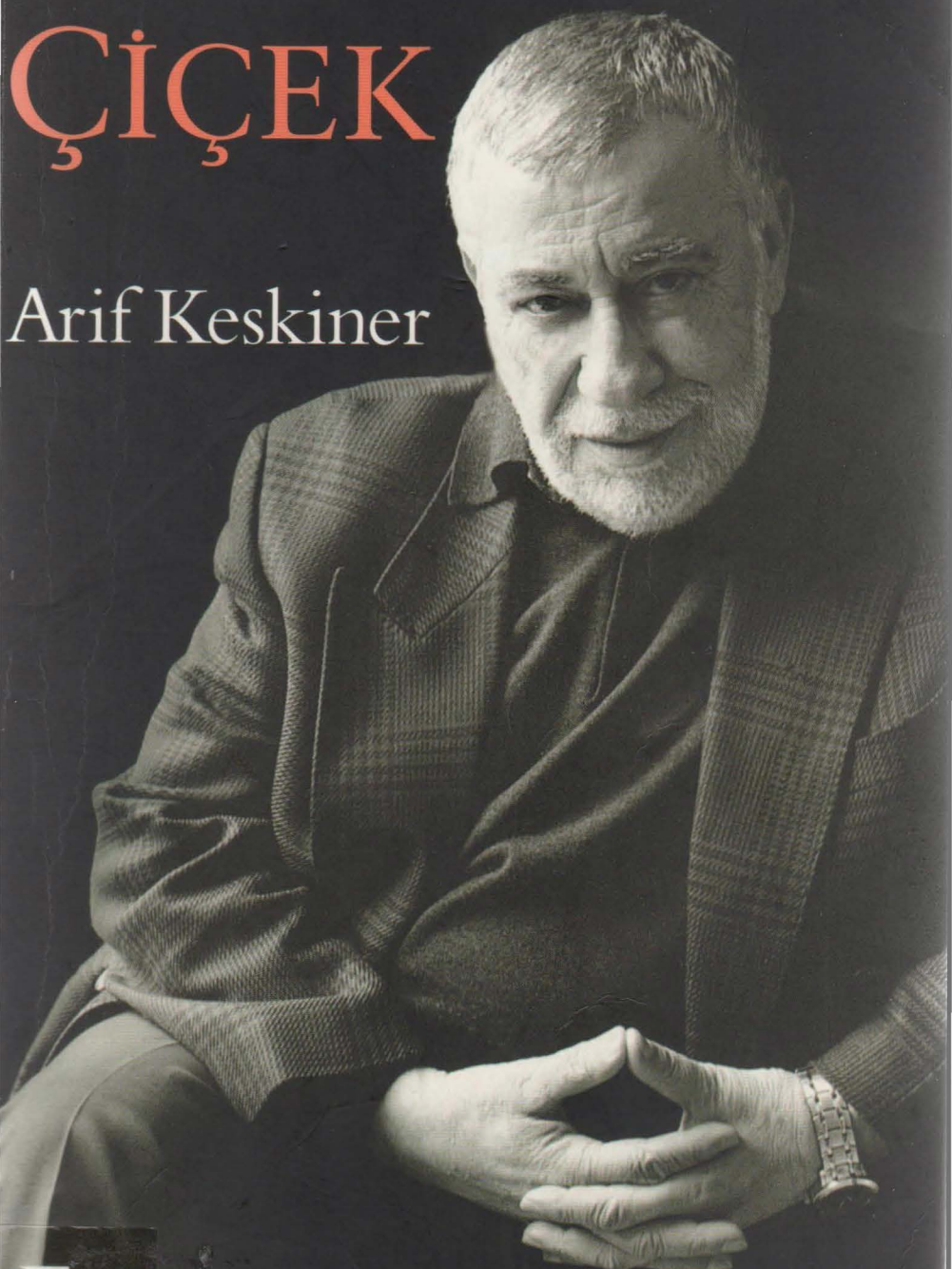
ANI

ELBETTE ÇİÇEK

Arif Keskiner

DK DOĞAN KİTAP

Elbette Çiçek

ELBETTE ÇİÇEK

Yazan: Arif Keskiner

Yayın hakları: © Doğan Kitapçılık AŞ
1. baskı / eylül 2006 / ISBN 975-293-488-9
Bu kitabın 1. baskısı 4 000 adet yapılmıştır.

Kitaba katkılarından dolayı Hürriyet gazetesine teşekkür ederiz.

Kapak tasarımı: Yavuz Korkut
Baskı: Altan Basım Ltd. / Yüzyıl Mahallesi
Matbaacılar Sitesi 222/A 34200 Bağcılar - İSTANBUL

Doğan Kitapçılık AŞ Hürriyet Medya Towers, 34212 Güneşli - İSTANBUL
Tel. (212) 449 60 06 - 677 07 39 Faks (212) 677 07 49
www.dogankitap.com.tr

Elbette Çiçek

Arif Keskiner

DK DOĞAN KİTAP

İçindekiler

1. Bölüm

Moskova-Taşkent-İstanbul 9

2. Bölüm

12 Eylül 1980 91

3. Bölüm

Bodrum... Bodrum... 227

I. bölüm

Moskova-Taşkent-İstanbul

Bir hatırlatma

Biraz önce çıktığım asmakat merdivenlerini gerisin geri hızla iniyorum. Bizimkiler hâlâ Rassia Oteli'nin büyük lobisinde gruplar halinde sohbet ediyorlar. Bir yandan da Ekber Babayev'in büyük mücadelelerle alacağı oda numaralarını bekliyorlar.

Elim ayağım titriyor. Ter içinde kalmışım. Asmakatta başıma gelenleri bir an önce dostlarıma anlatmak istiyorum.Biliyorum inanmayacaklar. Olsun varsın inanmasınlar.

Yanlarına geliyorum. Durumumu ilk fark eden Kadir oluyor. Bizim Kadir İnanır. Birden göz göze geliyoruz. Sorgulu ve şaşkın bakıyor bana.

"Hayırdır kardeş. Ne bu hal?" diyor.

O an bütün gözler birden bana dönüyor.

"Ne olmuş halime?" diyorum.

"Suratın bembeyaz. Cin çarpmış gibisin."

"Kız" diye bir sözcük dökülüyor dudaklarımdan. Fısıltı gibi.

"Ne kızı? Hangi kız?" diyor bu kez.

Gruptaki herkes, merakla ne diyeceğimi bekliyor.

"Benimki" diyorum. "Benim kız. Onu gördüm yukarda. Tam tuvalete girerken. Sütunun arkasından önüme çıkıverdi. Rüyada mıyım yoksa bu yaşadıklarım gerçek mi? Bilmiyorum."

Dönüp hep birlikte asma kata bakıyoruz. Kimseler yok...

"Yine mi güzeliz, yine mi çiçek" diyorum kendi kendime. "Mutluluktan ölünür mü? Ölünür."

İşte bu sözlerle bitirmiştim bir önceki, *Yine mi Çiçek* adlı kitabımı. Şimdi bu kitaba kaldığım yerden devam ediyorum.

Unutamadığım kız

Sözünü ettiğim kızın adı Valentina. Bir yıl önce, yani 1977 yılında geldiğim Moskova Film Festivali'nde büyük bir aşk yaşadığım, sinema okulunun son sınıfında okuyan bir kız. Ayrılırken görüşemediğim. İstanbul'a dönüşte "I love you"lu telgraflar çektiğim. Mektuplarıma cevap alamadığım kız. Akşamları içki sofralarında cevap alamamanın umutsuzluğunda, içkilerime meze yaptığım Valentina. Bir yıl sonra, yani biraz önce asmakatın tuvaletine girerken, bir sütunun arkasından çıkıveren kız. Dilim tutulmuş gibi öylece kaldım. Karşımda durmuş, gülümsüyordu.

Çok kısa bir şaşkınlığın ardından, sarılıyoruz birbirimize. Üst kata çıkan merdivenlerin sahanlığına doğru öpüşerek uçuyoruz. Öpüşüyoruz... Öpüşüyoruz. Ben Türkçe, o Rusça bir şeyler söylüyoruz karşılıklı. Sözcükler birbirine karışıyor. Herkes kendi dilinde özlemini anlatıyor. Bu dilsiz konuşmanın sonunda "Hadi şimdi git, ben seni bulurum" diyor sanki. İşte öyle ayrılıyoruz birbirimizden.

Birden bütün kafileye yayılıyor haber. Herkes merak içinde, onu görmek istiyor.

Babayev, elinde anahtarlar yanımıza geliyor. Tek tek hepimize, oda numaralarımızla anahtarlarımızı veriyor. Bir saat sonra lobide buluşmak üzere ayrılıyoruz. Ben lobide kalıyorum Babayev'le. Türkiye'deki dostların selamlarını iletiyorum. Özellikle Egemen Bostancı'nın. Türkiye'den söz ediyoruz. Terörden. Gençlerin ölümünden. Ecevit'in iktidarından. Devletin hazinesindeki döviz yokluğundan. Beş sent'e muhtaçlığından. Dostlardan. Yaşar Kemal'den, Aziz Nesin'den.

Sonra hemen kendi konuma dönüyorum. Valentina'dan söz ediyorum. Geçen yıldan tanıyor onu. Yine festival organizasyonunda olduğunu söylüyor. O zaman jeton düşüyor bende. Kendime bir senaryo yazıyorum hemen. "Yani" diyorum, "kız bu organizasyonda çalıştığı için benim adımı listede gördü. Uçak da bugün gelecek. Ve biz bu otelde olacağız. Kız da bu yüzden beni bekliyor. Öyle mi? Yani, bir rastlantı değil mi bu?" diyorum.

"Doğru" diyor Babayev. "Aynen öyle."

"O halde, dönüşte de burada olacak."

"Herhalde. Seni istiyorsa tabiî." Diye gülümsüyor.

"Evlenmek istiyorum onunla" diyorum.

Benim ne kadar "ayran gönüllü" olduğumu bildiğinden, pek ciddiye almaz görünüyor. Biraz sinirlenir gibi yapıyorum. Suratım asık.

"Bana inanmıyorsun galiba?"

En babacan haliyle;

"Arifçiğim, benim bildiğim sen bekâr değilsin. Öyle değil mi?"

"Evet, öyle. Ama şu an mahkemedeyiz. Bugün, yarın boşanmış olacağım."

"Tamam da, bu iş Moskova'da pek kolay değil. Sovyetler'de yabancıyla evlenmeye pek izin vermezler diye biliyorum. Sistem bunun için çok engel koymuş. Onları aşmak zor. Bu yüzden çok başın ağrır, bunu bilesin."

"Zor olsun be Babayev. Ne yazar bize. Sen benim asıl adımı biliyor musun?"

"Elbette biliyorum. Komünist Arif'i bilmeyen mi var?"

"Hayır. Onu bilemezsin. Bir lakabım daha var. O da 'Mücadele Arif'tir."

"Niye öyle diyorlarmış?"

"Benim için olmaz diye bir şey yoktur. Kafaya koymuşsam sonuna kadar uğraşırım. Ve mutlaka da yaparım. Senin anlayacağın, kimse durduramaz."

"Peki. Senin dediğin olsun. İnşallah biz de görürüz o günleri."

"Yemin ediyorum, o gün nikâh şahidim de sen olacaksın."

"Tamam, tamam." diyor Babayev inanmaz bir şekilde. "Başına bir şeyler gelsin istemem. Hadi şimdi şu valizleri yukarı çıkaralım. Şimdi arkadaşların gelir."

Birlikte benim odama çıkıyoruz. Valizlerimi açıyorum. Onun için aldığım hediyeleri veriyorum. Koca bir paket Türk edebiyatından son çıkan kitaplar. En çok onlara seviniyor.

O kitaplara bakarken, ben girip bir duş alıyorum.

Akşam yemekte, bütün ekip kızı soruyor. Valentina'yı. Merak içindeler. Ben de öyle. Kendimden eminim artık. Muhakkak gelir diye düşünüyorum. Ben de istiyorum tabiî Taşkent'e gitmeden önce son bir defa görmeyi. Ekber Babayev'e söylediklerimi ona da söylemeyi. Votkalar, şampanyalar birbirini kovalıyor. İçtikçe içiliyor.

Arkadaşlarımın Moskova'da ilk geceleri. Yarın öğlende Taşkent'e hareket edeceğiz. Asıl, dönüşte üç dört gün kalacağız burada.

Ekibin başında, Sinema Dairesi Başkanı Doç. Oğuz Onaran var. İstanbul'dan katılanlar; Atıf Yılmaz, Kadir İnanır, Semra Özdamar, Süreyya Duru, Eriş Akman ve ben. Ankara'dan, TRT'den gelenler ise; Ünal Küpeli, Hüseyin Karakaş, Nevzat Şenol, belgeselci Süha Arın Hoca. Türkân Şoray'la Rüçhan Adlı da davetli

ama onlar gelmediler. Sanıyorum Taşkent Festivalini önemsemediklerinden. Oysa Türkân'ın da oynadığı, bizim filmimiz *Selvi Boylum Al Yazmalım* bu festivalde Türkiye'yi temsil ediyor. Gelmeyişlerine biz de üzülüyoruz ama ne yapalım. Elimizden gelen bir şey yok.

Yemekte Ünal Küpeli yine herkesi kırıp geçiriyor. Sürekli "Havleci Memet" hikâyeleri anlatıyor. Arada bir bana takılıp,"Kirve, nerde bizim gelin? Gelsin de bir görelim. Meraktan çatlayacağız." diyor.

Hepimizin gözü kapıda. Moskova Konsolosumuz Necil Nedimoğlu da katılıyor yemeğe. Dostlarıma onu tanıştırıyorum. Necil, güzel bir hariciyeci dost. Yarın o da eşiyle birlikte bizim ekibe katılacak.

Birden kapıdan Valentina'nın bize doğru geldiğini görüyorum. Hemen ayağa fırlıyorum. Elinden tutup masada yer gösteriyorum. Masa birden karışıyor. "Oooo.", "Vay vay vay", "Ne güzelmiş be.", "Arif'ten de bir şey kaçmaz haa.", "Allah Allah! Yengenin güzelliğine bakın" sesleri yükseliyor.

Valentina'yı Ekber'in yanına oturtuyorum. Ben de onun yanına. Tek tek herkese tanıştırıyorum. Dostlarım gülümseyerek selamlıyorlar. Necil daha ilk günden masamıza gelen Valentina'ya biraz da kuşkuyla bakıyor. "Nerden çıktı bu kız?" der gibi. Bir kadeh şampanya da ona veriyorum. Ben masada yokum. Havalarda uçuyorum. Yüreğim yüksek volümde çarpıyor. Ağzım kulaklarımda.

"Haydi dostlar" diyorum. "Bugünün şerefine. Valentina için, aşk için kadehlerimizi kaldırıyoruz. Nazdrovya Valentina" diyorum. Hep bir ağızdan "Nazdrovya" diye kalkıyor kadehler.

Durumdan hepimiz mutluyuz. Valentina'nın beyaz yüzü kıpkırmızı oluyor.

Az sonra izin istiyorum masadan. Odama çıkıp Valentina'nın hediyelerini getiriyorum. Üzerinde adı yazılı olan kalın altın bileziği koluna takarken bir alkış yükseliyor masadan. Valentina bileziğin üstündeki kendi adını okurken, birden utangaç gülmeye başlıyor. Tüm masa şaşkın, Valentina'ya bakıyor. Kolundaki bileziği Ekber Babayev'e gösteriyor. Bir kahkaha patlıyor Babayev'den. Sonra, ismin harflerinden birinin yanlış yazıldığı anlaşılıyor. Bütün masa gülmekten kırılıyor. Ben kendime bir gerekçe bulmaya çalışıyorum. Sürpriz olsun diye ismini Kiril alfabesiyle yazdırmıştım bileziğe. Tabiî onu da bilmediğimden biraz uydurmuştum. Bilseydim, önce Süreyya Duru'ya gösterirdim. O biliyormuş meğer. Uçakta gelirken hepimize Kiril alfabesinin harflerini öğretmişti.

Evlilik teklifini herkesin içinde yapamadım. Utandım sanki. Ya da, onun çok özel olması gerektiğini düşündüğümden. Gecenin sonunda, onu otelin kapısında uğurlarken işaretle yapıyorum bunu. "You, ben" diyorum,"ikimiz."

Bir elimle onun elini tutuyorum, yüzük takıyormuş gibi yapıyorum. Gülümsüyor. Mahçup. "Mama gavaril" diyor. Anlıyorum ki annesiyle konuşması gerekli. "Okey, okey" diyorum. "Mama gavaril." "Sonra, sonra. After Taşkent, okey."

"Yes, after Taşkent. Ya gavaril you" diyor.

Öpüşüp ayrılıyoruz. Otelde kalması, odaya çıkması yasak. Varsın yasak olsun. Kendimce işi çözdüm ben. Dil bilmeden bu iş ancak bu kadar olur.

Masaya döndüğümde:

"Tamam arkadaşlar. İş bitti. Evlilik teklifini yaptım. Taşkent dönüşünde cevap verecek. Ama önce annemle konuşmam gerek dedi."

"Bütün bunları nasıl konuştun la" diyor Kadir İnanır.

"Bu bir sırdır. Bokunu çıkarma. Hadi arkadaşlar, Valentina'nın şerefine" diyorum.

Ve o gece mutlu bir uyku çekiyorum.

Taşkent Film Festivali

Taşkent'te uçaktan inerken, önce bir sıcak dalgası karşıladı bizi. Sonra hava meydanında, festival komitesi. Havaalanı bizim Kayseri Havaalanı'ndan küçük. Meydanda, yaklaşık iki metre uzunluğunda borularla yerel giysiler içinde ona yakın kişi bir şeyler çalmaya çalışıyor. Geleneksel bir enstrüman bu. Kızlar rengârenk elbiseler içinde. Hepimize "Hoş geldiniz" diyorlar. Hava sıcak mı sıcak. Çukurova'dan beter. Otobüse zor atıyoruz kendimizi. Bir an evvel otele gidip, soğuk duş almak istiyoruz.

Taşkent, dümdüz ovada kurulmuş bir şehir. Özbekistan'ın başkenti. Çekik gözlü Özbekler. Dilleri Özbekçe. Ama Türkçe gibi. Dikkat ederseniz her şeyi anlıyorsunuz. Burada yabancılık çekmeyeceğiz anlaşılan. Mihmandarlarımız Necil ve Babayev.

Festivale, Asya ve Afrika ülkelerinden bin beş yüz kişi davetli. "Az gelişmiş ülkeler film festivali" demek daha doğru. Tabiî bütün Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği sinemaları da var. Herkesin amacı filmlerini pazarlamak ve ortak yapımlar için zemin aramak. Bu anlamda bizim *Selvi Boylum, Al Yazmalım* filminin şansının daha büyük olduğunu sanıyorum.

Buraya gelirken bazı hazırlıklar yapmıştım. Örneğin, Kapalıçarşı'dan bin tane yazma buldum. Kırmızı yazma. Kiminin çevresi oyalı, kimisi rengârenk pullu yazmalar. Onların üzerine serigrafiyle İngilizce "Red Scarf – 1978 Taşkent Festivali – Turkey" yazısı ile filmin afişindeki Türkân ile Kadir'in kamyon kaportasının üstünde oturdukları çok güzel bir fotoğrafı siyah olarak bastırdım. Rahmetli, bizim eski tüfek arkadaşımız Yelfe İhsan, keyifle yapmıştı bu işi. Ayrıca bastırdığım küçük bir broşürü de matbaadan alıp binmiştim uçağa. Bir de, herkese dağıtılmak üzere bizim mavi nazar bocuklarından almıştım, iki bin tane kadar.

Türkân Hanım'ın gelmemesi bizim için çok büyük eksiklikti. O da olsa, bizim ekibin eline kimse su dökemezdi. Otelde herkes onu soruyordu. O tarihte Türkân Hanım'la ilgili çok haber çıkıyordu Sovyet sinema ve sanat dergilerinde. Çünkü Ajdar İbrahimov'un çekeceği Nâzım'ın *Ferhat ile Şirin* adlı hikâyesinden yola çıkılarak yazılan *Bir Aşk Masalı* adlı filmde oynayacaktı. Bu, Türk-Sovyet yapımı ilk film olacaktı. Filmin Türkiye ayağını ise Sabah ve Yılmaz Duru oluşturuyordu. Bu yüzden Türkân Şoray herkesin merak ettiği bir oyuncuydu.

Otelimize yerleştik. Lobiye indiğimde Ajdar İbrahimov'a rastlıyorum. Onun siparişi olan giysileri Moskova'da, karısı Rita'ya teslim etmiştim. Sarılıp öpüşüyoruz. Çekeceği filmden söz ediyor. Türkân'ın gelmeyişine o da çok üzülüyor. "Nasıl olur gelmez festivale" diye dövünüp duruyor. Adam haklı. Bu festivalden yararlanıp filmiyle ilgili şovunu yapacak. Film çekmek o kadar da kolay değil. "Oğuz Bey'le konuşuruz" diyorum. Durumu ona anlatıyoruz. Oğuz Abi mahcup biri. Konuşurken yüzü kızarıyor. Bu işlerin adamı değil. O bir bilimadamı. Yumuşak, sevecen. Problemlerden hoşlanmadığı belli. "Sen bir arasan" diyor bana. "Durumu anlatsan Rüçhan Bey'e."

"Olur" diyorum.

Zaten Gusseinov'un peşimi bıraktığı yok. "Telefon et, telefon et" diye.

Ben kendi işimin peşindeyim. Bir yandan Eriş'i sıkıştırıp duruyorum, şu tanıtım broşürlerini dağıtalım diye.

Eriş, "Tamam, tamam. Halledeceğim" diyor.

Festival'in açılış filmi: "Selvi Boylum Al Yazmalım"

Bizim filmin pazarlama işini ona vermişiz. O, festival festival gezdiği için çok tanıdığı var. Ama o daha çok kadınlarla ilgileniyor.

Peşini bırakmıyorum. Ertesi gün festivalin açılışı var. Festival *Selvi Boylum, Al Yazmalım*'la açılıyor. Biliyorsunuz, filmin hikâyesi, o dönem Sovyetler Birliği'nin en önemli yazarlarından Cengiz Aytmatov'a ait. Bu yüzden herkesin gözü bizim filmde. Cengiz'in niye festivale gelmediğini soruyorum tanıdıklara. "Muhakkak gelir" diyorlar. Ama ortada yok. Ertesi gün belki açılışa gelir diye düşünüyorum. Hayır. Benim derdim de, bir an önce onun filmi görmesi.

Festivalin açılış akşamı, bütün davetliler otelin salonunda yemekteler. Eriş'i sıkıştırmaya devam ediyorum. Hediyeleri dağıtalım diye. Eriş oralı değil. Sinirleniyorum. Alıyorum yazmaları ve mavi nazar boncuklarını. Tek tek, masa masa bütün konuk kadınlara dağıtıyorum. Tüm kadın davetliler, başlarında kırmızı yazmalarla gidiyor sinemaya. Sinema salonu gelincik tarlası gibi. Mutlanıyorum. Keyfimden gözlerimden yaşlar dökülüyor. Kadir yanımda. Birlikte seyrediyoruz. Film bittiğinde tüm salon ayakta alkışlıyor. O ne güzellik anlatamam. Gece, otelin Press Bar'ında çekiyoruz kafaları. Masamızda Türk bayrakları. Herkesin gıptayla baktığı bir ekibiz. Tebrikleri kabul ediyoruz. Yine tüm sinemacılar Türkân Hanım'ı soruyorlar. Dayanılır gibi değil. Oğuz Bey ısrarla "Telefon et. Gelsinler" diyor. Gusseinov yanımda yalvarıyor.

Telefonda Rüçhan Bey'e anlatıyorum durumu. Rüçhan Bey olmazlanıyor. Taşkent'i anlatıyorum. Bunun kendileri için çok önemli olacağını söylüyorum. Ülkemiz için de böyle diyorum.

"Peki, ödül alacak mıyız?" diyor.

"Ben garanti ediyorum. Bu beğeni, bu sevgi yüzde yüz ödül getirecek" diyorum. "Muhakkak ilk uçakla bekliyoruz."

"Arifçiğim, Türkân'ı ikna edersem geliriz" diyor.

Gusseinov'a anlatıyorum durumu.

"Burada ödül yok ki" diyor. "Bu festivalde sanatsal kuruluşlar kendi aralarında değerlendirme yapar. Her kuruluş kendi adına bir ödül verir. En önemlisi, Oyuncular Birliği Ödülü'dür. Onu da Türkân Hanım'dan başkasına vermezler sanırım. Hele filmi gördükten sonra bence garanti" diyor.

Rahatlıyorum. Demek fazla yalan söylememişim Rüçhan Bey'e. Bir yandan onların gelmesini bekliyor, bir yandan dalgamızı geçiyoruz. Ünal gardaşım azgın boğalar gibi zamparalık peşinde. Beceriyor da. Hüseyin'in o taraklarda bezi yok. Süha Arın ile Semra arasında bir şeyler dönüyor gibi. İstanbul'a döndükten bir süre sonra yapılan evlilikle, işi anlamış oluyoruz. Festival onlara yaramış.

Kadir İnanır Apollon gibi

Kadir İnanır'la ikimiz birlikte geziyoruz. Kadir Apollon gibi. Yakışıklılığı herkesin gözünü alıyor. Fakat abimin kimseye yüz verdiği yok.

Geldiğimizin ikinci günü, dostluklar kurmaya başladık. Pakistanlı bir kadın oyuncu ve onun on sekiz yaşındaki kız kardeşi ile prodüktör olan anneleri bizimle fazla ilgililer. Filmi izledikten sonra bana "ortak film projeleri yapabiliriz sizinle" diye öneri getiriyorlar. Küçük kızın gözü Kadir'den ayrılmıyor. Kadir neredeyse, kız orada. Yanımızdan ayrıldığı yok. Böylesine güzel, Doğulu bir kız görmedim desem yalan söylemiş olmam.

"Hadi" diyorum Kadir'e. "Görmüyor musun kız ağzına düşecek. Daha ne duruyorsun?"

"Boş ver ya, çok küçük" diyor.

"Doğu'da bu işler on dördünde başlar. Kız gelmiş on sekizine. Daha ne istiyorsun? Resmen âşık bu sana" diyorum.

Aslında gönül düşürüyor ama çekingenliğini yenemiyor. Ve kız akşamları Press Bar'a sırf Kadir için geliyor. Bazan annesi ve ablasını da getiriyor. Piste çıkıyor ve dansa başlıyor. Yemin ediyorum, ben böyle şey görmedim. O dansa başlayınca pist boşalıyor. Doğulu bir müzikle bir dansa başlıyor ki, görmeden anlaşılmaz ne olduğu. Bir dans bu kadar mı güzel olur? Bu kadar mı erotik? Gözleri Kadir'de, kendinden geçiyor dans ederken. Öylesine üç beş dakikalık bir şey değil. Eksiksiz bir saat sürüyor bu gösteri. Her gün, her gece. Kadir'in ona bakması bile yetiyor kıza.

"Kadir" diyorum. "Bak bu kız sana âşık. Sen de biliyorsun. İstersen İstanbul'a götürelim. Evlendirelim seni. Bundan iyisini mi bulacaksın? İstersen filmlerde de oynar seninle. İyi bir ikili olursunuz."

Ne yaptıysam Kadir'i kandıramadım. Döneceğimiz gün onların uçağı bizimkinden üç saat önce kalkıyormuş. Bir ara annesi geldi, kızını görüp görmediğimi sordu. Görmediğimi söyledim. Kadir'e sordum. O da görmemiş. İntihar etmesinden korktuk. Uçağın kalkış saati geçtikten on beş dakika sonra ortaya çıktı kız. Kadir'i birazcık daha görebilmek için ailesine uçağı kaçırtmış meğer. Bir süre daha birlikte oturduk. Onu gözyaşları içinde bırakıp dönmüştük Moskova'ya.

O gün akşamüstü Kadir ile beni, bir söyleşi için Özbek televizyonuna davet etmişlerdi. Bir araba gelip aldı bizi. Çok uyduruk kaydırık bir televizyon stüdyosuydu gittiğimiz yer. Bizim şimdiki taşra televizyonları gibi bir şey.

Biz yan yana oturuyoruz. Karşımızda sunucu. Önce bana Cengiz Aytmatov'u nasıl tanıdığımı, *Selvi Boylum Al Yazmalım*'ı niçin çektiğimi, filmin bu kadar güzel olma nedenlerini, senaryoyu nasıl kolhozdan bir nakliyat şirketine çevirdiğimizi sordu. Sonra Kadir'e, İlyas rolündeki başarılı oyununu falan. Uzatmayalım, bir saatlik bir söyleşiydi bu. Böylece bizi, şimdiki adıyla tüm Türki Cumhuriyetleri tanımış oldu.

Televizyonda işimiz bittikten sonra bir Gürcü filmine gittik. İronisi olan bir filmdi. Filmde o günkü Komünist Parti eleştiriliyordu. Dahası hükûmet eleştiriliyordu. Peki, böyle bir film nasıl çekilmişti? "Gürcüler yapar" demişlerdi sorduğumuzda.

Konusu kısaca şöyle: Tiflis'te bir meyhanede on Gürcü oturmuş içmekte. Moskova'dan bir parti görevlisi gelir. Aynı meyhanede yemeğini yer. Bu on arkadaşın mutluluklarından rahatsız olur görevli. Gürcüler tanımadıkları bu adamı da masalarına davet edip zorla içki ısmarlarlar. Hesap geldiğinde, Gürcülerden biri çıkarıp hesabı öder. Görevli, işletmeciyi sorguya çeker. Hesabı ödeyen gizli bir kapitalist mi, karşı devrimci mi, yoksa kaçakçı ya da karaborsacı mı diye. İşletmeci onun da bir memur olduğunu söyler. Görevli inanmaz. "Bu adam zaten şu kadar maaş alıyor." der. "Bütün maaşı ile hesabı ödediğine göre bir ay nasıl geçinir?" diye sorar. İşletmeci "Bizler Gürcüyüz. Geçiniriz." der. Ertesi sabah hesabı ödeyen Gürcü saatin çalmasıyla uyanır. Zor kalkar. Aceleyle giyinir. Kravat, ceket, çanta. Tam kapıdan çıkarken beş kopek (kuruş) metro parası bile kalmadığını görür. Hemen yan komşusunun kapısını çalar. Beş kopek ister, işe gitmek için. Bu bir Gürcü'nün hayata bakış biçimidir. Parti bunları anlamaza getirir film.

Filmden sonra yemeğe giderken, filmi çeken elli beş yaşlarındaki iki yönetmen kadına otobüste rastladım. Kadınları filmden dolayı kutladım. Çok mutlu oldular.

O gece Press Bar'da içiyoruz.

"Ee, gardaş..." dedi Kadir. "Yarın arkadaşın geliyor. Artık bize selam vermezsin."

Anlamazlıktan geldim. Aslında it gibi biliyordum ne demek istediğini. Israrla gittim üstüne.

"Ne arkadaşı geliyormuş Allah aşkına? Valentina mı?" dedim.

"Yok canım. Türkiye'den arkadaşın."

"Haa..." dedim. "Türkân Hanımlar mı?"

"Evet."

"Gelirse gelsin. Ne var bunda? Senin gibi, o da bir arkadaşım."

"Yok, yok. O başka. Ne de olsa Türkân Şoray."

"Hadi lan sen de. Manyak mısın nesin? Zaten şu Türkân Hanım'la ne kavgan var bir türlü anlamıyorum. Hem beraber filmde oyna hem de kadınla konuşma. Ne yani bu? Benim aklım ermiyor. Senin ki eriyor mu?"

O zaman sustu. O gelirse, kim bilir belki de tüm odak noktası o olacak diye düşünüyordu. Ben de biliyordum geleceğini, ama kimseye söylememiştim.

Türkân Şoray Taşkent'e geliyor

O akşam yemekte hep birlikteyiz. Türkân Hanım ile Rüçhan Bey de geldiler. Hepimiz hoş geldiniz dedik. Benimki biraz daha abartılı olabilir. Kalktım, öpüştük. Kadir huzursuz. Fısıldar gibi bir şeyler söyledi, kimsenin duymadığı. Âdet yerini bulsun kabilinden.

Ünal, Hüseyin ve Nevzat yeni tanışıyorlar Türkân Hanımlarla. Ama Ünal için bir şey fark etmiyor. Sanki kırk yıllık dostu, akrabası gibi sohbete dalıyor Rüçhan Bey'le. Oradan buradan derken hemşeri çıktılar Malatya'dan. Malatya, Havleci falan. Muhabbet koyulaştı. Ekip tamam. Bizim masa bütün salonun dikkatini çekiyor. Tüm davetliler Türkân Hanım'ı yakından görmek için bizim masanın çevresinde dolanıyor. Cesaret edenler masaya gelip filmle ilgili tebriklerini sunuyorlar.

Türkân Hanım'ın geldiği günün ertesi, kelli felli iki adamın beni görmek için geldiğini söylediler. Gelenleri masaya buyur ettik. İçki söyledik. Meğer konuklarımız Kırgızistan'dan geliyormuş. Bir tanesi Kırgızistan Kültür bakanı, diğeri Sinema bakanıymış. Cengiz Aytmatov'un selamlarını getirmişler. Bizim ekibi, müsait bir günümüzde Kırgızistan'a davet ediyorlar.

"Olur ama nasıl gideceğiz? Uçak, vize falan. Nasıl olacak bu işler?" diyorum.

Onları merak etmemeliymişiz.

Kendi aramızda konuşmaya başlıyoruz. Dört gün sonra, festival bir günlük tatile giriyor. Gelen konuklar isterlerse Semerkant'a, Buhara'ya gidebilecekler. Oralara gitmek isteyenler ayrılıyor. Biz, bizim film ekibi yani, Atıf Yılmaz, Türkân Şoray, Kadir İnanır, Rüçhan Adlı, ben, Oğuz Onaran, Ekber Babayev, Moskova Başkonsolosumuz Necil Nedimoğlu ve eşi Kırgızistan'a gidecektik. Durumu konuklara bildirdik.

Konuşmalar arasında Ünal Rüçhan Bey'e:

"Yahu Rüçhan Abi, erkenden gidip yatıyorsunuz. Oysa biz ge-

celeri Press Bar'da çok eğleniyoruz. Siz de gelsenize. Biraz gözünüz gönlünüz açılır" dedi.

"Nasıl olur? Bilmem ki." dedi Rüçhan Bey.

"Olur, olur." dedim. "Mesela, yarın akşam belediye başkanının resepsiyonundan sonra gidelim. Bu geceden masa ayırttırırım." dedim.

Rüçhan Abi Türkân Hanım'a baktı. Türkân Hanım istekli davrandı. Onlar da değişik bir gece yaşayacaklardı nasıl olsa.

Burada bir durumu anlatmadan geçmeyelim. Benim adıma çok önemli çünkü.

Otelin restoranında her masaya bakanlar aynı garson kızlardı. Bizim masaya da bir Özbek, bir Rus kadın bakıyordu. Rus olan, olabildiğince güzel bir kadındı. Nasıl olsa evlenmeye karar vermiştim. Son bir defa kaçak et kesmenin ne yanlışı olabilirdi? İşte bu yüzden Türkçe bilen Gülnar'a, Rus kızı Valya'yla aramı bulmasını rica ettim. Birkaç gündür böyle bir durum da geçiyordu yemeklerde. Ünal Valya'ya "Yenge" demeye başlamıştı. Kız da kıkır kıkır gülüyordu. İş olacak gibiydi.

İşte o gün gidip Valya'ya, ertesi gün akşam için benim adıma on kişilik yer ayırmasını rica ettim.

Ertesi gün, şehrin içindeki Belediye Sarayı'nın bahçesinde çok görkemli bir resepsiyon vermişti belediye başkanı. Bütün davetliler ki, bin beş yüze yakın değişik ülke insanı, başkanın konuğuydular. Bizler en gözde ekip olarak bahçede yerlerimizi aldık. Bütün gözler bizim ekipte. Herkes birbirinden yakışıklı. Yani bize öyle geliyor. Türkân ile Semra da göz dolduran iki Türk oyuncusu. Yenildi, içildi. Sohbet gırla. Bir ara Türkân Hanım ile Rüçhan Bey'e gece on birde Press Bar'da olacağımızı hatırlattım. Türkân Hanım keyifli. O gece değişik bir şey yaşayacağını biliyor. Kadir'e âşık olan Pakistanlı kızı ve dansını merak ediyor.

Kadir'in kıskançlığı

Onlardan ayrılıp tekrar Kadir, Ünal ve Hüseyin'in yanına geliyorum. Votkalar, şampanyalar su gibi akıyor. Saat ondan itibaren konuklar dağılmaya başladı. Bizler de kalabalık arasında sohbet ede ede yürüyoruz. Şakalaşıyoruz. Birden Kadir bana dönerek:

"Arifçiğim, bak bu akşam masamızı ayırttım. Misafirlerini filan istemem" diyor.

"Sen ne diyorsun be?" diyorum. "Onlar benim konuklarım. Ben zaten masa ayırtmıştım. O zaman sen masanda otur."

"Onu bunu bilmem. Arkadaşlarını masamda görmek istemiyorum."

"Sen delirdin mi?" diyorum. Onlar da senin gibi arkadaşlarım."

"Başlatma arkadaşlarından" lafı üzerine kavgaya tutuşuyoruz. Tam yumruklaşmaya başlarken ve iş daha fazla büyümeden Ünal Küpeli ile Hüseyin Karakaş araya girip bizi ayırıyorlar. Hırsımdan ağlayacağım nerdeyse. Böyle anlayışsızlık, böyle kin mi olur? Her ne boksa, memleketten uzakta, ülkemizi temsil ettiğimiz bir yerde, böylesine tatsız olay. Olacak gibi değil. Hemen ekibe yayılıyor haber.

O akşam doğruca odama gidiyorum. Kitap okumaya çalışıyorum.Türkân Hanım ile Rüçhan Bey giyinip kuşanıp saat on birde inmişler Press Bar'a. Kadir'i tek başına otururken görmüşler. Bakmışlar ben yokum, çekip odalarına gitmişler. Ne kadar ayıp ettiğimin farkındayım. Ama kendimi suçlu bulmuyorum. Kadir'in öyle bir yanı vardır aslında. Hangi gün nasıl davranacağı belli olmaz. Zaten zor insandır. Dostluğu da zordur, arkadaşlığı da. Kasılır durur. Bugün selam verir, ertesi gün tanımaz. Benim için değil ama, genelde öyledir. Herkes de bu tarafından şikâyet eder. Biz canciğeriz. İstanbul'da da, hemen hemen her günümüz beraber ya da aynı yerde geçer. Aynı kahveye, aynı meyhaneye, aynı bara gideriz. (Pardon, o zamanlar öyleydi. Şimdi pek görmüyoruz birbirimizi. Levent'le selam gönderiyoruz birbirimize o kadar. Gerçi şimdi Levent'le de görüşmüyorlar ya.)

Uzatmayalım, ertesi gün ekip başkanımız Oğuz Onaran geldi yanıma. Kadir'in kendisine geldiğini, kavgayı, kimsenin kendisine selam vermediğini, Kırgızistan'a gelemeyeceğini, bir an önce geri dönmek istediğini anlattı ve bu işi ancak benim halledebileceğimi söyledi.

"Olur Abi" dedim. "Bugün değil ama yarın hallederim."

Birbirimize selam vermiyoruz artık.

Ertesi gece Press Bar'a gittiğimde, on beş kişilik masanın bir ucunda, tek başına oturmuş viski içerken buldum Kadir'i. Ben de gittim, masanın öbür ucuna oturdum. Şöyle bir baktı kim gelmiş diye. Beni görünce başını çevirdi. Ben hiçbir şey olmamış gibi "Merhaba" dedim.

Döndü. Bana baktı.

"Merhaba" dedi. Sinirsiz. Sonra önüne döndü.

Bende ses yok. Bir süre öyle oturduk. Benim de viskim geldi. Bir masanın iki ucunda, ikimiz de sahneyi seyrediyoruz. Bizim ekipten insanlar başka masalarda. Bizi izliyorlar. Sonra dayanamadı.

"Gelsene böyle. Niye orada oturuyorsun?" dedi.

"İstiyorsan sen böyle gel" dedim. Güldü.

"Yok, sen gel" dedi.

Bunun üzerine ben:

"Biraz sen gel, biraz ben geleyim. Ortada buluşalım" dedim.

"Olur" dedi.

Ben koltuğumdan kalkıp masanın ortasına doğru yürürken, o da kalktı, ortaya geldi. Sonra birbirimize baktık. Sarılıp öpüştük. O oldu, bir daha kavga etmedik. Yalnız, çok yıllar sonra bir küçük olaydan kırıldım. Bir daha aramadım. Her neyse. Bazan telefonda konuşuyoruz. Birbirimizi özlediğimizi söylüyoruz, o kadar. Ama hâlâ arkadaşımdır. Kasıntıdır masıntıdır. Her şeyi en iyi o bilir. Edebiyatı çok sever. Gönlü gani, iyi bir Karadeniz uşağıdır. Yüreği altın gibidir.

Velhasıl, değişik bir adamdır şu Kadir İnanır. Hepimizin Kadir İnanır'ıdır sonunda.

Ver elini Kırgızistan

Beklenen gün geldi. Kırgızistan'a gidiyoruz. Sıcak mı sıcak bir gün. Taşkent'te ıslık çalıyor okşarcasına esen sıcak dalgası. Uçağa kendimizi zor atıyoruz. Uçağın içi de öyle. Boğulacak gibiyiz. Bizim uçağın içi dolu. Kadir'le yan yana oturuyoruz. Bütün ekip olayın böyle bitmesinden memnun. Biz de öyle. Yanılmıyorsam bir saatlik bir mesafe Fırunze. Yani bugünkü adıyla Bişkek. Zaman hiç geçmiyor sanki. Uçak Fırunze'ye geldiğinde hemen ayaklanıyoruz. Ne mümkün. Hostesler hemen yerlerimize oturtuyor bizi. "Önce diğer yolcular" diyorlar. Oysa biz biran evvel şu sıcaktan kurtulmak istiyoruz. Otur dediler ya, oturuyoruz. Sonunda bize de sıra geliyor. Bu kez "Buyurun" diyorlar. Uçağın kapısına geldiğimizde bir de ne görelim? Uçağın etrafında yedi tane televizyon kamerası. Bizim inişimizi çekiyorlar. Aprondan uçağa doğru, ellerinde halka çiçeklerle koşan sekiz-on yaşlarında yirmi kişilik bir çocuk gurubu. Kızlı erkekli, yerel giysiler içinde. Hepimizin boynuna halka çiçekleri takıyorlar. Bu olaya koşut, aprondan bize doğru büyük bir kalabalık geliyor. Kalabalığın en önünde Cengiz Aytmatov. Onun arkasında (sonradan öğrendiğimize göre) tüm Kırgız sanatçıları. Sinemacılar, ressamlar, heykeltıraşlar, müzisyenler ve en arkada Kırgızistan Bakanlar Kurulu. Değişik bir protokol. Bunu duyduğumuzda şaşırıyoruz. Cengiz'le sarılıp öpüşüyoruz. Bizim ekibi tek tek tanıştırıyorum ona. O da ya-

nındakileri tanıştırıyor. Büyük kalabalık birbirine karışmış halde. VIP salonuna doğru ilerliyoruz. Salonda peş peşe patlıyor soğuk Rus şampanyaları. Cengiz Türkçe konuşuyor bizimle. Onu görmek heyecan verici. Üstelik o akşam, filmin kopyasını almışlar festival komitesinden, Kırgızistan galasını yapacağız. Aklıma geldikçe titriyorum. Ama çok mutluyum. Aytmatov gibi bir yazar dostun öyküsünü sinemaya aktarmak kaç kişiye kısmet olur ki. O ne büyük onur bir sinemacı için. Benim için de, Atıf Abi, Türkân ve Kadir için de öyle. Babayev, Necil, Oğuz Abi de çok keyifli.

Bir ara Cengiz kulağıma eğilip:

"Önce otele mi yoksa eve mi gidelim?" diyor.

"Eve gidelim" diyorum hiç düşünmeden. "Senin için getirdiğim bir valiz var. Onu bırakalım." diyorum. "Senin için, çocuklar için deri bir şeyler almıştım da."

"Haydi, bizim eve gidiyoruz." diyor Cengiz.

Kapıda sıra sıra dizilmiş arabalar. Kameralar etrafımızda sürekli çekim yapıyor. Arabalara binip şehrin ortasından geçiyoruz. Firunze, devrimi gerçekleştirmiş generallerden birinin adı. Devrim bitince onun da adı değişti. Daha önce söyledim ya, Bişkek oldu. Sokakların iki yanında sular akıyor. Ağaçlı. Genelde iki üç katlı evler. Şehir sırtını Tiyenşan dağlarına dayamış. Cengiz'in kitaplarından ezberlediğimiz meşhur Tiyenşan dağları. Konvoyumuz şehrin dışına doğru çıkıyor. Şehir dışında tek tük daçalar (villalar). İki üç dönümlük bahçe içinde bir evin kapısında duruyoruz. Kapının yanında beş bin yıllık eski bir yazılı kaya duruyor. Orhun Yazıtları gibi. Arabalardan iniyoruz. Bahçe içinden bir merdiven çıkıyor üst kata. Merdivende yolluklar. Aynı bizim Anadolu evleri gibi. Merdiven sahanlığında genç bir kız ve bir delikanlı duruyor. Ellerinde sürahiler. Bardaklara beyaz bir şey dolduruyorlar. Ayran zannedip sordum. Meğerse kımızmış. Hep duyarız da hiç tadını bilmeyiz. Benim bildiğim kısrak sütünden yapılır.

"Doldur bakalım bir bardak" dedim gözleri çekik delikanlıya.

Bardağı alıp yarısına kadar içtim. Bir şey anlayamamıştım. Diğer yarısını da diktim kafama. Ekşimiş ayran tadında bir şeydi. Bir bardak, bir bardak daha. Hani bu kafa yapardı. Midemde bir ekşilik var. Bardağı kenara bıraktım.

Büyük salonda uzun bir yemek masası. Cengiz'in hanımı evin büyük hanımı. Her işi kontrol ediyor. Sofraya bir göz attım, kuş sütü eksik. Havyardan rakıya, votkadan şampanyaya, konyağa her türlü içki var. Hatta, at pastırması da. Salon dışarıya göre daha serin. Ne de olsa ev dağın eteğinde.

Valizi olduğu gibi Cengiz'in hanımına teslim ediyorum.

Herkes sofraya oturmuş. Ben de sofranın başındayım. Cengiz'in yanında. Diğer yanımda, Kırgızların en önemli yönetmeni diye tanıştırdıkları Okayev var. Okayev Kırgızca konuşuyor. Konuşulanları Cengiz çeviriyor Türkçe'ye.

"Ne olmuş sizlere böyle? Biz sizleri atlara bindirip gönderdik buralardan."

Sonra gözlerini göstererek:

"Gözleriniz bizimkiler gibi çekikti. Ne olmuş böyle size? Gözleriniz yusyuvarlak. Gittiniz atlarla, geldiniz samelotlarla (uçak)" diye çeviriyor Cengiz.

Siz çok ırklarla karışmışsınız. Biz aynı kaldık demeye getiriyor. Doğru. Haksız da değil. Bin yıl çok bir zaman. Bin yıldır, Anadolu topraklarında yaşayanlarla iç içe girdik. Mozaik değil, alaşım olduk hepimiz. Geçmiş bin yılı, yirmi göbek geriye hangimiz gidip sayabiliriz ki. Böyle düşünmek için hayalci olmak gerek. Hayal de gerçek değildir zaten.

Biz gülerek karşılıyoruz Okayev'in sözlerini.

Sürekli toslar söylenip kadehler kaldırılıyor. İçkiler içiliyor. Film üzerine konuşmalar yapılıyor. Oysa akşamı hiç aklıma getirmemeye çalışıyorum. Türkân Hanım da benim gibi. O da heyecanla bekliyor galayı. Akşamüstü çıkıyoruz Cengiz'lerden. Yolda, Cengiz'in bir ressam dostunun atölyesini geziyoruz. Adı Semenkul Çokmarov. Leningrad Güzel Sanatlar Akademisi mezunu. Hem ressam, hem oyuncu imiş. *Beyaz Gemi* filminde oynamış. Dört devlet ödülü almış.

Sonra bana "Bu var ya, bu" diyerek rejisör Bolat Şemsiyev'i gösteriyor.

"Bu benim kanıma girdi."

Bolat'la çocukluk arkadaşıymış. Semenkul yaz tatiline geldiğinde Bolat da bir filme başlıyormuş. "İlle de seni oynatacağım bu filmde" diye tutturmuş.

"İşte böyle başladık sinemaya" diyor. "Ama ben hâlâ kendimi ressam olarak görüyorum."

Semenkul'un atölyesini gezdikten sonra, geldik otele. Birer duş yapıp hemen yanındaki sinemaya gittik. Sinemanın içi dolu. Dışarıda içerdekinin beş misli fazla bir kalabalık var. Kırgızlar sinemayı çok seviyorlar. Hatırladığım kadarıyla üç dört milyon nüfusu var.

Çok sonraları bir dostum anlatmıştı. Bir Sovyet Sinema bakanı Sinema Yüksek Okulu'nu ziyaret etmiş. Toplantıda, "Dünyanın en iyi film yapan sineması hangisidir?" diye sormuş. Kimileri

Hollywood, kimileri Cine Citta, kimileri Fransız, kimileri de Mosfilm demiş. Bakan bunların hiçbirinin doğru olmadığını söylemiş.

Toplantıdakiler "Sayın bakan, o halde siz söyleyin" demişler. Bakan da en iyi sinemanın Kırgız sineması olduğunu söylemiş. Birçok kişi itiraz edince bakan bu kez:

"En iyi sinema Kırgız sinemasıdır. Niçin diye sorarsanız söyleyeyim. Çünkü Kırgızistan'da yılda üç film yapılır ama iki tanesi bütün dünya festivallerinde ödül alır" demiş. İşte Kırgız halkının sinemaya düşkünlüğü de oradan olsa gerek.

Cengiz Aytmatov: "Ellerine sağlık Arif. Güzel bir film olmuş"

Fuaye dolmuş. Filmin başlama anonsu yapılınca biz de bu mütevazı, sempatik sinema salonuna girdik. En arka sırada Cengiz'le yan yana oturuyoruz. Hikâyede nasıl değişiklikler yaptığımızı anlatıyorum.

"Bakalım, görürüz şimdi." diyor.

Film başlamadan önce Oğuz Onaran Bey, Sinema Dairesi Başkanı olarak bir konuşma yapıyor. Bu filmin; Türkiye, Kırgızistan ve Sovyetler Birliği arasındaki ilişkilerde nasıl etkin bir rol oynadığından, sinemanın uluslararası ilişkilerin yanı sıra kültürel anlamda da insanları birbirine yakınlaştırdığından söz ediyor.

Sonra, Cengiz çıkıp kısa bir esprili konuşma yapıyor. "Filmi görelim, sonra konuşalım" diyor.

Gelip yanıma oturuyor. Heyecandan yerimde duramıyorum. On beş dakika sonra ağlayarak çıkıyorum fuayeye. Bir daha da girmiyorum salona. Filmden sonrası için açık büfe hazırlamışlar. Oturup başlıyorum içmeye. Sinirlerim yatışmak bilmiyor. Bir, bir daha derken film bitiyor. Ben fuayenin ortasında heykel gibi duruyorum. Cengiz bana doğru geliyor. Dilim tutulmuş sanki. Sadece ağzının içine bakıyorum Cengiz'in, ne diyecek diye.

Elini uzatıyor, elimi sıkıyor. Sonra bana sarılıyor. Kulağıma:

"Ellerine sağlık Arif. Güzel film olmuş" diyor.

Büfeye doğru gidiyoruz. Birer şampanya ile kutluyoruz *Al Yazmalım*'ın başarısını. Türkân'ı, Kadir'i, Atıf Abi'yi tek tek kutluyor Cengiz. Kırgızlar çılgın gibi. Zaten çok iyi bildikleri konunun, bir de Türkler tarafından çekilmesi onlar için çok onur verici bir şey.

Semenkul geliyor. Elinde kadeh. Keyifli. Babayev onun konuşmalarını çeviriyor bana.

"Arif Bey, çok güzel bir film gördüm. Size söyleyeyim ki bu hi-

kâye Kırgızistan'da iki defa filme çekildi. Biri sinema filmi, biri televizyon dizisi. İkisinde de ben oynadım. Birinde Kadir Bey'in, birinde Ahmet (Mekin) Bey'in rollerini. Ama görüyorum ki, sizin filminiz benim oynadığım iki filmden de güzeldir. Kutlarım sizi." diyor.

Cengiz'den gerekli iltifatı almış, sınıfı geçmiştim. Şimdi de Semenkul Çokmarov'dan bu sözleri duymak, parayla ölçülemeyen bir mutluluktu benim için.

Gala gecesinin ardından, Kültür Merkezi'nde bizim için verilen eğlenceli bir partiye gidiyoruz. Sabahın dördüne kadar içip, danslar ediyoruz, halaylar çekiyoruz.

Ayrılırken, sabahleyin bir şey isteyip istemediğimi soruyorlar. Bir film vardı. Adını duymuş, kitabını okumuştum. Cengiz Aytmatov'un hikâyesinden Bolat Şemsiyev yapmıştı. Onu görmek istiyordum. *Beyaz Gemi*'yi yani. Saat sabah dokuzda görebilirmişim. On birde Tiyenşan Dağları'na çıkacakmışız.

"Kalkabilir misin?" diye soruyorlar.

"Kalkarım" diyorum.

Bu konuşmayı Türkân Hanım da duyuyor.

"Arif Bey, beni de uyandırır mısınız? Ben de çok görmek istiyorum" diyor.

"Neden olmasın?" diyorum.

Ertesi sabah saat dokuzda Türkân Hanım, Rüçhan Bey ve ben bizim için özel oynatılan Okayev'in atlarla ilgili belgeselini, ardından Bolat'ın *Beyaz Gemi*'sini seyrediyoruz. Müthiş bir ziyafet bizim için.

"Çok ayıp ettim galiba, Arif Bey"

Saat on birde arabalara binerek, Tiyenşan Dağları'na doğru çıkmaya başladık. İki saat sonra Firunze ayaklarımızın altındaydı. Aynı bizim Osmaniye gibi, dağa sırtını dayamış ovaya doğru uzanıp yatıvermiş gibi Firunze. Dağların vadilerinde at sürüleri. Otluyorlar. Çıktığımız tepede beyaz yünden yapılmış bir keçe çadırın önünde durup arabalardan iniyoruz. Buna bizim dilimizde de, Kırgızca'da da "yurt" deniyor. Çadırın içinde yer sofrası U şeklinde kurulmuştu. Kilimlerin üzerine minderler atılmıştı. Hepimiz sofranın etrafına oturduk. Yanımda Cengiz vardı. Cengiz ev sahibi olarak, gelenekleri gereğince *tamada* ya da "aksakal" denen bir masa beyi seçmek mecburiyetinde olduklarını söyledi. Bu teklifi de Rüçhan Abi'ye yaptı. Rahmetli Rüçhan Abi, aksakal söz-

cüğünün masanın en bilge kişisi anlamına geldiğini bilmediğinden biraz sinirlenerek itiraz etti bu teklife.O, aksakal sözcüğünü ihtiyar anlamında almıştı. Öyle anlamıştı yani. Ben araya girip açıklama yapınca da utandı. Kabul etti. Sonra da bana:

"Çok ayıp ettim galiba Arif Bey" diyerek üzüntüsünü anlatmıştı. Kibar adamdı Rüçhan Bey.

İki saatlik bir sohbet, yemek ve içkiden sonra Cengiz bizi çadırın (yurt) dışına davet etti. Çadırdan çıktığımızda, Tiyenşan Dağları'nın mis kokulu havasıyla ciğerlerimizi doldurduk. Yaz günü olmasına rağmen dışarısı çok soğuktu. Bizler Taşkent'ten birer kısa kollu gömlekle gelmiştik. Ev sahipleri bu farkı bildikleri için hepimize birer palto dağıtmışlardı. Dışarının soğuğunda, paltolarımıza sarınarak karşı yamaçlardaki at sürülerini seyrettik. Ekipten birinin bir ıslık çalması ve el hareketiyle, çoban at sürüsünü tırısa kaldırdı. Vadiden aşağı son sürat koşan Kırgız atlarını seyretmek bizim için büyük bir zevkti.

Yirmi dakika sonra Cengiz, bizleri tekrar "yurt"un içine davet ediyor. Üşümüşüz. Birden, yer sofrasının tüm tabak, çatal ve bıçaklarının değişmiş olduğunu ve sofranın yeniden düzenlendiğini fark ediyoruz.

"Şimdi asıl yemeğimiz gelecek. Bu bizim özel yemeğimiz" diyor Cengiz.

Bize hizmet etmekte olan Kırgız delikanlıları, ellerinde büyük tepsilerle, keçe çadırdan içeri giriyorlar. Tepsilerde dumanları tütmekte olan büyük et parçaları, tepeleme dolu.

"Bu bizim kuyu kebabımız. Haydi buyurun" diyor Cengiz. "Ama çatal bıçakla değil, elle yiyeceksiniz."

Tepsilerdeki dumanı tüten etlere saldırıyoruz. Kemiğinden tuttuğumuz parçayı şöyle bir sallayınca bütün etler tabağa dökülüyor. Hayatımda bu kadar güzel et yemediğimi görüyorum. Sanki daha önce yemek yememişiz gibi. Sıcak et ellerimizi yakıyor. Bir yandan içkiler ve kuyu kebabı, bir yandan sohbet. Saatler ilerliyor. Nerede ise uçak saati geldi çattı. Birden endişemi dile getiriyorum.

"Cengiz'ciğim" diyorum, "Uçağı kaçıracağız. Daha da bir sürü yol gitmemiz gerekiyor."

"Burası Moskova mı Arif'im" diyor. "Burası Kırgızistan. Burada bizim sözümüz geçer. Biz ne zaman istersek samelotlar o zaman kalkar. Merak etme. Bizden talimat gitmeden kalkmazlar."

Hepimiz rahatlıyoruz. O akşamüstü beş buçukta Taşkent'e kalkacak olan uçağımız saat sekizde ancak kalkıyor. Ve bizler dünyanın sayılı yazarlarından Cengiz Aytmatov'un büyük konukse-

verliğini yaşayarak, mutlu dönüyoruz Taşkent'e. Tabiî bir de başka bir hikâyesini filme çekme sözü alarak.

Yarım kalan bir film projesi

Söz Kırgızistan'dan açılmışken yarım kalan film projemi de anlatmak istiyorum. O sıralar Cengiz Aytmatov'un en çok sevdiğim kitaplarından biri olan *Deniz Kıyısında Koşan Ala Köpek* öyküsünü de filme çekmek istiyordum. Beni çok heyecanlandıran bir öyküydü. Konu Yakutya'da geçiyordu. Dönüşte bu fikrimi Safa Önal'a açtım. Safa hikâyeden bir tretman çıkardı. O tretman üzerinde günlerce çalışıp bir ön senaryo hazırladık. Öyküdeki küçük çocuğun rolünü biraz daha büyüttük. *Erken Gelen Turnalar* adlı hikâye kitabındaki çocuk kahramanın yaşantısından da bölümler ilavesiyle, güncel bir senaryo oluşturup Cengiz'e gönderdim. Ayrıca da, o zamanki Sovyetler'in ortak prodüksiyon işlerini yapan Sovinfilm'le de temasa geçtim. Filmi ortak yapacaktık. Prensipte anlaştık. Daha sonraki yıl Moskova Festivali'ne gittiğimde, Cengiz'le telefonla görüştüm. Cengiz Kırgızistan'daydı. Oraya gelmemi ve senaryo üzerinde konuşmamız gerektiğini söylüyordu. Durumu Sovinfilm'e bildirdim. Sovinfilm, biletlerimi halledip, bir de daha önce çevirmenliğimizi yapan Anatoli'yi (Tolik diyoruz biz ona) de yanıma verdi. Sanırım dört saate yakın bir uçak yolculuğundan sonra Fırunze'ye geldik. Bizi havaalanında, filmin yönetmenliğini yapacak olan *Beyaz Gemi*'nin de yönetmeni Bolat Şemsiyev ve karısı Ayturgan karşıladı. Gide gele Bolat'la da iyi dost olmuştuk. Ayturgan'la da. Hani önceki kitabım *Yine mi Çiçek*'te sözünü ettiğim Ayturgan. Zeki Ökten'le otelin lobisinde ilk gördüğümüzde ağzımız açık seyrettiğimiz; kendimizi tutamayıp "Ah, ne güzel kadın" diye laf attığımız çekik gözlü, uzun boylu o güzel kadın. Bolat'ın Çin Türkmenistan'ından kaçırıp evlendiği. Bizi havaalanından otele götürüyorlar. Eşyalarımızı odaya çıkarıyorlar. Biz dördümüz, otelin restoranında yemeğe oturuyoruz. Yol gerçekten yorucu. Sovyetler'de, iç hatlarda çalışan uçaklar bir âlem. İnsana hiç güven vermiyor. Daha sonrada bir Gence-Bakü seyahatinde tavuklar, kazlar ve meyve sandıkları arasında, insanların tramvayda gider gibi ayakta yolculuk ettiklerine şahit olacaktım.

Neyse, biz yemekteyken Cengiz Aytmatov aradı. Yolculuğumun nasıl geçtiğini ve hal hatır sorduktan sonra kendisinin Fırunze'den beş saat uzakta Issıkkul'da olduğunu, sabah beşte kalkabilirsem beni gelip alacaklarını, böylece saat onda buluşabilece-

ğimizi, saat ondan öğleden sonra üçe kadar beraber olabileceğimizi, üçten sonra da Firunze'ye tekrar dönmem gerektiğini söyledi. Böylesi bir yolculuğa hazır olup olmadığımı sordu.

Ben de gelebileceğimi söyledim. Telefondan dönüşte, durumu Bolat'lara anlattım. Bolat zaten durumu biliyordu. Bana bu durum biraz karışık geldi ama pek üstünde durmadım. Bir an önce Aytmatov'la konuşmak, senaryo konusunda düşüncelerini öğrenmek istiyordum.

Sabah beşte lobiye indiğimde Bolat ile Tolik beni bekliyorlardı. Hava henüz aydınlanmaya başlıyordu. Kapıda krem rengi bir minibüs duruyordu. Minibüse binerek yola koyulduk. Şehir çıkışında yol Tiyenşan Dağları'na doğru kıvrıldı. Biraz sonra müthiş bir ormanın içinde yol almaya başladık. Yol temiz asfaltlanmış bir yoldu. Gittikçe yükseliyorduk. Aşağıda Çukurova gibi düz bir ovayı geride bırakarak bir türlü bitmeyen virajlı yolda tam beş saat gittik. Beş saat sonra Tiyenşan dağlarının en tepesine geldiğimizi söylediler. Tepeden tekrar inişe geçtiğimizde, birden cennet gibi bir yere geldiğimizi anladım. Bütün vadi çiçek ve meyve bahçeleriyle doluydu. Az ilerde sonsuz bir deniz gibi Isıkkul (Türkçesi Sıcak Göl) görünüyordu. Tiyenşan Dağları'nın tepesinde, altmış kilometre uzunluğunda, kırk kilometre genişliğinde büyük bir volkanik göldü bu önümüzde uzanan. Meyve bahçelerinin arasından kapıda nöbetçilerin beklediği bir yere geldik. İçerde iki katlı binalar görülüyordu. Kapıdaki nöbetçiye, Cengiz Aytmatov'un konukları olduğumuz ve kendisinin bizi beklediği söylendi. Az sonra Cengiz, her tarafı çiçeklerle donanmış rengârenk yoldan bize doğru geliyordu. Kucaklaştık, öpüştük. Ayaküstü hoşbeşten sonra:

"Biz Arif'le biraz çalışalım. Siz gölde yüzün" dedi benimle birlikte gelen dostlara.

Sonra birlikte iki katlı motelimsi binada, bir odaya çıktık. Odada bir yatak, bir masa, bir gardrop ve iki sandalye vardı. Sıradan bir motel odası görünümündeydi. Masada bir şişe votka ve büyük bir çanak içinde meyveler duruyordu.

"Güzel konuşmak için biraz votka içmek lazım" dedi Cengiz.

Sonra, masadaki votka şişesini açıp bardakları doldurdu.

"*Ala Köpek Dağı* için içelim" dedi.

Kadehleri bir dikişte bitirdik. Sonra Cengiz senaryo için görüşlerini anlatmaya başladı.

"Senaryoyu okudum. Güzel. Söyleyecek pek bir şey yok. Gördüğüm kadarıyla *Erken Gelen Turnalar*'dan da bölümler koymuşsunuz senaryoya" dedi.

"Evet" dedim. "Çocuğun geçmiş ilişkilerini, okul yaşantısını, okuldaki kız arkadaşı ile olan çocuksu ilişkileri eklemek zorunda kaldık. Çünkü öykü kısa düştü" dedim.

"Haklısın" dedi. "Bir uzun metrajlı film için kısa olabilir. Yok, yok. İyi olmuş. Her şey yerli yerine oturmuş. Bence değiştirilecek pek bir şey yok" dedi.

Cengiz böyle söyledikçe keyiften uçuyordum.

Biraz kendimizden, biraz sinemadan, biraz edebiyattan ve Türkiye'deki dostlardan derken şişe de sonuna geldi.

"Haydi gidelim. Sen de göle gir. Biraz kendine gel" dedi.

İşlerini çözmüş bir adam rahatlığında:

"Ben göle girmem. Hiç mi su görmedik. Biliyorsun, bizim her tarafımız deniz. Sizin gibi Orta Asya'da yaşamıyoruz" dedim şaka yollu.

Kapıdan çıkıp yürürken:

"Sen yine de bir gir" dedi. "Bu göl kutsal bir göldür. Girmiyorsan bile elini yüzünü bir yıka" dedi.

"Bak bu olur" dedim.

Göl kenarına gelmiştik. Bizim ekip gölde yüzüyor. Birbirleriyle şakalaşıyorlardı. Ben ellerimi daldırdım suya. Adına yakışır bir su. Ilık mı ılık. Elimi yüzümü yıkadım.

"Yemeğe gidelim" dedi Cengiz.

"Olur" dedim. Saat on ikiye gelmişti.

"İki misafirim daha olacak izin verirsen. Onları da çağırmıştım. Sinema bakanı ve eşi" dedi.

"Çok iyi olur. Tanışıyoruz onlarla" dedim. "Güzel insanlar."

Yarım saat sonra otelin restoranında bizim bildiğimiz kantinlere benzeyen bir yere girdik. İçkilerin biri gelip, biri gidiyor. Sözüm ona saat üç'te kalkıp yola çıkacağız. Ben arada bir soruyorum;

"Hani biz saat üçte gidecektik. Saat oldu beş."

"Gidersiniz, gidersiniz" diyor Cengiz.

Sohbet koyulaştıkça şişelerin ardı arkası bitmiyor. Gecenin on birine doğru:

"Siz artık gidin" dedi Cengiz.

Ben, Bolat, Tolik, Cengiz'in oğlu Askar ve şoför tekrar düştük yola. Dağlara girer girmez de Askar'a soruyorum. İçmişiz ya, biraz da duygusalız tabiî.

"Yahu Askar, siz ne biçim konukseversiniz?" diyorum. "Anlayamadım".

"Ne oldu abi?" dedi Askar. (Askar Türkoloji'de okuyordu o sı-

ralar. Son devrimden önce Ankara'ya kâtip olarak geldi. Sanırım şimdi bir yerlerde büyükelçidir.)

"Bak şimdi. Moskova'dan çıkıp geldik. Dört beş saatlik uçak yolu. Beş saat uyuduk. Sonra yine beş saatlik yolla Isıkkul'a geldik."

"Evet abi."

"On bir saat içki içtik. Niye dönüyoruz apar topar? Bu gece yatsak, yarın dönsek olmaz mıydı yani? İşte anlayamadığım budur" dedim.

"Haklısın abi" dedi Askar. "Ama şunu bilmiyorsun herhalde."

"Neymiş o?" dedim.

"Bulunduğumuz yerin hemen yanı Sovyetler Birliği'nin uzay merkezi. Bu yüzden de buralar hep yasak bölge. Hiç Baykonur ismini duydun mu?"

"Duymaz olur muyum? Duydum tabiî."

"İşte Baykonur Üssü, Isıkkul'un bitişiği. Bu gerekçeyle buralar yasak bölge. Bu yüzden babam sizin için Moskova'dan özel izin aldı.Sabah on ile akşamüstü üç arasında. İşte o sebepten dolayı geri dönmek zorundayız."

"Şimdi anladım. Tamam, tamam. Özür dilerim."

"Yoksa niye kalmayalım abi" dedi.

Söylediğime, söyleyeceğime pişman olmuştum ama bu kez de birden korkuya kapılmıştım.

"Saat nerdeyse gecenin on ikisine geliyor. Bize verilen zamanı çoktan geçmişiz. Ya şimdi Ruslar yolumuza çıkar da bizi çevirirse? Ne yaparız o zaman? Demezler mi ki bu adam Türk casusudur falan. Al başına belayı."

"Babam size kefil oldu abi. O kadarı yeter. Dert etmeyin kendinize" dedi.

Unuttum geçmekte olan yasak zamanı. "O zaman türkü söyleyelim" deyip başladım türkü söylemeye:

Alınmış abdestim aldırırlarsa,
Kılınmış namazım kıldırırlarsa,
Sizde şah diyeni öldürürlerse,
Ben de bu yayladan şaha giderim.

Hastalanıyorum

Ertesi gün kalkamadım yataktan. Elim ayağım tutmuyor. Dermansızım. Yürüyecek halim yok.Tolik hemen bir doktor çağırıyor. Doktor muayeneden sonra bir iğne vurdu. İlaçlar yazdı. To-

lik çabucak alıp geldi onları. Bolat her an başımda. Adamın işi başından aşkın. Kardeşi, Cengiz'in yeğeniyle evleniyor. Düğünleri var. Ben düğünün onur konuğuyum ama doktor izin vermiyor. Zaten bende de derman yok. Üç gün yatıyorum hiç kımıldamadan.

Kırgızca çok kırık sesli bir dil. Anlamak çok zor. Fakat bir gün, odada yalnız yatarken, üç kanallı televizyonda bir adam gördüm. Yere bağdaş kurmuş, oturmuş. Sakalı kilimi süpürüyor nerdeyse. Bembeyaz. Kendince bir makamda, bir şeyler söylüyor. Biraz mani, biraz şiir sanki okunan. Saatlerce o yaşlı adamı dinledim. Sonunda Tolik'den öğrendim kim olduğunu ve ne okuduğunu. Kırgızların meşhur Manas Destanı'nı okuyormuş adam. Destanın bütün parçalarını bulmak için bir enstitü kurulmuş Kırgızistan'da. Bizim Cengiz de enstitünün kurucu üyelerinden. O da, destanın eksik beyitlerinin arayıcılarından biri. On bir bin beş yüz beyitlik bir destan olduğu söyleniyor. Ama okunurken, okuyucuların on altı bin mısra okuduğu söylenir. O ihtiyar, ak saçlı dedenin okuduklarından bazı sözcükleri anlıyordum. Onun konuşmalarında dil o kadar kırık değildi.

Düğüne gidemedim ama birinci ağızdan Manas Destanı'nı dinledim diye kasılabilirim.

Düğün sonrasında ancak ayağa kalkabildim. Sanki düğünün bitmesini bekliyormuşum gibi. O akşam Bolat evinde bir yemek verdi benim için. Tolik'le gittik. Bolat'ın babası da evde. Başka bir şehirden gelmiş. O da şair. Meşhur biriymiş. Güzel sohbetler ettik. Güzel dostluklar yaşadık.

Bütün bu çalışmalardan sonra filmi çekemedik maalesef. Çünkü birileri devreye girip, bozmuşlar işimizi. Biz çekemedik ama bizi engelleyenler de çekemedi. Yıllar sonra aynı hikâyeyi bir Ermeni sinemacı çekmiş. İstanbul Festivali'nde gösterildi. Gösterildiğini bildiğim halde gitmedim. İstemedim görmeyi. Kim bilir? Belki de kıskanmışımdır.

Bu seyahatimle ilgili, yıllar sonra yaşadığım bir anımı da anlatmadan geçmek olmaz diye düşünüyorum.

Bir akşamüzeri, "Zarifi"nin sokağında, yani Çiçek Bar'ın önünden geçip sağa Beyoğlu'na dönen sokakta, yeni bir kitapçı dükkânı açılmıştı. Adı "Lamelif". Tam İnsan Hakları Derneği'nin İstanbul şubesinin yanında. Yeni açılan her kitapçı dükkânı, beni mutlu eder. Geçerken güzellikler ve hayırlı işler diledim. Zamanla, kitapçı dükkânının bir sahaf dükkânına döndüğünü fark ettim. Sanırım üç ay falan olmuştu açılalı. Bir gün önünden geçerken genç kitapçı:

"Arif Abi, kitaplar arasında senin bir fotoğrafına rastladım. Eski bir fotoğraf. Bulursam sana göstereyim" dedi.

Her gün önünden geçtiğim bir dükkândı bu. Bir gün:

"Arif Abi, fotoğrafı buldum. Bir dakika bekler misin?" dedi.

Genç kitapçı elinde 15x24 boyutunda bir fotoğrafla geldi. Çok şaşırmıştım. Yirmi beş sene önce Isıkkul'da çekilmiş bir fotoğraftı bu. Rejisör Bolat Şemsiyev, büyük yazar Cengiz Aytmatov, ben ve tercümanım Tolik vardı fotoğrafta. Nasıl çekilmiş, kim çekmiş anımsamıyorum. Yıllar sonra bu fotoğrafın beni nasıl mutlu ettiğini anlatmaya sözcükler yetmez. Üstelik tam da bu kitabı yazarken. Genç kitapçıdan, kabul etmek istememesine rağmen, biraz para vererek aldım onu. Benim için bulunmaz bir hazineydi. Sayfalar arasında göreceksiniz. Ama hâlâ şaşarım. Bu fotoğraf ofisimin yanına kadar nasıl geldi. Ve bana nasıl ulaştı. Çözemem.

Kaçamaksız seyahat olur mu?

Böyle seyahatlerde adettendir sanki. Küçük kaçamaklar için olanaklar çıkar. Üç-beş günlük ya da bir günlük. Biz de yaşıyoruz böyle şeyleri. Ama bir tanesi var ki unutulması mümkün değil.

Taşkent'te, otelde bizim masaya servis yapan iki kadından biri Özbek Gülnar, diğeri Rus Valya demiştim ya. Valya anlatılmaz derecede güzel bir Rus kızı. Herkesin gözü onda ama ben Gülnar'la Valya işini bağlıyorum. Ünal çoktandır "yenge" diyor zaten. Kız gülmeye başlıyor. Bir, üç, beş derken bir gün, iş sonrası kızın evine gidiyoruz. Sosyal konutlarda bir yer. Küçük bir oda ve küçük bir salon. Sabaha karşı çıkıyorum evden. Taksi bulmanın olanağı yok. Birden bakıyorum cüzdanım yok. Tekrar merdivenleri çıkıp kızın kapısını çalıyorum. Kız şaşkın. Her tarafa bakıyoruz Valya'yla beraber. Yok, yok. Bir yerlerde mi düşürdüm, kız mı yürüttü bilemiyorum. Tekrar sokağa çıkıyorum. Saat altıya geliyor. Sonunda bir taksi buluyorum. Doğru otele. Şoför Türk olduğumu anlayınca mutlu oluyor. Otele kadar sohbet ediyoruz. Bir taraftan durumu anlatıyorum.

"Olur böyle şeyler çapkınlıkta" diyor.

Para için beklemesini söylüyorum.

"Olmaz" diyor. "Bir Türk'ü arabamla taşımamın onuru yeter bana."

Üzgün, dönüyorum odama. Epeyce bir para vardı cüzdanda. Şimdi ne yapmalıyım derken aklıma Ajdar İbrahimov geliyor. Onda alacağım vardı. Karısı için getirdiğim siparişlerin parası. Ajdar'dan bin ruble alıyorum. Para sorununu da atlatıyorum böylece.

Taşkent'ten birkaç anı

Yemeklerden sonra dondurma yeme geleneği var Ruslarda. Özbekistan'da da öyle. Dondurmayı çok seviyorlar. Gerçekten de dondurmaları güzel. Ben de seviyorum ama asıl dondurma seven Süreyya Duru. Süreyya Abi, yemeyenlerin de dondurmalarını yiyor. O da yetmiyor. Otelin karşısındaki parkta bulunan büfeden de yine dondurma alıyor. Süreyya Abi de yüz yirmi kilo falan. Orta boylu ve şişman. Bu durum Rüçhan Bey'in dikkatini çekiyor. Bir gün, yemekte yine dondurma faslı başlayınca Rüçhan Bey:

"Süreyya Beyciğim, bu kadar dondurma yiyorsunuz. Bu yaşta çok iyi olduğunu sanmıyorum. Hiç şekerinize baktırdınız mı?"

Rüçhan Bey'in şekeri olduğu için, yemesine içmesine çok dikkat ederdi çünkü.

"Yoo" dedi Süreyya Abi.

"Ben de alet var. Bir bakalım mı?"

"Olur" dedi gayet rahat.

Sonrasında bir ölçüldü ki, Süreyya Abi'nin şekeri üç yüzün üstünde. Biz bu kez yemesini engellemeye çalışıyoruz. Ne mümkün. Zaten birkaç yıl sonra şeker hastalığından vefat etti Süreyya Abi. Çok da genç yaştaydı öldüğünde. Onu her zaman rahmetle anarım.

Bir gün, "Arifçiğim, yarın bir kolhoza gideceğiz" dedi Babayev, "Bak bakalım Sovyetler'de bu işler nasıl yürüyor? Sonra da konuşalım."

Ertesi gün, otuza yakın otobüsle Taşkent'in dışına çıktık. Şehir dışında, iki saatlik bir yerdi gittiğimiz köy. Etraf yemyeşil pamuk. Elmalar patladı patlayacak. Nasıl da güzel. Ciddi bir tarım yapılıyor. Önce köyün içini gezdik. İçinde sinema ve tiyatro olan bir kültür merkezi var. Akşamları köylülerin sanatla ilişkilerini sürdürdükleri mekânlar. Kafesi ve içki içilen yerleri var. Gündüz kapalı. O sıcakta, gündüz içilecek gibi değil zaten. Her evin önünde bir özel araba. Moskova'da bile bu kadar özel araba yok sanki. Her şeyi dikkatle inceliyorum. Köyün çocuk yuvasını gezdiriyorlar. Yuvada altı yaşından küçük çocuklar var. Tertemiz oyun odaları, tertemiz yataklar. Öğretmenlerin çokluğu dikkatimi çekiyor. Sonra, Babayev'in koluna giriyorum. Biraz ona takılmak geliyor içimden.

"Amma güzel Sovyet propagandası yapıyorsunuz" diyorum.

"Niçin?" diyor.

"Eee, işte her şey ortada. Okullar, yuvalar, köyde kültür merkezi. Her evin önünde arabalar. Nerede bu bolluk? Oysa ben şehirde bir dolu eve gittim. Üniversitede okuyan üç kızın, kışın kalorifersiz bir odada, yer yataklarında, yorganın içinde ısınarak ders çalıştıklarına şahit oldum. Şikayetlerini dinledim. Perişanlıklarını gördüm. Mobilyasız evlerde, zor geçinen güzel işçi kadınlarla tanıştım. Peki, şimdi bu gösteriş niçin?" dedim.

"Bak Arifçiğim" dedi. "Kolhozlar şehirlerden farklı. Özbekistan, Sovyetler'in pamuk deposu diye anılır. Bizde üretim, plana dayalı yapılır. Örneğin, bu kolhoza devlet bütün üretim araçlarını verir. Tohumuna, ilacına kadar her şeyi. Ve onlara denir ki: Bu kolhozun üretimi yıllık yüz ton var sayalım. Her şey yüz tona göre ayarlanır. De ki pamuğun kilosu bir ruble. Öyleyse bu köyün eline yüz bin ruble para geçiyor. Masrafları düşüyorlar. Kalanını köylü kendi arasında pay ediyor. Yalnız burada devlet, üretimi teşvik etmek için köylüye diyor ki: "Yüz tonun üzerinde ürettiğin her kilo pamuğu beş rubleden alacağım." Bu, köylüyü teşvik ediyor. Her kilo için dört ruble fazla para alıyor. Bu da köylüye müthiş bir refah sağlıyor. O zaman arabasını da alıyor, televizyonunu da. Ne var ki parayı harcayacak başka yer yok. Yani; buzdolabı, çamaşır makinası, araba, televizyon falan her şey tamam. Ama elde çok para var. O zaman her odaya bir televizyon alıyor. Hatta, bunların tuvaletlerinde bile televizyon vardır. Bu tip kolhozların kadınları gidip Moskova'dan alışveriş yaparlar. Alışveriş dediğin de ne ki. Aynı ayakkabı Taşkent'te de var. Hayır, onlar gidip Moskova'dan alırlar. Çünkü Sovyetlerde sistem üretim üzerine kurulu, tüketim üzerine değil. Onun için lüks yok."

"Peki, şehirde çalışanlar nasıl geçiniyorlar ayda yüz rubleyle?"

"Eldeki olanaklar ölçüsünde okul, sağlık bedava. Kitap çok ucuz. Kaset, müzik plağı çok ucuz."

"Bunlar karın doyurmuyor ki" diyorum.

"Ama biz de, kimseden yardım almadan gelişmeye çalışıyoruz. Biliyorsun uzaya ilk giden biziz. Nükleer silahlardaki gelişmemiz ortada. Dünyanın iki devinden biri Sovyetlerdir.

"Uzaya gidip nükleer silahlara yatırım yapacağına, halkının refahını biraz daha yükseltse daha iyi olmaz mı?"

"Çok zor" dedi. "Çünkü bütün COMECOM (Doğu Bloku ülkeleri) ülkelerinin ekonomisi de Sovyetler'in sorumluluğunda. Onlara da yardım etmek mecburiyetinde."

"Ama bu iş böyle gider mi sence?"

"Buna tepedekiler karar verir. Bu Politbüro'nun işi."

"Onlar refah içinde yaşıyorlar, biliyorum. Ama halk kuyruklarda. Rüşvet, karaborsa almış başını gidiyor. Kimse rejimi eleştirmiyor. Böyle şey mi olur?" diyorum. "Biz bile ülkemizde demokrasi olmadığını söylüyoruz. Hiç olmazsa söyleyebiliyoruz. Coplanıyoruz, içeri atılıyoruz ama söylüyoruz. Sokaklarda yürüyüşlerden geçilmiyor."

"Siz demokrasi mücadelesi veriyorsunuz. Biz ekonomik mücadele" diyor Babayev.

"Sosyalizm böyle mi olmalı, Babayev? Yani, bir iki kuşak daha mı harcanacak?"

"Ben de bilmiyorum. Bazan ben de kendimi sorguluyorum. Bizler okuldayken, hafta sonları, ülkenin kalkınması için gider, bir gün para almadan bir yerlerde çalışırdık. Tek amacımız halkı refaha kavuşturmaktı. Ülkeyi ileriye götürmek, Marksizm'i iyi bilmek gibi şeylerle uğraşır, tartışırdık. Geçen kış yeğenimle konuşuyorduk. 'Haftasonları ne yapıyorsunuz?' dedim. 'Arkadaşlar bir araya gelip eğleniyoruz' dedi. Ben de, 'Hiç Marksizm, sosyalizm, ülke sorunları üzerine tartışmıyor musunuz?' dedim. 'Yahu dayı' dedi. 'Biz genciz. Yaşamak istiyoruz. Onu siz yapıyordunuz. Biz enayi miyiz?' dedi. Öylece kaldım. Bir şey diyemedim. Biz de kendi içimizde bir şeyler konuşuyoruz ama, biliyorsun her taraf KGB dolu. Kimle konuşacağını iyi seçmelisin" dedi. "Yoksa, ertesi gün kendini içerde bulursun. Hadi, hadi, bugünlük bu kadar konuşma yeter. Bak, millet meyve bahçelerine vardı bile."

Babayev'le yürüdük. Meyve ağaçlarının altında masalar kurulmuş. Yemekler, içkiler her şey tamam. Uzun masalardan birine oturmuştuk bizler de. Kadir, Atıf Abi, Ünal, Hüseyin ve Türkân Hanımlar bir aradayız. Yanımda Türkmen, Özbek, Kırgız, Azeri sinemacılar. Birlikte sohbet ediyoruz.

Biraz ilerde, gençlerden kurulu bir orkestra müzik yapıyor. Çalınanlar daha çok Azeri müziği. Bildik şarkılar. Şaraplarımızı içip keyifleniyoruz. Bir ara bir adam geliyor yanı başımıza. Kırk beş elli yaşlarında bir adam bu. Esmer, kavruk yüzlü biri. Çok güzel bir Türkçe'yle:

"İstanbul'dan gelen konuklar varmış. Nerdeler acaba?" diye soruyor.

Biz şaşkın, bakıyoruz adama. Orta Asya'nın göbeğinde temiz bir İstanbul Türkçesi.

"Buyurun, biziz" diyorum.

Masadakileri tek tek tanıtıyorum gelen adama. Ahıska Türkleri'ndenmiş. İkinci savaş sırasında, Türkiye sınırına yakın yöreler-

de oturan Türkleri Orta Asya'ya sürmüş Stalin. Kırk yıldır burada oturuyorlarmış.

"Orkestrada çalan iki oğlan ve şarkı söyleyen kız benim çocuklarım. Bir resim çektirebilir miyiz birlikte?" diyor.

"Tabiî, tabiî. Niçin olmasın?"

Baba, çocuklarını alıp geliyor. Hep birlikte resimler çektiriyoruz. Poz poz. Sonra, çocuklardan biri kolunun düğmesini açıp bileğini gösteriyor. Bileğinin üstünde bir ay yıldız dövmesi var. Şaşırıp kalıyorum. Bir diğeri kolumdan tutup, baterisinin yanına götürüyor beni. Baterinin derisinin üzerine çizilmiş bir Türk bayrağı.

"Bir gün, biz de kendi memleketimiz Türkiye'ye gideceğiz, inşallah" diyor çocuk. Özlemle.

Gözlerim doluyor.

Eğlence bitip, otobüse bindiğimizde, arkamızdan el sallıyorlar. Uzun süre peşinden koşuyorlar otobüsün. Şarkı söyleyen genç kızın gözyaşlarını hâlâ her hatırladığımda içimde bir şeyler burkulur. Gözlerim dolar.

Valentina'nın cevabını merak ediyorum

Taşkent dönüşü, Moskova'da, yine otelde buldum Valentina'yı. Evlenmeyle ilgili kararını çok merak ediyordum. Acaba annesi evetlemiş miydi? Akşam yemeğinde, Ekber, ben ve Valentina birlikteydik. İlk işim bunu sormak oldu.

"Bir akşam, evde televizyon izlerken açtım konuyu. Hemen karşı çıktı. Küplere bindi. Bir komünistin kızı, bir kapitalistle evlenip kapitalist bir ülkeye nasıl giderdi. 'Aklını mı yitirdin? Ben seni bugünler için mi yetiştirdim? Bu devlet seni büyüttü, okuttu. Ülkene sorumlulukların olduğunu bilmiyor musun? Derhal aklından çıkar bunları. Bir daha da söz etme' dedi. 'Ama ben o adamı seviyorum, o da beni' dedim. 'Bunca yıllık partiliyim. Partiden atılmamı mı istiyorsun?' dedi. Ben de, 'Parti ne karışır benim evliliğime. Ben istediğimle evlenirim' dedim. 'İmkân yok, izin vermem' dedi. Bir süre çaresizlik içinde ağladım."

"Evet" dedi Babayev. "İzin almak çok zor. Devlet bu işlere çok karşı. Belki başka bir yol aramalı."

"Ne gibi bir yol?" dedim.

Aklıma her türlü yol geliyordu. Belki birlikte kaçabilirdik. Belki Romanya, Bulgaristan ya da Gürcistan üzerinden. Tren altında, otomobil bagajında falan.

"O kadar acele etme" dedi Babayev. "Dur bakalım, kız anlatsın."

Valentina konuşmasını sürdürdü.

"Benim sürekli ağlamam üzerine sanırım biraz yumuşadı. 'Peki nasıl bir adammış bu? Bir anlat bakalım' dedi. Ben de; prodüktör olduğunu, filmler yaptığını, hatta Cengiz Aytmatov'un dostu olduğunu söyledim. Birden, 'Hangi milletten bu senin prodüktörün?' dedi. Ben Türk deyince; 'Nee, Türki Selçuki mi?' diye küçümseyerek sordu. Ben de;

'Evet, Türki Selçuki. Ne olmuş?' dedim.

'O barbarlara kız mı verilir' dedi.

'Yapma anne. O iyi bir insan.'

'Peki, anlatmadın. Boyu, posu nasıl? Kaç yaşında?' diye sordu.

Tam o sırada açık olan televizyonda, Taşkent Film Festivali haberleri geçiyordu. Bir an ekranda seni gördüm. Etrafında kadınlarla, gülüşüp sohbet ediyor, kahkahalar atıyordun.

'İşte bu adam' dedim.

'Anlaşıldı nasıl bir adam olduğu' dedi.

İyiye mi yormalıyım, kötüye mi bilmiyorum ama ertesi gün daha bir yumuşak davrandı bana. Kabullenmiş gibi sanki. Bir daha hiç sözünü etmedi."

"O zaman, işin bu kısmı hallolmuş" dedim. "Hemen yarın evlenme dairesine gidip, neler yapmamız gerektiğini soralım."

"İyi fikir" dedi Babayev. "Benim pek ümidim yok ya, neyse."

Üç günlük zamanımız vardı Moskova'da. Bu üç günde evlenebilirsem evlenecektim. Yoksa nasıl olurdu? Bir daha nasıl gelirdim Moskova'ya? O zamanlar bir insanın iki yılda bir yurtdışına çıkma hakkı vardı Türkiye'de. "Bir yolunu bulurum" diye düşündüm. Bundan hiç söz etmedim.

Ertesi günü, Valentina'yla birlikte evlenme dairesine gittik. Bir dolu formaliteyle karşılaştık. Bunların üstesinden gelecek miydik? Bilemiyorum. Ama uğraşacaktım. Kafaya takmıştım bir kere. İki gündür arkadaşlarımı unutmuştum. Akşam yemeğinde, Rassia Oteli'nin restoranına davet ettim Valentina'yı. Bütün ekip tanıyordu. Türkân Hanım ile Rüçhan Bey'i de tanıştırdım.

Bir ara Türkân Hanım bana dönerek:

"Kaç gündür Sovyetler'deyiz. Hiç bu kadar güzel bir kız görmedim Arif Bey" dedi.

Kadehler mutluluğumuza kaldırıldı.

Rüçhan Abi:

"İnşallah sonunu da görürüz. Düğünde de beraber oluruz" demişti.

Boşanma ilamını alıyorum

Gelecek ne gösterecekti bilmiyorum. Benim için en önemli sorun Türkiye'den bekâr olduğumu gösteren belgeyi alabilmekti. Türkiye'ye dönüşte ilk işim bu oldu. Boşanmak için açtığım mahkeme bir türlü sonuçlanmamıştı. Ayrılmakta olduğum eşimden bunu nasıl saklayacaktım? Kadındı ve hemen anlardı. Nitekim de, benim acele edişimden şüphelenmiş, sormuştu. Doğal olarak ben de inkâr etmiştim. Daha sonraları, Bedrettin Dalan'ın baş yardımcısı olacak olan Atanur Oğuz karımın avukatıydı. Rahmetli Atanur'u ben de tanıyordum. Kardeşi Taner Oğuz, dört filmde bana yardımcı yönetmenlik yapmıştı. O kanalı da zorlayarak, işi bir an önce bitirmek istiyordum.

Diğer yanda Sabah Duru, Mosfilm'le ortak olarak Ajdar İbrahimov'un yönetmenliğinde, Nâzım Hikmet'in öyküsünden hareketle *Ferhat ile Şirin*'i, *Bir Aşk Masalı* adı altında İstanbul'da filme çekmeye başlamıştı. O sıralar Duru ailesiyle sıkı bir dostluğumuz vardı. Yılmaz Duru Adanalı'ydı. Ayrıca bana, ilk ciddi filmim olan Türkân Şoray'lı *Namus Borcu*' nu çekmişti. Sabah iyi bir iş kadınıydı. Sonunda Sovyetler'le, bütün bürokratik zorluklarına rağmen ortak yapım işini gerçekleştirmişti.

Bir Aşk Masalı' nın (*Ferhat ile Şirin*) İstanbul'daki işleri biter bitmez, ekip Moskova'da çekimlere devam edecekti. Ben de film ekibinden biri olarak Moskova'ya gidecektim. Bu konuda Sabah Duru bana kıyak yapmıştı. Sonunda beklenen zaman gelmişti. Ben de boşanma ilamını almak için Atila'yı sıkıştırıp duruyordum. Hareket günü sabah erkenden, avukat Atila'yla adliyede buluştuk. İlamı almadan gitmenin bir anlamı yoktu. Valizim arabada hazırdı. Sonuçta saat on ikiye on kala ilamı almıştım. Artık özgürdüm ve özgürlüğümü şimdi de bir Rus kızına vermek için acele ediyordum sanki. Son hızla uçağa yetiştim.

Yeniden Moskova... Dosdoğru evlendirme dairesi

Moskova'ya gelişimizde, Mosfilm'in bütün müdürleri havaalanında bizi bekliyordu. Tabiî Babayev en başta. Ekibimiz küçüktü. Sabah, Yılmaz ve ben dışında; Türkân Hanım, Rüçhan Bey, Türkân'ın yardımcısı kız, Gülşen, Faruk Peker ve bir de gazeteci arkadaşım Aykut Işıklar vardı. Eski bir saray olan Sovyetskaya Oteli'nde yerlerimiz ayrılmıştı. Geniş bir karşılama salonu dışında çift mermer merdivenlerle üst kata çıkılıyordu. Sonradan asansör

yapılmıştı. Odalar, yüksek tavanlı, çok geniş ve tamamen ahşaptı.

Otele gelir gelmez Babayev'den Valentina'yı aramasını rica ettim. Telefonda iki üç sözcük de ben ettim. Ertesi gün buluşup, doğru evlendirme dairesinin yolunu tuttuk. Babayev, ekiple birlikte olduğu için bizimle gelememişti. Bütün belgelerle fotoğraflarımız hazırdı. Üstüne üstlük en önemlisi boşanma ilamı elimizdeydi. Bizim önümüze sürülen ön koşul, bu ilamın yeminli tercüme bürosundan çevirtilip getirilmesiydi. Önce bir tercüme bürosu bulmamız gerekiyordu ve böyle bir büronun nerede olduğunu kimse bilmiyordu. Sonuçta sevgili dostum Vera Feyenova tarif etti yerini. Çeviri bürosunda bizi Kırımlı bir Tatarın yanına gönderdiler. Tatar Türkçe konuşuyordu konuşmasına da, ben ancak dörtte birini anlıyordum. Sonuçta Tatar bize bu çeviriyi on beş gün sonra teslim edebileceğini söyledi. Sinirlerim iyice gerilmişti. Valentina bana "Tiha, tiha" diyerek sakin ve sabırlı olmam gerektiğini öğretiyordu.

Çeviriyi bizim Babayev'e hemen yaptırabileceğimizi ve ertesi gün getirebileceğimizi söyledik. Tatar direniyordu. Valentina bana "Biraz para ver" dedi. Çıkardım bir tomar parayı, Valentina'ya uzattım. Oradan bir tutam alıp adama verdi. Meğerse derdi paraymış Tatar'ın. O zaman razı oldu işe. Babayev'i de tanıyormuş zaten. Akşam Babayev'e çeviriyi yaptırdık. On gün içinde her şeyi halletmiştim. Beş günüm daha vardı. Tüm evraklar tamamlanmış olarak gittik evlenme dairesine. Evlenme dairesi üç ay sonrası için gün verdi. Oysa, evlenip dönmek istiyordum. İşte bu kez çıldırma noktasına gelmiştim. O sırada KGB'de tanıdığı olan arkadaşım Vakıf işi araştırdı. Albay yüz elli ruble istiyormuş. Vakıf'a parayı verdik. Vakıf da albaya. Üç gün sonra Vakıf rüşvet olarak verdiğim yüz elli rubleyi geri getirdi. Albay, bu kadar kısa zamanda işi halledemeyeceğini söylemiş. Üç günde nasıl araştırdın da bu raporu verdin diye sorulmasından ve zan altında kalmaktan korkuyormuş.

Üç ay nasıl bekleyeceğim?

Beklemekten başka çaremiz yoktu. Bu üç ayı nasıl geçirecektim? Üç ay sonra tekrar nasıl gelecektim Moskova'ya? Bunu bilmiyordum.

İşimin olmadığı bazı günlerde, ben de ekiple birlikte Mosfilm stüdyolarına gidiyordum. Mosfilm stüdyoları uçsuz bucaksız platolardan oluşuyordu. O zamanlar onlardan bir tanesi bile bizde yoktu. Büyük olmasına büyüktü ama, hâlâ kendi kalitesiz negatif-

leriyle çekim yapıyorlardı. Eastman Colour ya da Fuji negatife çekmek bütün Sovyet yönetmenlerinin en büyük arzusuydu. Bunu da ancak ortak yapımlarla sağlayabiliyorlardı.

Stüdyoları görmek, çekimleri izlemek için Sovyetler Birliği'nin her tarafından öğrenciler geliyordu. Bir gün kapının önünde bir dolu otobüs gördüm. Otobüslerin ön ve arka camlarında Stalin'in posterleri vardı. Çok şaşırmıştım. Babayev'e böyle bir şeyin yasak olup olmadığını sordum. Dönem Brejnev ile Kosigin'in dönemiydi çünkü. Babayev bana onların Gürcü olduklarını, bu yüzden de devletin onlara fazla bulaşmak istemediğini söyledi. Demek ki Gürcüler ayrıcalıklı bir toplumdu. Çünkü Stalin Gürcü'ydü ve Gürcüler onu çok seviyorlardı.

Diğer taraftan, ben nişanlımla gezip tozuyordum. Fakat her seferinde peşimizde birilerinin olduğunun farkındaydım. Otelde, her gece odama telefon geliyor. Zil çalınca açıyorum. Karşımda bir adam, Rusça bir şeyler konuşuyor. Hiçbir şey anlamıyorum. Rusça bilmediğimi söyleyip kapatıyorum. Bir daha çalıyor. Bir daha adam aynı şekilde Rusça birşeyler söylüyor. Bu defa küfürler ederek kapatıyordum. Sonunda kurtuluşu telefonun fişini çekmekte buluyorum.

Moskova'da bulunduğumuz günlerden bir gün, otelin restoranında özel bir masa ayırttık. Ben, Valentina ve Aykut. Restoran ağzına kadar dolu..Yan masamızda genç Ruslar var. Ben Valentina'yla yan yana oturuyorum. Karşımızda Aykut Işıklar. Şampanyalarımızı içiyoruz. Keyifliyiz. Yan masada oturanlar bir ara pencereyi araladılar. Dışarısı soğuk mu soğuk. Birden üşümeye başladık. Valentina'dan pencereyi kapamalarını söylemesini istedim. O da onları uyardı. Kapattılar. Biraz sonra tekrar açtılar. Bu kez iyice sinirlendim. Küfretmeye başladım. Adamlar kalabalıktı. Valentina'yla ağız dalaşına girdiler. Masalarına atmak için şampanya şişesini kaldırdığım anda Aykut ellerime yapıştı. Papucun pahalı olduğunu gören Ruslar, hemen pencereyi kapattılar. Rus erkeklerinin yabancıları kıskandıklarını, kızlarının başkalarıyla olmalarını hazmedemediklerini anlattı Valentina. Şimdi düşünüyorum, o günlerden bu günlere nasıl geldiklerini anlamakta güçlük çekiyorum. Günüm zehir olmuştu. Valentina'yı bir taksiye bindirip gönderdim.

Son gün, film ekibiyle çıktığımız nehir gezisine Valentina'yı da götürmüştüm. Nehirden Moskova çok güzel görünüyordu. Her taraf ışık içindeydi. Hele ki, Kremlin Sarayı'nın kızıl yıldızları gökyüzüne asılmış gibi duruyordu. Rüçhan Bey kendi kızı gibi seviyordu Valentina'yı. Türkân Hanım da kardeşi gibi. Bir ara onlar

Valentina'yla ilgilenirken Babayev'le başbaşa kaldım. Ve hemen evlendirme dairesinin bana verdiği kâğıdı gösterdim ona. Babayev uzun uzun baktı kâğıda.

"Üç ay çok uzun zaman" dedi. "Ama, iyi de olmuş. Belki cayarsın. Bu süreyi, iyice düşünüp öyle karar veresiniz diye uzun tutmuşlar. Sana da pek güvenmiyorlar galiba" diyerek yine espresini yaptı. O benimle dalgasını geçerken, benim içim içimi yiyordu. Sonra:

"Bak Arif" dedi. "Bu girdiğin iş büyük sorumluluk isteyen bir iş. Sen bu evliliği sürdürebileceğine inanıyor musun? Yoksa üç gün sonra, bu iş yürümüyor dersen yanlış olur. Türkiye ile Sovyetler Birliği arasında yapılan bir dostluk anlaşması bu. Bunu bozarsan hiç iyi olmaz. Sen kendini daha iyi tanırsın. Hakikaten yürüyecek mi bu? Biliyorsun iki ülke arasında ilk resmî evlilik 1921'de oldu. Atatürk'ün özel izniyle Fuat Çağrım evlenmişti. Şimdi de sen evleneceksin."

Bir taraftan Babayev'i dinliyor, bir yandan da elimdeki evlenme kâğıdını inceliyorum.

Ümitsizce:

"Peki, ben 1 kasımda nasıl geleceğim Babayev? Biliyorsun çıkış yasak."

"Benim bildiğim, sen bu işi çözersin Arifciğim"dedi

Bir kasım. Bir kasımda Moskova diye kendi kendime konuşurken Valentina da geldi yanımıza. Birden aklıma geldi. Evet, bir kasım benim doğum günümdü.

"Şu rastlantıya bakın" dedim.

İkisi de şaşkın şaşkın bana bakıyordu.

"Neymiş o rastlantı?" dedi Babayev.

"Bir kasım benim doğum günüm."

Babayev gülerek sürdürdü konuşmasını.

"Böyle incelik sizde var mı? Adamlar seni düşünerek doğum gününe evlenme tarihi vermişler. Bir de Rusları şikâyet edip duruyorsun" dedi.

Gülüştük.

İki gün sonra yurda döndük. Döndük ama Sabah Duru burnundan soluyordu. Çünlü bu çalışma sırasında Faruk Peker'den çok çekmişlerdi. Faruk o sıralar sinemada yeniydi. Yaptığı işi sevmiyordu. Ekip işe gidiyor. Faruk hâlâ otelde uyuyordu. Peşine bir adam takmışlardı Faruk'la ilgilensin diye. Şımarık büyütmüştü ailesi. Sanırım tek oğullarıydı. Bu yüzden prodüksiyon aksıyordu. Bazen içip olay çıkardığı bile oluyordu. Gençlik işte. Oysa çok ya-

kışıklı biriydi. Biraz yaptığı işi fark etse, biraz sorumluluk alsa Türk sinemasının önemli starlarından biri olurdu. Sonradan fark etti sanırım sinemanın önemini. Hâlâ televizyon dizilerinde oyunculuğunu sürdürüyor. Benim ekiple bir sorunum yoktu. Olayları uzaktan izliyor, sadece şikâyetleri dinliyordum.

"Maden"

İstanbul'a dönüşümde, işlerim birikmişti. En önemlisi, o yıl yapılacak Antalya Film Festivali'ne iki filmle katılıyordum. Biri *Maden*, diğeri *Selvi Boylum Al Yazmalım*. O yılın en başarılı film yapımcısı olarak görülüyordum. *Maden* filmi çoklu bir ortaklıkla yapılmıştı. Bunun yapımında gerçek beceri, Yavuz Özkan'a aitti. Proje onundu. Senaryoyu da o yazmıştı. Bir gün bana gelip projesini anlattı. Yapılması istenen film, günün koşullarına denk düşen, politik bir filmdi. Sendikalaşmayı, dayanışmayı, sarı sendikaları, lümpen bir emekçinin bilinçlenerek proleterleşmesi ve sorunlarına sahip çıkması ve tüm bunların bir aşk öyküsü içinde seyirciye anlatılmasıydı. Proje oldukça zordu. Çünkü düşünülen oyuncuların bir araya getirilmesi pek kolay değildi. Cüneyt Arkın, o dönem Türk sinemasının starıydı. Tarık Akan ve Kadir İnanır onun altındaki önemli iki başrol oyuncusuydu. Yavuz'un düşüncesi Cüneyt ile Tarık'ı bir arada oynatmaktı.İşin zorluğu üzerinde durdum.

"Sen merak etme" dedi. "Ben ikisini de ikna ettim."

O zaman gerisi kolaydı. Dördümüz bir ortaklık içinde filmi yapacaktık. Cüneyt iki yüz bin liralık ortaklık alırken Tarık ve ben yüzer bin liralık ortaktık. Yavuz ise senaryo ve yönetmenlik ücreti olarak otuz beş bin lira karşılığında ortak oluyordu. Cüneyt benim ortaklığıma itiraz ediyor, filmin prodüktörlüğünü Melih Gülgen yapsın istiyormuş. Ama sonunda iş benim üzerimde kalmıştı. Ama bunu çözen Tarık ile Yavuz olmuştu. Ben hiç karışmamıştım.

Her türlü hazırlığı yapmış, yan oyuncular için Hale Soygazi, Meral Orhonsay, Halil Ergün, İhsan Yüce ve Nurhan Nur'la anlaşma yapılmıştı. Kameraman da İzzet Akay'dı. Genç, çalışkan ve sempatik İzzet Akay. Ekibi Tavşanlı'ya gönderdim. Oradaki maden ocaklarında çalışacaktık. 1978 yılının kış koşullarında, güçlükle çalışarak çekimlere başlandı. En önemli sorunlardan biri negatif meselesiydi. O günün sinema koşullarına göre iş fazla negatifle çekiliyordu. Ve biz negatif bulamıyorduk. Son on beş kutuyu ise Cüneyt'in menajeri Sason'dan karaborsa fiyatıyla alabilmiştim. Onu da sisli, buz tutmuş Kütahya yollarından Tanju Gürsu ile birlikte

zorlukla ekibe ulaştırabilmiştik. İki, üç gün ekiple birlikte kaldık. Ekip gergin günler yaşıyordu. Aralarından bir dolu kavgalar olmuştu. Soğuk ve o soğukta yer altında çalışmak insanların sinirlerini yıpratmıştı. Çekim süresi biraz uzamıştı. Herkes birbirini çekiştiriyordu. Bizim gelişimiz tüm çalışanları rahatlattı. Üç beş gün sonra da çekim bitti. Filmlerin banyosu yapıldı ve iş kopyaları basıldı. Çekilenleri hep beraber seyrettik. Bir tek Cüneyt gelmemişti. O da o gün, bir başka filmde çalıştığı için. Çekilenlerden memnunduk. Özellikle Tarık kendi oyunculuğundan çok memnun görünüyordu. Daha sonra, bir defa da Cüneyt'le birlikte izledim iş kopyalarını. Filmin sonunda Cüneyt bana "İyi ki filmin sonunda ölmüşüm. Yoksa bu Tarık benim anamı bellemiş" diyerek mutsuzluğunu belli etmişti. Ne de olsa stardı o. Tarık'ın tiplemesiyle ve oyunuyla öne çıkması onun işine gelmezdi. Daha sonra Tarık'la bir sohbetimizde, bu olaya nasıl cesaret ederek girdiğini sorduğumda bana;

"Bak Arif" demişti. "Ben sinemacıyım. Üstelik ismi olan bir jönüm. Bugüne kadar hep salon filmleri oyuncusu olarak göründüm. Herkes beni öyle kabul etti. Ama ben de kendi evrimimi yaşıyordum. Düşünce yapım, hayata bakışım değişti. Gerçek anlamda oyunculuğumu ortaya koymak ve sinemanın gerçekten en iyi oyuncusu olmak istiyordum. Kadir'le ikimiz aynı çizgideydik. Önümüzde Cüneyt vardı. Biz jöndük, o ise stardı. Günlerce, aylarca bu işi nasıl çözeceğimi ve Cüneyt'i starlıktan nasıl indireceğimi düşündüm. Bu bir oyunculuk savaşıydı. Bu savaşı kazanmam için Cüneyt'le aynı filmde oynamam gerektiğine karar verdim. Bu yüzden senaryoyu Cüneyt'e ben verdim ve "hangi rolü istersen onu oyna" dedim. Aslında senaryoda başrolü o oynuyordu. Oysa benim rolüm, sanki onun arkasında bir roldü. Girdiğim iş büyük risk taşıyordu. Ya başaracak, ondan daha iyi oyuncu olduğumu kanıtlayacak, ya da onun altında ezilecektim. Günler boyu rolüme çalıştım. Başka bir şey düşünmüyordum. Sonunda karşı karşıyaydık. Ben ezik, şapşal, bilinçsiz, lümpen bir işçiydim. O ise, idealist bir sendikacı tipini canlandırıyordu. Rolümün, oynayabilirsem, büyük olanakları vardı. Onun için sinemadaki bütün birikimlerimi ortaya koydum. Çok insanla konuştum, araştırdım. Rolümün çizgisini bulmuştum. En sonunda dediğimi de yaptım. Artık, söylemesi ayıp, sinemanın iyi bir oyuncusu olduğumu kanıtladım sanıyorum. Ne var ki bunun için, Cüneyt'in bütün kaprislerine katlandım. Sinirlendim, sesimi çıkarmadım. Kavga noktasına geldim, kavga etmedim. Başarmak istiyordum, başardım. Hayattan daha ne isteyebilirim ki?" demişti.

Tarık Akan'ın intikamı

Ama çok iyi anımsıyorum. Bir gün *Maden* filminin Almanya televizyon satışını gerçekleştirmiştik. O işi Erdoğan Tokatlı pazarlamıştı. Marklar gelmiş, bir kısmını Türk lirasına çevirmiştim. Cüneyt parasını mark olarak istemişti. Tam o sırada Tarık da geldi ofise. Üçümüz konuşuyoruz. Cüneyt film setinden gelmiş marklarını almak için. Tam ben paraları vereceğim, Tarık itiraz etti.

"Niye ona mark olarak veriyorsun. Bana da mark lazım. Onları ben almak istiyorum."

Cüneyt gayet sakin:

"Peki, sen al. Ama benim paramı ver, ben gideyim. Sette bekliyorlar."

Bunun üzerine Tarık bir yerlere telefon ederek markın karşılığı olan Türk lirasını ofise göndermelerini istedi.

"Tamam. Bir saate kadar gönderecekler" dedi.

Bir saat, iki saat, üç saat derken akşamın altısını bulduk. Han kapanacak neredeyse. Arada bir Cüneyt "Nerede kaldı?" diye soracak oluyor. Tarık yine telefon ediyor ve "Şimdi geliyor" diyordu. Ortalık gergindi. Ara sıra bir şeyler konuşuyorduk ama sinirler gittikçe gerginleşiyordu. Tarık ise hiç oralı değilmiş gibi davranmaya çalışıyordu. Sonunda ben de biraz Tarık'ı sıkıştırınca:

"Tamam Arif, tamam. Sen ver parasını Cüneyt'in. Bana mark lazım değil zaten" deyince Cüneyt kıpkırmızı oldu. Ancak "Yaptığın çok ayıp Tarık" dedi.

Bunun üzerine Tarık:

"Bu yaptığım, senin bize yaptıklarının yanında solda sıfır kalır. Film süresince anamızı belledin. Bize, ekibe yapmadığını bırakmadın. Negatifleri bile karaborsa fiyatına verdin. Bunu sana bir ders olsun diye yaptım" dedi.

Cüneyt markları alarak çıktı, gitti. Tarık çekim sırasında içine attıklarını çıkarmış, rahatlamıştı.

"Hadi şimdi Papirüs'e inelim de iki viski içelim. Bir yıldır içimde biriktirdiklerimi ancak böyle kustum. Kusura bakma" dedi.

Vizyona girmeden gişe yapan film

O yaz filmin montajı bitmiş, kış sezonunu bekliyordu. Eylülde yapılacak Antalya Film Festivali'ni bekliyorduk. Filmler o zamanlar kış sezonunu bekler ve kışın vizyona girerdi. Bir gün genç bir çocuk geldi ofise. Tanınıyordum.

"Arif Abi, ben Yalova'da sinemacıyım. Yazlığım var. *Maden* filmini bana verin, göstereyim. Kaç para istiyorsanız veririm" dedi.

Ben de, filmin hiçbir yerde oynamadığını, bunun için kışı beklediğimizi söyledim. Genç çocuk yalvar yakar filmi istiyordu. Kararlıydı. Benim de içimde bir kurt vardı sanki. Filmin nasıl karşılanacağı, seyircinin tepkisinin ne olacağını merak edip duran bir kurt. İşin en heyecanlı bölümü buydu. Gerçi çekimlerle ilgili çok yayın yapılmıştı. Bir yandan bu yayınlar sağcıları da tahrik etmiyor değildi. Bundan da çekiniyordum doğrusu. Bu karar büyük bir sorumluluktu. Genç adama bunları da anlattım. "Yalova'da kimse benim sinemama bir şey yapamaz" diye bana güvence veriyordu. Alt tarafı iki gün oynayacaktı. Ve Yalova'nın vizyon bedeli bin-bin beş yüz lira arasındaydı. Genç adam beş bin lira teklif ediyordu. İyi paraydı. Güvence de veriyordu nasıl olsa. Verdim gitti. Gitti gitmesine de, filmin kopyası bir türlü geri gelmiyordu. Beş gün sonra genç adamı buldum telefonda. Bağırıp çağırdım. O ise bana:

"Abi, Kumla'da bir gün oynatacaklar. İki bin lira alacağım. Vereyim mi?" diye soruyordu.

Olaysız gösterim bana cesaret vermişti. Beş yüz liralık Kumla vizyonu için de iki bin lira veriyorlar.

"Ver ama kopyayı da pazartesi günü getir" dedim.

Pazartesi günü geldiğinde hem beş bin lirayı hem de iki bin lirayı getirmişti.

"Çok para kazandım abi. Buyurun iki bin lira daha. Bu da benden" diyerek ekstra bir para daha verdi. Ciddi anlamda sevinmiştim. Demek film iyi iş yapacaktı.

Genç adamın adı İsmet'ti. İsmet Kazancıoğlu. Yıllar sonra, Yalova'dan Yeşilçam'a geldi. Önce sinema işletmeciliğiyle işe başladı. As Sineması, Sine Pop derken, son gelişmelere ayak uydurarak yirmiye yakın sinemanın sahibi oldu. Bu arada film ithalatı işine girdi. *Şampiyon* filmiyle başlayan hayatı onu ciddi ithalatçılar arasına soktu. Sinemaya olan sevgisi ve bizlerle olan dostluğu onu yapımcılığa da itti. Kemal Sunal'la *Düttürü Dünya*, *Kan*, *Güle Güle* gibi bir dolu film yaptı. Hâlâ iyi bir dostum ve arkadaşım olarak sevdiğim insanlardan biridir İsmet Kazancıoğlu. Delidir, doludur ama iyi bir Lazdır.

Daha sonraki yıllarda, bir gün kafaları çekerken son itirafını yaptı.

"Sana o gün söylememiştim. Ama bugün söylemekte sakınca görmüyorum. İçimde kalmasın diye anlatmak istiyorum. O yaz,

Maden filminden hayatımın en büyük parasını kazandım. Çünkü yaz günü sadece yazlık sinema çalışıyordu. Ama gündüzleri de kışlık sinemayı açtım. Gündüz seansları dışında, akşamları da taşımalı olarak hem kışlıkta hem yazlıkta oynadım. İki günlüğüne aldım. Beş gün bende kaldı. O filmden kazandıklarım benim ana sermayem oldu. Kusura bakma. O gün öyle gerekiyordu." Sonra yüzüme baktı. Mahcup.

Gülümseyerek:

"İyi yapmışsın be İsmet" dedim. "Sen de sonra Yeşilçam'da iyi filmler yaptın. Demek ki içinde varmış sinemacı olmak. Bu işte bizim de bir tutam tuzumuz varsa, ne mutlu bize" diyerek kaldırdık kadehlerimizi.

Antalya Film Festivali

O yıl *Maden* ve *Selvi Boylum Al Yazmalım*'la gittiğim Antalya'dan *Maden* filmiyle yedi, *Selvi Boylum Al Yazmalım* filmiyle de üç ödül alarak döndüm. En İyi Film Ödülü de *Maden*'e verilmişti. *Maden*'deki oyunlarıyla, En İyi Erkek Oyuncu Ödülü'nü Tarık Akan, En İyi Kadın Oyuncu Ödülü'nü de Hale Soygazi aldı. Meral Orhonsay da En İyi Yardımcı Kadın Oyuncu Ödülü'nü kazandı. Film ayrıca uluslararası jürinin Birincilik Ödülü'nü de aldı. Yine o yıl konan, En İyi Set Ekibi, En İyi Laboratuvar ödüllerini de *Maden* kazandı.

Selvi Boylum Al Yazmalım'laysa En İyi İkinci Film, Atıf Yılmaz'la En İyi Yönetmen ve Çetin Tunca'yla da En İyi Görüntü Yönetmeni ödüllerini aldık.

Antalya Film Festivali ilk defa o yıl çok güzel düzenlenmişti. Ödülleri aldığım için değil, gelenleriyle ve organizasyonu ile çok samimi bir festivaldi. DSİ'nin mi, Karayolları'nın mı nedir bir kamp yerinde kalıyorduk. Şehrin dışında bir yerdeydi. Şehre minibüs ya da otobüsle gidip geliniyordu. Sosyal demokrat bir belediye olsa gerek. Kamp yemeği yiyor, içkilerimizi dışarıdan kendimiz alıp getiriyorduk. Şimdi anımsıyorum da ne çok dostla birlikte, ne güzel günler geçirdik. Ahmet Arif, A. Kadir ve Ataol Behramoğlu gibi şairler, has arkadaşım yazar Demirtaş Ceyhun ve sevgili eşi Günöz, Atıf Yılmaz ve eşi Deniz Türkali, Tarık Akan, Yavuz Özkan, Umur Bugay. Geceleri deniz kenarında Zülfü Livaneli ve Rahmi Saltuk saz çalıyorlar. Sabahlara kadar türküler söyleyip şiirler okuyoruz. Türküsüz, şiirsiz güzellik mi olur? Güzellikleri ve dostluklarıyla gecelerimizi aydınlatan Ankaralı arkadaşlarım Işık Yenersu, TRT'nin

en güzeli Neslihan Gence ile sevgili kardeşim Sunar Kural. Ve fotoğraf üstüne fotoğraf çeken, yaramaz çocuk Sinan Çetin. Fakir Baykurt bütün sevecenliğiyle güzellik katıyor sohbetlerimize.

Ben âşığım ya. Bırakıp gelmişim ya Moskova'da Valentina'yı. İçim kan ağlıyor sanki. Gökyüzünde dolunay. Zülfü gitar çalıyor kumsalda. Ben başımı omzuna dayamışım Sunar'ın.

"Bak Sunar, bak. Dolunaya bak" diyorum. "Şimdi bu dolunay Moskova'da da vardır değil mi? Biliyor musun, şimdi bizim gibi Valentina'da bu dolunayı seyrediyordur belki. Anlıyorsun değil mi? Aynı anda aynı aya bakabilmek. Başka başka ülkelerde de olsan.Yaşamak, sevmek bu olsa gerek."

Bir yanda Zülfü, kendi bestelediği o güzelim Nâzım'ı okuyor. Şarkı da Moskova'yı anımsatıyor bana.

Karlı kayın ormanında
Yürüyorum geceleyin,
Efkârlıyım, efkârlıyım
Elini ver nerde elin.

Yedi tepeli şehrimde
Bıraktım gonca gülümü,
Ne ölümden korkınak ayıp,
Ne de düşünmek ölümü.

Memleket mi, yıldızlar mı
Gençliğim mi daha uzak.
Kayınların arasında
Bir pencere sarı sıcak.

Güneşin ışıkları tan yerini ağartırken giriyoruz yataklarımıza. Ve anahtarını kaybederek sevgilisinden ayrı kalmış bir arkadaşı merdiven dayayıp, bırakıyoruz üst kattaki sevgilisinin odasına.

Kemal Sunal'la ilk filmimiz: "Köşeyi Dönen Adam"

Bu üç aylık bekleme süresi içinde, Kemal Sunal'la da bir film çalışmamız oldu. Bilirsiniz, Kemal kolay senaryo beğenen bir insan değildi. Ama iyi arkadaşım. İşletmeciler, daha önce çektiğim ve büyük iş yapan *Kapıcılar Kralı* gibi bir film istiyorlar. İyi film yapmak o kadar da kolay değil. Sonunda, Umur Bugay Müjdat Ge-

zen'in *Eşeğin Karnındaki Elmas* adlı hikâyesini getirdi. Kitabı Kemal de okudu. Senaryoyu Umur yazacaktı. Benim gibi, Kemal'in de Umur'a güveni tamdı. Altı aylık bir çalışma sonunda senaryo tamamlanmıştı. Filmi Atıf Abi (Yılmaz) yönetecekti. Hüseyin Özşahin görüntü yönetmenliğini yapacaktı. Kemal Sunal'ın dışında filmde Meral Orhonsay, Necla Soylu, Ali Şen, Özcan Özgür ve Sami Hazinses oynuyordu. Filmin ismi ise *Köşeyi Dönen Adam* olmuştu.

Bir çiklet fabrikasında odacılık yapmakta olan Kemal, mahallesindeki manav Ali Şen'in kızı Meral Orhonsay'a âşıktır. Fakat Ali Şen bütün aracılara rağmen, kızı Kemal'e vermemektedir. O da başkasını sevmektedir zaten. Günlerden bir gün, Kemal'e Amerika'daki amcasından bir sandık miras olarak gelir. Sandık açıldığında içinden bir eşek çıkar. Herkes şaşırır. Uyanık bir gazeteci, bir asparagas haberle, eşeğin karnında elmas olduğunu duyurur. Horlanan, ciddiye alınmayan odacı Kemal birden kıymete biner. Herkes peşindedir artık. Manav kızını vermek için her yolu dener. İşleri iyi gitmeyen çiklet fabrikası Kemal'i işten çıkartmışken tekrar işe alıp, bu defa yönetim kurulu başkanı yapar. O güne kadar kullanıldığını fark etmeyen Kemal, yavaş etrafındaki gelişmeleri anlamaya başlar. Meselenin sınıfsal bir olay olduğunun bilincindedir artık. Haklarını ancak örgütlü bir işçi olduğu zaman alacaktır. Gecekondusuna slogan yazan devrimci gençlerden nefret ederken, giderek eksik kalmış sloganları tamamlamaya başlar. Eşeğin dışkısına saldırıp, içindeki elması bulmaya çalışan fabrika yönetim kurulu ve eşlerini dışkılarla baş başa bırakıp, fabrikadan çıkar. Dışarıda 1 Mayıs yürüyüşüne rastlar. Onlarla birlikte yürümeye başlar. Artık kuponlarla falan ilişkisi kalmamış, sınıfının bilincinde bir insan olmuştur.

Film o yaz çekildi ve montajlanıp o yıl sonuna doğru vizyona girdi. İlk oynadığı Suadiye Atlantik sinemasında, filmden rahatsız olan sağcılar sinemayı bastılar. Sinema, filmin sonundaki 1 Mayıs bölümünü çıkarttı ve öyle oynadı.

Günler öyle günlerdi. Ülke bir karanlığa doğru kayıp duruyordu. Hergün olaylarda yirmi beş, otuz kişi ölüyordu. Bu işe dur demenin bir formülü olmalıydı. Ülkemiz bu işin fomülünü iyi biliyordu. Siyasetçiler işin içinden çıkamadıkları zaman, askerler gelip duruma el koyuyorlardı. Hazine tamtakır olmuş, karşılıksız para basma işlemi sürüp gidiyordu. Bir yıl sonra da öyle oldu. Asker gelip duruma el koydu. Uzlaşmaz politikacılar yine ülkeyi çıkmaza sürüklemişlerdi. 12 Eylül 1980 darbesi işte böylesi bir zaman sürecinden sonra geldi. Ve ülkemize büyük zararlar getirdi.

İki yıl önce yaptığımız filmden yargılanıyoruz

Bizim '78'de Kemal'le yaptığımız bu film, vizyonunu tamamlamış olmasına rağmen '80 sonrasında, askeri mahkemede yargılanmaya başladı. Film yapılalı dört yıl olmuştu. Haberi aldığımda, İş Bankası'na belgesel bir film çekiyordum. Banka yıllardır yaptığı belgesellere bir tane daha ilave edecekti. Filmin adı *Meriç Sümen'in Dünyası*'ydı.. Bildiğiniz gibi Meriç Sümen, Türk balesinin uluslararası abidesiydi. Onun da belgeselini yapıp, bir kültür mirası olarak arşivliyordu İş Bankası. Bu işi bana, İş Bankası'nın kendisi vermişti. Benim böyle bir şey yaptıklarından haberim bile yoktu. Meğer o iş, bir iki belgeselci arasında yapılıyormuş. Devreye girmemden rahatsız olmuşlar ki, biri bir gün bana gelip; bu fiyata bunu bitiremeyeceğimi, bitirsem bile para kazanamayacağımı, bu yüzden beş yüz bin lira alıp işi kendilerine devretmemi istedi.

Ben de:

"Biz yaparız. Üstelik de en iyisini yaparız. Para kazanmasak da olur. Aslolan 'namın yürüsün Behçet' muhabbeti bizimkisi" demiştim.

O sıralar TRT'den ayrılan arkadaşım Tuncel Tezel'i buldum. Gerçi o günler iyice alkole vurmuştu kendini. Biraz da onu frenlemiş olacaktım. Hakikaten güzel bir film yaptık. Hatta öyle ki, Fono Film'de Tuncan Okan'la kavga bile ettik bu yüzden. Üç defa kopya bastırmıştım. Sesli çekim yapılmıştı. Fakat baskıda bir hata vardı. Dip sesi geliyordu. Bunu da tam kaybedememişlerdi. Bunun için "Türkiye'de ancak bu kadar yapılır" diye bir de kâğıt almıştım, gerektiğinde bankaya vermek için. Filmi Ankara'da tüm müdürleri bir araya toplayıp seyrettirmiştim. Herkesin tebriklerini ve "Bu film çektiklerimizin en güzeli oldu" diye de takdirlerini almıştım.

İşte bu filmi birlikte yaptığımız Tuncel Tezel, Kemal Sunal filmi yüzünden sıkıyönetimden çağrıldığını duyunca yardımcı olmak istedi. Bir akrabası varmış. Savcı. Denizci.

"İstersen gidip ona durumu bir anlatalım. Beni çok sever. Ayrıca çok iyi bir insandır. Bize yol gösterebilir" dedi.

Efendim, film vizyonunu bitirmişti demiştim. Evet, film vizyonunu bitirmişti ama, o günlerde yeni bir icat çıkmıştı. Video. Video, sinema için büyük yenilikti. Gerek Türkiye'de, gerekse Almanya'da büyük bir pazar oluşmuştu. Ne kadar filmin varsa o kadar çok para kazanıyordun. Taş atıp kolun yorulmuyordu. Zaten

gösterimi bitmiş film, bu defa ekstradan size para kazandırıyordu. Videocuya filmin video hakkını satıyordun. O da gidip stüdyoda bir master banda alıyor. Sonra da ondan binlerce kopya yapıp kiraya veriyor, büyük paralar kazanıyordu. Siz bu işlemler nasıl oluyor görmüyordunuz bile. Filmin içinde, yani negatifinde sansürün istemediği bir sahne varsa yandınız. Bizim filmde de böyle bir sahne vardı finalinde. 1 Mayıs yürüyüşüne katılıyordu Kemal. Aslında o sahne ilk gösterildiğinde, sinema basıldığı için, kopyalar basılırken çıkartılmıştı. Fakat dört sene sonra, master banda alınırken, stüdyoda yeniden ilave edilmişti. Bütün sorun buydu. Evet, bizim de hatamız vardı ama, biz de unutmuş gitmiştik. Tuncel'le gidip savcıya durumu anlattık.

"Peki" dedi. "Siz yarın geldiğinizde önce bana uğrayın. Sonra mahkemeye gidersiniz."

Sabah erkenden Azmi'yle birlikte gittik Selimiye'ye. Kapıda helalleştik. Burasıyla ilgili neler anlatılıyordu. Ürkmemek, korkmamak elde değildi. Elimde kâğıt, askerler beni yönlendiriyorlardı. Sonunda savcıya çıkardılar. Savcı gitti, geldi.

"Şimdi git" dedi. "Bana anlattığın gibi aynen anlat."

"Peki efendim" diyerek asıl mahkemeye çıktım.

Video kasetin Almanya'ya satıldığını, yapılırken bu sahnenin ilave edilerek basıldığını ve böyle piyasaya sürüldüğünü anlattım.

"Peki, Aksaray'daki çay bahçesinde ne işi var Almanya'ya giden kasetin?" dedi savcı.

"Kemal Sunal çok sevildiğinden, oradan buraya kaçak getiriyorlar. Bu korsan işini biz de çözemiyoruz efendim" dedim.

"Sen de amma şanssızmışsın. Çünkü çay bahçesinde, bir polis karısıyla izlerken fark etmiş. Kasete el koymuş. Peki, peki tamam. Çık dışarı."

Doğru diğer savcıya gidip durumu anlattım.

"Tamam" dedi. "Bir şey yok. Sizi sivil mahkemeye havale edeceklerdir. Haydi güle güle."

Teşekkür ederek ayrıldım.

Sivil mahkeme birkaç ay sonra çağırdı beni. Bu kez filmin yönetmeni Atıf Yılmaz ve oyuncusu Kemal Sunal da vardı benimle beraber. Ben gittim, ifademi aynen tekrarladım. Ne Atıf Abi, ne Kemal gelmediler. Bir daha, bir daha hiç gelmediler. Son kez tutuklu gelmelerine karar verilince, ikisi de kuzu kuzu çıktılar mahkemeye. Beyoğlu'ndaydı mahkememiz. Ben konuştum. Atıf Abi konuştu. Sıra Kemal'e geldi. Mübaşir "Kemal Sunal" diye bağırınca Kapının dışında duran Kemal içeri girdi. Yürüdü. Ortada durdu.

"Buyrun hâkim bey" dedi.

Hâkim de işin önemli olmadığını anlamıştı.

"Neden yasak şeyler çektiniz Kemal Bey?" dedi gülümseyerek.

Onu görünce Kemal:

"Biz yasak bir şey çekmedik hâkim bey."

Daktilo başındaki kâtibe gülümseyerek durumu idare etmeye çalışıyordu. Elini ağzından çekse kahkahayı koyverecekti.

"Ama polis öyle demiş Kemal Bey. Siz polisten iyi mi bilirsiniz?"

"Bilmeyiz efendim" dedi Kemal, ama kız da makaraları koyverdi. Hâkim de bir taraftan gülümsüyordu.

"Ama 1 Mayıs'ta yürümüşsünüz."

"Ben film icabı yürüdüm."

"Yani 1 Mayıs yürüyüşçüleri içinde sen de pankart taşıyormuşsun."

"Evet ama, bizimki film efendim. O sahneler atıldı zaten."

"Size inanmalı mıyım?"

"İnanın efendim. Sanatçı yalan söylemez."

"Anlaşıldı, anlaşıldı. Sanatçı yalan söylemez. Biz de kabul ettik. Yaz kızım: Çekilen filme parçalar sonradan ilave edilerek video kopyaları basılmıştır. Türkiye hakları satılmamıştır. Bu yüzden kopyalar kaçak getirilmiştir. Yapımcının, yönetmenin ve oyuncunun bu davadan beraatine karar verilmiştir."

Biz de bu yazıyla o davadan beraat etmiştik. Mahkeme bir film çekim seti gibiydi. Herkes gülüyordu. Bizler de güle oynaya çıktık. Allah kimseyi düşürmesin, iyiliğine olsa bile.

Yeniden Moskova

İstanbul'daki yoğun çekim işleri ve festivallerin dışında bir de benim yurtdışına çıkma işimi garanti altına almam gerekiyordu. Her ne kadar Sabah Duru'yla bu işi bitirmiştim ama yine de içim rahat değildi. Son gün bir pürüz çıkabilirdi. Bu yüzden bir ara, gazetecilikten arkadaşım Hasan Cemal'den rica etmiştim vize işini. Çünkü o günkü Dışişleri bakanı rahmetli Gündüz Ökçün, Hasan Cemal'in okuldan hocasıydı.

Hasan, "Merak etme, alırız" demiş, beni rahatlatmıştı. Gerçi çekimlerden büyük bir bölüm eksikti ve bununla ilgili ekim başlarında Moskova'ya gidilecekti. Filmin uzunca bir bölümü Türkmenistan'da çekilecekti. Bana bu tarih pek uyuyordu. Ama bir ay önce gitmek koşuluyla. İş, güç tamam ama önce şu evlilik sorununu çözmeliydim. Sonunda, Moskova'ya gidecek ekipte ben de ye-

rimi aldım. Filmde önemli görevi olan bir yöneticiydim artık.

Bindiğimiz uçakta, çok sevdiğim Kültür Bakanımız Ahmet Taner Kışlalı'ya rastladım. Selamlaştık. Uçağın hareketinden sonra bir ara yanlarına uğradım. Çok sevdiği Fransız eşiyle birlikteydiler.

"Hayırdır, niye gidiyorsun?" dedi.

"Evlenmeye" dedim.

Önce çok şaşırdı. Sonra gülerek karısına döndü:

"Hanım, bak Arif evlenmek için Moskova'ya gidiyormuş" dedi.

Sonra da:

"Biliyorsun ben de Fransa'da evlendim."

Biliyordum. Sevgili eşi Fransızdı. O da bana mutluluklar diledi. Kendileri de Moskova'nın davetlisi olarak gidiyorlarmış.

"Biraz bale, biraz tiyatro, biraz müzik, biraz müze gezeceğiz."

"Biliyor musun Arif" dedi. "İyi ki Sanayi bakanı falan olmadım. Yoksa Moskova'ya gidip fabrika fabrika dolaşacaktım. İyi ki kültür bakanıyım."

"Ne mutlu size" dedim. "Bolşoy'u izleyeceksiniz."

"Evet" dedi. "Programda. Yarın Bolşoy'da Arif Melikov'un kompozitörlüğünü yaptığı *Bir Aşk Masalı* var. Onu görmek için sabırsızlanıyorum."

Tesadüf bu ya, ertesi günü bizim için de yer ayırmışlar aynı gösteriye. Valentina'yla birlikte biz de gittik. Bale, Kremlin Sarayı'nın içindeki, beş bin kişilik kongre salonunun sahnesindeydi. Oturduğumuz yerin yanındaki locadaydı sevgili bakanım.

Daha sonra vurulma haberini gazetelerde okuduğumda, o hep gülümseyen, mutlu yüzünü hatırladım. Gelmiş geçmiş tüm kültür bakanlarının içinde o aydın, o Atatürkçü bakanımızı aklıma kazınmış hep o mutlu fotoğrafıyla anımsarım. Ölümü yıllarca gündemden düşmeyen güzel insan. Nurlar, çiçekler üstüne yağsın. Eserlerinle her zaman anılacaksın.

Film ekibi Moskova'dan Aşkabat'a hareket etti. Ben Valentina'yla beraber Moskova'nın keyfini çıkarıyordum. Arada bir, Vera Feyenova'yla birlikte olup onun fıkralarını dinliyorduk. Ne kadar iyi bir dosttu. Tüm Moskova'ya gelenlerin çevirmeni. Bana da çevirmenlik yapıyordu. Birgün Nâzım'ın karısı Vera Hikmet'in yazdığı bir tiyatro oyununun galasına gittik. Dilimin döndüğünce Valentina'ya Nâzım'ın ne büyük şair olduğundan söz etmiştim. O da Nâzım'ı tanıyordu.

Tiyatroya, Feyenova'yla üçümüz birlikte gittik. Fuayede Vera Hikmet dostlarıyla sohbet ediyordu. Ona doğru yürürken, birden Valentina arkama geçti. Saklanıyordu. Bir anlam veremedim. Ve-

ra'yla öpüştük. Benim oyuna gelmeme çok sevindiğini söyledi. Vera'ya, Valentina'yı nişanlım olarak sunarken Valentina'nın utangaç utangaç Vera'nın elini sıktığını gördüm. Vera şaşırmıştı. Sonra birbirlerini ne kadar iyi tanıdıklarını fark ettim. Rusça bilmediğimden Feyenova'ya durumun ne olduğunu sordum. Feyonova da bana:

"Valentina, Vera Hikmet'in sinema okulundan öğrencisiymiş. Onun için, ikisi de çok şaşırdı" dedi.

İkisinin kaderindeki ortak payda, birlikte oldukları insanların Türk olmasıydı. Valentina için büyük bir sürprizdi bu. Oyundan sonra kulise gittk. Tüm sanatçıları birlikte kutladık. Sonra da sanatçıların daveti üzerine, oyunu kutlamak için kendi lokallerine gittik. Geceyarılarına kadar içip eğlendik.

"Yok Nâzım yıkanmazmış, yok Nâzım..."

Moskova'daki günler benim dil bilmezliğimden biraz sıkıcı hale gelmeye başladı. Valentina'ya Aşkabat'a gitmeyi önerdim. Gidip birkaç gün çekimleri görelim. Ben geldiğimde Babayev Aşkabat'taydı. Ona çok önemli bir şey getirmiştim Türkiye'den. On beş günlük *Milliyet* gazetesi. O gazetelerde, Türkiye'ye yeni dönen Zekeriya Sertel'in anılarından bölümler vardı. Ve o bölümlerde, Nâzım'la ilgili birtakım tatsız şeyler yazılıydı. Yok Nâzım yıkanmazmış, yok Nâzım kadından başka bir şey düşünmezmiş, daha bir dolu şeyler. Bunları bir türlü kabullenemiyorduk. Not: Bu konuda Zekeriya Sertel'in kızı Yıldız Sertel'in "Nâzım Hikmet'in Son Yılları" adlı kitabının 2004 tarihli basımında 28 yıl sonra babasının yanlış anlaşılmasından dolayı üzüntülerini bildiriyordu. Çünkü Nâzım bizim için bir mitti. Bunların cevabını en iyi Babayev verebilirdi. İşte bunları öğrenmek ve daha önceden dostluk kurduğum, sinema oyuncusu ve yönetmeni, Türkmen, Hoca Durdu Narlıyev'i görmek istiyordum. Onun için bir şişe de rakı getirmiştim Türkiye'den.

Valentina bilet işlerini ve kendi işlerini yoluna koyduktan sonra Aşkabat'a uçtuk. Aşkabat'ta bir tane otel vardı ve bizim ekip orada kalıyordu. Otele indiğimizde Valentina'yı almadılar. Benim için bir oda verdiler. Ne birlikte, ne de ayrı bir odada kalmasına izin verdiler Valentina'ya. Bu duruma akıl erdirmek olası değildi. Şaşırıp kalmıştık. Sonunda, rejisör Ajdar İbrahimov'un ablasında kalmasına karar verdik.

Bütün ekip bizi sevgiyle karşıladı. Akşam yemeğini ekiple birlikte yedik. Çekimler bütün hızıyla devam ediyordu. Ertesi gün

Babayev'e, işe gitmemesini, kendisiyle önemli şeyler konuşacağımı söyledim. O akşam, getirdiğim gazeteleri okudu. Sabah kahvaltısından sonra Valentina da geldi. Hep birlikte bir parka gidip oturduk. Babayev yazıları okumuş, çıldırıyordu.

"Bu adam bunamış" diyordu. "Nâzım'ı hiç tanımamış. Yazdıklarının tümü yanlış."

Gerçekten de Babayev, Nâzım'ın oğlu gibiydi. Her gün birlikte yaşamışlardı. Bütün işleriyle Babayev ilgilenirmiş. Bu yüzden, onu ondan iyi kimse bilemezdi. Konuştukça kırmızı yanakları daha da kızarıyor, ağzından köpükler çıkıyordu sanki. Babayev'i hiç böyle görmemiştim.

"Öyleyse" dedim, "bunun bir tek yolu var. O da, buna cevap vermek. Onu da ancak sen yapabilirsin."

"Evet" dedi. "Benim cevap vermem gerek."

Milliyet'e bir tekzip yazısı yazarak, bütün yazılanların tarih tarih yanlış ve yalan olduğunu anlatacaktı.

"*Milliyet*'te olmazsa *Cumhuriyet*'te çıkartınız yazıları" dedim.

Saatlerce süren konuşmaların sonunda bir pürüz çıktı karşımıza. O da, Babayev'in Türkiye'ye gitme sorunu. Çünkü Babayev hayatı boyunca Türkiye'ye gitmek istemiş ama bir türlü izin verilmemişti. Hatta Ecevit Moskova'ya geldiğinde, onun tercümanlığını yapmış. Bunun üzerine, iki defa resmen Türkiye'ye davet edilmesine rağmen, yine Moskova'dan izin çıkmamıştı. Belki bu film bahanesiyle Türkiye'ye gidebilecekti. Tek korkusu oydu.

"Sen yaz da gerisi kolay" dedim. "Sen Türkiye'ye gittikten sonra yayınlatınız."

Sonuçta böyle olmasına karar verdik.

Aşkabat

Ertesi gün Hoca Durdu'yu görmek için film stüdyolarına gittik. Yanımda Valentina da vardı. Kapıya geldiğimizde Hoca Durdu'yu sorduk. "Platolardan birinde" dediler ve bizi bir odaya alarak beklememizi söylediler. Odada bir adam vardı masada çalışan. Rusça selamlaştık. Az sonra gelen telefonla adam biz anlamayalım diye Türkmence konuşmaya başladı. Konuşulanları anlıyordum. Özel bir konuşmaydı yaptığı. Valentina bana niye güldüğümü sordu. Birden kapıdan içeri, daha önceleri Moskova'da tanıştığım, Taşkent'te beraber olup bana Taşkent'i gezdiren, Gülsara girdi. Gülerek yanıma geldi. Aşkabat'ta filmde oynuyormuş. Onun için buradaymış. Bu kızdan şüphelenmeye başladım. Her yerde karşıma çı-

kıyordu. KGB'den biri olmalıydı. Çok yıllar sonra İstanbul'a gelip beni buldu. Türkmenistan'dan kaçmış. Çünkü Türkmenbaşı'yla ciddi bir politik çatışmaya girmiş. Sonra ne oldu bilmiyorum. Gülsara'nın akibetini hep merak ederim. Ama biz Gülsara'yla konuşurken, masada oturan adamın şaşkınlığını hiç unutmadım.

Hoca Durdu geldiğinde, Gülsara gitmişti. Kalkıp kucaklaştık. Valentina'yı tanıştırdım onunla. Elimdeki hediye paketini verdim. İçinden çıkan şişeyi sordu. "Türk Rakısı" dedim. Hemen kapağını açtı ve şişeyi kafasına dikti. Önce yüzünü buruşturdu, sonra "güzel" dedi. Ona, rakının öyle içilmeyeceğini, içine su katılması gerektiğini anlattım. Hemen üç su bardağı ve su getirdi. Koca şişeyi yarım satte bitirmiştik. O akşam da onunla olduk. Benim kaldığım otelin restoranında. O kadar forslu olmasına karşın, o bile nişanlıma otelde kalma izni ayarlayamadı. Bu konuda Sovyet yasalarının ne kadar katı olduğunu o zaman anladım.

"He ya. Ayalıyım"

Daha sonraki günlerde, nişanlımla birlikte Aşkabat pazaryerini dolaştık. Kocaman bir yerdi. Ve ne ararsanız bulabilirdiniz. Üreticiden tüketiciye, dolaysız mal satışı.

Yere serilmiş meyve tezgâhlarının önünde durduk. Meyvelere bakıyoruz. Alıp Moskova'ya götüreceğiz. Üzümler, karpuzlar, kavunlar, elmalar.

Serginin arkasında kara çarşaflı kadınlar var. Ama yüzleri açık. Birbirleriyle sohbet ediyorlar. Sonra dikkatlice bize bakıp dedikodu yapmaya başladılar.

Kadınlardan biri diğerine:

"Bu civan, bu gızın ayalı mı?" diye sordu.

Öbürü cevap vermeden, ben cevabı yapıştırdım.

"He, ya. Ayalıyım" dedim.

Dememle birlikte kadınların tamamı peçeleriyle yüzlerini kapattılar. Biz de gülerek ayrıldık oradan.

"Düğün pilavı yenmeden düğünden gidilmez"

Haftasonu bir düğüne davet ettiler bizi. Bütün ekip kalkıp gittik. Evler genelde iki katı geçmiyordu. Klasik bir Anadolu kasabasına benziyordu Aşkabat. Bakımsız ve sıcak bir kent. O zamanki Güneydoğu Anadolu kentleri gibi. Gittiğimiz ev tek katlı, avlulu bir evdi. Kapının girişinde, gölge yapan büyük bir asma vardı. Avlunun içine

uzun masalar kurulmuştu. Masalarda sandalyeler. Bizden farklı tarafı kadın, erkek birlikte yiyip içiyorlardı. Biraz arkadaki evin önünde, dört kişiden oluşan bir orkestra vardı. Bir de şarkı söyleyen solist. Genelde Azeri ve Kafkas türküleri söyleniyordu. Orkestranın yanında, elinde uzun bir çubukla, bir adam duruyordu. Bu adam sunuculuk yapıyordu. Ama nasıl? Orkestra durduğunda mikrofonu alıyor, düğüne gelen konuklardan herhangi birine methiyeler söylüyor. Örneğin "Doktor Müzeyyen Hanım, şehrimizin en güzel doktorudur. Hastalarını hiç yalnız bırakmayan, herkesin sağlığını yakından izleyen, işini en iyi yapan, susuzlara su dağıtan, dillere destan güzelliğiyle Türkmenistan'da bütün erkekleri kendine âşık eden, çaresizlere çare bulan, mahallemizin savgili ablası Müzeyyen'i sahneye davet ediyorum" diyor. Müzeyyen yerinde nazlanıyor, kalkmamak için. Sunucu elindeki uzun çubukla kadını uzaktan kırbaçlıyor. Nazlanan kadın, bunun üzerine ortaya çıkıp oynamaya başlıyor. O zaman da herkes, tek tek kalkarak bizdeki gibi, kadının alnına para yapıştırmaya başlıyor. Düğün bu şekilde sürüp gidiyor. Gençler masalara sürekli servis yapıyor. Daha çok da içki servisi. Türkân Şoray'la film ekibinin gelmesinden çok mutlular. Geç saatlere doğru, ertesi günkü çalışmayı bahane ederek kalkmak istiyoruz. Rüçhan Abi'nin zaten uykusu gelmiş. Sabah Duru da işin sahibi olarak, bir an önce kalkılmasından yana. Düğün sahipleri "Düğün pilavı yenmeden düğünden gidilmez" diye uyarıyorlar bizi. Biraz daha kalıyoruz. Avlunun bir köşesine asılmış taze koyun derilerinden, kaç tane koyun kesildiğini saymaya çalışıyorum. Az sonra, pilavlar üzerinde etlerle birlikte bizim masalara servis yapılıyor. Bizim masada; Türkân Hanım, Rüçhan Bey, Sabah ve Yılmaz Duru, Faruk Peker, Ajdar İbrahimov ve ablası, Türkân Hanım'ın yardımcısı kız ve Babayev var. Pilavları kaşıklıyoruz. Bir süre sonra herkese teşekkür ederek kalkıyoruz. O gece, herkesle vedalaşıp Moskova'da, düğünde buluşmak üzere ayrılıyoruz. Babayev üzgün.

"İş programı bir gün önce bitse, yetişiriz. Sen her ihtimale karşı bir araba ayarla, gelin için" diyor.

Onların düğüne yetişemeyecek olması üzüyor bizi. Ve Valentina'yla ikimiz, ellerimizde meyve dolu sepetlerle Moskova'ya dönüyoruz.

Çiçekler içinde yat Ekber Babayev

Burada biraz Babayev'den söz etmek istiyorum. Babayev, Azerbaycan'ın Gence kentindendi. Ve bana her zaman "Bir gün senin-

le Gence'ye gideceğiz. Sana orada Gence kebabı yedireceğim. Onun, sizin Adana kebabından da güzel olduğunu o zaman göreceksin" derdi. Doğduğu yere âşıktı. Toz kondurmazdı. Aşkabat dönüşü nikâhıma gelecek ve nikâh şahidim olacaktı. Onun arabasını gelin arabası yapacaktık. Ama olmadı. Bizim evliliğimizden bir gün sonra döndü film ekibi Moskova'ya. Biz düğünü yapmıştık. Bir düğün kokteyli de ertesi gün Ekberlerde yaptık. Türkân Hanım, Rüçhan Bey, Sabah ve Yılmaz Duru, bir de Babayev vardı.

Türkiye'de çekilecek bölümler için, Mosfilm'den geleceklerin vizeleri bizim elçilikçe onaylanmıştı. Bütün ekip bir kâğıda yazılmıştı. Altı mühürlenip imzalanmıştı. Bu kâğıtta Babayev'in ismini görmüştüm. O gün, Halillerde verilen kokteylde, Ekber dahil tüm ekip vardı. Bir ara yanına gittim Ekber'in.

"Gözün aydın Babayev" dedim." Artık yıllardır özlemini çektiğin, Nâzım'ın anlattıklarıyla sokak sokak tanıdığın İstanbul'a kavuşacaksın."

Güldü.

"İnanma" dedi.

"Nasıl inanmam" dedim. "Gel sana göstereyim".

Koluna girdim. Konsolos Necil Nedimoğlu'nun yanına götürdüm onu. Necil'den vize kâğıdını göstermesini rica ettim. Çıkardı, eline verdi Babayev'in. Adı listenin ortalarında bir yerdeydi. Kendi gözleriyle gördü vizesini. Acı bir gülümsemeyle baktı bana;

"Sen onlara bakma" dedi. " Ne zaman İstanbul'a gelirim. Sen beni turuncu Renault arabanla Yeşilköy'den alırsın. Yeşilyurt'taki Hava Harp Okulu'nu geçince, hani Ataköy'e yaklaşırken, müthiş geniz yakan bataklık ve kanal kokusunu duyup oradan Marmara'yı görürüm. İşte o zaman sana sarılırım. İşte Arif, şimdi İstanbul'dayım derim" dedi. "Yoksa inanma İstanbul'a geleceğime ya da geldiğime."

Sonra koluma girdi ve:

"Arifçiğim, ben o şansımı yıllar önce yitirdim. Çok yıllar önce bir Türk büyükelçisinin baldızı geldi Moskova'ya. Elçi güzel bir insandı. Baldızı da güzel bir kız. Ben de gencim o zamanlar. Bir ay süreyle Moskova'yı gezdirdim kıza. Aramızda platonik bir şeyler de oluştu. İşte o zaman gitmeliydim Türkiye'ye. O şansımı yitirdim. Sen yine de inanma bu vize işlerine" dedi.

Hüzün basmış yüzündeki ince, çaresiz gülümsemeyi hiç unutamam. Nitekim öyle de oldu. O vize kâğıdındakilerin tamamı üç gün sonra Türkiye'ye geldi. Maalesef o güzel adam, Ekber Baba-

yev, yolcuların arasında yoktu. Ve de hiç olmayacaktı. Nedenini bir türlü anlatmadı. Merak ettiğimi söylediğim halde, cevabını bir türlü alamadım. Kim bilir, belki kendisi de bilmiyordu. Onu tanıyanlar arasında bir söylence dolaşır. O söylence ise; Ruslar Çekoslovakya'ya tanklarla girdiklerinde, on beş kadar Sovyet bilim adamının imzasıyla yayınlanan bir karşı bildiride Babayev'in de imzası olduğudur. Ama ben daha geçen yıl, Vera Feyenova'nın İstanbul'a, ölmeden önceki son gelişinde, öğrenebildim durumu. Vera, ben ve Nataşa Çiçek Bar'da Babayev'den söz ederken Vera mı, Nataşa mı şimdi anımsamıyorum:

"Babayev'in Türkiye'ye gitmesine Moskova'nın izin vermemesinin tek nedeni, Nâzım'la çok yakın dost oluşudur. Bu da, Laz İsmail'in (İsmail Bilen) Komünist Parti yüksek komitesine; 'Babayev Nâzım'ın en yakınıdır. Eğer İstanbul'a giderse, partimiz hakkında aleyhte konuşur. Bu yüzden gitmesine izin verilmesin' yollu yazılan bir raporundan kaynaklanır. O raporu ben gördüm" dedi.

Üç yıl sonra Moskova'ya gittiğimde, Babayev'in hastanede olduğunu duydum. O gün evine gittik Valentina'yla. Hastaneye kimseyi ziyaretçi almıyorlarmış. Ancak, yattığı odanın kapısının üzerindeki camlı bir pencereden görülebiliyor, söyleyeceklerini bir kartona yazıp karşıda yatan hastaya gösterebiliyormuşsun. Bu çok acımasız bir ziyaret gibi geldi bana. Ben hastayı yatarken göreceğim. O da beni görecek, ama yanına gidemeyeceğim. Sinirlenmiştim. Ağzımdan çıkanı kulağım duymuyordu. Küfürün bini bir paraydı. Çıldırmıştım sanki. Babayev'in dört bir tarafı Türkçe kitaplarla dolu, duvarında Emel Sayın posteri, kütüphanede Türkân Şoray'lı, Aziz Nesin'li ve Nâzım'lı resimleriyle güzelleşen o küçücük odasında kendimden geçmiştim.

İki gün sonra ziyaret edebileceğimi söylediler. Kalktım, hastaneye gittim. Elime bir karton verdiler.

"Söyleyeceklerini buna yaz. Kapıdaki pencereden göster" dediler.

"Olur, olur" dedim. Odanın kapısına geldiğimde, baktım Babayev içeride yatıyor. Göz göze geldik. Onu öyle görmek beni çok üzmüştü. Gözlerimden yaşlar boşanıyordu. Yanımdakiler beni sakinleştirmeye çalışıyorlardı. Kapıyı ittiğim gibi odaya daldım. Gidip Babayev'in boynuna sarıldım. Karşılıklı gözyaşlarımızı tutamıyorduk. Sonunda sakinleşip konuşmaya başladık. Hastalığının ne olduğunu sordum. Babayev her zaman sağlam yapılı, sağlıklı bir adamdı. Elma yanaklı, gür ak saçlı bir adam. Yine de doktora gitmeden yapamazdı. Sağlığına çok dikkat ederdi.

"Gence'ye gidecektim. Şehir dışındaki sağlık merkezinde güvendiğim bir doktor arkadaşım var. Gitmeden önce ona bir görüneyim, öyle gideyim dedim. Hiçbir şeyim yok. Turp gibiyim. Gittim. Muayene etti beni. Birden hiçbir yere gidemeyeceğimi, hemen ameliyat olmam gerektiğini söyledi. Beni orada ameliyata aldılar. Durup duruken başımı derde soktum. Oysa orası ameliyata uygun bir hastane değildi. Yanlış ameliyat etmişler. Sağlığım gittikçe bozulmaya başlanıştı. Buraya getirdiler. Bir operasyon da burada yaptılar. Aslında hiçbir şeyim yok gibi. Yakında çıkarım sanıyorum" diyordu.

Evet, sağlıklı görününesine sağlıklıydı ama içime bir kurt düşmüştü bir kere. Her şeyden şüphelenmeye başlamıştım. O akşam uzun süre yanında kaldım. Akşamın ilerleyen saatlerinde, beni zorla çıkardılar hastaneden. Moskova büyükelçimizin yemeği vardı, rezidansında. Geç kalmıştık. Biz gittiğimizde yemek başlamıştı. Özürler dileyerek, Babayev'i ziyaretten geldiğimizi, onun için geç kaldığımızı söyledim. Elçi yeni gelmişti Moskova'ya. İsmini anımsayamadığımı özürlerimle belirtmeliyim. Ama söylediklerini hayatım boyunca unutmayacağım:

"Evet, duydum Arif Bey. Yeni geldiğim için işlere boğulduk. Şunu biliyorum ki Babayev, Türkiye'nin Moskova'daki gerçek büyükelçisidir. İnşallah iyileşecektir. İlk fırsatta ben de ziyaretine gideceğim" dedi.

Türkiye'ye dönüşte telefonla görüşüyorduk. Eve çıkmıştı. Kaç kez rahmetli Egemen Bostancı'yla birlikte telefon ettik. Onu bir daha görmek kısmet olmadı. Bir süre sonra ölüm haberini aldık. İyi bir dosttu. O bir Türkiye ve Nâzım âşığıydı. O, Türk edebiyatının Moskova'daki bulunmaz bir savunucusuydu. Türk edebiyatının Sovyetler'de tanıtılmasına, Türkçe'nin yaygın bir dil haline gelmesine büyük katkıda bulunmuştu. Çiçekler içinde yatsın diyorum sevgili Babayev'e. Ve sevgiyle anıyorum şimdi.

Yıllar sonra, Gorbaçov'un ilan ettiği glasnost ve perestroyka döneminde, Genceli müzisyen dostum Fikret, Moskova'ya geldiğimi öğrenmişti.Bu bahaneyle beni Gence'ye davet ediyordu. İlan edilen glasnost ve perestroyka döneminin tanıdığı özgürlüklerden yararlanarak, Türkiye'ye ilk gelenlerdendi Fikret. Bir şeyler yapmak istiyordu. Elimden geldiğince ona yardımcı olmaya çalışmıştım. O da beni Gence'ye bekliyordu. Rüstem İbrahim Bekov'un davetlisi olarak Moskova'ydım. Rüstem'le, ortak film işleri ile ilgili görüşmem vardı. Rüstem, Gorbaçov döneminden ya-

rarlı çıkanlardan biri olmuştu. Senaristti ve ünlü yönetmen Mihalkov'un ortağıydı. Moskova'da iki üç gün beraber olduktan sonra Gence'ye ve Bakü'ye gitmek istediğimi söyledim. Biletlerim alındı.

Uçağım Kirovabat'da, yani yeni adıyla Gence'de piste inerken, ben elimdeki kitaba dalmış gitmişim. Yanımda oturan genç adam:

"Beyefendi, galiba sizi anons ediyorlar. Buyrun" dedi.

Ayağa kalkarak yol gösterdi. Kapıdan ilk inen bendim. Fikret, merdivenlerde beni bekliyordu. Yanında vali ve emniyet müdürü vardı. Onlarla tanıştırdı. Saat öğleden sonra dört sularıydı. Arabasına binerek evine gittim. İki katlı, avlulu bir evdi. Avludaki sundurma üzerine yeni kesilmiş bir koyun postu atılmıştı. Uzun iki mangalda ateş yakılmış, hafif hafif duman tütüyordu. Salona girdiğimizde, karısı ve çocukları bizi bekliyorlardı. Zengin döşenmiş evin her tarafı, Azerbaycan halılarıyla kaplıydı. Salonda, çok büyük bir masanın üzeri mezelerle donatılmıştı. Çocuklar elimi öpmek için sıraya girmişlerdi. Onları tek tek kucaklayıp, öptüm. Hemen sofraya oturttular.

"Sen açsın. Yoldan geldin" diyorlardı. Biraz sonra votkalar açıldı. Şaşlıklarla donandı masa. Gelip gidenlerin haddi hesabı yoktu. Vali, parti başkanı, emniyet müdürü ve şehrin ileri gelenleri masanın etrafında. Yenilip içiliyor, sohbet ediliyor.

Gelenlerin güncel konusu, şehrin ismiyle ilgiliydi. 1917 Devrimi'nden sonra Gence'nin ismi değiştirilmiş. General Kirov'un adı verilerek Kirovabat yapılmıştı. Genceliler eski isimlerine dönmek istiyorlardı. Bunun için de Moskova'ya başvurmuşlardı. Yeni Moskova bu duruma karşı çıkmamış. "Tamam değiştirelim ama bunun resmî kayıtlarda da değişmesi gerekiyor. Bu da bir milyon ruble tutar. Verin parayı, değiştirelim ismi" diyorlarmış.

Sohbetin yönünü değiştirip, sözü Ekber Babayev'e getirdim. Onunla olan dostluğumdan söz ettim. Bir kardeşi vardı, Cemal. Acaba Gence'de miydi? Görebilir miydim? Babayev'in mezarını ziyaret etmek istiyordum. Ev sahibi Fikret biraz sonra telefona çağırdı beni. Telefonun öbür ucunda Cemal vardı. Ekber'in çok sevdiği kardeşi. Kendimi tanıttım. Çok heyecanlanmıştı. Konuşamıyordu ağlamaktan. Ertesi gün eve geleceğimi, oradan da mezarlığa gideceğimi söyledim. Çok sevinmişti. Babayev'le dostluğumu biliyordu.

Masadaki sohbet, gelip gidenlerle sabaha kadar sürdü. Herkes Türkiye'den gelen adamı merak ediyordu. Ve ben çok sevdiğim Babayev ve TRT'den arkadaşım güzel insan Neslihan Gence'nin

Gence'sinde olmaktan mutluluk duyuyordum.

Ertesi gün, kahvaltıdan sonra üç araba ile Babayev'in evine gittik. Ev, çıkmaz bir sokağa girer girmez sağdaydı. Dikkatle bakınca sokağın adının Ekber Babayev Sokağı olduğunu gördüm. Cemal bizi kapıda bekliyordu. Kapı yüksek tavanlı bir salona açılıyordu. Kapıdan girişte, tam karşı duvarda Babayev'in büyük boy bir posteri asılıydı. Yine balıkçı kazaklı, her zamanki fotoğrafı.

Çay meraklısı Azeriler, yeni demlenmiş tavşankanı çaylar sundular bize. Yanında küçük kurabiyeler. Ve ardından ev halkıyla vedalaşarak mezarlığın yolunu tuttuk. Altı arabalı bir kovoy oluşmuştu. Mezarlık bizim bildiğimiz mezarlıklardan değildi. Tüm mezar taşlarında içinde yatanların resimleri vardı. Ve Babayev'in mezarı en görünen yerde ve mezar taşı diğerlerinden biraz daha büyüktü sanki. Fikret'ten daha önce rica ettiğim çiçekler arabadan getirildi. Mezarın üzerine bıraktık. Ve başucunda dilimin döndüğünce dualar ettim sevgili dostuma. Üstüne çiçekli yıldızlar yağsın diledim.

"Nece konuşuyorsun kızla?"

Film ekibini Aşkabat'ta bırakıp Moskova'ya dönmüştük. 29 ekim 1978 günü Moskova Büyükelçiliğimizde büyük bir protokolle kutlanacaktı Cumhuriyet Bayramı. Ben de davetliydim. Konsolos arkadaşım Necil'e Valentina'yı da getirip getiremeyeceğimi sordum.

"Tabiî" dedi. "Hem kızı büyükelçiyle tanıştırırsın, hem de nikâh davetiyesini verirsin."

İyi bir fırsattı bu benim için. Moskova'da hazır davetiyeler vardı satılan. Sadece üzerlerine günü ve yerini elle kendin yazıyordun.

Bir tanesinin üzerine, Sayın Büyükelçi Namık Yolga'nın adını yazarak zarfa koydum. Namık Bey iyi bir insandı. Her gördüğünde benimle sohbet ederdi. Tam bir büyükelçiydi kısacası. Halil Akıncı gibi bir de müsteşarı vardı. Çalışkan mı çalışkan. Şimdi o da çok önemli yerlerde bir büyükelçidir.

Büyükelçilik binasının merdivenlerinden çıkışta Sayın Namık Yolga ve eşi, yanlarında Müsteşar Halil Akıncı'yla birlikte gelenleri karşılıyorlardı. Beni görünce güler yüzle elimi sıktı. Sonra yanımdaki Valentina'yı tanıştırdım, nişanlım diye. Ve aynı anda cebimden düğün davetiyesini çıkarıp verdim. Birden suratı asılmıştı büyükelçinin. Davetiyeyi kerhen aldı. Sinirlendiğini fark ettim ama o sırada yolu kapatmamak için, salondaki kalabalığın içine

karıştık. Uzaktan bir yer ayarlayıp, büyükelçiyi gözetlemeye başladım. Sevgili Halil'le bir şeyler tartışıyordu. Halil ise en sakin haliyle konuyu anlatıyordu. Az sonra rahatladığını ve yüzünün güldüğünü gördüm. Daha sonra da bizi aradığını fark ettim. Bir ara karşı karşıya geldik. Güler yüzle:

"Peki, nece konuşuyorsun kızla? Türkçe biliyor mu?" dedi.

"Sayın Büyükelçim, hiçbir lisan bilmiyor."

"O halde nasıl anlaşıyorsunuz?"

"Efendim" dedim. "Aşkın lisanı olmaz demişler ama bizde on beş kelime Rusça, on kelime Türkçe, bir on beş kelime de İngilizce var. Böylece kırk kelimeyle anlaşıyoruz."

Büyükelçi gülmeye başladı.

"Peki, ne iş yapıyor kızımız?"

"Efendim, bu yıl yüksek sinema okulunu bitirdi."

"O halde meslektaşsınız."

"Evet efendim" dedim.

"Davetiyeye teşekkür ediyoruz. O gün resmî bir davete katılmamız gerektiğinden düğün yemeğine gelemeyeceğimiz için üzgünüz" dedi.

"Rica ederim efendim" dedim.

Mutluluklar dileyerek ayrıldı yanımızdan.

Resepsiyonda, en çok uzaya giden kozmonotlar dikkatimi çekti. Onları yakından görmek çok etkiledi beni. Resmi havacı kıyafetleri içinde, göğüsleri devlet madalyalarıyla süslü. Çok ilginç geldi bana.

Ve düğün

Düğün ve nikâh günümüz gelip çatmıştı. İstanbul'dan gelirken Azeri arkadaşım Vakıf için bir deri palto getirmiştim. O zamanlar içi yünlü deri palto ya da gocuk çok modaydı Moskova'da. Türkiye'deki fiyatları dört beş bin lira civarındaydı. Daha önce sipariş ettiği paltoyu getirdiğimde altı yüz ruble vermişti bana. O paranın dört yüz yirmi rublesiyle Rassia Oteli'nde kırk kişilik düğün yemeği yenecekti. Otuz rublesini restoranın şefi kadına bahşiş olarak vermiştim. Ödenen dört yüz yirmi rublenin içinde, kırk kişi için her türlü yemek, votka, konyak ve şampanya dahildi. Havyarları Valentina'nın annesi ikişer kiloluk kutularda getirdi. Karaborsadan bulunuyormuş. Biz de Konsolos Necil Nedimoğlu'yla, diplomatların alışveriş yaptığı mağazalardan on şişe viski almıştık. Sağ olsun Necil, bu konuda beni hiç yalnız bırakmadı. Her işe

koşturdu. Dünya güzeli bir insandı. Tabiî Vera Feyenova'nın da bu işlere katkısını unutmamak gerekir.

Ekber Aşkabat'ta olduğundan, düğün arabası başıma dert olmuştu. Bir gün Valentina, kendisine nikâh şahitliği yapacak kız arkadaşının nişanlısından söz etti. Genç adam, Kremlin'de Başbakan Kosigin'in çaykalarından (limuzinlerinden) birinde şoförlük yapıyormuş. O gün için bunlardan birini getirebileceğini söylemiş. O işi de böylece halletmiştik. Gelinliği ise İstanbul'da yaptırmıştım. Moskova'ya gelirken onu uçağa zor yetiştirmişti rahmetli Özcan Özgür. Benim nikâh şahidim Necil olacaktı. Siyah çayka Rassia Oteli'nin kapısına geldiğinde, herkes şaşkınlığını gizleyemiyordu. Kremlin'in arabası çok önemliydi. Valentina gelinlikler içinde bindi arabaya. Ben lacilerimi giymişim. Vera da yanımızda. Evlendirme dairesinin yolunu tuttuk. Evlenme salonunun girişinde Necil bizi bekliyordu. Vera bir ara son muameleleri bitirmeye gitti yandaki odaya. Sonra "Gel" dedi bana. Yanına gittim.

"Nasıl bir nikâh istiyorsun?" diye sordu.

"Niye ki?" diye şaşkınlıkla cevapladım onu.

"Yani" dedi. "İki çeşit nikâh var."

Ben şaşırmış ona bakıyordum.

"Biri orkestralı, diğeri orkestrasız. Orkestra istersen ayrıca parasını ödemek lazım" dedi.

"Olmuşken orkestralı olsun" deyip, çıkarıp orkestra parasını ödedim.

Valentina'nın şahidi olan kız arkadaşıyla, benim şahidim Necil'i salona aldılar. Kapılar kapandı. Az sonra orkestranın çaldığı düğün marşının başlamasıyla birlikte kapılar açıldı. Biz de yürüyerek içeri girdik. Arkamızda Vera vardı. Kırmızı bir yol halısının üzerinde yürüyorduk. T şeklinde olan halının T'sinin sol ucunda Necil, sağ ucunda diğer şahit kız duruyordu. Karşıdaki yüksek kürsü üzerinde, kabartılmış saçlarıyla yeni kuaförden çıkma nikâh memuresi oturuyordu. Salonun sol köşesinde orkestra düğün marşı çalmaya devam ediyordu. Biz yavaş yavaş şahitlerin yanlarına kadar yürüdük, durduk. Bizim durmamızla orkestra da durmuştu. Nikâh memuresi kadın, bana bakarak Rusça konuşmaya başladı. Ne söylediğini bilmiyordum. Konuşması bitince, gözlerini bana dikmiş bakıyordu. Belli ki evet dememi bekliyordu. Ben de Rusça "Da" dedim. Sonra Valentina'ya sordu. O da "Da" dedi ve bizim evliliğimiz kesinleşmiş oldu.

Bizdeki gibi Ruslar'da da aynı âdet sanki. Nikâhtan sonra Necil, akşam otelde buluşmak üzere işine gitti. Bizler çaykaya dol-

duk ve herkesin gittiği Moskova Üniversitesi'nin önünden Moskova'yı seyretmek için yola çıktık. Seyir mekânına geldiğimizde arabadan indik. Şampanyalar açıldı. Açıkta şampanya içerek kutladık bu birlikteliği. Yan tarafta, film çeken bir ekip bizi alkışlıyordu. Onlara da şampanya ikram edip, Valentina'nın teyzesinin evindeki, öğle yemeğine gitmek üzere yola koyulduk.

Çok güzel bir sofra kurulmuştu o küçücük salonda. Akşama kadar yenildi, içildi. Akşamüstü, hep beraber Rassia Oteli'nin yolunu tuttuk. Düğünümüz burada, müzikli salonlardan birinde yapılacaktı. Otele geldiğimizde saat yediye geliyordu. Davetlilerin bir kısmını otel kapısında bizi bekler bulduk.

Valentina kolumda, gelinliklerle içeri girerken diğer davetlilerin bir kısmı da arkamızdan geliyordu. İşte o sırada ilginç bir olay oldu. Kapıcı otel kartımı sordu. Şaşırdım ama sonradan espri yapıyor sandım. Yine de cebimden otel kartımı çıkarıp gösterdim. Sonra bana "siz girin" dedi ve Valentina'ya giriş kartını sordu. O da:

"Yok. Biz evliyiz ve yukarıda düğünümüz var" cinsinden bir şeyler söyledi kapıcıya.

"Niyet" diyerek kesti kapıcı önünü ve geri itti. İşte o zaman kendimden geçmişim. Zaten öğleden beri idareli de olsa içki içiyordum. Yaradana sığınıp, yumruğu kapıcının suratına yapıştırdım. İriyarı kapıcı, arka arka giderek arkadaki sütuna dayandı. Bağırıp, küfrediyordum. Necil beni sakinleştirmeye çalışıyordu. Bense, adamı unutup kapı önünde bekleyen konuklarımı içeri alıyordum. Birden ortalık karışmıştı. Necil, gelen yöneticilere durumu anlatmaya çalışıyordu. Yürüyerek bir üst kata çıktık. Restoranın kapısına geldiğimizde kapının kapalı olduğunu gördük. Kasten mi kapatmışlardı, kimse bir şey bilmiyordu. Olayın büyüyeceğini, neredeyse büyük skandal olacağını konuşmaya başladık. Moskova'da rezil olmuştuk. Orada kimse kimseyle kavga etmiyordu. Kavga yasak bir şey olsa gerekti. Sokakta rastladığım sarhoşlar bile sadece birbirleriyle ağız dalaşına giriyor, fakat kimse kimseye yumruk falan atmıyordu.

Dış kapı bizim davetlilere açılmış, gelenler restoranın giriş kapısında birikiyordu. Saat sekize doğru bir ara restoranın kapısı açıldı ve kaynanam kapıdan içeri girdi. Bir süre daha bekledik. Saat tam sekiz olduğunda kapılar açıldı. Biz içeri girerken de orkestra düğün marşını çalmaya başladı. Orkestranın önünde Valentina'nın annesi duruyordu. Elinde bir tepsi vardı. Tepsinin üzerinde, çapraz konmuş iki karanfil arasında, yarısına kadar doldurulmuş şampanya kadehleri duruyordu. Biz Valentina'yla birlikte

kaynanamın önüne kadar yürüdük. Kadehleri tepsiden alıp sonuna kadar içtik ve sonra kadehleri kaynanamın omuzları üzerinden orkestranın önüne attık. Kadehler paramparça olmuştu. Bunun üzerine orkestra dans müziği çalmaya başladı. Biz biraz dans ettikten sonra yerimize oturduk. Konuklar bir süre daha devam ettiler dansa. Sonra herkes yerlerine oturdu. Ve yemekle içki servisi başladı. Gece on ikiye kadar neşeyle süren düğün yemeği, kazasız belasız bitti. Necil o arada, otel müdüriyetinin gelip özür dilediğini söyledi. İçimiz rahatladı.

Bu düğünde üzüldüğüm tek şey, bizim film ekibinin düğüne yetişememiş olmasıydı. Bir de, sağdıcım olan adaşım, uluslararası kompozitör Arif Melikov'un Londra'da konsere gitmiş olmasıydı.

Gece saat on ikiden sonra salon kapandığından, biz hızımızı alamış, iki-üç arkadaşımızla birlikte odamıza çıkmış, kafaları çekip eğlenmeyi sürdürüyorduk. Saat tam ikide oda kapısı güm güm vurulmaya başladı. Yine bir olay mı var diye kapıyı açmaya çıktığımda, birden karşımda Arif Melikov'u gördüm. Elinde koca bir paket vardı ve Londra'dan geliyordu. Ekip şefine bir yalan uydurmuş, hastayım falan gibi ve bir dolu aktarmalı uçakla ancak bu saatte gelebilmiş.

"Galata Köprüsü'nün üzerinden karanfiller at denize"

Güzel dost Arif. Benim sevgili adaşım. Genç yaşında büyük kompozitör olan dostum. *Bir Aşk Masalı*'nın müziğini Nâzım'a ilk dinlettiğinde, Nâzım şaşkın "Bunu sen mi besteledin?" demiş. Sonra da Nâzım'ın en yakın dostlarından biri olmuş. Nâzım ona vasiyette bulunmuş;

"Bir gün bunu İstanbul'da çalacaksın Arif" demiş. "Ama o gün ben ölmüş olacağım. Sen o gün, konser sabahı, erkenden git Galata Köprüsü'nün üzerinden karanfiller at denize" demiş. "Onlar gelir beni bulur."

Ve yıllar sonra, aylarca Ankara'da Devlet Balesi orkestrasıyla provanın ardından İstanbul'a gelmişti. Devlet Balesi müthiş bir gösteri sunmuştu. Orkestra şefliğini Arif yapıyordu. İstanbul müthiş bir bale seyretmiş ve orkestra şefi olarak da Arif Melikov'a hayran olmuştu.

Konserden sonra Harbiye'deki Günay'da birlikte yemek yiyecektik. Konserden sonra herkes kulise dolmuştu. Arif çok mutluydu. En büyük müzisyenlerimizden biri olan rahmetli Adnan Saygun onun eski dostuydu. Birbirlerini aşk halinde severlerdi.

Kucaklaştılar. Bizler de öyle. Sanat eleştirmenleri, müzisyenler, balerinler, baletler iç içe girmişti. Sürekli şampanyalar patlıyordu. Herkes mutluydu. Mutlu olmayan üç beş kişi vardı. Konsolosluk erkânı ve Duru ailesi. Sabah Duru, bizim Günay'a yemeğe gideceğimizi biliyordu. Yanıma geldi.

"Arif, bu yemeği iptal edin isterseniz" dedi.

"Anlamadım" dedim. "Niçin?"

"Bak Arifçiğim. Arif'in gemici olan bir kardeşi varmış. Dün Baltık Denizi'nde bir kaza geçirmiş ve ölmüş. Daha Arif'in haberi yok. Kokteylden sonra, otelde başkonsolos verecek haberi. Siz bilmiş olun ama kimseye bir şey söylemeyin."

Beynimden kurşun yemişe döndüm. Bugün onun Nâzım'dan miras kalan mutluluğunu birlikte yaşayacaktık. Bu yüzden, bir an evvel kokteyl bitsin istiyorduk. Ama bu haberden sonra mümkün müydü? Sanmam. Başkonsolos ile Arif, konsolosluğun resmî arabasına binip gittiler. Biz de kendi arabamıza. Arif, bizim Çiçek Bar'ın karşısındaki Santral Otel'de kalıyordu. Onlar içeri girdiğinde, bizler kapının dışında bekliyorduk. Bir süre sonra Arif'in feryatları gelmeye başladı odadan. Yapacak hiçbir şey yoktu. Arif'in avazı odanın içinde yankılanarak bize ulaşıyordu. Sonunda başkonsolos gider gitmez girdik içeri. Beni görür görmez sarıldı boynuma. Hüngür hüngür ağlıyordu. Bir taraftan ağlıyor, bir taraftan da küfrediyordu.

"Yıllarca bugünü bekledim. Nâzım'a söz vermiştim. 'Bir gün İstanbul'a gidersem vasiyetini yerine getireceğim' demiştim. Sabah erkenden kalktım. Nâzım'ın dediğini yapmak için gittim Galata Köprüsü'ne. Akşamdan aldığım karanfilleri atıyordum köprüden aşağı. Kimisi denize düşüyor, kimisi geçen teknelerin üstüne. Daha çoğu da denize. Nâzım'ın İstanbul'undan Nâzım'a gönderdiğim karanfiller. Bu onun başarısıydı. Benim görevimdi. Görevimi yerine getirdim bugün. Tüm orkestra çalışanlarına tek tek, bugünün Nâzım için, benim için önemini anlattım. Ona göre çalmalarını söyledim. Nitekim, istediğim gibi de oldu. Bu en güzel günde, en sevdiğim kardeşimi nasıl elimden alırsın Tanrı? Bana bunu nasıl yaparsın? Sen kullarını sevmiyorsan, ben de seni sevmiyorum. Sen onların mutlu olmasını istemiyorsan, sen ne biçim Tanrısın" diye sitemler ediyor ve küfürün bini bir paraya gidiyordu. O hep anlattı. O hep içti. Biz sadece içtik ve onu dinledik. Ne kötü bir gece! Kimsenin başına böylesi gelmesin derim. Votka bitti, konyak bitti. Söz bitmedi. Sabahı bulduk.

Arif daha sonra da çok geldi İstanbul'a. Ne zaman gelse bana

uğramadan gitmez. Sevgili dosta İstanbul'dan çiçekli selamlar yollarım hep.

Evliydik ama ayrıydık

Düğünümüzden iki gün sonra Türkiye'ye tek başıma ama evli bir adam olarak döndüm. Valentina biz evlendikten iki buçuk ay sonra geldi istanbul'a. O da üç aylık pasaportla. İşte öyle komik bir ülkeydi Sovyetler Birliği o zamanlar. Neden öyledir bilinmez.

Valentina bir türlü pasaportunu alıp gelemiyordu. Evliydik ama ayrıydık. İlk geleceği günü iple çekiyordum. Geleceğinden bir gün önce, keyifle içkilerimizi içiyoruz Papirüs'te. Heyecan doruk-ta. Herkesten "gözün aydın" lar, "tebrikler" alıyorum. Ben ağzı kulaklarında, bir salak gibiyim. Viskinin biri bitiyor, biri geliyor. Herkes benimle ilgili. İki yıllık hasretlik bitecek artık. Mazlum ve Cengiz beni bırakmıyor. Müjdat Gezen de geliyor yanımıza.

"Ooo hocam. Gözün aydın. Yenge geliyormuş ha" diyor.

"Sağ ol Müjdatçığım" diyorum. Yarın kısmetse."

"Vay be" diyor Müjdat. "Şu işe bak. Biz de yarın öğleyin Özdemir Asaf'la, imza gününe gidiyoruz Ankara'ya."

"Saat kaçta gidiyorsunuz?" diyorum.

Müjdat gayet sakin "11.00 de" diyor.

"Tamam, şimdi oldu. Bu kadar mı cuk oturur?"

"Ne cuk oturması?" diyor Müjdat.

Etrafımdakilerin şaşkın bakışlarına aldırmadan:

"Bizimkinin Moskova'dan gelecek olan uçağı önce Ankara'ya iniyor. 12.30 da. Bir saat moladan sonra 13.30 da kalkıyor, 14.15 de İstanbul'da oluyor. Siz 11.00 de İstanbul'dan kalktığınıza göre, 12.15 te Ankara'da olacaksınız. Dışarı çıkış 12.30. Dışhatlara bizimkinin indiği saat. O zaman ben yarın saat 09.30 da kırmızı güllerden bir buket veriyorum size. Ankara'ya gittiğinizde benim adıma Valentina'yı karşılıyorsunuz. Yani sen ve Özdemir Asaf. öncü birlik olarak" diyorum.

Müjdat şaşkın bakıyor teklifime. Özdemir Asaf gülerek şarabından bir yudum alıyor.

"Arifçiğim, ben saat dokuz buçukta berber Memet'e tıraşa geleceğim. Gülleri ben götürürüm" diyor.

Yanaklarından öpüyorum Özdemir Asaf'ın. Bir tarihte ikimizde aynı kadını seviyorduk. Jül ve Jim gibi. Üçümüz birlikte dolaşırdık. Birbirimizi incitmezdik. O büyüğümdü. Hem saygı duyar, hem de severdim onu.

Yeri gelmişken rahmetli Özdemir Asaf'ı sevdiğim bir şiiriyle analım isterim:

LAVİNİA

Sana gitme demiyeceğim.
Üşüyorsan ceketimi al.
Günün en güzel saatleri bunlar.
Yanımda kal.

Sana gitme demiyeceğim.
Gene de sen bilirsin.
Yalanlar istiyorsan, yalanlar söyleyeyim.
İncinirsin.

Sana gitme demiyeceğim.
Ama gitme, Lavinia.
Adını gizleyeceğim.
Sen de bilme, Lavinia.

Nitekim ertesi sabah dokuz buçukta, kırmızı bakara gülleri taze taze alıp berbere getirmiştim. Özdemir Abi'de onları alıp Ankara'ya götürdü. Ben ayrıca İstanbul'da onu beyaz güllerle karşılayacaktım. Onları da aldım. Mazlum Göknel'in arabasıyla, elimde güller Yeşilköy Havaalanı'na geldik.

Beyaz güller

Yeşilköy Havaalanı... Mazlum'la birlikte bekliyoruz. Heyecanlıyız. Sigara üstüne sigara yakıyoruz. Elimde beyaz güller.

"Özdemir Asaf'la Müjdat Gezen Ankara'da kırmızı güllerle karşılanuşlardır. Biz de burada beyaz güllerle. Güzel değil mi?" diye soruyorum Mazlum'a.

"Daha ne olsun be gardaş" diyor Mazlum.

Biraz sonra Valentina geliyor kalabalık içinde. Sırtında Rus işi bir palto. İçinde benim aldığım siyah kazak ve yeşil bir etek var. Beni görünce sevinmiyor gibi bir durum seziyorum. Yine de bozmamaya çalışıyorum. Sarılıp öpüşüyoruz. Evlendiğimizden bu yana iki buçuk ay geçmiş. Dilimin döndüğünce güzel şeyler söyleme-

ye çalışıyorum. Ama o mutlu değil. Mazlum fotoğrafımızı çekiyor. Ben beyaz gülleri veriyorum kucağına. Mazlum'un arabasına biniyoruz. Kırmızı gülleri soruyorum Ankara'da verilen. Meğer böyle bir şey olmamış. Özdemir Asaf'la Müjdat, ya işin ciddiyetini anlamamışlar ya da saatleri uymamış. Sonradan öğreniyorum ki onları, gittikleri kitap imzasına gelen genç kızlara vermişler. Bizimki de, beyaz güllerle karşıladığımız için çok bozulmuş. Çünkü beyaz gül Ruslarda "seni istemiyorum" demekmiş. Nerden bilirim?

Mazlum, İstiklal Caddesi'nden geçerek götürüyor bizi. Valentina şaşkın, etrafına bakınıyor. Günün bu saatinde caddedeki insan kalabalığı şaşırtıyor onu. Birden:

"Banka çok, para yok" diyor Türkçe.

Mazlum'la birbirimize bakıyoruz. Sonra bir kahkaha patlıyor ikimizden de. Gerçektende, o günler bizim hükûmette hazine sıfırlanmış. Yurtdışında para dilenmekle meşgul. Bunu o da biliyor. Ama bu banka bolluğu niye? Valentina'nın ilk şaşkınlığı her adımda bir banka oluşu. Çelişki sizce de komik değil mi?

Evde, hemen bir şampanya açılıyor. Hoş geldin şampanyası. Üçümüz birlikte içiyoruz. Mazlum gazeteye gidiyor ve bizim maceralı evlilik hayatımız da böylece başlıyor. Çünkü Sovyetler üç aylık pasaport vermişler Valentina'ya. Hemen Rus konsolosluğuna gidip bunu süresiz hale getirmek istiyoruz. "Olmaz" diyorlar. Üç ay sonra geri dönmesi lazım.

"Ulan, yapmayın, etmeyin" diyoruz.

"Bizde böyledir" diyorlar. "Üç ay sonra gidecek. Tekrar uzatma isteyecek. Alırsa geri gelecek."

"Ya alamazsa?"

"Bizim yapacağımız bir şey yok" diyorlar.

Al başına belayı. "Hele üç ay bir gelsin de, o zaman görüşürüz" diyoruz.

"Çekirdekleri mi yenecek yoksa dışı mı?"

Hayat devam ediyor. Her akşam bir yerlere gidiyoruz. İstanbul'u, dostlarımı, arkadaşlarımı tanıştırıyorum Valentina'ya. Ev davetlerine gidiyoruz. Dostlarımın eşleri onu hiç yalnız bırakmamaya çalışıyorlar. Ben her akşam yiyeceklerle, çeşit çeşit meyvelerle gidiyorum eve. Valentina şaşkın. Bu kadar meyveyi bir arada görmemiş. Bir gün, yenidünyanın, yani maltaeriğinin nasıl yeneceğini soruyor bana. Elinde maltaeriği, açmış soruyor:

"Çekirdekleri mi yenecek, yoksa dışı mı?" diye.

Ben gülüyorum. Bilirsiniz maltaeriğinin çekirdekleri daha parlak ve daha albenilidir. Kız da haklı. Sonra nasıl yeneceğini gösteriyorum. Mağazalardan yeni giysiler alıyoruz. Giyecek bir şeyi yok çünkü. Arkadaşlarının eşleri bu konuda yardımcı oluyorlar ona. Butiklerden Avrupa giysiler alınıyor. Bizimki de boylu poslu. Ne giyse yakıştırıyor. Burada yalnız Rus diliyle işin yürümeyeceğini anladığı için konsoloslukla görüşmüş. Harbiye'de, diplomat eşlerine Türkçe dersi veren dersaneyi öğrenmiş. Hemen kaydolmuş. Üç ay içinde Türkçe'yi de söküyor. Ben de elimden geleni yapıyorum tabiî. Gün yaklaşıyor. Valentina'yı da alıp Ankara'ya gidiyorum. Yabancılar şubesinde tanıdık var. Durumu anlatıyoruz. Onlar da şaşırıyor. Pasaport süresine göre verilmiş Türk vizesi.

"Bir iki ay biz idare ederiz. Raporla falan. Ama sonunda yine gitmesi gerek" diyorlar.

Öyle de oluyor. Beş ay sonra gitmesi gerekiyor. Zaten beş aylık da hamile. Doğumunu Moskova'da yapmak istiyor. Türkiye'ye pek güveni yok.

"Ben gider hem doğumumu yaparım, hem de doğumla birlikte bu işler daha kolaylaşır" diyor.

"Peki" diyorum. Yapacak bir şey yok. İki ay sonra ben de Moskova Festivali'ne gideceğim nasıl olsa. Ve Valentina'yı memleketine gönderiyoruz.

"Bir oğlun oldu"

Kemal Sunal'la, ağustos ayı için Moskova Festivali'ne gitmek üzere anlaştık. Anlaştık ama yine de Kemal mızmızlanıyor.

"Ben uçağa binmekten korkarım" diyor.

"Kafaları çeker, öyle bineriz" diyorum. "Sen merak etme."

Kemal hem istiyor, hem korkuyor.

"Yahu, beni Hindistan'a davet ettiler de gidemedim. Rusya'ya nasıl giderim?"

"Korkma, ben yanındayım. Bana güvenmiyor musun? Göreceksin, çok eğleneceğiz."

"Eğleneceğimizi biliyorum da, güven meselesi önemli."

"Hastir lan" diyorum.

"Ama bak Eriş'de öyle demişti. Yarı yolda bıraktı beni" diyor ve anlatmaya başlıyor.

"O zaman Arzu Film'in kadrolu oyuncusuyum. Bizim Hababam Sınıfları Türkiye'de çok tuttu ya. Yeni Delhi Film Festivaline davet edildi. Ertem de başımın etini yiyor. Gideceksin de gidecek-

sin diyor. O zaman bizim dış satım işlerine Eriş Akman bakıyor. O da dolduruyor beni. Sonunda peki diyoruz. Yeşilköy'e gidiyoruz. Biletler Eriş'de. Valizleri veriyoruz. Uçuş kartlarımızı alıyoruz. Ama Eriş hiç oralı değil. Valizler gidiyor. Eriş'de kalabalık arasında doğru içeri. Ben kalıyorum ortada. Zaten korkuyorum. İçeri gireceğime dışarı çıkayım diyorum. Hemen bir taksiye atlayıp doğru Arzu Film'in yazıhanesine. Arzu Film'de herkes şaşkın. Bir şey mi oldu, uçak mı kalkmadı falan diyerek üstüme geliyorlar. Ertem saçını başını yoluyor. 'Ulan, yaktın bizi Allah'ın cezası' diye. Biliyorsun Ertem nasıl küfreder. Ana avrat dümdüz.

'Ne yapalım' diyorum. 'Eriş beni bıraktı, gitti.'. Bahanemi de bulmuşum, durur muyum? Eriş'e yıkıyorum işi. Yani onun gibi olmasın" diyor.

"Olur mu?" diyorum. "Biz zaten arkadaşız. Benim böyle birşey yapacağımı düşünüyor musun?"

"Bilmem" diyor.

Zaten her akşam birlikte geziyoruz. Zeki Ökten de bastırıyor. İki yıl önce birlikte nasıl bir Moskova yaşadığımızı anlatıyor.

Sonunda Kemal'le Yeşilköy Havaalanı'na gidiyoruz. İşlemleri bitirdikten sonra geçiyoruz bara. Viskinin biri gelip, biri gidiyor. Kemal de öyle kolay sarhoş olanlardan değil. Kafalar çakır keyif olmuş. İki şişe de viski alıyoruz free shop'tan. Uçağa biner binmez de açıyoruz birini. 7 ağustos 1979.

Viski, miski derken uçak Moskova'ya yaklaşıyor ve alçalmaya başlıyor. Aşağıda "daça" lar görünmeye başlıyor.

"Bak, bak" diyorum. "Bunlar yazlık evler. Şu ileriye bak. Görünen Moskova. İşte geldik."

"Ne çabuk ya!" diyor Kemal. "Bu kadar kısa mı bu yol?"

"İki saat elli dakika" diyorum.

"Allah Allah" diyerek şaşkınlığını belirtiyor Kemal.

"Dün Valentina'yla konuştum. Havaalanında bizi bekleyecek. Sakın gümrük memurlarından korkma. Gerçi işin en illet tarafı da budur ya. Girersin gümrüğe. Tüysüz bir oğlan vardır kabinde. Bir sana, bir pasaportuna bakar. Bir daha bakar. Bir daha, bir daha. O sırada sana bir şeyler sorar Rusça. Sen bir şey anlamazsın. O yine bir şeyler sorar. Sen iyice sinirlenmeye başlarsın. Cehennem azabı gibidir pasaport kontrolu. Yanda bir şeylere bakar. Sonra sana. Neye baktığını görmezsin. Sıkılırsın. Küfretmemek için kendini zor tutarsın. Şüpheli muamelesi görmek, onurunla oynanmış duygusu verir sana. Sakın bozulma. Filmlerdeki gülüşün gibi değilse de yarım ağız gülmeye çalış. Hiçbir şey söyleme.

Çok istiyorsan, sakin sakin Türkçe küfret. Nasıl olsa anlamaz" diyorum.

Pasaport kontrolünden çıkıyoruz. Yirmi metre ilerde barikatlar var. O arada valizlerimizi bekliyoruz. Bir yandan, barikatın arkasındaki kalabalık arasında Valentina'yı bulmaya çalışıyorum. Daha gelmemiş olabilir. Çünkü yok. Tam o sırada, en önlerde, barikata yaslanmış "Arif!" diye bağıran Vera Feyenova'yı görüyorum. Ona doğru yürüyoruz Kemal'le. Öpüşüyoruz. Kemal'i tanıştırıyorum Vera'ya. Merakla soruyorum "Bizimki nerede?" diye.

"Seninki hastanede" diyor Vera.

Şaşırıyorum. Dün akşam konuştuğumu, buraya geleceğini söylediğini söylüyorum. "Bir kaza mı oldu yoksa?" diyorum.

Vera her zamanki esprili soğukkanlılığı içinde gülümseyerek:

"Yoo. Bir oğlun oldu" diyor. Şaşırıyorum.

"Neee? Bir oğlum mu oldu?"

"Evet" diyor Vera.

"Ama" diyorum, "doğuma daha iki ay var. Nasıl olur?"

"Erken doğum" diyor Vera.

Kemal'in boynuna sarılıyorum. Şaşkın ördek gibiyim. Bir yandan seviniyorum. Bir yandan erken doğum için sebep arıyorum kafamda.

"Bu Ruslar" diyorum kendi kendime, "kim bilir nasıl baskı yaptılar kıza ki erken doğum yaptı. Onların anasını, avradını..." diye basıyorum küfürü.

"Sakin ol" diyor Vera. "Çocuğunun da, karının da sağlık durumları iyi. Daha ne istiyorsun? Dün gece aniden sancılanmış. Hastaneye kaldırmışlar. Şimdi şuradan çıkın. Otele gidelim. Sonra da kaynanan, evde yemeğe bekliyor."

Valizlerimizi alıp, bir taksiye biniyoruz. Rassia Oteli'nde yerlerimiz hazır. Kemal'le odalarımıza çıkıyoruz. Kemal gelmek istemiyor.

"Sen git. Akşama görüşürüz" diyor.

Ben Vera ile birlikte, Valentina'nın teyzesinin evinde bekleyen annesine gidiyoruz. Komünist partili kaynanam artık eskisi gibi değil. Çocuk da olduğuna göre, bu iş tamamdır diyerek bakıyor bana. Sofrada uzun sohbetler... Ve Vera'yla ikimiz içkiye dalıyoruz.

Ertesi gün hastaneye gitmek üzere, Vera'dan ayrılıyorum. Zaten çocuğu da göstermiyorlarmış şimdilik. "Belki bir hafta sonra" diyordu Vera. Kemal hastaneye gelmedi. Ben çocuğu görmeye gelirim diyerek Vera ile beni yalnız bıraktı.

"Valentinaaaa! Valentinaaaa!"

Sık ağaçların arasında üç katlı binaların bulunduğu bahçenin kapısında taksiden indik. Sağda, solda binalar var. Ortada banklar. Onlardan birine oturdum. Vera sağdaki binanın kapısına doğru gitti. Orada bir şeyler konuştu ve geldi.

"Görüştürmüyorlar" dedi.

Ben şaşkın şaşkın Vera'ya bakıyorum. "Nasıl olur? İnsan karısını göremez mi?" dedim sadece.

"Çocuğun ve annenin sağlığı için. Mikrop kapmasınlar diye."

"Peki, ne yapacağız?" dedim.

"Şu sağdaki binaya doğru bağır 'Valentina!' diye. Ancak pencereden konuşabilirmişsin."

Ben iki elimi ağzımın kenarlarında tutarak sağdaki binaya doğru bağırmaya başladım.

"Valentinaaaa! Valentinaaaa!"

Birden binanın bütün pencerelerinden kadınlar çıktı. Herkes bana bakıyor. Ne çok Valentina varmış meğer. Bizimki ortada yok. Bir daha, bir daha bağırdım. Bir süre sonra, pencerelerin birinde, kadınların arasından bir el sallanmaya başladı. Karım.

"Kakdila?" diye seslendim.

"İyiyim, iyiyim. Çocuk da iyi. Merak etme" dedi.

Değişik duygular içindeydim. Ne karına sarılabiliyor, ne çocuğunu görebiliyorsun. Bir süre o yukarıda, ben aşağıda konuştuk. Yapacak birşey yoktu.

"Üç gün sonra belki görüşebiliriz" dedi.

Arkamıza baka baka geri döndük. Üç gün sonra gittiğimde, birbirimizi hapishane ziyaretindeymişiz gibi, uzaktan görüştürdüler.

Valentina çocuğun doğum kâğıdını gönderdi bana.

"Bununla oğlanın doğum işlerini yaptır" dedi.

Nüfusa kaydedilmesi gerekiyordu. Vera'yla birlikte halledecektik. Oğlumun adını ne koyacaktım? Hiç hazırlıklı değildim. Vera bunu sorduğunda:

"Tabiî ki Hasan olacak" dedim.

Hasan Arifoviç

Babamın adı Hasan'dı. Nalbant Hasan. Bir sonraki gün Vera, Muza Pavlova'nın arabasıyla geldi otele. Muza Pavlova yaşlı, tombul, bıyıkları olan bir kadındı. Güler yüzlü, dost bir kadın. Muza'nın en önemli yanı Türkçe'den Rusça'ya çeviriler yapmasıydı. Üstelik de

şiir çevirileri. Ve tabiî başta Nâzım'ı tanımış, onunla dost olmuş, sevecen bir kadındı. Tüm şiirlerini o çevirmişti. Küçük bir Jaguli arabası vardı. Vera'yla birlikte sabah erkenden gelip beni otelden aldılar. Tarif üzerine bir yere gittik. Nüfus memurluğunu arıyorduk. Gittiğimiz yerde yoktu. Sora sora, Moskova'nın içinde dört döndük ve sonunda öğle saatlerinde nüfus idaresini bulduk. Bulduk ama, öğle saatine rastladığı için kimse bizimle ilgilenmiyordu. Sonunda, yemek işini çözümlemiş bir kadın evraklarımıza baktı ve birinin eksik olduğunu söyledi. Onu getirirsek iş çözülecekti. Yaz sıcağında, kan ter içinde kalmıştık. Söylenen yer bir saatlik uzaklıkta bir yermiş. Vera altından girdi, üstünden çıktı. Bugün bitmesi gerektiğine kadını ikna etti. Kadın, o daireye telefon ederek işi çözdü. Ben ve Vera, kadının karşısında oturmuş bekliyoruz. Muza Pavlova arabada. Kadın sonunda çocuğun isminin ne olduğunu sordu.

"Hasan" dedi Vera.

Kadın, "O zaman Hasan Arifoviç olacak" dedi.

Vera bunu bana söylediğinde:

"Nasıl olur? Biz sadece Hasan olmasını istiyoruz" dedim.

Kadın, Hasan Arifoviç'de ısrar ediyordu. Vera beni anlıyordu ama kadını ikna edemiyordu. Bu çocuk bir Türk'tü. Bir Türk'ün adına Arifoviç nasıl ilave edilirdi? Kadın ise ısrarla:

"Biz kendilerini onurlandırıyoruz. Nasıl kabul etmiyorlar anlamıyorum?" diyordu. İlginç bir durumdu. İlginç olan ise, iki kültür arasındaki farklılıktı.

Uzun süren tartışmalardan sonra, yasaların böyle olduğunu ve çocuğun Hasan Arifoviç Keskiner olarak yazılması gerektiğini söyledi. Yapılacak birşey yoktu. Ben yinede "bir formül bulur, onu yazdırmam" diye söylendim. Sonunda oğlumun kayıt kâğıtlarını aldım.

Muza Pavlova ve Vera, beni Türk büyükelçiliğine bıraktılar. Kapıda fazla zorluk yaşamadan Necil'in odasına girdim. Girdim ama Sovyetler'e küfür edip duruyorum.

"Hayırdır?" dedi Necil.

"Bir oğlum oldu."

"Ooo, gözün aydın. Nasıl, iyi mi?"

"İyiymiş. Daha göremedik."

"Niye?" dedi Necil.

"Yedi aylık olduğu için göstermiyorlar."

"Ruslar bu konuda titizdir. Mikrop kapmasın diye kimseye göstermezler. İyi, iyi. Memnun oldum senin adına."

"Ben de memnun oldum da" dedim, "ama bir sorun çıktı."

"Neymiş o?" dedi.

"Nüfus dairesinde çocuğun adının Hasan olduğunu söyledim. Hemen arkasına bir Arifoviç eklediler. Nasıl yapacağım, bilmiyorum? Bir türlü kadına bunu anlatamadım. Çocuk büyüdüğünde arkadaşlarının alay konusu olacak: Bana yardım et Necil" dedim.

Necil gayet dost:

"Tamam, tamam" dedi. "Endişe edecek bir şey yok. Bu evrak bizde kalacak. Biz onların yasalarını biliyoruz. Ama bizim de yasalarımız ve geleneklerimiz var. Herhalde onu böyle bildirmeyeceğiz Türkiye'ye" dedi. "Sen merak etme."

O zaman yüreğime su serpildi. Artık mutluydum. Oğlumun adı da babamın adıydı. HASAN KESKİNER.

Valentina hastaneden çıktığında; Kemal Sunal, Necil Nedimoğlu ve eşi, Vera ve Valentina, Hasan'ın doğumu şerefine bir yemek yedik, kutladık.

Valentina hastaneden çıktı çıkmasına da; her gün gidiyor, süt verip geliyordu. Oğlan hâlâ hastanedeydi. Bir gün, oğlumu görebileceğimiz müjdesini verdi Valentina. Doğumun onuncu günü falandı. Kemal Sunal'la birlikte hastaneye gittik. Valentina bizi kapıda bekliyordu. Sonra bizi, soldaki binanın kapısına aldılar. Bir süre bekledikten sonra, bir hemşire kucağında el kadar bir çocukla geldi. Camın arkasında duruyordu. Annesi her gün görüyordu ama biz, Kemal'le ikimiz, ilk defa görüyorduk Hasan'ı. Bir kilo sekiz yüz gram doğmuştu. Uzun bir bakım süresi için hastanede kalması gerekiyordu. Bizim yapacağımız bir şey yoktu. Dönüş zamanımız gelmişti. Onları Moskova'da bırakıp, Kemal'le İstanbul'a döndük. Hasan'ı su içinde büyüttüler. Sıkı kontrol altında. Ama yine de mikrop kapmasını engelleyememişler. Rusların Kurup dediği, bizim ateşli havaleye benzeyen bir mikropla, beyinde küçük bir zedelenme olmuş. Ben bunu altı yaşındayken öğrendim. Şimdi aslan gibi, yakışıklı bir oğlum var. Sarışınlığı annesine çekmiş. Annesiyle on beş yıl sonra ayrıldık ama oğlum benimle. Biraz hayta. Ortaokulu bitirdikten sonra okuyamadı. Problemlerini zaman içinde çözmeye çalıştık. Hiçbir işi sevmiyor. Çalışmak da istemiyor. Kadınlarla arası iyi. O yönüyle bana mı çekmiş ne? Herkesin bir derdi var şu dünyada. Benimki de bu. Ne yapalım?

Festivalin son günü Kremlin Sarayı'nın kırmızı halılar döşenmiş merdivenlerinden çıkıyoruz. Ben, Kemal Sunal ve Meral Orhonsay. Tam ortasına geldiğimizde bir çığlık atıyor Meral "Donumun lastiği koptu" diyor.

Kemal de ben de panik içindeyiz. Sanki lastik kopmasıyla don

düşmüş gibi. Meral ardından bir kahkaha patlatıyor ve ardından:

"Böyle bir şey olsa ne manşet olur *Günaydın* gazetesinde" diyor.

Şaşkınlığımız çabuk geçiyor. Kremlin salonlarında havyarlı şampanyalarımızı içip işin keyfini çıkarmaya çalışıyoruz.

Kemal sordu: "Uçakla mı?"

Aynı yıl Varna'dan bir davet almıştım. Varna Festivali için. İki yıl öce Moskova'da Kemal Sunal'lı *Kapıcılar Kralı* filmini seyretmişti Bulgar ekibi. Çok beğenmişlerdi. Varna Festival Komitesi Başkanı Marinov'la ahbap olmuştuk. Davet ondan geliyordu. Böyle festivaller eğlenceli olur bazen. Hele yanında bir de arkadaşın varsa, tadına doyulmaz. Kemal Sunal, iyi bir seyahat arkadaşıydı. Fazla kaprisi yoktu. Biraz cimri tarafı vardı, o kadar. O da önemli değildi. Bir gün ona, Varna Festivali'ne gideceğimi, benimle gelip gelemeyeceğini sordum.

Hemen sordu. "Uçakla mı?"

"Yok" dedim. "Bu kez arabayla."

Ağzı kulaklarında, hemen olur dedi. Ben de biraz üzerine gitmek için:

"Tabiî senin arabayla gideriz. Koskoca aktör Kemal Sunal benim kıçı kırık Renault 12 ile gidecek değil ya."

"Yok, yok" dedi. "Seninkiyle gidelim."

Güzel bir Chevrolet arabası vardı. Konforluydu. Anladığım kadarıyla, onun arabasıyla gidersek benzini kendisi ödemek zorunda kalır diye düşündüğü için,"Senin araba daha sağlam. Benimkinin ne bok yiyeceği belli olmaz" dedi.

"Peki" dedim. Güldüm. "Her şeyin farkındayım" gibisinden.

Gitmemin sebeplerinden biri *Selvi Boylum Al Yazmalım* filmimizi Bulgaristan'a satmış olmamdı. Merak ediyordum. Acaba iş yapmış mıydı? Satmıştım dediysem, öyle büyük paralar almamıştım. O sırada İstanbul'da yapılan Balkan Filmleri Festivali'nde tanıştığım, altmış yaşlarındaki Bulgar ekip şefi kadın, Bayan Gripçeva, tutturmuştu bu filmi bize sat diye. Ama diyordu ki:

"Bulgaristan'ın parası yok. İstersen takas usulü yapalım. Biz size kaşkaval peyniri veririz, yanına da güzel Bulgar şarabı. Siz de bize filmi verirsiniz. Göreceksiniz bu film, Türkiye ile Bulgaristan arasındaki ilişkilerin gelişmesine büyük katkılar sağlayacak. Birbirimize kültürel olarak daha yakınlaşacağız. En azından Bulga-

ristan, Türk sinemasını tanımış olacak."

Ne kadar olmazlandıysam da, sonunda bin dolara filmi satmıştım. Bir ikinci gerekçem de, iki yıl önceki göz ağrım Mariana'ya belki rastlarım diye düşünüyordum. Tabiî üçüncüsü de, yeni yerler görmek, yeni insanlar tanımaktı.

Pasaportlar, vizeler derken, Kemal Sunal'la bir sabah benim Renault 12 ile yola çıktık. Nasıl olsa bu akşam Varna'da oluruz hesabı ile geze geze gidiyoruz. Bulgaristan'a girdikten sonra, Sofya yolundan sağa saptık. Tabelaları takip ede ede Varna'ya varırız diyoruz. Sonuçta uzatmayalım. Yolları karıştırdığımız için sabaha karşı beşte Varna'yı bulduk. Festival oteli olarak bildiğim "Corne Mare" denilen oteli bulduk. Yani Karadeniz Oteli. Kavga dövüş bir oda verdiler ikimize. Yattık uyuduk. Saat on birde festival komitesinde olduk. Kemal de yanımda. Marinov'un odasına girdik. Marinov çok sevindi geldiğime. Hemen hazırlamış evrakları. Bana verirken:

"Kemal'i de getirdim" dedim. Kemal'i görünce gülmeye başladı. *Kapıcılar Kralı*'nı hatırlamıştı.

"Bizim için büyük onur" diyerek ayağa kalktı. Elini sıktı ve yer gösterdi. Talimatlar verdi. Kemal için de konuk kâğıtları hazırlandı.

"Siz keyfinize bakın" dedi Marinov. "Nasıl olsa görüşürüz."

Festivalde, Korhan Yurtsever'in yönetmenliğini yaptığı, Osman Şahin'in *Kırmızı Yel* adlı hikâyesinden uyarlanan *Fırat'ın Cinleri* gösteriliyordu.

Fırat'ın Cinleri, '78'de, *Maden*'in birinci, *Selvi Boylum Al Yazmalım*'ın ikinci olduğu Antalya Festivali'nde üçüncü seçilmişti. Cahit Berkay, En İyi Müzik Ödülü'nü almıştı. Filmi Türkiye'de izleme olanağım olmamıştı. Bu arada onu da gördük. Ama biz fazla beğenmedik. Oysa, Osman Şahin'in hikâyesini gerçekten çok sevmiştim. Festivale Türkiye'den katılan bir dolu arkadaşıma rastladım. Örneğin, Profesör Alim Şerif Onaran ve eşi, Mahmut Tali Öngören ve eşi, Ankaralı belgeselci bir genç kız ve sevgili dostum, hikâyelerini çok severek okuduğum, Torosların çam ve püren kokulu arkadaşım, sevgili Osman Şahin de vardı. Zaman zaman onlarla birlikte oluyorduk. Daha çok yemeklerde.

Bir akşam, Gripçeva'nında geleceği bir yemekte hep birlikteyiz. *Fırat'ın Cinleri*'nden dönmüşüz. Büyük bahçeli bir restorandayız. Herkes siparişlerini verdi garsona. Garson kendi kafasına göre getirdi yemekleri. Kimse istediğini yiyemiyor. Sonunda garsonla tartışma çıktı. Bütün o dönem Sovyet ülkelerinde olduğu gibi Bulgaristan'da da hizmet sektörü sıfır. Herkes mecbur kaldı

garsonun getirdiklerini yemeye. Söylene söylene.

Biraz sonra Gripçeva geldi. Benim yanıma oturdu. Bana müthiş iltifat ediyor. Bizim *Selvi Boylum Al Yazmalım* altı aydır sinemalarda gösteriliyormuş. Sinemacı bir Türk arkadaş bir dergi getirmişti bana. O dergide yazıyordu. Film bu sürede on altı milyon bilet kesmiş. Oysa Bulgaristan'ın nüfusu yedi, sekiz milyon. Çok şaşırmıştım. Her gören üç-beş defa görmüştü filmi. Hele Türkler içinde görmeyen yokmuş. Hatta, o sinemacı Türk "Bu film bizi Bulgaristan'da ikinci sınıf vatandaşlıktan birinci sınıf vatandaşlığa yükseltti. Çünkü Bulgarlar; 'Türkler bir bok yapamaz. Sinema yapmasını ne bilirler?' diye konuşurken bu film onların ağzının payını verdi" diye söylemişti.

İşin bu yönü değil ama, Gripçeva'nın dediği gibi sinema dostluktur. Sinema uluslararası dostluğun en yardımcı aracıdır. Bu film, Türkiye ile Bulgaristan arasında çok şeyi çözecektir.

Sanırım öyle de oldu. O yüzden bana karşı çok iltifatkâr. O gün yemekteki dostlarım şikâyetlerini söylememi isteyince, dayanamadım söyledim. Keşke söylemeseydim. Gripçeva birden masamıza restoranın müdürünü çağırttı. Müdüre garsonla ilgili verdi veriştirdi. Garson da ayakta, ellerini bağlamış öyle duruyor. O gece garsonu işten attılar. Çok üzüldük. Araya girmek istememe rağmen, Gripçeva nuh dedi peygamber demedi. Sonra da bana:

"Bakın Arif Bey, biz küçük bir ülkeyiz. Üretimimiz tütün ve üzüm. Ancak onları ihraç edebiliyoruz. Bizim başka gelir kaynaklarımız çok az. Dövizimiz yok, çünkü biz COMECOM ülkesiyiz. Rusya'nın ağzının içine bakıyoruz. Yirmi yıldır yeni bir plan uygulamasına geçtik. Karadeniz sahillerimizi turizme açıyoruz. Gördüğünüz gibi, Varna'nın en güzel otelini İsveçliler yaptı. Biz de ilkokullardan başlamak üzere, çocuklarımıza turizmi ve hizmet sektörünü anlatmaya çalışıyoruz. Bu bir devlet politikası. Bu politikayı sabote etmek isteyen bu garson gibi adamlar, bu projenin düşmanıdır. Adı üstünde hizmet sektörü. Yoksa, gitsin başka iş yapsın. Nitekim bu adam daha iyi becereceği bir iş yapacak. O zaman hem kendine, hem devletine faydalı bir vatandaş olacak" dedi. "Sizden bir ricam olacak."

"Nedir? Buyurun" dedim.

"Ben bu Osman Şahin'i çok seviyorum" dedi. "Çok iyi bir insan. Ayrıca iyi de bir solcu olduğunu duydum. Fakat Maocuymuş. Bizim sistemimizi neden beğenmiyor, biliyor musunuz?" dedi.

Ben gülmeye başladım.

"Niye gülüyorsunuz? Yanlış bir şey mi söyledim?"

"Yok, yok" dedim. "Biz de tam bugün bunu konuşmuştuk Osman'la. Ve bana demişti ki; 'Yahu abi, ne biçim bir yer bu Bulgaristan. Şu Varna'ya bak. Sokaklar, caddeler, parklar. Bayıldım vallahi. Kimse bu çiçekleri koparmaz mı? Üstelik üzerlerinde 'Çiçekleri Koparmayınız' da yazmıyor. Ne güzel bir sistem, ne güzel bir eğitim bu' demişti" dedim.

"Ciddi olamazsınız Arif Bey" dedi Gripçeva.

"Gerçekten doğru söylüyorum. Daha bugün konuştuk."

"Şimdi daha çok sevdim şu sizin Osman Şahin'i" dedi.

Bunu sonra Osman'a anlattığımda, o temiz yüreğinden gelen gülümsemesiyle:

"İyi yapmışsın be abi. Vallahi çok iyi yapmışsın" dedi.

Mariana

Gittiğimizin üçüncü günüydü sanki. Kemal'le otelin lobisindeki barda oturmuş, viskilerimizi içiyoruz. Kemal Sunal'ın öyle karı kız muhabbeti yoktur. O karısına ve çocuklarına âşıktır. Otururken masaya bir kadın gelse, hemen kalkar gider. Dedikodusunu bile sevmez. Zaten kimsenin arkasından konuştuğuna da tanık olmadım. Varna ve sinema üzerine sohbet ediyoruz. Tam o sırada bizim gazeteci Zozo Toledo'ya benzeyen, ama onun esmeri bir adam geldi karşımıza dikildi. Adamı hiçbir yerde görmemişiz. Gayet güzel bir Türkçe'yle:

"Siz Arif Keskiner misiniz?" diye sordu.

"Evet" dedim. Aynı anda "Ulan yine mi KGB? Bizi buradada mı buldular?" diye geçirdim içimden.

"Oturabilir miyim?"

"Buyurun" dedim.

Hayırdır gibisinden Kemal'le birbirimize baktık.

"Dün akşam Sofya'da bir kokteyldeydim. Sizin adınız geçti. Ben bugün buraya geleceğimi söyleyince, size bir haber iletmemi söylediler."

Kim olabilirdi ki? Sofya'da tanıdığım tek kişi yoktu. Pardon, pardon. Kültür işlerinde çalışan Ünal Lütfiyev diye bir arkadaşım vardı. O muydu acaba? Bakalım ne söyleyecek adam diye beklerken;

"Bir saniye, ne alırsınız?" dedim.

"Bir viski alabilirim" dedi adam.

"Evet" dedim. "Kimmiş bu selam gönderen?"

"Mariana" dedi. "Sizin buraya geldiğinizi biliyormuş. Bu otelde

kaldığınızı da. Bana söylediği bugün saat yedide burada olacaknuş."

Saatine baktı:

"Evet iki saat sonra. Bir yere ayrılmayın sakın."

İki yıldan fazla, daha Valentina'yla tanışmadan önce, Moskova'da bir hafta süreyle büyük bir aşk yaşadığımız Mariana. Bulgar sinema ve tiyatrosunun önemli ismi. Sağ gözünün içinde kırmızı, küçük bir beni olan güzel kız. Demek unutmamıştı ha. Demek hâlâ aklından çıkmamışım. Mutlulukla gülümsedim.

"Siz ne iş yapıyorsunuz?" dedim.

"Ben gazeteciyim. Radyoda da çalışıyorum" dedi.

"Peki, beni nasıl tanıdınız? Nasıl buldunuz?" diye sordum.

"Çok zor olmadı" dedi. "Mariana bana sizin viskiyi çok sevdiğinizi söylemişti. Bu saatlerde otelden başka viski içilecek yer yok. Eee, bu otelde de kaldığınıza göre. Bir de sakallı olduğunuzu söylemişti. Uzun boylu aramaya gerek kalmadı. Yine de sizin olduğunuzu tahmin ettikten sonra, yanınızdan geçip Türkçe ve sinema konuştuğunuzu da görünce işte aradığım adam bu dedim."

Bize haberi getiren adamın hem güzel Türkçe konuşması, hem benim adama inanıp inanmama ikilemim birkaç viski daha içmemize neden oldu. Sohbeti koyulaştırdık. Bulgaristan ve Varna üzerine sorularımız oldu. Ayrıca, eğlenecek ve içki içecek güzel yerler olup olmadığını sordum.

"Bir tek yer var" dedi. "O da Varna dışında, biraz uzak. Orman içinde. (Aklımda yanlış kalmadıysa) Ciganski Tabur adlı bir gazino. Bizim çingenelerin yeridir. Eğlencelidir."

Adam konuştukça açılıyordu. Başkan Jivkov'u sordum. O konuda hiç laf yok.

"Ama Jivkov'un damadı" dedim, "çok yakışıklı bir adam. Etrafında kadınlar pervane. O ne iş?"

"Efendim" dedi adam. "O bizim damızlık damadımız. Ona her şey serbest. Biliyorsunuz Radyo ve Televizyon kurumunun genel müdürüdür. Ayrıca tenis kulübünün başkanıdır. Sportmen bir adamdır."

"Oh be! Ne dünya. Canım kurban böyle sosyalizme. Damat yaşasın, halk gebersin. Öyle mi?" diye sordum.

Kıpkırmızı oldu adam. Ne de olsa, az çok kendisi de o sınıfa yakın bir adamdı. Konuşma daha fazla ileri gitmesin diye telaşlandı.

"İzninizle ben gideyim. Biraz işlerim var."

"Sağ ol kardeş" dedim. "Genelde oteldeyiz. Gelin. Bekleriz."

Gazeteci olduğunu söyleyen adam gitmişti. Ve biz, gözlerimiz

kapıda Mariana'yı bekliyorduk. Kemal dayanamayıp sordu:

"Peki şimdi, varsay ki kadın geldi. Nece konuşacaksın?"

"Hiçbir şeyce" dedim. "Sen bu işlerden anlamazsın."

"Ne yani, biz geri zekâlı mıyız?" dedi Kemal.

"Estağfurullah" dedim. Arkasından:

"Sen hiç Tarzan filmi seyretmedin mi çocukluğunda? Hani Tarzan ile Ceyn karşılaştıklarında, Tarzan hiç dil bilmemektedir. O yüzden de dilsizlerin konuşması gibi bir işaret ve ses karışımı ile konuşurlar. Benim ki de öyle bir şey. Belki de öteki dili seçerim."

"O hangisi?" dedi Kemal.

"İşte o senin hiç beceremeyeceğin bir dil."

"Allah aşkına söyle. Nasıl bir şey o?"

"O da aşk dili" dedim. Lafa, söze gerek olmayan."

Kemal, filmlerdeki gibi gülerek:

"Haa... Şimdi anladım."

"Tamam da. Sen şu odanın anahtarını bana doğru uzatsana."

Kemal önünde duran anahtarı bana doğru uzattı.

"Buyur gardaş. Bak keyfine. Ben buralarda dolaşırım. Sen çık odaya. Tamamdır."

"Ne tamamı lan Allahsız" dedim. "Dur hele, kız bir gelsin."

Dakikalar geçmek bilmiyordu. Kemal'in de, benim de gözlerimiz saatteydi. Tam saat yedide, dönerli dış kapıdan içeri girdi Mariana. Çok şıktı ve çok da güzeldi. Sağa sola bakmadan, asansöre doğru kendinden emin, yavaş yavaş yürüyor. Masada duran oda anahtarını kaptığım gibi:

"Sen keyfine bak. Bir iki saat sonra görüşürüz herhalde" deyip asansöre Mariana'dan önce geldim. Mariana'yla birlikte birkaç kişi daha bindi asansöre. Ben üçüncü katın düğmesine bastım. Kata geldiğimde indim. Hiç arkama bakmadan koridorda yürüyorum. Odama gelince, anahtarımı sokup açtım. İçeri girdiğimde kapıyı açık bırakmıştım. Ceketimi çıkarmaya başladığımda, arkadan kapının kapandığını duydum. Döner dönmez yüz yüze geldik Mariana'yla. Sonra uzun uzun baktık birbirimize. Filmlerdeki gibi. Sonra bir sarıldık. Sanki hiç ayrılmamışçasına. Bizi birbirimizden ayıran yasalar, kurallar, insanlar, devletler, sorumluluklar, baskılar falan.

Hiçbiri yoktu şimdi. Sadece biz vardık. Herkes kendi dilinde birşeyler konuşuyordu. Daha önce Moskova'da konuşulduğu gibi. Az konuşup, çok sevişerek geçen iki satten sonra, yavaşça sıyrıldı yataktan. Gözlerimi araladım. Ardından baktım. Duş sesi gelmeye başladı. Ben de peşinden. Uzunca bir süre, duş altında birbirimize sarılı kaldık. Sonra, başlarımızı havaya kaldırarak saçlarımızı sular

altında tuttuk. Yüzümüzden aşağı akan su damlalarının dudaklarımızla birleştiği noktada, iyice sarıldık birbirimize. Sonrasında, bitip tükenmeyen bir sevişmenin ardından aceleyle giyinip gitti.

Belli, yine birileri bekliyordu.

Her şey bitmiş, gerçek yaşam başlamıştı.

İklime oldu Klimova

Giyinip alt kata indim. Kemal sıkılmış, dolaşmış, yine gelip lobideki bara oturmuştu. Yanına gittim.

"Haydi, kalk gidiyoruz."

"Nereye?"

"Ciganski Tabur'a."

Nasıl gideceğiz?"

"Kolay, kolay. Hadi gel."

Kapıdaki taksilerden birine bindik. Gideceğimiz yerin ismini söyledik. Araba bizi ormanın içinde bir yere getirdi. Etrafı tel örgülerle çevrili. Tel örgüdeki giriş kapısının önü insanlarla dolu. Kapıya kadar insanları yararak geldik. Tam kapıya geldiğimizde yer olmadığını söylediler. İki kişiydik. Kemal ile ben. Başka da kimse yok. Bir yerlere oturabiliriz muhabbeti yapıyoruz. İmkân yok. "Hadi kardeşim, hadi" gibisine bir hareket yapınca ben, kavgaya hazır, ana avrat küfretmeye başladım.

"Hem ülkelerine davet ederler, hem de yer yok derler" diyorum.

O sırada çok genç bir delikanlı gelip, sahiplendi bize. Varnalı bir Türk. Türkçe konuşmaya başladık. Çocuk hemen *Selvi Boylum, Al Yazmalım* filminden bahsetmeye başlayınca, yapımcısı olduğumu anlattım. Hatta, filmin broşüründe bir satır aşağı düşünce, yapımcı olan ben birden oyuncu olan Arif Keskiner'e dönüşmüşüm. Ve afişte oyuncular; Arif Keskiner, Türkân Şoray, Kadir İnanır, Ahmet Mekin diye sıralanmış. Tabiî bu afişi yapan nerden bilsin Arif'in yapımcı mı, oyuncu mu olduğunu. Ama çocuk, sevinçten uçuyor. On defa görmüş filmi.

"Bana beş dakika izin verin. Şimdi gelirim" deyip kayboluyor.

Gerçekten de beş dakika sonra uzun boylu, kravatlı, orta yaşa yakın bir adamla geliyor yanımıza. Adama tanıştırıyor bizi. Çocuk "Krasnaya Kasinka" diye bir şeyler söylüyor adama. Bizim Al Yazmalı'mın Rusçası. Bu kez adam özürler diliyor. Memnuniyetlerini dile getirirken, hemen talimat veriyor. Açılmış kapıdan adamla birlikte giriyoruz. Bana filmi dört kez gördüğünü anlatıyor. Çok sevdiğini söylüyor. Büyük bir anfiteatra giriyoruz. Tüm çevresi

çingene arabalarıyla sarılmış bir anfiteatr burası. Üstleri ve yanları brandayla kapatılmış arabaların. Bir yanı açık. O yanı, taa aşağıda şarkı söyleyip dans eden kızlara bakıyor. Geniş basamaklar bir seki halinde kat kat yapılmış. Her kat da, masalar, sandalyeler ve içen, eğlenen insanlarla dolu. Yürüye yürüye sahnenin önüne kadar iniyoruz. Sahnenin önündeki yirmi kişilik masa boş. Bizi oraya alıyorlar. Herkes şaşkın bize bakıyor. Şef elinde bir şişe şampanyayla geliyor. Tepside bir şeyler var, garsonun getirdiği. Bize tercümanlık yapan çocuk, işi olduğu için ayrıldı bizden. Müdürün talimatları doğrultusunda, karnı burnunda, doğurdu doğuracak bir kadın geliyor masamıza. Önlüklü bir elbise var üstünde. Yüzü güzel bir kadın. "Hoş geldiniz" diyor ve masamıza oturuyor. Müdür kadınla bizi baş başa bırakıp, gidiyor. Kadın orada çalışan bir Türk.

"Müdür size yardımcı olmak için yaptı bunu" diyor, adı İklime olan kadın. "Filminize âşık olmuş. Yoksa bu masaya sizlerin oturması yasak. Burası parti, hükûmet ve kordiplomatik mensupları içinmiş. Az sonra bir kadın geliyor, haşmetli. Hayli geçkin. Ama rengârenk giysiler içinde, şık, güler yüzlü. Elinde bir sepet, içinde meyveler ve bir şişe şampanya koyuyor masaya. Bize tüm sahnedeki sanatçıların ikramı olarak getirmiş bütün bunları. Teşekkür ediyoruz baş balerinaya. Onun ardından, modernize edilmiş müthiş bir bale gösterisi ve çingene oyunları. Tamamı balerin ve baletlerden oluşan gösteri ve eğlence. Sonrasında tüm balerinler geliyor masamıza. Kemal'le ikimiz rüyada gibiyiz. Öpüyorlar bizi. Şampanyalar içiyoruz birlikte. İklime, ısrarla kocasının çalıştığı İsveç Oteli'nin roof'una davet ediyor bizi. Muhakkak kocasıyla tanıştırmak istiyor.

Gecenin sonunda, İklime'yle birlikte İsveç Oteli'nin roof'unda buluyoruz kendimizi. İklime'nin kocası, yakışıklı, uzun boylu bir delikanlı. Ama Türkçe konuşamıyor. Biz İklime'yle sohbetimizi sürdürüyoruz. İklime, Türkiye özlemi içinde. Sistemi hiç sevmiyor. Türkiye'ye gidebilmenin planlarını yapıyor. Çocuğu olunca, kız da olsa, erkek de olsa adını Deniz koymak istiyor. Ellerinden geldiğince bizi ağırlamaya çalışıyorlar. Bizleri tanımış olmaktan dolayı müthiş mutlular. Gecenin geç saatinde İklime ve kocasından ayrılıyoruz. Birbirimize adresler veriyoruz.

İklime'yle başlayan o günkü dostluğumuz, aradan geçen yirmi beş yıl içinde hep devam etti. Döndükten sonra uzun mektuplar yazdı. Ben de ona. Doğan çocuğu erkek olmuş. Başkan Jivkov, zaman içinde Türklere karşı baskıyı artırmıştı. Onları Bulgar ol-

maya zorladı. Büyük baskılar sonucu, herkesin isimlerini değiştirdi. Rejimden kaçabilenler, Türkiye'ye sığınıyordu. Kaçamayanlar kamplara gönderiliyordu. Bir gün, yine Bulgaristan'dan gelen bir mektupta gönderenin adının Klimova olduğu yazılıydı. Bu isimde kimseyi tanımıyordum. Zarfı açtım. Mektup İklime'den geliyordu. Ve gözyaşları içindeydi. Kendi adının da Klimova olarak değiştirildiğini bildiriyordu. İçinde bir de oğlu Deniz'in fotoğrafı vardı. Bu beni çok üzmüştü. Türkiye'de de, gazetelerde Todor Jivkov'un Türk kökenlilere yaptığı baskılar birinci sayfalardan veriliyordu.

Mesut Yılmaz

İşte o günlerde, Ankara'ya gidişlerimden birinde, mektubu da yanımda götürmüştüm. Bir fırsatını bulursam Kültür Bakanı dostum Sayın Mesut Yılmaz'a verecektim. Nitekim öylesi bir gün. İşlerimi bitirmiş, İstanbula dönecektim. Uçağa daha beş saat vardı. Mesut Bey'in özel danışmanlarından biri Işıl Alatlı'ydı. Hani yazar Alev Alatlı'nın kardeşi. Aklı çok çalışan bir kadındı. Onunla oturup sohbet etmek güzeldi. Bakanlığa gittiğimde, onu odasında çalışırken buldum. Sevindi beni görünce. Çay, kahve derken saat on iki olmuştu. Çalan telefon, yan odadaki bakan Mesut Bey'dendi. Konuşma sırasında Işıl, benim yanında olduğumdan söz etti. Anavatan hükûmetinin en etkili olduğu yıllar. Mesut Bey'in ilk bakanlığı. Bizim de SESAM'ı kurduğumuz yıllar. Hem Filmciler Derneği, hem de SESAM yönetiminde çalışıyorum o zamanlar.

"Bakan bey seni bekliyor" dedi Işıl. "Senin burada olduğunu söyleyince 'Söyle Arif Bey'e, bana gelsin' dedi."

Mesut Bey'in odasına gidiyorum ama bekleme salonu oldukça kalabalık. Bekleyenlerden izin isteye isteye bakanın kapısına kadar geldiğimde, birisi ceketimden çekti. Kim bu diye döndüğümde, Turizm müdürü olan dostum Yelman Emcan'ı gördüm.

"Arifçiğim, Allah aşkına beş dakikadan fazla kalma. Bugün cuma. Bütün bu insanlar hep müdür tayfası. Herkes bakanı bekliyor" dedi.

Mesut Bey karşıladı beni. Sarılıp öpüştük. Müsteşar Yardımcısı Sayın Aytuğ İzat da odadaydı. Çıkmak istedi.

"Hayır, hayır" dedi müsteşar yardımcısına. "Sen de kal. Biraz sohbet edelim Arif Bey'le."

Onunla da tanışıyordum. Hatta, bazı konularda onunla daha fazla muhatap oluyorduk. Çaylar geldi. Mesut Bey, Türk sinema-

sının sorunlarıyla çok yakından ilgileniyordu. Bildik sorunlardı aslında ama Sinema Eseri Sahipleri Meslek Birliği kısaca SESAM kurulmuştu. Yarı resmî bir devlet kuruluşu gibiydi. Daha ofisi yoktu. Yer arıyorduk. birkaç yer belirlemiştik aslında ama eni konu karar verecek olan bakandı.

"Siz hepsini organize edin. Ben haftaya cumartesi İstanbul'da olacağım. Saat birde Atlas Sineması'nın önünde buluşalım" dedi.

Ben de İstanbul'a dönüşte yönetim kuruluna durumu anlattım. Randevuya giderken de yanıma, Azmi'nin kahveden Tanju'yu alıp gittim. Tam saatinde geldi bakan. Tabiî yanında Türker de vardı.

Bakana, Atlas Sineması kompleksini; Küçük Sahne'yi, üst kat salonları (sarayı) ve sinema salonlarını, filmleri durdurup gezdirdim. Sonra, Serkidoryan Kulüp binasını ve yanan Yeni Tiyatro salonlarını gezdik. Daha sonra kararlarını vermişler. Bizim için, Kültür Bakanlığının resim galerisi olan salonu düşünmüşler. Ama Kültür Müdürü Mehmet Özel karşı çıkmış.

"Olmaz efendim, olmaz. O salonda günde yirmi bin insan resim seyrediyor. O salonu veremeyiz" demiş bakana.

Mesut Bey bunu bana söyleyince güldüm. Zaten imalı bir biçimde sordu soruyu.

"Bizim o salona günde yirmi bin kişi geliyormuş. Mehmet Bey bu yüzden karşı çıkıyor. Siz ne diyorsunuz?" deyince:

"Efendim, günde yirmi bin insan resim sergisi gezse, Türkiye'nin hali böyle mi olur?" dedim gülerek.

O da gülerek:

"Ben de inanmıyorum ya. Bir de sizden duyayım dedim."

Aslında, o yer bakma sırasında Atlas Sineması kompleksini de alıp, sinema salonunu o zamanlar salon bulamayan Türk Sineması'na tahsis etmek istiyordu. Sonra da gerçekten aldı. Ama sonunda nasıl oldu bilmem. Orada hiç Türk filmi oynamadı benim bildiğim. İşletenler ile Bakanlık mahkemelik oldu ama sonunda yine bir şey değişmedi. İrfan Atasoy ve gümrükçü Metinlere, SESAM Başkanı Türker İnanoğlu'nun da ortak olduğunu öğrendim. Nasıl oldu hâlâ bilmem.

Mesut Bey iyi niyetle yeri aldı almasına da, o yer bir türlü Türk sinemasının yarasına merhem olmadı. SESAM da galerinin yerine taşındı ve hâlâ da oradadır.

O gün, Mesut Bey'in odasındaki beş dakikalık konuşma bir saati buldu. Bakan sorular soruyor, ben yanıtlıyordum. Tam denk düşen bir yerde, konu Jivkov'un Bulgaristan'daki Türklere yaptığı baskıya geldi. Konu oraya gelince ben de çantamı açıp içinde-

ki İklime'nin mektubunu zarfıyla birlikte Mesut Bey'e verdim. Sonraki gelişmelerde, o mektubun Bulgaristan politikasına yararlı bir belge olarak değerlendirildiğini sanıyorum.

O günkü sohbette benim için önemli olan, kendi görüşümü açık açık bir bakana anlatmanın keyfiydi. Sohbetimiz Türk sineması, Bulgaristan politikasından sonra Türkiye'nin turistik ve kültürel zenginliği üzerine odaklandı. Hani hepimiz, ülkemiz adına zaman zaman düşündüklerimizi kendi aramızda konuşur tartışırız ya. Sanki bir bakanla değil de bir arkadaşımla konuşuyormuşcasına bu konuda uzun zamandır düşündüklerimi anlatma fırsatı yakalamıştım.

"Sayın bakanım, ben Kültür ve Turizm Bakanı olsam neler yapmazdım" dedim.

Gülerek arkasına yaslandı:

"Neler yapardın, söyle bakalım. Seni dinliyorum."

"Efendim, biliyorsunuz ben Osmaniyeliyim. "

"Evet, biliyorum" dedi.

"İlkokulu Osmaniye'de Yedi Ocak İlkokulu'nda okudum. Okulun avlusuna girişte sağda, mermer bir taş blok dururdu. Çok güzel, etrafı oymayla işlenmiş bir mermerdi bu. Anımsadığıma göre bu mermerin uzunluğu iki metreye yakın, genişliği de yüz yirmi santim civarındaydı. Dört bir yüzünün tam ortasına gelen yerlerde, bir koçbaşı vardı. Bu başlar çok güzel oyulmuş, kurdela görüntüleriyle sağ ve sol köşelere bağlanmıştı. Yüzeylerin dört bir yanına süslemeler işlenmişti ve üstü dümdüzdü. Biz çocuklar bunun ne olduğunu bilmezdik. O yüzden de, zaman zaman elimize aldığımız bu kenar süslemeleri ya da koçun boynuzlarını kırmak isterdik. Bir öğretmenimiz de çıkıp 'Ne yapıyorsunuz oğlum? O yaptığınız ayıp. Bu çok kıymetli bir tarihi eserdir' demezdi. Çünkü onlar da bunun ne olduğunu bilmezlerdi. Ben bile bunun, üzerinde kurban kesilen bir Hitit sunağı olduğunu kırk yaşımda öğrendim. Yani demek istiyorum ki ülkemiz, Edirne'den Tirişin Yaylası'na, Sümela'dan Antakya'ya yer altı ve yer üstü kültür hazineleriyle taşlarla doludur. Bunun kıymetini bilip, ülkemizi bir açık hava müzesi haline getirelim. Nasıl olsa montaj sanayiiyle bir yere varamayız. Bizler pansiyon, otel, motel, yer yer kongre salonları yapalım. Turizmde kaliteli hizmet sunan, komisi, garsonu bile eğitimli, lisan bilen bir ülke olalım."

"Evet, sonra?"

"Biraz daha ileri gidip ülkemizi tüm ulusların ortak ülkesi, bir açık hava müzesi, bir anlamda İsviçre gibi, askerden arınmış bir

ülke yapalım. Orduya harcayacağımızı da turizme yatırırsak, tüm devletlerin hem sahiplendiği, hem koruduğu bir müze devlet haline gelebiliriz. İşte o zaman bu ülke kurtulur" dedim.

"Bu askerden arınmışlık falan iyi söylemler değil. Bak yine komünistliğin tuttu" dedi gülerek.

"Vallaha değil efendim. Düşünsenize, her gün bir şeylerin keşfedildiği yeni buluntular, yeni kazılar. Müthiş bir ülke oluruz. Size hayal gibi gelebilir. Ama şimdi siz basınla sohbet sırasında bir espri de olsa bu konuya değinseniz, yemin ediyorum bu konu üzerinde spekülasyonlar başlayacak, tartışmalar yapılacak ve bu konunun yirmi beş yıl sonra politik, felsefi, turistik, kültürel boyutları oluşmuş olur. Bu mesele Avrupa'da ve hatta dünyada en önemli gündem maddelerinden biri olabilir diye düşünüyorum. Yani, bir Türkiye Müze Devleti."

"Bana biraz hayalci gibi geliyor" dedi Mesut Bey. "Biz şimdiki işlere bakalım."

Mesut Bey'den ayrıldıktan sonra aklıma geldi. Atatürk, sanırım 1935 yılında, İstanbul'a bir gelişinde, İstanbul sosyetesi onu yemeğe davet eder. Pek tabiîdir ki, Atatürk'ün kafasında binlerce Türkiye sorunu dolaşmaktadır. Bu yemekte yaptığı konuşmada; Türkiye'nin kültürel ve turistik zenginliğinin dünyanın hiçbir ülkesinde olmadığını, bunun da genellikle yer altında bulunduğunu, bu iş için yetişmiş insanlara ihtiyaç olduğunu, bu konuyla ilgili bir Arkeoloji Enstitüsü açtıklarını, burada okuyacak insanların zengin çocukları olması gerektiğinin altını çizmişti. O yüzden, bugün geriye dönüp baktığımızda,

Halet Çambel'ler, Oluş Arık'lar, Muhibbe Darga'lar, Ekrem Akurgal'lar vb o günkü konuşmanın sonucu arkeoloji okuyan İstanbul burjuvazisinin çocuklarıdırlar. Ve yaşayanları hâlâ arkeolojinin hizmetindedirler.

Varna Festivali, İklime derken nerelere geldik.

Varna'dan dönerken çok beğendiğimiz Kaşkaval peynirinden büyük bir tekerlek aldık Kemal'le. Onu yarım yarım paylaştık. Dönüşte Osman Şahin'i de arabaya aldık. Bulgaristan'da yüz dolar bozdurup, karşılığında seksen leva alan Kemal'in Türkiye'ye dönüşte, kırk levası hâlâ cebindeydi. Bir haftalık seyahatte kırk leva ancak harcamıştı.

"Yahu, bu kırk levayı ne yapacağım şimdi?" dedi.

Ben de gülerek:

"Bir dahaki seyahatte kullanırsın" dedim.
Bunu, Kemal'in tutumluluğuna bir örnektir diye söylüyorum.

II. Bölüm

12 Eylül 1980

80'li yıllara girildiğinde Türkiye'nin durumu hiç de iç açıcı değildi. Devlet gücünü yitirmiş, hazinede döviz tükenmiş, beş sente muhtaç hâle gelinmişti. Bu yüzden yurtdışı çıkışları üç senede bire ayarlanmıştı. Ayrıca hemen, dövizli askerlik yasası çıkarılmıştı. Yurtdışından yardım gelmiyor, hiçbir devlet Türkiye'ye kredi açmıyordu. Dolayısıyla, petrol de kısıtlı miktarda verilebiliyordu. Daha önce Maraş'ta yaşanan ve yüzün üstünde insanın ölümüne sebep olan din provakasyonlu, sünni-alevi meselesini körükleyici olayların bir benzeri de Çorum'da tezgâhlanıyor, yirmiyi aşkın insan ölüyordu. Bir yerlerden bu işlerin pimi çekilmişti. Bir gün MHP'li Bakan Gün Sazak öldürülüyor, ardından 12 Mart 1971 Kabinesi'nin Başbakanı Nihat Erim'in, önce bekçisi, birkaç ay sonra da kendisi, hemen arkasından da CHP İstanbul Milletvekili Abdurrahman Köksaloğlu, onun ardından da DİSK Genel Başkanı Kemal Türkler öldürülüyordu. Cezaevlerinden kaçan kaçanaydı. Çatışmalar her yerde sürüyor, kahvehaneler taranıyor, evler basılıyordu. Bu arada Demirel - Ecevit anlaşmazlığı yüzünden, cumhurbaşkanı bile seçilemiyordu. Kuraklık son yirmi yılın en yüksek seviyesindeydi ve her taraftaki orman yangınlarıyla ülke cayır cayır yanıyordu. İstanbul'da dükkân kapatma eylemleri yaptırılıyordu. Nevruz bayramı dolayısıyla çeşitli yerlerde sekiz kişi öldürülmüştü. Ordu, Demirel hükûmetine bir uyarı mektubu verdi. Ecevit'in işbirliği teklifini Süleyman Demirel reddetti. Doğudaki yağmurlardan Aras Nehri taştı, Keban Barajı sekiz metre yükseldi ve taşkınlarda bir dolu insan öldü.

Ve 12 Eylül günü beklenen askeri darbe gerçekleşti. Genelkurmay Başkanı Orgeneral Kenan Evren başkanlığında, bütün kuvvet komutanlarından oluşan Güvenlik Konseyi yönetime el koy-

du. Parlemento feshedildi. Siyasi partilerin faaliyeti durduruldu. Sokağa çıkma yasağı getirildi. Bütün sendikalar ve dernekler kapatıldı. Parti başkanları ve göze batan partilerden; CHP'den yirmi beş, MHP'den on bir, MSP'den beş, AP'den yedi ve bağımsızlardan iki kişi olmak koşuluyla toplam elli kişi gözetim altına alındı. Sendikaların mallarına el konuldu, sendikacılar tutuklandı. İşçilere yüzde 70 zam yapılarak iş yerleri açtırıldı.

Emekli Amiral Bülent Ulusu başkanlığında; emekli askerler, uzmanlar, profesörler ve güvenilir politikacılardan oluşan bir kabine kuruldu. Kurulan hükûmet cuntaya, yani Milli Güvenlik Kurulu'na karşı sorumluydu. Suç işleyen parlementerler, mahkemeye sevk edildi. Öldürme olaylarına karışanlar, yakalanarak idam edildi. Adı mafya babasına çıkmış on beş kişi derhal tutuklandı. Binlerce aydın ve sendikacı, tutuklanarak Devlet Güvenlik Mahkemeleri'ne sevk edildi.

Bir süre sonra yönetimin böyle yürümeyeceği anlaşıldı. Yüz altmış kişilik bir meclisin, "Danışma Meclisi"nin, kurulmasına karar verildi.

Türkiye'de yeni bir dönem başlamıştı. Ama ne olursa olsun, hayat devam ediyordu. Yaşamak için çalışmak gerekiyordu. O arada Elif Film kapanmış, Metin Erksan'ın çekmekte olduğu *Sensiz Yaşayamam* filmi yarım kalmıştı. Arkadaşım ve kardeşim gibi sevdiğim meslektaşım Fedai Öztürk bu fimi almamızı önerdi. "Olur" dedim. Filmi satın alıp, eksiklerini tamamlayarak vizyona soktuk. Filmde, geçenlerde ölen Cemal Gencer ile Hülya Koçyiğit oynuyordu. Klasik Metin Erksan filmlerinden biri oldu. Ses getirmedi ama zaman içinde masraflarını çıkardı. O da bir şeydi bizim için. Filmin konusu gayet basitti. Zengin ve dul bir kadın, kanser olduğunu fark eder. Doktorlar üç aylık ömrü kaldığını söylerler. O da kendine kiralık bir katil bulur. Onu da yanına alır, Kıbrıs'a gider. Mevsim sonbahardır. Otelde ikisinden başka kimse yoktur. Kiralık katille pazarlık yapılmıştır. Günü geldiğinde adam, kadını öldürecektir. Fakat aralarında müthiş bir aşk başlamıştır. Sonuçta, kadına bir telefon gelir İstanbul'dan. Hastanede örnekler karışmıştır. Kanser olan kendisi değil, bir başkasıdır. Kadın çok sevinir ama kiralık adam verdiği sözde duracak ve kadını vuracaktır.

Sen misin sokağa çıkma yasağını ihlal eden

12 Eylül'le birlikte gelen sıkıyönetim, ülkedeki terör olaylarını, çatışmaları durdurmuş gibiydi. Ama hâlâ, sokağa çıkma yasağı

devam ediyordu. Buna uymayanlar, örneğin geceyarısını beş geçe sokakta yakalananlar, karakollara çekiliyor, sorgu sual, birkaç günde zor kurtuluyordu.

Öylesi bir gece, Harbiye'deki Günay'a takılıp kalmıştık. Çok sevdiğim, rahmetli Dr. Şen Doğan, "Arifçiğim, beni de eve bırakır mısın?" demişti. Ben de "olur" demiştim. Dakikalar gittikçe geceyarısına yaklaşıyordu. Doktor bir türlü içkisini bitirmiyordu. Sonunda, on ikiye çeyrek kala kulüpten çıkmış, onu Etiler Uçaksavar'daki evine bırakmış, dönüyordum. Etiler meydanından geçip, Akatlar'daki evime gidecektim. Aceleyle meydandan geçerken, birden arabamın etrafından vızır vızır kurşunlar geçmeye başladı. Hemen durdum. Çünkü her gün gazetelerde, dur işaretine dikkat etmeyenlerin jandarma kurşunuyla öldüğü ya da yaralandığı haberleri çıkıyordu. Birden, elleri silahlı sivil ve resmî adamlar arabanın etrafını çevirdiler. Beni arabadan indirdiler. Arama, tarama sonrası karakola götürdüler. Karakolun içi ana baba günüydü. Ehliyetimi almışlardı. Kapının girişine yerleştim. İki kişi daha gelse içeri giremeyecekti ve dışarısı buz gibi soğuktu. Ayakta öylece bekliyorduk. Karımla çocuğum evde yalnızdı. O güne kadar hiç böyle bir şey olmamıştı. Korkarlardı. Kendime kızıyordum. Dr. Şen Doğan'a kızıyordum. Dakikalar geçmek bilmiyordu. Bir dakika, bir saat gibi geliyordu. O zamanlar cep telefonu da yok ki eve haber veresin.

Bir ara, bir polis geldi yanıma.

"Siz Arif Keskiner değil misiniz?" dedi kulağıma eğilerek.

"Evet" dedim.

"Biraz bekle" dedi.

Hakikaten, beş dakika içinde beni dışarı çıkardı.

"Al şu hüviyetini. Doğru evine git. Bir daha da bu saate kalma" dedi.

"Ya yolda çeviririlerse yine?" dedim kuşkuyla.

"O zaman karakoldan geldiğini söylersin."

Teşekkür edip gittim. Verilmiş sadakamız varmış.

Böyle bir olayla bir kez daha karşılaşmıştım. Tanju Gürsu, şimdi Çiçek Bar'da ortağım olan Azmi Yılmaz ve ben Çanakkale'ye gitmiştik. Zeki Ökten'i ziyarete. Zeki, *Sürü* filminden sonra yine Yılmaz Güney'in bir hikâyesi olan *Düşman* filmini çekiyordu. Ona moral olsun diyeydi gidişimiz. İyi arkadaşımızdır. Hele benim Yeşilçam'da en çok sevdiğim adamdır Zeki Ökten. Bunu da

herkes bilir. İyi insandır. İyi bir sinema ustasıdır. İyi dosttur, iyi arkadaştır ama fazla kaçırdımı alkolü, küfürbazdır. Normal alkolde bir melektir o.

İki gün Çanakkale'deki çekimleri izledikten sonra dönüyorduk. Zeki asistanlardan birini de bizimle İstanbul'a gönderdi. Genç bir arkadaştı. Elinde çantası. Çantada bir iki dergi, birkaç kitap vardı. Çanta dediğim, torba ya da heybe gibi bir şey. Büyükçekmece'ye kadar gelmiştik. Tam Büyükçekmece köprüsünün başında jandarmalar yolu kesmişti. Geçen arabalardan istediğini durduruyor, arıyor, istediğini bırakıyordu. Gördü ki biz dört erkeğiz. Bizi de durdurdu. Arama, tarama derken, sonradan Hayal Kahvesi'nin sahibi olacak olan, o zaman Zeki Ökten'in asistanı genç Fehmi Yaşar'ı, torbasındaki dergi ve kitaplardan dolayı tutukladı. O kadar yalvar yakara karşı "Haydi uzatmayın. Sizi de alırım içeri" diyerek bizi kovdular. Sanırım Fehmi, kendini anlatıncaya kadar bir on beş gün geçti.

Belgesel maceram ve Banker Kastelli

O yıl benim için önemli bir yıldı. Üç yıldır yaptığım bir çalışmayla artık çok istediğim belgesellerin çekimine başlayacaktım. Elimde avucumda ne varsa bu işe yatırmıştım. Ülkemi yurtdışında tanıtmak adına bir belgesel dizi yapmak istiyordum. Bugüne kadar kimse bu işe böylesine soyunmamıştı. İlk etapta on film belirlemiştim. Dizinin adı *Tarih Boyunca Anadolu* olacaktı. Prehistorik dönemden, günümüze kadar tüm uygarlıkların ve eserlerinin tanıtıldığı bir diziydi bu. Tamamı otuz üç bölüm olacaktı.

Önce bilimsel bir ekip kurmak gerekiyordu. Bu iş için herkesin mutabık kaldığı tek kişi Prof. Muhibbe Darga'ydı. Hititologdu. Veli Sevin doçent, Oktay Belli asistandı. Bu üçlü ekibe, maden konusunu iyi bilen Dr. Ülker Erginsoy'u da katmıştık. Resim, tiyatro, karagöz ve minyatürle ilgili olarak Prof. Metin And yazım işlerini hazırlıyordu. Adı "Özgürlük Kıyıları" olan bölüm ise Azra Erhat tarafından yazılmıştı. Ayrıca halk bilimi dalında İsmet Zeki Eyüboğlu'yla çalışıyordum. Tüm yazılı metinleri topladıktan sonara onu bir kitap haline getirdim. İngilizce olarak bir bankanın halkla ilişkilerine bakan Ömer Kayalıoğlu'nun desteğiyle yayımladım. Kitap, çekeceğim belgesellerin referansı olmuştu. Böylece yurtiçi ve yurtdışı destekler bulmam gerekiyordu.

İsveç'te yaşayan, daha önce sözünü ettiğim arkadaşım Nurettin aracılığıyla bir stüdyo ayarlanmıştı. İskandinav ülkeleri hakları kar-

şılığında, bütün postprodüksiyonu bu stüdyo karşılayacaktı. Patronu Bertil Anderson adında bir İsveçliydi. Negatifler, yıkanması, iş kopyası, kopyaların basılması gibi tüm işler orada yapılacaktı.

İşin bu bölümünü halletmiştik. Asıl mesele, yapacağım Türkiye çalışmalarıyla ilgili harcadığım üç-dört milyonun dışında, on üç milyon liralık bir bütçe çıkartmıştım. Bu parayı bulmak için çalmadığım kapı kalmadı. Bankalar mı desem, devlet mi desem, büyük firmalar mı desem, hiç birinden bir yardım alamıyorduk. Ankara-İstanbul arasında mekik dokuyordum. Sonunda, 80 darbesi öncesi, Ecevit iktidarı sırasında, Ticaret bakanlığı yapan Teoman Köprülüler'le karşılaştım. Bizim filmciler kooperatifi için çok büyük iyiliklerini görmüştük. O da politikayı bırakmış, ticaret ve büyük şirketlere danışmanlık yapıyordu. Yanında bakanlık yaptığı dönemden çalışma arkadaşı, Dış Ticaret Müdürü Üstün Güven de vardı. Ankara'ya gittikçe onlara uğruyordum. Teoman Bey de, Üstün de bana sürekli moral veriyorlardı. Tüm tanıdıklarına, benim projeyi anlatıp kaynak bulmaya çalışıyorlardı. İstanbul'a geldikleri bir gün Hilton Oteli'nde bir akşamüstü içkisine çağırmışlardı. Gittiğimde, masada Banker Kastelli olarak bilinen Cevher Özden, Teoman Bey, Ecevit'in eşgüdüm paşası emekli havacı Güngör Paşa, birkaç kişi daha oturmuşlar, sohbet ediyorlardı. Teoman Bey beni film yapımcısı olarak herkesle tanıştırdı. Sonra bir ara Cevher Bey'e benim durumumu anlattı. Cevher Bey çok ilgilendi. "Sen yarın bana gel" dedi. Kartını verdi.

Ertesi gün, Dördüncü Vakıf Han'daki ofisine gittim. Ana baba günü gibiydi. Bir ara beni kabul etti.

"Bu parayı defaten mi istiyorsun?" diye sordu.

"Hayır efendim" dedim. "Her hafta beş yüz bin lira olsa da olur."

"Tamam o zaman" dedi. Sonra bir yere telefon etti. Benim geleceğimi haber verdi. Gittiğim kişi genel müdürü Yılmaz Karakoyunlu'ydu. Hani sonradan politikaya soyunup bakan olan, ayrıca güzel kitaplar da yazan Yılmaz Karakoyunlu.

Oturdum, projeyi anlattım. Projenin başında "Bu film Banker Kastelli'nin bir kültür hizmetidir" yazısı olacaktı. Uzun uzun sohbet ettik. Konuşması bildiğimiz tür bir konuşma değildi. Fazla kendinden emin bir havası vardı. Çok uzun cümleler kurarak konuşuyor, ne söylediği bir türlü anlaşılmıyordu. İşe olumlu mu bakmıştı, red mi etmişti anlayamamıştım. Allahtan bir süre sonra bana, diğer odadaki Ertan Özdemir adındaki başka bir müdüre gitmemi söyledi. Ertan Bey beni güler yüzle karşıladı. Güzel bir

insan olduğu her halinden belli oluyordu. İşi fazla uzatmadan, olabilirliğini söyledi. Onay için iki aylık bir süre beklemem gerekti ama sonunda işimiz hallolmuştu.

Bir yandan bu işle uğraşırken, bir yandan da çekim ekibini oluşturmaya çalışıyordum. Bir yıldır yönetmen arıyordum. Uzun metrajlı filmle belgesel çok farklı işlerdi. O yüzden, iyi bir belgeselci bulmak çok zordu. Piyasada birkaç kişi vardı ama onlar da okullarda hocalık yapıyorlardı.

Ankara'ya bir gidişimde, uçakta Umur Bugay'a rastladım. Umur o zamanlar, Zeki Ökten ve Güner Namlı'yla bir reklam şirketi kurmuş, reklam filmleri çekiyorlardı. Sıhhiye'de birlikte çalıştıkları bir reklam şirketi varmış.

"Birlikte gidelim. Sonra sen işine, ben işime" dedi.

O şirket radyo reklamları yapıyordu. Sahibiyle tanıştık. Eski bir tiyatrocuydu adam. Umur da öyleydi zaten. Bir de müdire vardı. Güldal'mış adı. Çok güzel, çok güler yüzlü ve candan bir genç kadın. Çaylar, kahveler ve sabah sohbeti. Bir ara Güldal'ın Korel Göymen'in eşi olduğunu fark ettim. Korel sanırım o tarihte doçentti. Ali Dinçer'in Ankara belediye başkanlığı döneminde, onun yardımcılığını yapmıştı. Birden Korel Göymen isminin bana sempatik gelmediğini, çünkü iki yıl önce *Al Yazmalım*'ı Ankaralılara bedava gösterim için benden istediğini; benim de filmin daha Ankara vizyonunu yapmadığı için bedava veremeyeceğimi söylediğimi, bu yüzden de telefonda tatsız bir tartışma yaşadığımızı anımsadım. Onu anlattım Güldal'a.

"Arif Bey, kocamı muhakkak tanımalısınız. O bildiğiniz gibi bir adam değildir. O dünya güzelidir. Ne olursunuz. Bir gün sizi tanıştırayım. Göreceksiniz, çok seveceksiniz" dedi.

"Tamam, tamam" diyerek konuyu kapattık.

Daha sonraki gidişlerimin birinde Korel'le tanıştık. Güldal eksik söylemiş. Gerçekten tam anlamıyla aydın bir hocayla tanıştım. Dost olduk.

"Umur Bey'den duyduğuma göre, çok büyük bir belgesel projesi üzerine çalışıyormuşsunuz. Bu konuda size önereceğim bir genç var. Çok yetenekli bir yönetmen. Hatta, iki de belgeseli var. Muhakkak onları görmelisiniz" dedi Güldal.

"Olur" dedim.

Sonraki bir gidişimde yine Güldal'la beraber olduk. Ertesi gün bana filmleri gösterecekler, Menekşe Sokak'taki Sansür Kurulu'nun odasında. Belirlenen saatte oraya giderken, yolda Mukadder Sezgin'e rastladım. Mukadder Abi, Turizm Bakanlığı eski

müsteşarlarından. Bir dönem, Türkiye'yi tanıtacak otuz beş kırk dakikalık bir de belgesel film yaptırmıştı Lelouche'a. Çok da güzel bir film olmuştu olmasına da, bu yüzden çok başını ağrıtmışlardı. Şimdi emekliydi. Ben de belgesel seyretmeye gittiğimi söyleyince, çok ilgilendi. O da benimle birlikte geldi. Sansür Kurulu salonunda filmler gösterime hazırdı. Oturduk, seyrettik. Ankara'yla ilgili yapılmış iki belgesel. Bunlar çevreci, gerçekten güzel filmlerdi. Çok etkilenmiştim. Bunları çeken arkadaşla tanışmak istediğimi söyleyince Güldal, yarımızda bobinleri taşıyan tıfıl delikanlıyı gösterdi.

"İşte, bunları yapan Nesli kardeşimiz. Nesli Çölgeçen."

Nesli'yle ertesi gün buluşmak üzere ayrıldık. Bir sonraki gün de, elinde küçük bir valiz, benim arabayla İstanbul'a yola çıktık. Bu genç ve akıllı adamla birlikte çalışmaya başladık. Ona, Arnavutköy'deki yalılardan birinin giriş katını kiraladık. Artık İstanbullu olmuştu Nesli. Birkaç ay sonra da, programları bitirip çekimlere başladık. Burada bir nokta koyarak, benim için çok önemli olan, Ankara'da geçen o günü anlatmak istiyorum.

Belgeselleri seyrettikten sonra, Mukadder Abi beni evine davet etmişti. Birlikte Kavaklıdere'deki dairelerine gittik. Gayet güzel döşenmiş bir salonda oturup benim proje üzerinde konuşmaya başladık. Ondan çok şey öğreniyordum. Yıllarca Turizm Bakanlığı'nda müsteşarlık yapmıştı. Uzun yıllar Paris'te kültür ve turizm ataşeliğinde bulunmuştu. Bu konuda bilgisi ve görgüsü kimsede olamayacak kadar çoktu. Mukadder Abi, uzun yıllar bakanlık yapan İsmet Sezgin'in de ağabeyiydi. Bir yandan içkilerimizi yudumlarken, bir yandan duvardaki Fikret Mualla resimlerini izliyordum hayranlıkla. Bir ara konu Halikarnas Balıkçısı'nın Türkiye'ye kazandırdıkları üzerine gelince, karşı raftan çıkardığı bir dosyayı elime verdi. Açtım, dehşetler içinde kaldım. Dosyanın içi, Halikarnas Balıkçısı'nın Mukadder Abi'ye yazdığı mektuplarla doluydu. Bir solukta okudum onları, gözlerim yaşararak. Bunlar özel mektuplardı ve Mukadder Abi gerçekten özel bir insandı. Çünkü Balıkçı'ya ölünceye kadar destek vermiş, ona sahip çıkmıştı. Daha güzeli insan onuruyla oynamadan, ona saygı göstererek sahiplenmesi, ona iş vermesiydi beni etkileyen. Bakanlığın tüm broşürlerinin İngilizceye çeviri işlerini Balıkçı'ya yaptırmış. Balıkçı da onu kardeş bilmiş, tüm yüreğini ona açmıştı. O gün çok ısrar ettim Mukadder Abi'ye, bunların bir kitap haline getirilmesi için. Aradan çok uzun yıllar geçti. Bilmiyorum, belki de basılmıştır. Ama basılmamışsa, böylesi bir kültür adamının okurla-

rı tarafından tanınması eksik kalmıştır derim. Gerçi Şadan Gökovalı, Balıkçı'yla ilgili çok şeyler yazdı ve anlattı ama o mektuplara ulaşabildi mi, bilmiyorum.

O gün Mukadder Abi'nin evinden, mutlu ve yaptığı işin ülkesi adına ne kadar önemli olduğunu bilen bir insan olarak çıktım.Tertemiz. Pırıl pırıl. Çiçek gibi bir insan olarak.

Belgesellerin çalışma programı hazırdı. Önce Sultanahmet'ten başladık çekimlere. Meydan, cami, Ayasofya, Topkapı, Mozaik Müzesi falan. Sultanahmet'in bir günüydü anlatılan. Sabah uyanışından, gece uykuya dalıncaya kadar geçen bir gün. Yönetmenimiz Nesli'ydi. İşin başında o vardı. Alman bir kameraman ve iki asistan. Sonay Kanatlar'ın kurduğu set ekibi. Bir ışıkçı, bir şoför. Bir de tüm prodüksiyondan sorumlu asistanım Özcan Özgür. Tek sorun Özcan'ın alkolüydü. İstanbul'daki on günlük çalışmadan sonra Ankara. Ardından Çorum, Kayseri, Trabzon, Kars, Van, Tirişin Yaylası, Diyarbakır, Mardin, Adıyaman, Urfa, Antep, Adana, Osmaniye. Tüm Doğu ve Güneydoğu. Ekibe bir minibüs, bir de karavan almıştım. Otel olmayan dağ başlarında karavanda kalınsın diye. Ama Anadolu'nun yollarında bu karavanın, ne kadar başımıza bela olacağını nereden bilebilirdik. Hangi şehirde, ne çekeceğimizi önceden biliyorduk. Bu yüzden fazla zorlanmadık ama ekip içinde tatsızlıklar yaşadık. Öncelikle, ilk çekilenleri İsveç'e göndermiştik. Banyosu yapılan filmlerin iş kopyaları geldiğinde, bir de ne görelim. Bazı yerlerde filmin üzerine ışık düşmüş ve görüntüler berbat olmuştu. Kamera, bütün ön kontrollere rağmen arızalıymış meğer. Işık almış. Bu, büyük şanssızlıktı bizim için.

Ekip Adana'ya gelişinde, Alman kameramanı İsveçli başka bir kameramanla değiştirdik. İsveçli Jan Person, Nurettinlerin İsveç'ten arkadaşıydı. Daha sonra benimle de arkadaş olmuştu. Durumu anlatınca, işi gücü bırakıp Türkiye'ye geldi.

Ekipte tatsızlıklar oldu demiştim ya. Örneğin bizim Özcan, her akşam kafayı çekince, herkese afra tafra yapıyor. İçkisi zaten kötü. Hemen sarhoş olur. Ekipte, minibüsün dışında bir de benim Renault var. Ekip Van'dayken bir gün Özcan, araba kullanmaya kalkmış ve gitmiş belediye otobüsüne arkadan vurmuş. Ehliyeti var var olmasına da, otuz senedir araba kullanmamış. Meğerse ekibin Van'dan bir türlü çıkamamasının nedeni buymuş. Olayı benden saklıyorlar. Ben de İstanbul'daki işi bırakıp, ekibe katılamıyorum. Sonunda ekiple Antalya'da buluşmaya karar verdik. Antalya'da buluştuğumuzda, herkesi ayrı ayrı dinledim. Nesli, şoför Yılmaz'dan şikâyet ediyordu. Haklıydı. Sebep, minibüs şoförü

Yılmaz'ın gözünde tavukkarası olması ve akşamları görmemesi. Bu yüzden de hem zaman kaybı oluyor, hem kaza olasılığı yüksek bir durum çıkıyor ortaya. Ayrıca Özcan'ın içki sorunu. Kamera asistanı kaç aydır nişanlısını göremediği için, başka bahaneler uydurup ekibi karıştırıyor. Sonunda ekibi topladım. Herkesin haklı olduğunu, çünkü yaptığımız işin uzun vadeli bir iş olduğunu ve kendilerinin de buna alışık olmadıklarını anlattım. Asistanın işine son verdim. Set ekibi olduğu gibi kaldı. Özcan'ın işi İstanbul'a kadar sürsün denildi. Nesli onu idare edecekti. Şoför Yılmaz'ın da İstanbul'a kadar çalışmasına karar verildi. Zaten bir aylık bir süre kalmıştı işin bitmesine. Böylece işi toparlayıp İstanbul'a döndüm. Ekip de bir ay sonra geldi. İstanbul'da eksik kalmış, ışık almış bölümlerin bir kısmı yeniden çekildi. Umduğumuz gibi olmasa da, sonunda güzel bir iş çıktı ortaya. Türkiye'deki montaj için Orhan Dede'nin (Orhan Çağman) Tel Sokak'taki ofisini tuttuk. Oraya bir de montaj masası koyduk. Nesli aylarca orada montaj yaptı. Yalçın Yelence (sonradan televizyonda yıllarca süren *Bizimkiler* dizisinin yönetmeni) Nesli'yle birlikte belgeselin metinlerini yazdılar. Nesli bir yandan onları yaparken, bu kez Erol Keskin'le *Mozaik* ve *Karagöz* filmlerini çektik.

Kastelli yurtdışına kaçıyor: tığ-ı teber şah-ı merdan ortada kalıyoruz

İşte tam bu aşamada, tüm paramız suyunu çekti. Evdeki hesap çarşıya uymamıştı. Üç milyona yakın bir paraya daha ihtiyacımız vardı. Filmin üç bölümünü montajı bitmiş olarak Ertan Özdemir'e gösterdik. Daha önce söylediğim gibi Ertan Bey Kastelli'nin müdürüydü. Ertan Bey filmleri çok beğenmişti. Durumumuzu ve harcamaları gösteren bir raporu da verdik kendilerine. Bu parayı bulamazsak, işi bitirmemizin olanağı yoktu.

"Ben Cevher Bey'e durumu anlatırım" dedi. Ve biz onlardan gelecek paraya güvenerek borçlanmaya başladık. İş rayına girmiş, yürüyordu. İşi durdurmak hepimizin sonu olacaktı. Tam biz Kastelli'den para alacağımız sırada, Kastelli'nin İsviçre'ye kaçtığı haberi çıktı. Türkiye sallanmaya başladı. Büyük bir skandaldı bu. Hükûmet duruma el koydu. Kastelli'den alacaklı ya da Kastelli'ye borcu olanların derhal komisyonlara müracaat etmeleri için devlet tamimler yayınlıyor. Bizim durumumuz ne olacaktı? Bir anlaşma yapılmıştı. Ona göre filmler yapılmış, yarım halde duruyordu. Ek bir sözleşmeyle filmler bitirilecekti ama düşünüldüğü gibi ol-

mamıştı. Bu durumda hangi komisyona başvuracaktık. Borçluların komisyonuna başvursak bizden, aldığımız parayı isteyeceklerdi. O zaman ne bok yiyecektik? Alacaklılar kuruluna başvursak, alacaklı da değildik. Çünkü ek sözleşme imzalanmamıştı. Ortada kalmıştık.

Günlerce düşündükten ve bir dolu avukatla görüştükten sonra, yaşanan ve yapılan tüm işleri anlatan bir rapor yazarak alacaklılar komisyonuna müracaat ettim. Raporu da, son aşamada, sözlü olarak mutabık kaldığım üç milyon liranın verilmesi halinde, filmleri bitirip kendilerine teslim edebileceğimizi söyleyerek bitirdim. Günlerce uyku tutmadı. Ya kabul etmezler de parayı isterlerse diye. Sonuçta her şeyimizi yatırmış, "tığ-ı teber, şah-ı merdan" ortada kalmıştık. İşi bir biçimde bitirmeliydim. Hayatımı buna bağlamıştım. Oradan buradan borçlanarak, işi tamamladım. Allahtan o kadar itibarımız varmış daha. Filmlerin müziklerini bizim Moğollar'ın Cahit Berktay'ına yaptırmıştım. Kopya için müziklerin İsveç'e gitmesi gerekiyordu. Bir gün, Cahit'e borcum olan sanırım bir buçuk milyonun bir milyonunu göndermiştim. Cahit müzikleri vermemişti. Paranın tamamını istiyordu. Müziğin o günkü uçağa yetişmesi gerekiyordu. Sonunda, bulup buluşturduk, Cahit'e parasını ödedik de müzikleri öyle gönderebildik. Ama Cahit'i hiç affetmedim. Çiçek Bar'ın açılışından yıllar sonra bir gün "Abi, yeter artık. Bir yanlışlık yaptık. Özür dilerim" deyinceye kadar. Gerçi şimdi çok seviyorum ya. İnsanoğlu işte. Düşününce ona da hak vermiyor değilim. Sonuçta, işini bitirmiş, parasını istiyor. Bizimkisi çaresizliğimize kılıf aramak. Kötü günümüzde de güvendiğimiz dağlara kar yağması. "İyi günün dostu dar günde hani" dediğimiz günler.

Montaj bitmiş, metinler bitmiş, narasyon açığa alınmış, müzik hazır. İş negatif montajının yapılması ve kopya baskısına gelmişti. Bunun da İsveç'te yapılması gerekiyordu. Nesli ile Özcan'ı, Nurettin ve Yalçınlarla İsveç'e gönderdik. Üç aya yakın bir süre kaldılar orada. Sonunda kopyalarla döndüler. İsveç'te kaldıkları süre içinde Nesli daha iyi tanımıştı Özcan'ı. Özcan'ın hikâyelerinden bir film yapmaya karar vermişler. Uzun metrajlı bir film. Başrolünü de Özcan oynayacak. Onun hayatına biraz fantezi katarak, bir senaryo hazırlıyor Nesli.

Negatifleri İsveç'ten gelirken getirmiş Nurettin. *Bereketli Topraklar*'ın yapımcılarından ya. Şimdi, Yalçın'la birlikte yeni bir film yapmak istiyor. Nesli'yle de anlaşmış. Nurettin, Özcan'ın Harbiye'deki evinde kalıyor. Sabaha kadar içip, geziyor. Kamera,

ışık, set ekibi, oyuncular hazır. Yönetmen çoktan hazır. Fakat bir türlü başlayamıyorlar. Bin türlü bahaneyle iş erteleniyor. Bir taraftan eldeki negatifleri tek tek satıyor Nurettin. Eldeki mevcut para bitmiş çünkü. Her sorduğumda "yarın başlayacağız" diyorlar. Nah burama geldi.

"Ulan" dedim bir gün. "Yarın işe başlamazsanız, bu yazıhaneye de gelmeyin. Siktirin gidin."

O oldu. Ertesi sabah işe başladılar.

Nesli de ilk uzun metrajlı filmini çekecek. Özen gösteriyor. Filmin adı *Kardeşim Benim*. Şöhretini kaybetmiş, alkolik eski bir sinema oyuncusunun yalnızlığını, bunalımlarını ve aşklarını anlatan bir film. 1984'te Antalya Festivali'nde ikinci seçildi. Ayrıca, 1983'te Sedat Simavi Vakfı ödüllerinde, sinema dalında en iyi film seçildi. Selçuk Taylaner Antalya'da En İyi Kamera Ödülü'nü aldı. Özcan'ın anlattığına göre, dümen dönmüş, bir oyla kaybetmiş En İyi Oyuncu Ödülü'nü. Ölünceye kadar da hep bunu söyledi durdu.

"Ah ulan, ah" derdi. "Hakkımı yediler abi. Ödülümü vermediler" diye dövündü.

Nesli belgesellerin çekiminden sonra evlendi. Hatta, nikâh şahitliğini yapmak için Ankara'ya bile gittim. Belgesellerden sonra İstanbul'a yerleşmişti. En iyi reklam filmlerini çekti. *Züğürt Ağa* ve *Selamsız Bandosu* filmleriyle en iyi yönetmenlik ve birincilik ödülleri aldı. O, kendini kanıtlamış bir sinema yönetmenidir artık.

Belgesellere gelince, onun macerası hiç bitmedi. Broşürler hazırladım. Her bölüm için ayrı ayrı. Kitaplar yaptım. Yabancılara, yerlilere tanıtım kokteylleri düzenledim. Bir türlü pazarlayamadım. Hep söylerim: Bizim sinemamızın tek eksiği, pazarlamasının olmaması. Ufak tefek, bireysel satışlar sorunu çözmüyor. Bir tarihde Umut Sanat, bir tarihde Erdoğan Tokatlı bu işe soyundu ama fazla ileri gidemedi. Hâlâ da, böyle bir pazarlama tezgâhı kurulmuş değil. Cannes Festivali'ndeki tanıtım da göstermelik. Bu işin profesyonel olması gerek diye düşünüyorum.

Belgeseller benim sinemacılığımın sonu oldu diyebilirim. On yıl film yapamadım. On yıl sonra, Tunç Başaran'la ortak yaptığımız *Piano Piano Bacaksız*'la yurtiçinde ve yurtdışında bir dolu ödüller kazandım. Hatta film, Türkiye'yi temsilen Amerika'da Yabancı Filmler Oskarı'na bile katıldı. Başrol oyuncumuz Rutkay Aziz, Rejisör Tunç Başaran ve Kültür Bakanlığı'nın bir temsilcisi filmi temsilen Amerika'ya gittiler.

Korsika Film Festivali'nden davet ve bir yol hikâyesi

Ve bir gün, Korsika Festivali'nden davet aldım. İlk yılıydı festivalin. Bütün Akdeniz ülkelerinin katıldığı bir festivaldi bu. Benim bir dolu filmim katılıyordu. Belgeseller de davetli. Fakat belgesellerin İngilizce ya da Fransızca kopyaları yok. Tarihler o kadar güzel çakıştı ki. Aynı tarihten birkaç gün önce de, Yaşar Kemal Fransa'da Del Duca ödülünü kazanmış. Onun törenine de davetliyim. Becerebilirsem müthiş bir gezi olacak benim için. Ama filmler Türkçe dublajlı. Hiç olmazsa İngilizce olması gerek. Bu yüzden, dublaj için İsveç'e gitmem lazım. İngilizce çevirileri de var. Her şey hazır. Hatta, üç kez çeviri yaptırdım. En beğenileni üçüncüsü.

Şimdi asıl, bu iş için İsveç'e nasıl geldim. Onu anlatmak istiyorum. Bu benim İsveç'e üçüncü gelişim. Ben Stockholm'e geldikten iki gün sonra Nurettin de geldi. Aslında biz birlikte çıkmıştık İstanbul'dan, Tuncel Kurtiz'in emanet Citroen'iyle. Nurettin'le ikimiz bir sabah, koyduk montajlı filmleri arabaya. Kameralar da arabada, bizim valizler de. Arabanın bagajı ağzına kadar dolu. Citroen de en küçüklerinden. Edirne'yi geçtik. Bulgaristan. Tam, Pazar diye bir şehire giriyorduk ki arabanın hidrolik sistemi bozuldu. Birden frenleri tutmaz oldu ve araba şasinin üstüne oturdu. Biraz hız keserek yolun sağına çektik. Çok geçmeden bir polis arbası geldi. Dilimizin döndüğünce hidrolik, midrolik diyerek durumu anlatmaya çalıştık. Anlattık da. Akşam, hava kararmaya başlamıştı. Farları yaktık. Polis arabası önde, biz arkada Pazar'a girdik, el freniyle idare ederek. Doğruca karakol binasının bahçesine çektik arabayı. Sabah olmadan yapacak bir şey yoktu. Arabadan çıkmadan, geceyi orada geçirdik. Sabah, Nurettin gitti, birilerini buldu geldi.Arabayı yavaş yavaş tamirhaneye götürdüler. Eşyaları indirdik. Bu işleri yapanlar Bulgar çingeneleriydi. Ama Citroen parçası bulmanın imkânı yoktu. Düşünüp taşındılar. Sonunda, arabayı yukarı kaldıran hidrolik yollarını kapatıp, sadece fren yolları kalmak koşuluyla halledebileceklerini söylediler.

"Tamam" dedi Nurettin. Nasıl olsa Yugoslavya'da hallederiz."

"Olur" dedim çaresizlikle. Benim zaten araba kültürüm yoktur.

Yapacak başka bir şey de yoktu. Tamir işi öğleden sonra bitti. Eşyaları tekrar yükledik, çıktık yola. Böyle gideceğimizden emindik. Keyiflenmiştik. Bir süre sonra, arabanın kasası vurmaya başladı. Bu durum biraz sinir bozucuydu. Ama ne yapalım, bizi götürüyordu ya. Otuz kırk kilometre hız bize yeterdi. Bütün Bulgaris-

tan'ı geçecektik. Öyle de olsa, sabaha Yugoslavya'dayız diye konuşurken, birden farkettik ki solumuzdan geçen arabalar bize işaretle birşeyler anlatmaya çalışıyorlardı. Ne oluyor demeye kalmadı. Hemen durduk. Bir de ne görelim. Arabanın arka lastikleri duman içinde. İyi ki durmuşuz. Yoksa arabayı da yakacağız, filmleri de. Hidrolik çalışmayıp, kasa şasinin üstüne binince, çamurluklar da arka lastiklerin üzerine inmiş. Tık tık sesleri, lastiklerin çamurluğa sürtmesinden kaynaklanıyormuş meğer. Evet, şimdi iş iyice karışmıştı. Biraz ilerdeki benzinciye kadar gittik. Durumu anlattık. Bizi Yugoslavya'ya kadar götürecek çekici ya da bir kamyon bulmamız lazımdı. Telefon, telefon, sonunda bir kamyon geldi ama üç saat sonra. Pazarlık tamam. Bizim arabayı yükledik kamyona. Biz de şoför mahalline. Gecenin karanlığında düştük Bulgaristan yollarına. Uzatmayalım, sınıra geldiğimizde indirdik kamyondan arabayı. Parasını verdik şoförün. İte ite Yugoslavya sınırından içeri girdik ve arabayı bir kenara çekerek ilk lokantaya daldık. Arabayı soymasınlar diye de, cam kenarında oturan Türk TIR şoförlerinin masasına oturduk. Durumumuzu anlattık. Herkes bir çözüm öneriyordu. Uzun konuşmaların ardından, kararımızı verdik. Ben filmleri TIR'lardan birine yükleyerek yola devam edecektim. Nurettin, ilk önüne gelen şehre kadar gidecek, orada bir tamircide arabayı yaptırıp, bize yetişecekti.

Yugoslavya yolu, girişten çıkışa, çok uzun bir yoldur. Eğer ilk şehirde yaptıramazsa, ben TIR'la Belgrad'a kadar gidecektim. O da zaten yarın öğleden sonrayı bulurdu. Dediğimiz gibi de yaptık. Malları TIR'a yükledik, çıktık yola. Akşama kadar yol aldık. Akşam sekiz sularında orman içindeki bir restorana geldik. Şoförle dost olmuştuk. TIR şoförlüğü üzerine her şeyi öğrendim yol boyu. Biz yemek yerken, Nuri de geldi, bize yetişti. Fakat yaptıramamış. Diğer şoförlerin yardımıyla da, kasa ile şasi arasına birer ağaç koymaktan başka çare olmadığına karar verildi. İki düzgün ağaç bulundu. Kasa biraz kaldırılarak, araya ağaçlar yerleştirildi. İyice bağlandı. Geceyarısı yola çıktık. Ne olur, ne olmaz diye ben yine TIR'dayım. Ertesi gün öğleden sonra, Belgrad dışındaki havaalanı kavşağına kadar TIR'la gittim. Kavşakta malları indirip, şoföre de bin teşekkür ederek, taksi beklemeye başladım. Nurettin'le son konuşmamızda, ben onu havaalanında bekleyecektim. Uçak bulursam, çekip İsveç'e gidecektim. O da, havaalanına gelip beni bulamazsa, gittiğime kanaat getirecekti. Tabiî uçak tarifelerini kontrol ederek. Havaalanı önünde malzemeleri indirip, içeri taşıdım. Gözümün önünde olsun istiyordum.Çalınmaların-

dan korkuyordum. Çünkü üç yılın emeği ve harcanan parası bu kutulardaki filmlerdeydi. Bütün hayatımı bu kutulara bağlanuştım. Bir gözüm kutularda ve valizde olmak üzere, uçak seferlerini soruşturdum. Üç gün sonra bir uçak vardı İsveç'e giden. Yapacak bir şey yoktu. Oturdum birahaneye, çıkardım kitabımı. Bir taraftan kitabımı okuyor, bir taraftan bira içerek vakit geçirmeye çalışıyordum. Zaman geçmek bilmiyordu. Akşam altı sularında Nurettin çıktı geldi.

"Tamam" dedi. "Arabayı yaptırdım."

Müthiş rahatlamıştım.

"Yavaş yavaş gidersek Avusturya'yı buluruz."

"İyi" dedim.

Bir bira da Nurettin içti. Eşyaları tekrar yerleştirdik Citroen'e. Düştük yola. Bir saat gittik gitmedik, arabadan yine dumanlar çıkmaya başladı. Bu uzun otobanda ne yapacaktık?

Sınıra daha altı yedi saatlik bir zaman vardı. Bu yolu nasıl geçecektik.

"Otostop yaparız" dedi Nurettin. "Seni sınıra kadar göndeririz. Oradan sonrası Allah kerim."

Hayatımda hiç otostop yapmamıştım. Tabiî, arabama bir dolu otostopçu almıştım.

"Nasıl yapacağız?" dedim.

Nurettin bu konuda çok rahattı.

"Şimdi hallederiz" dedi.

Vızır vızır arabalar geçiyordu yanımızdan. Biz flaşörlerimizi yakmış, arabanın başında duruyorduk. Diğer taraftan da Nurettin, gelip geçene otostop işareti yapıyordu. Akşamın alacası karanlığa dönmeye başlamıştı. Belli belirsiz seçiliyordu her şey. Bir minibüs durdu önümüzde. İki kişiler. Otuz yaşlarında iki Yugoslav delikanlısı. Durumu anlatmaya çalıştık.

"Tamam" dedi delikanlılar. "Biz sizi Graz'a kadar bırakırız."

Avusturya'da çalışıyorlarmış. İzine gelmişler. Minibüsün içi boştu. Eşyalarımızı minibüse yerleştirdik. Ben de bindim.

"Ben sonra yetişirim" dedi Nurettin. "Yetişemezsem, sen oradan Viyana'ya geç. Viyana'dan bir uçak bulursun. Ben de arabayı Avusturya'ya getiririm. Oldu oldu. Olmadı, ben de bir uçakla gelirim Stockholm'e."

Rahatlamıştım. İkisi önde oturuyordu. Çat pat Fransızca, üçbeş İngilizce'yle yola koyulduk. Ben sinemacı olduğumu, İsveç'e dublaj için gittiğimi, oradan da Korsika'ya festivale yetişmem gerektiğini anlatmaya çalıştım. Anladılar da. Ama bu adamlar insan

falan değildi sanki. Hani kul sıkışmayınca hızır yetişmez derler ya. Bunlar gerçekten hızırdılar. Yol boyunca, ne kadar bozulmuş araba varsa bizim minibüs duruyor, iki hızır hemen onları tamir ediyorlar, sonra yola devam ediyorlardı. Gecenin karanlığına daldık. Giderek otoban dağlara tırmanmaya başladı. Virajlı yollar. Korkunç bir sis bastırdı. Önümüzü görmenin imkânı yok. Fakat bizimkiler, yüz on, yüz yirmi kilometre hızla gidiyorlardı o siste. Ben önümü göremiyordum. Onlar hiç oralı değillerdi. Bu süratla muhakkak kaza yapılırdı. Ama onlar kanat takmış, uçuyor gibiydiler. Sonunda Maribor şehrini de geçip, sınıra gelmiştik. Saat gecenin tam biri olmuştu. Gümrüğe girdik. Pasaportlarımız uzattık. Genç gümrük memuru, pasaportlarımızı mühürleyip getirdi. Pasaportlarımızı verdiği anda, minibüsün içindeki kutularda ne olduğunu sordu. Delikanlılar, çekilmiş film olduğunu söylediler. Ve benim İsveç'e gideceğimi, filmleri götürdüğümü anlattılar.

"Olmaz" dedi Avusturyalı gümrük memuru. "Bunların kâğıtları olması lâzım."

Evet, kâğıtları vardı ama onlar Nurettin'de kalmıştı. Nasıl akıl etmemiştik kâğıt işini anlayamadım. Ne yapacaktık şimdi? Benim hızırlarım biraz daha sıkıştırdılar gümrükçüyü, ama "Olmaz" diyordu Avusturyalı.

"Peki" dediler. Gerisin geri Yugoslavya'ya girdik. Hemen yeni bir plan geliştirdiler. Bu plana göre, otuz kilometre içerdeki Maribor şehrine geri dönecektik ve malları trene yükleyecektik. Ben de trene binecek ve Viyana'ya kadar trenle gidecektim.

"Tamam" dedim.

Ama kendilerine yük olduğum, onları yollarından alakoyduğum için özürler diliyordum sürekli. Onlar "Tamam, tamam" diyorlardı. Aynı hızla, Maribor Tren İstasyonu'na geldik. Gidip istasyon karakoluyla bir şeyler konuşup geldiler. "Tamam" dediler. Doğruca, malların yükleneceği tren anbarına geçtik. Tartıldı, makbuz kesildi. Parasını ödediler. Makbuzun parasını verdim.

"Hayır" dediler. "Sonra hallederiz. Önce seni bir trene bindirelim."

Ben, onlara çektirdiğim bu eziyetten dolayı mahvoluyordum. Makbuz ve pasaportumu alarak, biraz uzaktaki karakol binasına kadar koşarak gittik. Tren az sonra gelecekti. Karakola gittiğimizde ne görelim? Karakol kapanmış, memurlar gitmiş. Bir koşu ambara geri geldik. Tam bizim mallar trene yüklenecekken hızırlar el koydular valize ve kutulara. Bu kez de mallarımızı kaybedecektik. Tekrar kutuları ve valizi alıp, makbuzu iptal ederek veri-

len parayı geri aldılar. Minibüse tekrar bindik.

"Maribor kapısından yeniden girmeyi deneyelim" dediler.

Bir hamle daha yaptık ama boşuna.

"Beni bırakın" dedim. "Siz gidin".

"Olmaz" diye tutturdular.

O zaman beni, otobandan dört yüz beş yüz metre aşağıda, tabelasını gördüğüm motele bırakmalarını, geceyi orada geçirdikten sonra yarın yola devam edebileceğimi zorla kabul ettirdim hızırlarıma. Motele geldik. Eşyalarımı emanete teslim ederek, vedalaştık. Yolda rastladığım bu iki güzel insandan ayrılmak ve tek başıma kalmak ürküttü beni. Ne güzel insanlardı, ne güzel hızırlardı bunlar. Ayrılırken, İstanbul'daki adresim yazılı kartvizitimi verdim. Bir gün İstanbul'a gelirlerse, muhakkak beklediğimi söyledim. Buruk bir ayrılıktı bu. Bir daha nerede görecektik birbirimizi?

Ama hayat o kadar güzel ki. Aradan beş yıl geçtikten sonra, Çiçek Bar'da bir akşamüstü, yabancı iki erkek ve bir kadının beni sorduklarını ve bahçede oturduklarını söylediler. Dışarı çıktım. Hemen tanıdım onları. Benim hızırlardı bunlar. Boyunlarına sarıldım. Öpüştük. Yemekler yedik, içkiler içtik. Fazla kalmadılar. Daha çok ağırlamak istiyordum ama, zamanları yokmuş. Maribor'daki ayrılışımız gibi değil, bu kez duygulu ama keyifli bir ayrılıktı bu. Onlara borcumu nasıl ödeyebilirdim ki?

Maribor'da sabaha karşı dörtte otele girmiştim. Bilmediği bir yerde, yapayalnız kalmış bir adam. Kaç gündür yollardayım. Yorgunluktan ve uykusuzluktan ölüyordum. Yatağa uzandım. Tam uykuya dalmak üzereydim ki birden kaşınmaya başladığımı hissettim. Hemen kalkıp ışığı yaktım. Yatak, tahtakurusundan geçilmiyordu. Bir duş alıp, giyinerek indim aşağı. Bir kahve içtim. Hava aydınlanmaya başlamıştı.Yukarıda, uzaktaki otobandan geçen arabaların farlarını görüyordum. Benzin istasyonunun ışıkları cıvıl cıvıldı. Motelde oturup beklemektense, yukarıda otoban üzerindeki benzincide beklemek daha iyi olacaktı. Belki Nurettin gelirdi. Hiç olmazsa onu kaçırmazdım. Nasıl olsa önümden geçecekti. Birkaç sefer yaparak, film kutularını ve valizimi benzin istasyonuna kadar götürdüm. Kan ter içinde, kutuların üzerine çöktüm. Sabahın aydınlığı başlamıştı. Çantamdan bir kitap çıkarıp, okumaya başladım. Bir taraftan da geçen arabaları kontrol ediyordum. Benzin pompasının yanında, benzin alan bizim Alamancıları izliyordum. Bunlardan birine derdimi anlatıp, Avustur-

ya'ya geçmeliydim. Aslında utangaç bir adamdım. Kimseden kendi adına bir şey isteyemezdim. Hayat boyu da bu çekingenliğimi üstümden atamadım. Ama başka çare yoktu. Muhakkak bu Türklerden birine teklif etmeliydim. Ne olacaktı sanki? Onlara yük olmayacaktım ya. Nasıl olsa, boş bir arabaya teklif edecektim. Cesaretimi toplamam lazımdı. Kararımı verdim. İlk minibüse yaklaştım. İki arkadaştılar. Selamlaştık. Durumumu anlattım.

"Beni de karşıya geçirebilir misiniz?" dedim.

Bitirim gibi olan delikanlı;

"Peki, ne var bu kutularda?" dedi.

"Filmler var" dedim. "Çok acele İsveç'e gitmem lazım. Bunların dublajı yapılacak. Sonra Korsika Festivali'ne yetişecek."

İsmimi söyledim. Filmci olduğumu anlattım. Bıçkın olan, umursamaz bir tavırla:

"Biz çok filmciler gördük" dedi alay edercesine.

Ve minibüse doğru yürüdü, kapıyı açıp bindi. Çekip gittiler. Kıpkırmızı olmuştum. Ter basmıştı. Birden kaçakçı yerine konmuş olmaktan utanmıştım. Bir Türk, başka bir Türk'e nasıl böyle davranırdı? Anlayamadım. Üstelik gurbet ellerde, çaresizlik içindeyken. "Olabilir" dedim. Delikanlı açısından bakmaya çalışıyordum. Kim bilir neler gelmiştir başına diye düşündüm. Belki de haklıydı. Ben öyle biri değildim ama, delikanlı nerden bilsindi.

Öğle olmak üzereydi. Açlıktan içim bayılıyordu. Benzinciden bir sandviç ve bir kahve aldım. Kendime geldim. Tüm bunları yaparken, gözüm sürekli otobandaydı. Nurettin'in gelmesi gerekiyordu. Bu kadar zaman geçmişti. Akşamüstüne kadar kitap okuyarak, sigara içerek geçirdim zamanı. Nurettin hâlâ ortalarda yoktu. Akşamüstü, sabahki refüze oluşumu unutup, yeniden cesaretlenmeye başladım. Nurettin'e kim bilir ne olmuştu? Belki ben moteldeyken, geçip gitmişti. Bu düşüncelerle kafam iyice karışıyordu. Pompaya peşpeşe iki araba yanaştı. Arkadaki minibüstü ve içi boştu. İki kişiydiler. Öndeki arabadan inen havalı delikanlının yanında güzel bir Alman kız vardı. Belli ki bunlar arkadaştılar. Birbirleriyle sohbete dalmışlardı.

"Haydi Arif" dedim kendi kendime. "Bir daha dene. Denemenin zararı olmaz."

Böyle diye diye kendimi gaza getiriyordum.

Yanlarına yaklaştım. O sırada öndeki havalı delikanlı, sevgilisi Almanla konuşuyordu. Diğerlerine selam vererek, benim de Avusturya'ya geçmem gerektiğini, bir iyilik yaparlarsa çok makbule geçeceğini söyledim. Çocuklardan büyükçe olanı:

"Abi" dedi. "Araba bizim değil. Şu kızla konuşan arkadaşın. Ona bir sorun. Alın derse alırız."

Son umutla, çok bilmiş, biraz da her halinden zengin olduğu belli olan havalı delikanlının yanına gittim. Durumumu anlattım. Şöyle bir kuşkuyla süzdü beni.

"İçinde kötü bir şeyler yoktur inşallah" dedi.

"Aman rica ederim" dedim. "Ben film yapımcısıyım. Ayrıca rejisörüm."

"Tamam, tamam" dedi. "Haydi atla."

Diğer arkadaşlarına dönüp:

"Şunu da alıverin. Yolda bırakırız" dedi.

Nasıl mutlu olmuştum, nasıl mutlu olmuştum anlatamam. Neredeyse eline sarılacaktım.

"Sağ ol kardeş, sağ ol" dedim ve hemen kutuları minibüse yüklemeye başladım. Boş minibüs içinde, yerde duran karpuzları gördüm. Kutuları karpuzların altına gizler gibi yapıp, üstüne pardesümü attım. Ben de, minibüsün şoför mahalline geçtim. Öbür çocuk bana yer verdi. Aralarına oturdum. Giriş gümrüğünün sırasına girdik. Kalbim küt küt atmaya başladı. Gümrükçü pasaportuma gece vurulan giriş damgasını nasıl olsa görecekti. O zaman ne diyecektim? Muhakkak bir problem çıkacaktı. Rezil olacaktım. Sonra, her şeyi unutmaya karar verdim. Tam o sırada:

"Pasaportunu ver bakayım abi" dedi şoför olanı.

Hemen verdim. Üç pasaportu üst üste koydu. En üstte benim pasaportum vardı. Gümrük memuru açar açmaz mühürü gördü ve bana dönerek Almanca bir şeyler söylemeye başladı. İki çocuk da şaşkın, bana bakıyorlardı. Elimle yaptığım işareti Türkçemle de destekleyerek:

"Girdim, çıktım. Tekrar giriyorum" dedim.

Giriş damgasında saat yoktu ama bugünkü tarih vardı. Biraz önce de vurulmuş giriş damgası olabilirdi. Ne de olsa pasaportum, aynı günün gecesi saat birde mühürlenmiş ama ben Avusturya'ya sokulmamıştım. Sonra diğer çocukların pasaportlarına baktı. Onları damgaladı ve üçünü birden şoför delikanlıya uzattı.

"Tamamdır. Geçiniz" der gibi eliyle yürüyün işareti yaptı. Direksiyondaki delikanlı vites değiştirip, gaza bastı. Biraz ilerde duran diğer arabanın arkasına yanaştı.

"Ne iştir abi. Anlat da biz de anlayalım. Az kaldı bizi yakıyordun" dedi.

Yalan söylemiş bir adamın utangaçlığıyla:

"Bakın arkadaşlar" dedim. "Şu anlatacaklarımı başından size

anlatsaydım, beni minibüsünüze alır mıydınız bilmiyorum?" diyerek bütün yol maceramı, o geceyi, bu günü, hiçbir şey atlamadan anlattım.

Artık Avusturya'ya girmiştik. Şimdi Viyana'yı bulmak gerekiyordu. Nasıl olsa oradan İsveç'e gidecek bir uçak bulurdum.

Sağ tarafımda oturan delikanlı:

"Amma macera ha abi" dedi. "Peki abi, benim eniştem de İzmir'de sinemacıdır. Tanır mısınız?" dedi.

"Adı nedir?" diye bu kez ben sordum.

"İbrahim."

"Damat İbrahim olmasın" dedim.

"Evet abi. Damat İbrahim derler ona."

"Aman be kardeşim" dedim. "Şunu baştan söylesen ya."

İbrahim, bizim İzmir'deki işletmecimizdi. Filmleri ona verirdik. O da İzmir bölgesinde bütün sinemalarda oynatırdı. Kendi komisyonunu alır, üstünü bize gönderirdi. Şu işe bakın. Nereden nereye? Sen gel burada, İbrahim'in akrabasıyla tanış ol. Dünya küçük derler ya, haklılar.

Yolculuk boyu keyifliydik. Onlar bana sinemayla ilgili merak ettikleri her şeyi soruyorlar, ben de onları yanıtlıyorum. Büyük bir otobana giriyoruz. Minibüs uçarcasına gidiyor. Akşam alacası çökmek üzere. Gökyüzü güneşin son ışıklarıyla kızıl, mavi, gri.

Fakat bu mutluluk fazla sürmüyor. Direksiyondaki çocuk:

"Biz buradan doğru devam edeceğiz. Sizi, sağa dönen Graz yolunun köşesinde bırakacağız. Oradan bulacağınız bir başka vasıtayla, önce Graz'a, sonra Viyana'ya gidersiniz" diyerek tam dönemecin köşesinde vites küçülterek yavaşlayıp, duruyor. İbrahim'in akrabası kapıyı açıp iniyor. Kutuların ve valizimin indirilmesine yardım ediyor. El sıkışıp, ikisiyle de vedalaşıyoruz. Kararmakta olan akşam ve kocaman otobanda yine kimsesiz ve çaresiz olarak, yapayanlız buluyorum kendimi. Hafifçe içim ürperiyor. Korku gibi bir yanlızlık sanki. Film kutularından birinin üstüne oturuyorum. Bir sigara yakıyorum, telaşsız. Dumanını batmış güneşin kızıllığına üflüyorum. Ne yapacağımı düşünüyorum. Farlarını izliyorum geçen arabaların. Farlar gözlerimi alıyor. Bir süre bir şey göremiyorum. Sonra netleşiyor tüm görüntü. Sigarayı yere atıp ayağımın altında iyice eziyorum. Sonra kararlı, yerimden kalkıyorum. Ve ilk defa hayatımda geçen arabalara otostop yapmak için el kaldırıyorum. Arabalar yüz elli-iki yüz km hızla geçiyorlar yanımdan. Beni görseler bile o hızda duramıyorlar. Bir saate yakın bekliyor ve sigara üstüne sigara içiyorum. Duran yok. Sonunda bir kamyonun Graz tarafına doğru dön-

mek için sinyal verdiğini fark ediyorum uzaktan. İki elimle birden işaret ederek havalara sıçrıyorum durması için. Kamyon elli altmış metre uzaklıkta ancak durabiliyor. Koşarak gidiyorum yanına.

"Graz?" diyorum şoföre.

"Okey" diyor.

"Eşyalarımı" diyorum, "alıp getirmem lazım."

"Okey" diyor şoför tekrar.

Bir daha gerisin geriye koşuyorum, içi film dolu kutulara ve valizime doğru. İkisini üçünü kaptığım gibi gidiyorum yol kenarında duran kamyona. Kasasına bırakıyorum getirdiklerimi. Bir daha, bir daha gidip dönüp bütün malları yüklüyorum kamyona. Kan ter içinde kalmışım. Donuma kadar ıslandığımı farkediyorum. Cebimden bir sigara çıkarıyorum. Uzatıyorum şoföre. Alıp yakıyor. Ben de yakıyorum. İlk çektiğim dumandan büyük keyif alıyorum. Hafif kafayı bulmuş gibi hissediyorum kendimi.

"Nerelisin?" diye soruyor şoför çok yarım yamalak İngilizcesiyle. Adam tam bana göre. Sanırım o da on beş kelimelik İngilizce biliyor ve gerisi tarzanca. Benim gibi. Adama işimi, filmciliğimi anlatıyorum. Filmlerin İngilizce dublajı için İsveç'e gittiğimi, bu işleri bitirdikten sonra Paris'e, oradan da Korsika'ya festivale gideceğimi. Adamla gayet güzel anlaşıyoruz. Fakat bir yanım sorguluyor beni.

"Ya" diyor, "adam Nazi ise, ya da Türk düşmanı ise. Boku yediğinin resmidir. Şimdi seni dağ başına bir yere götürür, kıtır kıtır keserse, ne olacak? Olur a, gerçekten Türk düşmanı bir Avusturyalıdır. Niye olmasın?"

Ben şoförle ilgili bunları düşünürken, birden bana bir şeyler anlatmaya başladı. Bu kez İngilizcesi yeterli değildi. Tamamen Almanca konuşuyordu. Şimdi ayvayı yedik demeye vakit kalmadan, kamyonu otobandan çıkarıp, köy yoluna saptı. Bir şeyler anlatmaya çalışıyordu. İçinde Viyana geçen sözcükler vardı. Yapacak bir şey yoktu. Şüphesiz adamın dediği olacaktı. Kamyon gecenin karanlığında bir süre gittikten sonra, asfalt köy yolundan ayrılıp sağdaki toprak yola girdi. Bir süre öyle gittikten sonra da tepeye doğru büyük bir binanın kapısının önünde durdu. Etrafta başka bina yoktu. Yanlız farlarımızın aydınlattığı Opel marka bir araba duruyordu önümüzde. Şoför kamyonun farlarını açık bıraktı, ama motorunu durdurmuştu. Bana bir şeyler söyledi. Kamyondan indi. Ben tedbiri elden bırakmıyor, yerimden de kımıldamıyordum. Şoför farların ışığında gitti, ilerde duran arabanın kapısını açtı. Daha sonra arabanın bagaj kapağını. Ve eliyle "hadi

getir mallarını" der gibi bir hareket yaptı. Ben kamyona çıktım. Kutuları indirmeme yardım etti. Sonra teker teker hepsini otomobilin bagajına yerleştirdik. Artan kutuyu ve valizimi de arabanın arka koltuklarının üstüne bıraktık.

Kamyonu fabrikanın önünde bırakıp yolumuza arabayla devam ediyorduk artık. Böyle yolculuk daha güzel, daha keyifliydi. Küçük küçük köylerin içinden ya da yanından geçiyorduk. Çok geçmeden, birden bire bir otobana çıkıverdik. Şimdi içim iyice rahattı. Tabelada "Wien" yazıyordu. Otobanda bir saatlik yolculuktan sonra Viyana'ya girdik. Adam ısrarla bir otel bulmak için soruşturup duruyordu. Sonunda zahmet etmemesini, beni bir taksi durağında bırakırsa bir yer bulabileceğimi söyledim. Öyle de yaptık. Çok çok teşekkür ettiğim Avusturyalıdan ayrıldığımda, müthiş bir oh çektim. On beş kelimelik İngilizceyle konuşmak ne boktan bir şeymiş meğer.

Eski dört katlı binalardan yapılma otelime girdiğimde mutluydum. Eşyalarımı resepsiyonun yanına bir yerlere bırakıp yukardaki odama çıktım. Kir pas içindeydim ve açlıktan ölüyor gibiydim. Hemen aşağıya inip, danışmaya nerede yemek yiyebileceğimi sordum. Danışmadaki yaşlı ve kibar adam, hemen bitişikte bir kafe olduğunu, geç kalırsam kapanacağını söyledi. Otelden çıkınca on metre soldaydı kafe. Kapıdan girdiğimde, garson kız temizliğini bitirmiş, sadalyeleri, masaları düzeltiyordu. Büfedeki kukuletalı aşçı da tost makinesini temizliyordu. Ve saat on ikiye on vardı. Midemin zilleri çalarken, daldım içeri. Biraz şaşkın ama gülümseyerek karşıladı garson kız. Çok aç olduğumu söyleyerek, acaba tost yapabilirler miydi diye sordum.

"Bir saniye" dedi. "Aşçıya sormam gerekiyor."

Ben kapıda beklerken geldi kız.

"Buyurun. Aşçı size tost yapabileceğini söyledi" dedi.

Açlıktan gözüm dönmüştü ve hiç doymayacakmışım gibi geliyordu.

"Beş tost, beş bira" dedim.

Kızın şaşkın bakışlarına cevap niteliğinde, elimi midemin üzerinde dolaştırırken "çok hangri, çok hangri" diyordum. "Ama önce biralar."

Kız siparişi verip elinde biralarla çıkıp geldi. İlk birayı soluksuz içip, ikincisini yarıladığımda kız, hâlâ masamın yanında hayretle bana bakıyordu.

"Nerelisiniz?" dedi.

"Siz söyleyin" dedim.

"Yugoslav mısınız?"
"Hayır."
"İtalyan?"
"No."
Biraz daha düşünerek,
"O halde Greksiniz."
"Hayır" dedim. "Ben Türküm."
"Ne iş yapıyorsunuz?"
"Filmciyim. Yani hem prodüktör, hem rejisör."
Bu defa kız şaşkın ve inanmaz bir ifadeyle;
"Olamaz" dedi.
"Peki, niye olamaz?"
"Özür dilerim. Benim tanıdığım bütün Türkler, Viyana'da temizlik işinde çalışıyor. Bu yüzden Türkler film yapmayı bilmez diye düşünüyordum" dedi.

Gidip tostları getirdi. Bu sözler çok onuruma dokunmuştu. Üzülmüştüm. Bu devletin Turizm ve Kültür bakanlıkları ne iş yapıyordu altmış yıldır? Hâlâ Avusturyalılar bizi insan sınıfına sokmuyorlardı. Oysa üç yüz yıl önce bu şehirin kapılarına kadar gelmiş atalarımız. Viyana'yı almak için.

Yemeğimi bitirip, hem aşçıya hem garson kıza teşekkür edip, iyi geceler diledikten sonra kendimi sokağa attım. Kapıya çıktığımda, ışıklı caddede sadece temizlik işçileri göze çarpıyordu. Yolları yıkayan ve süpüren işçiler.

Birden Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın o güzelim "El Kapıları" şiiri geldi aklıma. Hani Ruhi Su'nun okuduğu o güzelim şiir. Şu sokaklarda çalışan bizimkiler için yazılmıştı. Dizeler peş peşe geçti aklımdan:

Gün ışır ışımaz
Alın yazımız parlar.
Ne alın yazısı
El yazısı be.

Sökemeyiz ki biz
İlkokul aydınlığı bile gösterilmeyenler,
Süpürürüz yaban ellerin kapısını.
Al güneşten bile utanmadan.
Pis el, pis yürek.
Sığmazken atalarım
Düne, yarına
Düşmüşüm ben, düşmüşüm oy,

El kapılarına.

Daha üç yüz sene evvel,
Omuzlarımızda
Gök yarısı bayraklar,
Açılırdı bu ülkelerin burçları
Uygarlığımıza.

Şimdi taaa
Bünyan'daki dört çocuk,
Gözleri açlıkla iri iri,
Alır
Karanlıklar, karanlıklar ardından gönderdiğim
Kara lokmasını,
Al güneşten bile utanmadan.
Pis el,
Pis yürek.

Sığmazken atalarım
Düne, yarına
Düşmüşüm ben, düşmüşüm oy,
El kapılarına.

Otelde, resepsiyondaki adamla ayaküstü biraz konuştuk. Beni erken uyandırmalarını ve bir taksi çağırmalarını rica ettim. Havaalanına gideceğimi söyledim. Adam ısrarla taksiyle gitmememi, çok uzak olduğu için çok para vermem gerektiğini, oysa otobüsle çok ucuza gidebileceğimi anlatmaya çalıştı bana.

"Hayır, hayır. Siz beni uyandırın. Ben taksiyle gideceğim" dedim.

"Peki" dedi adam. Ne desin?

Sabah altıda ayaktaydım. Bir taksi, doğru havaalanı. Asıl mesele buradaki işi çözmekti. Otelcinin söylediği doğruymuş. Taksi parası o kadar çok tuttu ki şaşırdım. Param belli miktardaydı. Taksiyi de ödeyince, iyice azaldı. Uçak biletine yeterdi ama bagaj ne olacaktı? Terminale girdim. Eşyaları kapı girişine bırakıp, doğrudan bilet bankosuna yürüdüm. Daha henüz açılmamıştı. Bir süre bekledim. Birden bir anons duyuldu

"Arif Keskiner... Arif Keskiner..."

Danışmaya gittim.

"Buyurun" dedim. "Ben Arif Keskiner."

Eşyalarımı kapı ağzından kaldırmamı istiyorlardı. Yine, kutula-

rı tek tek bankonun yanına taşıdım. Salonda dolaşmaya başladım. Bir gözümle de eşyalarımı kontrol etmekten geri kalmıyordum. Aklım hep bagaj parasına takılmıştı.

Kendi kendime, "Ödemeli olarak gönderirim" diyordum. Parası Stockholm'de ödenmek koşuluyla. Ama ödemeli söcüğünü bir türlü bulamıyordum. "Ya kabul etmezlerse" dedim. İşte o zaman ter bastı. Bir yolunu bulmalıydım. Sağa sola bakınırken, banklardan birinde Türke benzettiğim bir adamın yanına oturdum. Merhabadan sonra sohbete başladık. Avusturya'da bir köyde marangozluk yapıyormuş adam. Yozgatlıymış. Oradan buradan derken, durumu anlatmaya çalıştım. Hiç oralı olmadı. Saat dokuz buçukta bankolar açıldı. Kalktım, ilk bankoya yaklaştım. Eşyalarım yanımdaydı. Kadın, Stockholm biletimi hazırlıyordu. Bu arada da kadına paketlerin parasının Stockholm'de ödenmesi gerektiğini anlatmaya çalışıyordum. Her paketi koyduğumda kadın, kilosuna bakıyor, bir düğmeye basıp paketi içeri gönderiyordu. Son paketi koyduğunda, yan masadaki kadın benim işlemleri yapan kadına bir şeyler söyledi. Başladılar konuşmaya. Yalansız, beş dakika sürdü konuşmaları. Bana beş saat gibi geldi. Sonra işine döndü. Pakete ve bana baktı. Kantarda yirmi iki kilo gösteriyordu. Biletimi ve bagaj numaramı verdi. Bilet parasını istiyordu sadece. Çıkarttım verdim. Kadın, o konuşma esnasında, giden paketleri unutmuş olmalıydı. Son gördüğü kiloyu yazmıştı bilete. Parasını ödeyip, biletimi aldım. Şaşkındım.

"Tamam mı?" diye sormaya devam ediyordum.

Kadın, ısrarla:

"Tamam kardeşim, hadi uzatma" dercesine bir şeyler anlatmaya çalışıyordu bana. Bileti aldığım gibi, arkama bakmadan oradan uzaklaştım. Ortalarda görünmemeye dikkat ediyordum. Arka taraflardaki bir birahaneye girerek, güzel bir kahvaltı ettim. Benim hızır burada da imdadıma yetişmişti. Yine de bir kulağım hep hoparlördeydi. Durumu fark edip ya çağırırlarsa diye korkuyordum. Tam bir paranoya. Stockholm uçağı anons edilince, kuyruğa girdim. Kendi kendime:

"Bizim hızır, bizi yalnız bırakmıyor galiba" dedim.

Doğru Free Shop'a geçtim. İçkilere bakarken, birden yanımda içki almakta olan, İstanbul'dan çok yakının olan bir arkadaşıma rastladım. Demir Hepyaz.

"N'aber lan?" diye sarıldık birbirimize.

Demir, çok zengin ve eski bir arkadaşımdı. İsviçre'de oturuyordu. Asıl fabrikası Türkiye'de, ofisi İstanbul'daydı. Rahmetli Kâmuran'ın ilk ortağıydı.

"İki saat önce neredeydin?" dedim.

"Ne oldu?" dedi.

Bilet konusunda yaşadığım heyecanı, paramın yetişip yetişmeyeceği korkumu anlattım. Güldü.

"Para lazım mı?" dedi.

"Boş ver" dedim. "Geçti artık, sağ ol."

Öpüşüp ayrıldık. O İstanbul'a, ben Stockholm'e gittim. Arlanda Havaalanı'nda Yalçın ve karısı karşılamışlardı beni. Doğruca Yalçınlara gittik. Altında kırmızı güzel bir Golf vardı. İki gün sonra, Nurettin de geldi. Nasıl geldiğimi bir de ona anlattım.

"Sen nasıl geldin?" dedim.

"Yavaş yavaş Viyana'ya kadar geldim." Dedi. "Viyana'da arabayı bir sokağa bıraktım. Gidip bir Golf kiraladım. Eşyaları ona yükledim. Gördüğün gibi şimdi buradayım."

Golf kapıda duruyordu. Hemen Bertil'e telefon ettik. Bir restorana davet etti bizi. Bertil, çektiğim filmlerin İskandinav haklarına sahip olan laboratuvarın sahibiydi. Yemek sırasında, dublajı nasıl yapacağımızı konuştuk. O araştırmasını yapmış, bir de İngiliz bulmuş, İngilizce dublaj için. Operacı bir adam. Ertesi gün adama, durumun aciliyetini anlatmaya çalıştık. Adam nuh diyor, peygamber demiyordu. On beş günden önce başlayamayacağını söylüyordu. Oysa, on beş gün sonra benim Paris'te olmam gerekiyordu.

"Sen metinlere bir bak. Çok kolay. Sadece görüntü üzerine narasyon olacak" diyerek adama Türk usulü baskı yapmaya çalışıyorduk. Sonunda, dublaj metinlerini eline tutuşturup gönderdik.

Ertesi gün aradı adam.

"Hazırım. Hemen başlayalım" dedi.

Ben çok şaşırmıştım. İki günde bitti dublaj. Parasını öderken;

"Niye bize o kadar ızdırap çektirdiniz? On beş günden önce olmaz demiştiniz" dedim.

Adam gayet rahat, "Anlatayım" dedi. "Ben her türlü dublaj yapıyorum. Hem operacıyım, hem dublajcı. Reklam filmi, film, belgesel vesaire. Bunlar için önce metinleri alıyorum. On gün bu metinlerle uğraşıyorum. Onları düzeltiyorum. Eee, siz de Türkiye'den geliyorsunuz. Elinizde İngilizce metin. Ben kendi kendime dedim ki 'Diğerlerinin düzeltmesi bir hafta sürerse, Türkiye'den gelen İngilizce metin on beş günde bitmez.' Bu yüzden size öyle söylemiştim."

"Evet" dedim "Sonra ne oldu?"

"Sonra, eve gittim. Metni okudum. Tek bir İngilizce hatası yok. Çok şaşırdım. Bunun üzerine hazır olduğumu söyledim. O kadar."

Türkiye'ye dönünce, bunu Ahmet Leventoğlu'na söylemeliyim. Çünkü, metinleri daha önce üç kişi çevirmiş, hiçbiri olmamıştı. En son çeviriyi de, Londra'dan yeni dönen, çok sevdiğim arkadaşım ve ağabeyim Tarık Leventoğlu'nun oğlu Ahmet'e rica etmiştim.

"Olur. Yaparız" demişti.

Bu çeviri, o çeviriydi. Eksiksiz bir İngilizce. Bu işler için ne kadar önemli. Dönüşte, Ahmet'i bulup anlattım. O da sevindi.

Sevgili Ahmet'in babası Tarık Leventoğlu'nu anlatmadan nasıl geçerim?

Tarık Abi'yle Kulis'te tanışmıştım. Yirmi beş yaşlarında var yokum. Basketbolcu Hikmet var arkadaşım. Onun da güzel bir sevgilisi var, Meral. Erkek tıraşlı. Kısa saçlı. Güzel mi güzel bir kız. Esmer, uzun boylu. Manken sanıyorum. Hikmet'in bir "Gogomobil"i var. Gogomobil dediğim uyduruk bir Yugoslav otomobili. Birlikte gezip, tozuyoruz. Delikanlı bir kız Meral. Nerede olmuş nasıl olmuşsa, sanırım Kulis'de, Tarık Abi ile tanışmış Meral. Tarık Abi, İtalyalarda eğitim görmüş. Kadınlara nasıl kibar. Çapkın. Ankara Devlet Tiyatrosu'nda başdekoratör. Aynı zamanda, rejisörlük de yapıyor. Altmış beş yaşlarında o sırada. Yakışıklı mı yakışıklı bir adam. Vuruluyor Meral'e. Meral de çok beğeniyor Tarık Abi'yi. Hikmet'ten kaçamak, Tarık Abi'yle buluşuyor. Giderek, Hikmet'le de açılıyor biraz arası. Meral, bu birliktelik uzadıkça sıkılmaya başlıyor. Çıkamıyor işin içinden. Tarık Abi, komşu kapısı yapıyor İstanbul'u. Bir günlüğüne bile geldiği oluyor bazan. Meral'i görmek için tabiî. Birlikte oluyoruz. Zaten yüreği yaralı bir adam Tarık Abi. Çok sevdiği diğer oğlu Hasan'ın, gencecik yaşında ölümü perişan etmiş onu. İçtikçe, içlenip ağlıyor. Üstüne üstlük bir de Meral sevdası. Büyüttükçe büyütüyor. Ama ne sevda! Bazan, ben araya giriyorum. Bu umursamazlığının anlamsızlığını anlatmaya çalışıyorum Meral'e. Zaptedilmesi zor bir tay gibi Meral. Hediyelere boğuyor Tarık Abi Meral'i. Her şeyden kıskanıyor onu. Hani Ali İzzet'in şiirindeki gibi. Çok sevdiğim dostum Tülay German'ın şarkısında söylediği gibi

Mühür gözlüm seni elden,
Sakınırım, kıskanırım.
Uçan kuştan, esen yelden
Sakınırım, kıskanırım.

Havadaki turnalardan,

Su içtiğin kırmalardan,
Giyindiğin sırmalardan,
Sakınırım, kıskanırım.

Beşikte yatan kuzundan,
Hem oğlundan, hem kızından,
Ben seni senin gözünden,
Sakınırım, kıskanırım.

Ali İzzeti omcalardan,
Su verdiğin goncalardan,
Yerdeki karıncalardan,
Sakınırım, kıskanırım.

Sonunda Hikmet'ten ayrılıyor Meral. Hikmet, evlenip kayboluyor ortadan. Bir ara Meral de yok. Tarık Abi perişan. Uzun bir süre bekliyor, her yerde arıyoruz onu. Bir gün, Meral'in benim de uzaktan tanıdığım birisiyle evlendiğini duyuyorum. İstiklal Caddesi'nde rastlıyorum, kocasıyla birlikte yürürken. Evlendiklerini söylüyorlar. Konuşamıyoruz Tarık Abi'yi. Evliliği seçmiş Meral. Tarık Abi de ölümü. Kansere yenik düşüyor. Sevdası yüreğinde, çekip gidiyor. Yıldızlar yağsın üstüne diyorum. Meral, çocuklarını büyütüyor. Bir daha hiç rastlamıyorum ona. Bu satırları yazarken Tarık Abimi de, Meral'i de ne kadar çok özlediğimi fark ediyorum.

"Ver elini Paris!"

İsveç'teki işlerimi bitirip, "Ver elini Paris!" dedim. Para işi mi? Onu, Nurettin halletti. Paris'de Can Ok'a uğradım. Hemen bir yer ayarlandı. Onun büfesinin yanında bir otele yerleştim. İki gün sonra Yaşar Kemal'e Del Duca Ödülü verilecekti. Davetli on üç Türk'den biri de bendim. Sabah, bir taksiye binip Del Duca Sarayı'na gittim. Sarayın önüne geldiğimde, bir baktım kravat takmamışım. Ama laciler sağlam. Böyle ayıp olur diyerek, vitrinlere bakmaya başladım. Kravat takmasını sevmiyordum. Bir fular bulmalıydım. Küçük beyaz puanlı, lacivert bir fular alıp taktım ve doğruca saraya. Oraya vardığımda, içerde bütün dostlar. Başta Yaşar Kemal ve sevgili eşi; ablam, annem Tilda. Çok sevdiğim Abidin Dino ve az gülen eşi Güzin Dino. Doğan Hızlan, Nâzım'ın karısı Münevver Hanım. Küçük bir salonundaydık sarayın. Görkemli bir yerdi. Konuş-

maya, *Observateur*'ün genel yayın yönetmeni ve vakıf başkanı Dormeson başladı. Bir saatlik bir konuşmaydı bu. Benim onları anlayacak kadar Fransızcam yoktu ki. Yine de duygulandım, gözlerim yaşardı. Anladığım kadarıyla konuşmada geçen Marquez, Dostoyevski, Homeros, Epope sözcükleri bana yetiyordu. Konuşma bittiğinde, Yaşar Abi'yi çağırdılar. Bir çek verdiler. Bu, yüz bin franklık bir çekti. Onun adına çok sevindik. Param yok diyemezdi artık. En azından, benim olduğum yerde. Ardından, sarayın büyük salonunda şampanyalar patlıyordu. Bir dolu Fransız yazar ve aydının arasında, göğsümüz kabara kabara şampanyalar içiyorduk. Hepimiz mutluyduk. Gerçi büyükelçi de gelecekti törene ama, son dakikada bir bahane uydurup gelememiş. Sonradan öğrendik, Ankara'dan talimat gelmiş törene katılmaması için. Bir komünist yazarın ödül törenine koca Türk büyükelçisi A. Bulak nasıl katılırdı? Oysa büyükelçi, Yaşar Abi'nin çok da iyi arkadaşıydı. Kim bilir nasıl üzülmüştür? Sonradan kendi kendisiyle hesaplaştığında, "Ne yaparsın, devlet memurluğu zor zenaat" demiştir herhalde.

Ertesi gün, Yaşar Kemal'le St. Michelle'de bir kafede oturup uzun uzun sohbetler ettik. Bir ara, sevgili Ömer Sami Coşar da geldi aksayarak. O da katıldı sohbetimize. Eski gazetecilerdendi. İstanbul'a dönüşte, Yeşilçam'la ilgili bir projesi varmış. Onu gerçekleştirmek için benden yardım istiyordu.

"Olur" dedim.

Birkaç kez geldi, görüştük. Sonra, Taşucu'ndaki evinin önünde, denizde yüzerken kramp girdi ve öldü. Keyifli bir Galatasaraylıydı. İçkiyi ve dostluğu çok severdi. Dostluklarla uyusun hep.

Nihayet Korsika

İki gün sonra, filmlerle birlikte bir uçağa atladım. Doğru Korsika. Bastia Film Şenliği. Nefis bir organizasyon. Havaalanında festival görevlileri. Derhal özel bir arabayla sizi otelinize götürüyorlar. Programlar, davetliler listesi, filmlerin programları ve saatleri, açılış gecesi davetiyesi v.s. v.s. Hepsi elimizde.

Bunu şunun için yazıyorum. Bu festival organizasyonunun tepesindeki insan bir Türk. Bizim gazeteci arkadaşımız Leyla Vekilli. Yıllarını Paris'de geçirmiş bir dostumuz. Sanırım bu yüzden, festival Türk ağırlıklı. Aslında bu Akdeniz ülkeleri film festivali. Üç belgeselimin dışında üç, dört de filmim katılıyor. *Selvi Boylum Al Yazmalım*, *Maden*, *Kapıcılar Kralı*. Apo'nun *Hazal* ve

Yılanı Öldürseler'i de var. Yılmaz Güney'in senaryosunu yazdığı, Zeki Ökten'in yönettiği *Sürü* filmi de. Daha bir dolu film.

Şimdi bunları yazarken, aklıma geldi. Ne enteresan. *Maden*, *Sürü* ve *Yılanı Öldürseler*'in müzikleri Zülfü Livaneli'ye ait. Hele *Maden* filminin müziği Zülfü'nün yaptığı ilk film müziği. Zülfü yeni gelmişti İsveç'ten, o müziği yaptığında. Tesadüf bu ya, festivalin açılışı bir konserle olacaktı. Konseri de Zülfü ve Maria Faranduri birlikte vereceklerdi. Sahneye çıktıklarında, salon alkıştan yıkılıyordu. Bir aydır turnedelermiş. Maria'nın sesi kısılmıştı. İlk şarkıyı Zülfü'yle birlikte söylediler. Sonra Maria özür dileyerek ayrıldı. Sahne Zülfü'ye kalmıştı. Zülfü, iki saate yakın bir süre sahnede kaldı. Bütün konuklar ve Korsikalılar böyle bir şey görmemişlerdi. Alkış kıyamet. Bizler keyiften uçuyorduk. Böylece, sinemanın dışında, müzik dalında da ağırlığımız koymuştuk festivale. Abidin Abi de jüri üyelerinden biriydi. Bazı akşamlar, beraber yemek yiyorduk. Övünmek gibi olmasın ama, gençliğimde sesim fena sayılmazdı. Benim diyenler kadar, hatta daha fazla türkü bilirdim.

"Hadi Arif" derdi Abidin Abi. "Bak Korsikalılar bizim türküleri çok sevmiş. Gel, beraber şunlara bir türkü söyleyelim."

Böylece, hem meyhanelerde Korsikalıların isteklerini yerine getiriyor, hem de kendimizce eğleniyorduk. Bastia'da, şehrin marinasına bakan yamaçta, bir midyeci vardı. Zeynep Oral götürdü oraya. Küçük küçük midyeleri tencereyle getiriyorlar. Midyelerin kabukları zaten açık. Habire yiyorduk.

Bir gün Leyla Vekilli'ye dedim ki;

"Yahu, buraya geldik, Bastia dışında bir yer görmedik. Oysa burası, Akdeniz'in en büyük adalarından biri. Gelmişken tanımak istiyorum."

Leyla durumu festival komitesi başkanının karısına söyleyince, "Yarın sabah, size özel olarak ben şoförlük yapacağım ve sizi gezdireceğim" dedi.

Ve ertesi gün arabasıyla geldi. Ben, Vecdi Sayar, sanırım bir de Yavuz Özkan. Adanın daha arkalarına götürdü bizi. Koylardaki küçük balıkçı köylerine. Adanın en büyük özelliği şaraplarıydı, bir de balıkları. Bu yüzden her taraf üzüm bağlarıyla doluydu. Her bağın kendine göre şarabı vardı. Yolda duruyoruz, bir şarap evine giriyoruz. Ön tarafta şarap bardakları, arka tarafta şarapların ismi. Şarabı koyup, tadına bakıyorsunuz. Kırmızısı, beyazı, rozesi. Sek'i, dömisek'i. Ne arasanız var. Tabiî, bizim öyle bir şarap kültürümüz

yok. Aslında, içki kültürümüz de yoktur ya. Bu yüzden, kafayı çekince kavgaya tutuşuruz. Silah çekip, adam öldürürüz. Şimdi şimdi İstanbul, İzmir ve biraz da Ankara'da içki kültürü oluşmaya başladı. Ama Anadolu için hâlâ umutlu değilim. Alkolü doğru dürüst içmek, biraz da görgü işidir bence. Hele kompleksle çok yakın ilişkisi var içkinin. Bu yüzden, kafayı çekip bütün komplekslerini masaya döken insanlardan nefret ederim. Her neyse, bu şarap evlerinde beğendiğim şaraplardan birkaç şişe aldım. Daha fazlasını Fransa'ya götürmenin olanağı yok. Çünkü girişte, iki şişeden fazla sokamıyorsunuz. Diyeceksiniz ki, Korsika Fransa'ya bağlı değil mi? Evet öyle ama, Fransa'dan ayrılmak isteyen Korsika halkı, kendi devletini kurmak istiyor. Fransa'nın bu şarap freni biraz da bu yüzden. Zaten Bastia'da, her gün otuza yakın bomba patlıyor. Fransızlarla ilgili resmi yerlerde. Az kalsın unutuyordum. Festival komitesi başkanı, on dört yıldır hapisteymiş, yeni çıkmış. Bizi gezdiren karısı da altı yıl yattığını söyledi. Yani sokakta, kime merhaba desen, üç-beş yıldan aşağı hapiste yatan yok gibi.

Adanın arkası da küçük kıyı kasabalarıyla dolu. Küçük marinalarda, Akdeniz'de gezinen tekneleri görmek güzel. Fakat adanın arkasına giden yolu görseniz, gitmek istemezsiniz. Çetin Altan, Güneş ve Barbro Karabuda ve Fikret Otyam birlikte bir Hindistan seyahati yapmışlardı, çok yıllar önce. Uçurumları görünce o aklıma geldi. Ya yayınlanan röportajlarında okumuştum, ya da Güneş anlatmıştı. O zamanlar bile, Afganistan'da var olan bir hıristiyan düşmanlığından söz etmişti. Afgan dağları, sarp kayalar arasından geçen, tek arabalık uçurumlu yollarla geçiliyormuş. Üç yüz beş yüz metrelik uçurumlar. Afgan TIR'ıyla karşılaşan bir turist otomobili, muhakkak uçurumun dibinde buluyormuş kendisini. Yanından geçen arabaya hafifçe dokunuyormuş TIR. Hepsi o kadar. İşin aslı, hıristiyan düşmanlığı. Bu masum adada da öyle. Tek arabanın geçeceği, uçurumlu uzun bir yol vardı. Bir baktım, bir daha bakamadım. Zaten bende bir de yükseklik korkusu var. Bu yüzden yükseğe çıkmamaya özen gösteririm. Hatta, bu yüzden politik hırsım da gelişmemiştir zaten. Bir dolu teklifler almama rağmen. TİP'ten sonra, hiçbir partiye de girmedim. O onur bana yeter.

Varsa yoksa sinema

Bizim 80'li yılların başları, böylesine yoğun bir tempo içindeydi. Sinemadan başka bir şey düşündüğümüz yoktu. En iyi filmi

nasıl yaparız? En iyi konuyu nasıl buluruz? Bunun için yaşıyorduk sanki.

Bir gün, Rüçhan Adlı'yla konuşurken, sohbet konusu döndü dolaştı neden uluslararası bir film yapamıyoruza geldi. Kıytırık çekilen filmler değil. Ciddi, dünyada ses getirecek filmlerden söz ediyoruz.

"Müşterek bir firma kuralım. Siz varsanız ben de varım. Olduk mu iki kişi? Safa Önal'ı da ortak edelim firmaya. Olduk üç kişi. Safa Bey, okuyan, araştıran, konu bulan bir kişi. İyi de bir senarist. Ayda üç-dört senaryo yazacağına, yılda bir ya da iki senaryo yazsın. Onun dışında, başka kimseye senaryo yazmasın. Yıllık masrafını bizim firma karşılasın. Belli oranda bir de ortaklık hissesi verelim. Ne diyorsunuz? Böyle bir şey yapabilir miyiz?" dedi.

"Niye olmasın, olur tabiî. Ama Safa'yı bu işe razı edebileceğimizi sanmıyorum" dedim.

"Niçin?" dedi Rüçhan Bey, şaşkın. "Her türlü yıllık masrafını biz karşılayacağız. Üstelik firmanın da ortağı olacak" dedi.

Güldüm:

"Siz galiba Safa'yı tanımamışsınız Rüçhan Abi" dedim. "Safa, bu işi reddedecektir."

"Ama niye etsin ki? Her türlü konforu sağlıyoruz."

"Ama özgürlüğünü kısıtlıyoruz. Sadece bize bağımlı olacak. Oysa o, herkesle senaryo konuşmalı, tartışmalı, uzun uzun senaryo anlatmalı. Önce kendini tatmin etmeli. Hatta söz vermeli ama, söz verdiği günde senaryoyu yetiştirememeli. Öyle sıkışmalı ki, senaryonun eksik kalan bölümlerini sette yazmalı. Bu gerilim içinde yaşamayı seviyor. Bir taraftan da, hayatı ıskalamadan yaşamak istiyor. Ama, yine de ben konuşurum."

"Sen varsın, ben varım. Türkân Hanım da var oyuncu olarak. Bundan daha hazır bir şey olur mu? Niye hayır desin."

Ben Safa ile konuşuyorum. Şöyle bir ağız yoklaması yapıyorum. Durum aynen düşündüğüm gibi.

"Ben bu işlere bulaşmam Arifçiğim" diyor. "Senaryo verirsiniz, yazarım. Onun dışında, ben ticaretten anlamam" dedi.

Rüçhan Abi'nin aklı ermedi buna. "O halde, biz birlikte olalım" diye düşündük.

Ben öyle paralı bir prodüktör değildim. Ne birikimim vardı, ne bir şey. Ne kazanmışsak, onu harcıyorduk. Bunu Rüçhan Abi'ye de anlattım.

"Olsun. Bizim için dürüst olmak yeter. Sizi de yedi sekiz yıldır tanıyorum. Ailenizi de gördüm. Biliyorum. Evinizde kaldık. Para işi sorun değil. Bu işler için iyi de bir yazar bulmalıyız. Bütün

dünyanın tanıdığı. Örneğin Yaşar Kemal."

"Evet" dedim. "Yaşar Abi'nin çok romanı var, film olacak."

Çekilecek kitabı da belirliyoruz. Yaşar Abi'yle konuşuyorum durumu.

"Milyondan aşağı olmaz" diyor. Pazarlıkla işi beş yüze bağlıyoruz.

Benim, belgeseller dolayısıyla İsveç'le ilişkilerim başlamış. Nurettin ve Bertil kanalıyla İsveç Televizyon Enstitüsü başkanına ulaşıyorum. Ali ile oturup, adama bir güzel mektup yazıyoruz. Yaşar Kemal'i, Türkân Şoray'ı, Türkiye'yi ve çekilecek filmin öyküsünü anlatıyoruz mektupta. Adam bayılıyor projeye. Bu işte ortak olabileceğini söylüyor. Yaşar Abi'den hikâyeyi, Rüçhan Abi adına alıyoruz. Parasını o ödüyor. Ben nasıl olsa filmin ortağıyım. İsveç'le gelişen ilişkiyi aktarıyorum Rüçhan Abi'ye. O da çok mutlu.

O yıl Türkân Hanım, Moskova Festivali'ne davetli. Rüçhan Bey'le birlikte Moskova'ya gidiyorlar. Oradan İsveç'e geçmek kolay. Nurettin kanalıyla enstitü müdürüne telefon edip "hazır Stockholm'e gelmişken, bir konuşalım" deniyor. Tanışma ve yemek faslından sonra müdür, işe daha bir gönüllü bakıyor. Bu durumdan haberimiz yok. Rüçhan Abi'nin filmi kendi başına yapacakmış gibi bir havalara girdiğini sanıyoruz. Çünkü, Rüçhan Abi bu konulardan bize söz etmiyor. Bütün bunları, enstitü müdürünün mektubundan öğreniyoruz.

Madem öyle deyip bir mektup daha yazıyoruz müdüre. Bu filmle ilişkimiz kalmadı diye. Bu kez müdür de Rüçhan Bey'e yan çizmeye başlıyor. Aylar sonra, enstitü müdürü Finlandiya Televizyonu müdürü oluyor ve bırakıyor enstitü müdürlüğünü. Çok sonraları, Rüçhan Bey'le bu film işi yeniden gündeme geldiğinde:

"Siz onu kardeşim Apo'yla yapın. Benim hem param yok, hem de işim çok. Belgesellerin çekimine başladım" diyorum. Ama yine de her konuda kendilerine yardımcı olabileceğimi söylüyorum. Apo'yla nasıl anlaştılar bilmiyorum ama, iş senaryo aşamasına gelince, Yaşar Abi "Işıl yazsın" diye tutturuyor.

"Abi olmaz. Işıl daha bir tane senaryo yazmış. Onu da Ali'yle. Ben onun senaryo yazacağına inanmıyorum" diyorum. Sonunda Işıl bir de yüz elli bin lira isteyince, ben iyice fıttırıyorum. Olmazlanıyorum. Yaşar Abi inatla "Ben vereceğim ulan parasını" diyor. Daha fazla olmazlanmakta yarar yok. "Peki" diyorum. Ben bunları kendi adıma değil Apo adına yapıyorum. Yani kardeşim adına. Bir süre sonra Işıl tretmanı yazıp getiriyor. Ben de çoğaltıp Türkân Hanım'a, Yaşar Abi'ye ve Apo'ya birer kopya yaptırıp dağıtıyorum. Ertesi gün Yaşar Abi erkenden yazıhaneye geliyor.

"Nasıl buldun tretmanı?" diyor.

"Bana göre olmamış" diyorum.

"Ne olmamışı yahu! Çok kötü çok!"

"Sinirlenme abi. Bir yolunu buluruz" diyorum. "Ben bazı notlar aldım. Seninkileri ve Türkân Hanım'ınkileri de bir araya getirip Işıl'a verelim"

Toplanan bilgileri belirli notlar halinde Işıl'a veriyorum. Bir süre sonra Işıl yeni haliyle getiriyor senaryoyu. Ben yine herkese okutuyorum. Türkân Hanım da pek mutlu değil. O, her zamanki gibi kaçak güreşiyor. Aman kimse kırılmasın, olay olmasın diye. Sonunda yine herkesin notlarını alıp, Türkân Hanım'ın evinde buluşmaya karar veriyoruz. Yaşar Abi'yi İstinye'deki evinden alıyorum.

"Ne bok yedim de ısrar ettin bu konuda" diyor. "Bu kız bu işi beceremedi. Ben kendim yazacağım. Sizi daha fazla masrafa sokmak istemiyorum" diyor.

O gün Türkân Hanımlardayız. Kahveler içiliyor. Bütün düzeltilmesi istenenlerin notları bende. Teker teker Işıl'a anlatıyorum. Işıl sinirli. Hiç eleştiriye açık değil. Üstelik bu iş, eleştiriye özellikle açık bir iş. "Ben bu kadar yazarım" deyip çekip gidiyor. Bizim de sinirlerimiz bozulmuş durumda. Işıl'ın böyle çekip gitmesi çözüm değil. Ama yine de benim sakin olarak düşünüp bir çözüm bulmam gerektiğini düşünüyorum. Enikonu kardeşimin filmi yapılacak olan. O anda, işlerin karıştığını gören panik halindeki Türkân Hanım;

"Şimdi ne yapacağız?" derken, Yaşar Abi.

"Ben yazacağım. Kimse benden daha iyi yazamaz" diyor.

Bense Yaşar Abi'yi sakinleştirmeye çalışarak "Abi, sen acele etme. Nasıl olsa birini buluruz" diyorum.

"Hayır, ben yazacağım!" deyip duruyor.

Gerçi, Yaşar Abi Yeşilçam'a çok senaryo yazdı, ama onlar yirmi beş yıl önce yazılan senaryolardı. Bu süre içinde Türk sineması gelişmiş ve daha iyi bir yerlere gelmişti. Yaşar Abi'ye bu değişimi anlatmaya çalıştım. Tabiî dilimin döndüğünce. Türkân Hanımlara gelirken anlattığım gibi.

"Tamam arkadaşlar" dedi. "Ben bir ay sonra çekim senaryosunu size veririm. Tamam mı?"

" Tamam Abi" dedik.

Ertesi gün öğleden sonra bir de baktım Ali gelmiş askerden. Denizli'de mi, Burdur'da mı, Isparta'da mı bir yerde yapıyor askerliğini. Ali'yle dostluğumuz 65'lere falan dayanır. O tiyatroculuğa hevesli bir genç. Sonra sinemaya bulaştı. Belgesel, kısa met-

rajlı falan filmler yaptı. Bizim *Selvi Boylum Al Yazmalım*'ın senaryosunu Atıf Abi'yle birlikte yazdı. Zeki'nin, Yılmaz'ın, sarırım Şerif'in de yanında asistanlık yaptı. Adana'dan hemşeriyiz. Daha önce, Yılmaz Güney ile *Sürü* senaryosu macerasını baştan sona birlikte yaşadık. Pan Film kapanınca, Ali'yle birlikte bir proje üzerinde çalışmaya başladık Çiçek Film için. Küçük bir hikâyesi vardı. At üzerine. Benim çocukluğumun at öykülerini de bir araya getirip, bir senaryo yazmaya çalışıyorduk. Ali çalıştı, çalıştı. Sonunda senaryonun beni doyurmadığını ve kısa olduğunu söyleyerek bu senaryonun çekiminden vazgeçmiştim. Bu kez de, ona borçlu hissetmeye başlamıştım kendimi. Çünkü o senaryonun filme çekilmesi konusunda ümit vermiştim ona. Çalıştığımız aylar içinde de elli-altmış bin liraya varan miktarda avans vermiştim.

"Boş ver. Sen nasıl olsa senaryo paranı almış oldun. Ben çekmesem de olur" demiştim.

Tam o günlerde, Apo kardeş Adana'dan gelirken, savcı mı yargıç mı *Kutsal Ceza* adlı öyküyü yazan Necati Haksun'dan kitabı filme çekme hakkını almıştı. Ben bu hikâyeyi daha önceden biliyordum. Çünkü Fevzi Tuna, en az iki yıldır bu hikâyenin senaryosuna çalışıyordu. Apo:

"Beni ilgilendirmez abi" dedi. "Ben sahibinden hikâyeyi parasını verip aldım. İstediğime çektiririm"

"İşte daha iyi ya. Sen de Fevzi'yle çalışırsın" dedim.

"Yok abi. Bizim onunla pek yıldızımız barışmaz. Selamlaşırız ama o kadar" dedi.

"Peki o zaman sana bir yönetmen buldum."

"Kim?" dedi.

"Ali" dedim.

"Bırak abi. Ben kendime bir yönetmen bulurum. O daha film çekmedi ki."

"Tamam, çekmedi. Peki, ben niye film çekecektim onunla? Demek bir şeyler gördüm."

"Yok abi" dedi. "Ben kendim bir senarist, bir de yönetmen bulur çekerim."

İki üç gün sonra, Apo'nun başının etini yiyerek, sonunda Ali'yi Apo'ya kabul ettirdim. Ali'yle anlaştılar. Yalnız Ali son dakikada yan çizip "Senaryoya karışmam" dedi. Oysa bizim daha önce yaptığımız *Selvi Boylum Al Yazmalım*'da Atıf Abi'yle birlikte yazmışlardı senaryoyu.

"Onat Kutlar olursa onunla çalışabilirim" dedi.

"Tamam konuş Onat'la. Kaç para vereceğimizi bilelim."

Onat da çok yakın arkadaşım. Antepliydi. O yüzden de hemşeri sayılırdık. Onat'la anlaştıktan sonra, oyuncu sorununu çözmüştü Apo. Türkân Hanım'la çekecekti. Ali'nin önerisiyle AST Tiyatrosu'nda oyuncu olan Rutkay Aziz'e bir haber uçurmuş, ağız aramıştık. Rutkay'ın sinemaya hiç sıcak bakmadığı yıllar. Yine AST'ın oyuncularından Talat Bulut'la anlaşma yapılmıştı. Onat'ın yazdığı tretmanı beğenmemiştik. Ali de öyle. Sonunda "İş başa düştü" dedi Ali ve kendisi yazmaya başladı. Onat'ı da kırmadan. Ali, aydın kesimle ilişkilerine hep özen gösterirdi. Zaten bu senaryoda Onat'ın olmasını istemesi biraz da o yüzdendi. Zamanla insan bu hesapların nasıl yapıldığını daha rahat görüyor. Keşke fark etmese, ne iyi olur.

"Hazal"

Her neyse uzatmayalım. Ali senaryoyu bitirdi. Filmin adı *Hazal* olacaktı. Final konusunda Apo'yla anlaşamıyorduk. Apo, sonunda kitaptaki gibi, kadının recmedilmesini (taşlanmasını) istiyordu. Bence önemli olan, kadının kocası olan küçük çocuğun taşı eline alıp atacağı anda, köye yaklaşan yolun açılması için karşı tepelerde patlatılan dinamitlerden ürken atların, kendilerini yakalayan köylülerin ellerinden kaçarak açılmakta olan yola doğru koşmasıdır. Yani toplumun aydınlığa, özgürlüğe, uygarlığa doğru gitmesi mesajının verilmesidir aslolan. Ben bu konuda Ali'yle aynı bakıyorduk. Gerekirse iki final yapılacak, ilk gösteride iki final de halka sunulacak, halk hangisini isterse bir oylamayla finali belirleyecektik. Üçümüz bu konuda anlaşmıştık.

Film, Güneydoğu'da çekildi. Bitmiş, montajlı halini stüdyoda seyrettiğimizde Ali, ikimize de oyun etmişti. Anlaştığımız iki final de kullanılmamıştı. Demek Pervari Dağları'nda film çekerken Ali'ye yeni ilhamlar gelmişti. Niye asıl iki finali çekmediği sorusuna da, Apo'nun film vermediği bahanesini kullandı. Sonuçta *Hazal*, bir dolu ödül aldı. Başarılı oldu. Ama bu yüzden de biz iki üç yıl konuşmadık Ali'yle. Sonra Apo aracılığıyla bendeki *At* senaryosunu istedi, verdim. Senaryo için aldığı paraları bana geri ödedi.

Sonra aynı senaryoyu daha da değiştirerek, kendi adına çektiği filmden büyük başarılar elde etti. Daha sonra çektiği Orhan Kemal'in *Bekçi*'si dahil dişe dokunur başka film yapamadı. Ne *Su da Yanar*, ne *Çıplak*, ne *Mektup*, ne çekime giderken Kemal Sunal'ın uçakta öldüğü *Balalayka* ve ne de son çektiği *Kalbin Zamanı* adlı film bu başarıların yanına yaklaşamadı.

"Yılanı Öldürseler"

Neyse, biz yine başa, kendi çekeceğimiz *Yılanı Öldürseler* hikâyesinin oluşumuna dönüp devam edelim. Ali'nin askerden izinli ya da kaçak bir gün için İstanbul'a gelişine. Öğlendi bizim yazıhaneye geldiğinde.

"Bir yere kaybolma. Gidip pasajda hem kafaları çekelim, hem sohbet edelim" dedim. O sırada elimdeki işleri bitirip saat iki gibi pasajda Bayram'ın yerinde kurduk masayı. Konumuzun odak noktası *Yılanı Öldürseler*' di. Ben, kendisi askere gittikten sonra oluşan bütün gelişmeleri tek tek anlattım. Senaryo konusunda Işıl'ın isteneni yapmadığını da. Son toplantıda, yani dün, "benden bu kadar" dediğini de. Şimdi de Yaşar Abi'nin duruma el koyduğunu ve kendisi yazmaya başladığını da. Ali'nin sorduğu her soruyu dürüstçe ve hiçbir art hesabım olmadan cevaplıyordum. Ali ise söylediklerimi onaylıyor, "Evet haklısın" diyordu. Sonra kadro üzerinde konuştuk uzun uzun. Türkân Hanım'ın dışında Talat Bulut, Ahmet Mekin, Mahmut Cevher, Aliye Rona, Yaman Okay, Erol Demiröz ve Hüseyin Peyda gibi oyunculardan kurulu bir kadro oluşturmuştuk. Ayrıca Zafer Par ve Leyla Özalp'ten oluşan bir de reji ekibi vardı. Filmin yönetmenliğine Türkân Hanım'ı ikna ettiğimi de anlattım. Eni konu bir kadın öyküsüydü çekilecek olan ve bunu da en iyi o çekebilirdi. Ama Yaşar Kemal gibi bir dev yazarın öyküsünü çekmekten korkuyordu Türkân Hanım. En çok da bu noktada zorluk çekmiştim ikna ederken. Israrla:

"Sen de ol çekimde" demisti. "Birlikte çekelim."

"İyi olur" diyordu Ali, "Kadını yanlız bırakmamak gerekir."

Bense, belgesel çekimlerimin başladığıru, zamanımın olmayacağını söylemiştim. Aslında ben de gidip Türkân Hanım'a yardımcı olmayı çok istiyordum. İşi iyi bildiğimden değil. En azından moral vermek adına yanında olmak. Üstüne üstlük film, Osmaniye'de kendi memleketimizde çekilecekti. Fena da olmazdı hani.

Bu bölümü belki yazmamam lazım. Belki Yaşar Abi'den izin almalıyım. Bilmiyorum. Ama anılarımı yazdığıma göre, başkalarına değil kendime karşı dürüst olmalıyım. Acı ama yaşanmış. Yaşadıklarımı yazdığıma göre bunuda yazmak zorunda hissediyorum kendimi. Tabii Yaşar Abi'den özür dileyerek. Biraz da insanların dostluklarını vefalarını ve dostlukların içindeki hesapları görmek ve anlamak adına gereklidir diye yazıyorum.

Ali'yle pasaj sohbetimiz akşamın sekizine kadar sürdü. Bir yandan içtik, bir yandan konuştuk. Sonunda, filmle ilgili her şey-

de anlaşmıştık. Senaryodan oyunculara, hatta Yaşar Abi sayesinde, belki montajın bile Abidin Abi tarafından yapılmasına, müziklerin de Zülfü Livaneli tarafından düzenlenmesine kadar. O akşam çok keyifli ayrıldık. Zaten ertesi gün kışlasına dönüyordu. Anladığım kadarıyla, eşi telefon edip işi çözmesi için çağırmıştı onu. Oysa iş, anlattığım gibi, bizim tarafımızdan bitmişti

Ertesi gün, sabah erkenden geldi Yaşar Abi. Ağzından köpükler saçılıyordu. Onu hiç bu kadar öfkeli, bu kadar kavgaya hazır görmemiştim.

"Nerede ulan o..... Onun....."

"Hayırdır Yaşar Abi, ne oldu ya? Ne bu halin?"

"..... çocuğunu muhakkak bul bana. Öldüreceğim o p.....ngi. Nasıl benim karıma küfreder o."

"Hele bir soluklan. Dur sana bir kahve söyleyeyim. "

"Hayır. Kahve mahve istemem. Sen onu bul bana. O herifi. Nasıl anası yerindeki kadına yapar bunu. Kaçaklığında evimde sakladım o..... çocuğunu. Üç ay Tilda baktı ona. Kirli donunu o kadın yıkadı. Sonra sen kalk, bu kadına küfret."

"Yaşar Abi, sakin ol allah aşkına. Kim küfretmiş Tilda'ya? Nasıl küfreder?"

"Kim olacak, senin o arkadaşın. Gâvur Ali dediğiniz..... Gâvur yapmaz lan bunu. Gâvurda da insanlık var. Bunda hiçbir şey yok. Ne istiyorsun lan, anan yerindeki kadından? Gelip de bana etsene. Geberteyim seni."

Yaşar Abi'yi sakinleştirmek hiç de kolay değildi. Ağzından çıkan küfürün bini bir paraydı. Ama, duruma en çok şaşıran da bendim. Dün her şeyi konuşmuş, anlaşmıştık. O da senaryo için, benim söylediklerime katılmış, beni hep evetlemişti. Böyle bir şey nasıl olurdu?

"Eve telefon mu etmiş? Halbuki, dün akşam sekize kadar beraberdik. Sonra eve gitti. Hatta Papirüs'e bile davet ettim. Gelmediydi. Kaçta etmiş ki telefonu?"

"Saat on buçukta. Biliyorsun Güneş de bizde kalıyor."

"Biliyorum" dedim.

"On buçukta tam yatağa girdik, telefon çaldı. Tilda gitti telefona merakla. Bu saatte birisine bir şey mi oldu acaba diye. Kadıncağız telefonu açar açmaz; 'Senin de, Yaşar Kemal'in de hepinizin sülalesini..... Benim karımın senaryosunu nasıl beğenmezsiniz?' deyip kapatmış telefonu. Tilda geldi odaya. İki gözü iki çeşme ağlıyor. 'Yahu ne oldu?' dedim. Ağlamaktan anlatmaya zaman bulamıyor. Sonunda bunu anlattı. Bütün gece aramadığım yer kalma-

dı. Sabaha kadar hiç kimse uyumadı. Bu kadar mı nankör olur bir insan? O kadar çok iyiliği var ki ona Tilda'nın. Bunu nasıl yapar? Nasıl küfreder insan ona? Ulan Allahsız, hiç mi vicdanın yok. Evimizde besledik seni. Oğlumuz diye bağrımıza bastık. Bunu mu yapacaktın bize"

"Peki o olmamış senaryoya mı evet diyecektik yani? Mecbur muyduk?"

"Tamam abi. Sen biraz sakin ol hele."

Sodasının yanında gelen sade kahveyi içtikten sonra, biraz kendine geldi. Koca Yaşar Kemal'i niye bu duruma getirmişti Ali? Ne yani? Ölüm yoktu ya sonunda. Sorarım sizlere, hepimizin her yaptığı doğru mudur, iyi midir? İyi olduğunu zannettiğimiz kötü şeyler de yapmışızdır şüphesiz. Niye hep kendimizi dev aynasında görürüz ki? Niye en iyisini hep biz yaparız da, hiç eleştiriye açık değiliz? Çok yıllar sonra da yine Ali'nin *Mektup* adlı filminde, Tilda Tezman'la birlikte sırf dostluk için bir sahnede küçük bir rol oynamıştık. Filmin galasından sonra Sanat Evi'nde verilen kokteylin sonunda, tam çıkarken filmi nasıl bulduğumu sormuştu bana. Ben de "Şimdi gidiyorum geç oldu, yarın konuşuruz" demiştim. Yanında filmi finanse eden arkadaşları vardı. Onların yanında düşündüklerimi söylemek istememiştim doğrusu. Yarın baş başa olduğumuzda anlatırım diye. Sanırım sarhoşluğundan olsa gerek, o kadar ısrar etti ki, mecbur kaldım düşündüklerimi söylemeye. Sonunda da, böyle eleştirdim diye bana küsmüştü. Şimdi de ben onunla konuşmuyorum. Bir arkadaşlığı ve dostluğu burada irdelemeye kalkmayacağım. Çünkü gerçekten, bu kitapta lüzumundan fazla yer verdik bu olaya. Kısa kesmekte yarar var. Arkadaş olurken, iyice ölçüp biçmek gerektiğine inanıyorum artık. Sonradan "En çok güvendiğim orospulardı, onlar da orospu çıktı" dememek için. Sonradan daha fazla üzülmemek için.

Şunu da söyleyeyim. Ali ile konuşmuyorum ama, en sevdiğim arkadaşlarımdan biri kardeşi Nebil'dir. Hiç hesapsız bir sevgi, bir dostluk bu. İki gün birbirimizi aramasak, hatırımızı sormasak rahatsız oluruz. Dostluk da arkadaşlık da birazcık bu olsa gerektir derim. Gerisi hikâye, gerisi hesap işi.

Yaşar Abi'yi ikna etmek gerçekten kolay olmadı. Ama Yaşar Abi o sinirle gitti, söz verdiği gibi senaryoyu bir ayda yazdı bitirdi. Biz ise bu arada Türkân Hanım'la arada bir buluşup senaryo üzerinde konuşuyor, kitaptan notlar çıkartıyorduk. Sonunda bir de senaryo sıralaması yapmıştık Türkân Hanım'la, kendimize göre. Senaryoyu okumak üzere Yaşar Abilerin İstinye'deki evine gi-

derken üç sayfalık o sıralamayı da yanımızda götürmüştük. Yaşar Abi'nin yazdığı, bizim düşündüğümüz gibi değilse, sonra biz notlarımızı okuyacaktık. Bu da Türkân Hanım cesaret edemediği için, yine benim üzerime kalmıştı. Rüçhan Bey, Türkân Hanım, ben ve eski eşim birlikte gittik Yaşar Abilere. Kapıyı Güneş Karabuda açtı. Tilda Abla ve Yaşar Abi bizi salona aldılar. Basınköy'deki evin tadilatını yaptırırken geçici bir süre için bu eve taşınmışlardı. İstinye'nin yamacında, Boğazı gören, küçük, şirin bir daireydi burası. Hoş beşten ve Tilda'nin demlediği güzel çayları içtikten sonra, Yaşar Abi yazdığı senaryonun ilk halini okumaya başladı. Bu bir ön senaryo idi. Üzerinde daha çalışılacaktı. Buna daha çok tretman da demek mümkündü. Bir saat süreyle Yaşar Abi'nin senaryo okumasını dinledik. Bitiminde de Türkân Hanım'la göz göze geldik. İstediğimiz bu değildi. Koca Yaşar Kemal'e "bizim düşündüğümüz bu değil" nasıl diyebilirdik?

"Ellerine sağlık güzel olmuş" sözlerinden sonra ben sözü aldım.

"Konu üzerinde tartışmaya başlamadan, Türkân Hanım'la benim bu konuyla ilgili bir sıralamamız var. Bu sıralama olduğu gibi kitaptan çıkarılmış ve hiçbir ilave yapılmadan hazırlanmıştır" dedim. "İzin verirseniz onu da kısaca bir okuyalım. Sonra konuşalım."

"Tamam. Oku bakalım" dedi Tilda Abla.

Sanırım onun kafasındaki sinema da değildi Yaşar Abi'nin yazdığı. Onu fark etmiştim. Türkân Hanım'la benim de düşündüğümüzün olmadığı gibi. Bu da doğaldı. Herkes her konuya başka türlü yaklaşabilirdi. Önemli olan en iyisine karar vermek, en iyi filmi çekebilmekti. Gerçekten de soyunduğumuz öykü, o kadar kolay bir öykü değildi. Üstelik Yaşar Kemal gibi dev bir yazarın hikâyesinin altında ezilmemek gerekirdi filmi yaparken.

Bu işe çalışırken, bir gün Duygu Sağıroğlu'yla karşılaşmış, uzun uzun sohbet etmiştik. Duygu bana:

"Sinema için dünyanın en zor hikâyeleridir Yaşar Kemal'in hikâyeleri" demişti. "Okurken sizi alır, kendi hayal dünyasına götürür. Çiçekler böceklerle, kuşlarla ceylanlarla öyle bir dünya kurar ki, sana, 'bundan ne büyük bir film çıkar' dedirtir. Sonra o hikâyeyi senaryolaştırmaya başladın mı, faka bastın demektir. Bunların hepsi Yaşar Kemal'in tuzaklarıdır. Sakın ola yakalanma. Zor bir işe giriyorsun. Dikkatli ol" demişti.

Duygu, Yaşar Abi'nin önemli filmlerine artdirektör veya yönetmen olarak imza atmıştır. Yaşar Abi'yi iyi biliyordu. Sinemamızın

Yaşar Kemal uzmanıydı sanki. Ayrıca sinemacı olarak benden çok deneyimli bir ağabeyimdi. Ustamdı. Çok da iyi bir dostum. Aklına saygı duyduğum, candan bir sanatçı arkadaşımdı.

Ben, yaptığımız sıralamayı on dakikada okudum bitirdim. Bitiminde herkes şaşkın bana bakıyordu. Kimse bir şey söylemiyordu, söyleyemiyordu. Birden Tilda Abla:

"Yahu Yaşar, ne güzel bir sıralama yapmış çocuklar. Bu sıralama hepsinden daha doğru olmuş. Bence, bunun üzerine gidip senaryolaştırılmalı" dedi. Sonra Türkân Hanım'la bana dönüp:

"Aklınıza sağlık. Bu hikâye dolandırmadan, süsleyip püslemeden yalın bir biçimde ancak bu kadar hoş anlatılır. Bravo size."

Tilda'nın kararı, Yaşar Kemal de dahil hepimizin ortak kararıydı. "Sağ olun" dedik. "Biz bu sıralamayı senaryo haline getireceğiz."

"Ben şimdi bir viski içerim artık" deyip kalktım, dolaptan bir şişe viski çıkardım. Su, buz falan. Viski dağıtımını da yaptık Güneş'le birlikte. En azından noktayı koymuş, hedefi belirlemiştik. Herkes rahatlamıştı. Bu da yolun kabasının alınması demekti. Sonra bir iki defa daha Türkân Hanım'la birlikte olduk, konu üzerinde çalışmak adına. Sonrasında topu Türkân Hanım'a attım. Sanırım o da, Safa Önal ve Atıf Abi'nin desteği ile senaryoyu son haline getirdi. Eksik bulunan yerleri sette, Yaman Okay ve Erol Demiröz ile paylaşabileceğini söyledim. Onun çok ısrar etmesine rağmen, malesef çekimlere gidemedim. Birlikte çekmemizi çok istiyordu, çünkü birbirimizi iyi anlıyorduk. Çekimde Türkân Hanım çok zorluklar yaşadı. Bunlar prodüksiyondan kaynaklanan şeyler değildi. Tamamen kendi iç sorunlarıyla ilgili şeylerdi. Kararlı bir yapısı yoktu zaten. Her şeyi güvendiği kişilere sormadan karar veremezdi. Burada da tam tersi, tek başınaydı. Hem oynayacak, hem çekecekti. Bu da ciddi bir hikâye için o kadar kolay bir şey değildi. Üstüne üstlük, gittiklerinden beş gün sonra, akşam yemekten dönerken kendisinin de içinde bulunduğu araba kazasında baş asistanı Zafer Par'in kolu kırılmış, hastaneye kaldırılmıştı. İş Leyla Özalp ile kendisine kalmıştı.

Öte yandan, iki ayı aşkın bir süredir Güneş Karabuda Türkiye'deydi. Evinden uzak kalmıştı. Ve o sırada çocuğunun problemli bir durumundan dolayı mutlaka İsveç'te olması gerekiyordu. Aklı hep oraya takılı bir görüntü yönetmeninin, yönetime ne kadar katkısı olacağı da tartışılırdı. Bütün bunlara rağmen yine de işi başarıyla sonuçlandırdı. Filmin montajı için Abidin Dino'yla görüşülmüştü. Abidin Abi, 80 darbesinin hemen arkasından Türkiye'ye gelmek istemiyordu. Çekiniyordu. Zülfü İsveç'teydi. Her

şeyin uluslararası olmasını istediğimiz için, montajın da İsveç'te yapılmasına karar verdik. Bunlar büyük masraflardı. Ama onlara da katlandı Apo. Türkiye'deki dublajda Türkân Hanım'a bir ilki daha yaşattırdım sanırım. O filme kadar, Türkân Hanımı filmlerinde hep başkası konuşurdu. Bunlar klasik seslendirmecilerdi. Ben ısrarla kendisinin konuşmasını rica ettim. Çok direndi ama sonunda kabul etti. Dublaj sırasında da çok yoruldu ama sonuçta sanırım kendi sesiyle yaptığı ilk film oldu *Yılanı Öldürseler*. Burada, Acar Film'in ses mühendisi Tuncer Aydınoğlu'nun emeklerini ve sabrını unutmamak gerekir diye düşünüyorum.

Filmle ilgili basında çıkan ilginç yazılardan birkaç örnek vermek isterim. Örneğin Atilla Dorsay *Cumhuriyet*'te çıkan yazısında: "Yaşar Kemal'in romanından gelen, sağlam bir malzemeye yaslanan, senaryosu üstünde bir hayli uğraşılan, çekimi özenle yapılmış, teknik işlemleri Türk sinemasının alışılmış standartlarının çok üstünde (İsveç'te) gerçekleştirilmiş, çok ince kurgusu, müziğiyle de dikkatleri çeken... Ama tüm çalışmaların sonucu, insanı tam anlamıyla doyuran bir filme ulaşamıyor bence..." derken, Sungu Çapan da, *Milliyet*'te yazdığı yazıda: "Türkân Şoray'ın yönetmenlik çalışmasını hiç ummadığım derecede olumlu bulduğumu baştan belirtmeliyim. Türkân Şoray'ın başarılı bir bütünlüğe sahip *Yılanı Öldürseler*' i, öz ve biçim yönünden de, teknik açılardan da Yeşilçam ölçütlerinin hayli üstünde bir düzeye ulaşmış" diyor.

İşte iki eleştirmenin filme bakışı. Pek de kötü değil sanırım.

Film, Ankara Sanat Evi adına Sinema Yazarlarının 1982'de düzenlediği en iyi beş yerli film arasına seçildi. Ayrıca da en iyi özgün müzik dalında Zülfü Livaneli birincilik ödülü aldı. Film Türkiye'de normal işini yaptı. Ama ilk defa Fransa'da, TV5 televizyonunda on beş günde iki defa gösterilen ilk ve tek Türk filmi unvanını aldı. Apo bu satıştan, zararını karşılayıp kâra geçeceğini umarken, filmi televizyona satan firmadan parasını alamadı. Tahsil etmek için mahkemeye gidip, yeni masraflara girmesine rağmen yine de iyi bir sonuca ulaşamadı. Ne zaman bu konu açılsa hep zarar ettiğini söyledi. Herhalde haklıydı.

Hep yapmak isteyip de yapamadığım filmler

Bu sinemacılık serüvenimde yaptıklarım değil de, biraz önce anlattığım *Yılanı Öldürseler* gibi, ya da daha önce Cengiz Aytmatov'un *Deniz Kıyısında Koşan Ala Köpek*'i veya Yılmaz Güney'in

yazdığı *Sürü* gibi, kendim yapmak isteyip de yapamadığım filmlerin dışında, bir de hayatım boyu hep yapmak isteyip de hiç yapamadığım, hayata geçmemiş projelerim vardır. Bunlar hayata geçmese bile, benim hayatımda önemli yer tutarlar. Çünkü onlarla ilgili, yıllar süren hayallerim ve çalışmalarım vardır. Sanki her an gerçekleştirilecekmiş gibi. Olması olası hayaller. Emek vermişim. Zaman ayırmışım. Ekipler kurmuş, peşinden gitmişim. Paralar harcamışım. Boş yere savrulmuş gibi görünen büyük paralar. Ama bu meslek böyle bir meslek. Yapacağın işe âşık değilsen, yapamazsın. Bu öyle bir hastalık. Bir konuyu sevmişsen sonuna kadar peşindesindir. Tıpkı sevda gibi. Yıllar boyu, içinde özlemle, gelmesini beklediğin bir sevgili gibi beklersin onu hayata geçirmeyi. Geçmezse de içinde ukde kalır, onulmaz bir yara gibi. Anımsadıkça sızlar yüreğinin bir yerleri. Farkında olmadan acısını duyarsın yalnız, bir başına. Sonra yeniden dalar gidersin büyüsüne kapılıp. Yaptığımız da büyücülük değil mi zaten? Hayali, fotoğraflayıp canlıymış gibi sunmak. Film yapımcılarına hayal taciri denmesi bundan değil midir? İşimiz hayal üretip hayal satmaktan başka nedir ki?.

Geriye dönüp baktığımda, bu hayallerimin tamamına yakınının ülkemle ilgili olduğunu görüyorum. Mustafa Kemal'e olan büyük aşkım, büyük sevgim, uygar bir insan olabilmem adına ona duyduğum büyük minnet ve şükran borcum, doğrudan ya da dolaylı hep onu ve ülkemi ön plana getirmiş, hayallerim de bu yönde gelişmiştir. Bu yüzdendir ki sinemaya ilk girdiğim yıllarda, daha önce birlikte fotoroman çektiğim yönetmen Artun Yeres'le, Atatürk ve arkadaşları konusunda uzun araştırmalar yapmıştık. Belgeler, fotoğraflar topladık. Kimsenin bilmediği fotoğraf kolleksiyonerleri bulduk. Bini aşan Atatürk ve Kurtuluş Savaşı'yla ilgili kitap okuduk. Sonunda dipsiz bir kuyuda kaybolduk. birkaç yıl tek başıma, *Yüzbaşı Selahattin'in Romanı*'adlı İlhan Selçuk imzasıyla çıkan iki ciltlik kitabı, bir Kurtuluş Savaşı filmi olarak tasarlayıp çalıştım. İki-üç yıllık bir çalışma bu. Bir-iki yıl da, bir arkadaşla *Anafartalar'ın Beş Günü*' nü çalıştık. Sonra aklımda her zaman dipdiri, taptaze duran Dido Sotiriyu Ablam'ın kitabı '*Benden Selam Söyle Anadolu'ya*. En az on beş kere okuduğum, notlar aldığım, o güzelim küçük Asya'yı istila hayali hareketi. Birinci savaştan ekmeksiz, insansız ve neredeyse topraksız çıkmış Anadolu halkı üzerine oynanan bir İngiliz oyunu. Başrolünde doldurulmuş, gaza getirilmiş, pohpohlanmış, bir biçimde Anadolu'ya bilinçsizce saldıran Yunan askeri. Megalo Idea adına İngilizlerce yollara dökülmüş insanlarla, son toprağına tutunmaya çalışan Anadolu halkı-

nın mücadelesi. Selçuk'un Şirince köyünde yaşamış bir küçücük Rum kızının, Dido Sotiriyu'nun bire bir yaşadığı ve yansız yazdığı bir savaşın ve Manoli ile güzel Türk kızının aşk türküsü.

Toprağına güller yağsın. Sevgili Dido Sotiriyu, yetmiş yıl sonra Türkiye'ye gelip kendi doğduğu köyünü görme fırsatı da bulmuştu. birkaç defa bizim Çiçek Bar'a da geldi Zeynep Oral'la. İlk tanıştığımda sordum:

"Dido Abla..."

Sahi ben niye ona abla diyorum, hâlâ bilmiş değilim. Kim bilir belki bir abla, belki bir ana kadar dürüst, cana yakın, dost ve güler yüzlü oluşundandır. Belki bu toprakların kokusunu hâlâ taşıyor olmasından.

"Dido Abla" dedim. "Hatırlar nusınız, 1971 yılında bir Türk gelip bulmuştu sizi Atina'da. Ve sizden bu kitabınızın Türkiye'de filme çekilmesi için izin istemişti. Siz de 'Evladım, kitabımı Yunanistan'da yasakladılar. Bilmem Türkiye izin verir mi film olmasına. Yapabiliyorsanız buyrun yapın' demiştiniz. Size gelen o arkadaş Tuncel Kurtiz'di. Ben rica etmiştim, bu kitabı film yapmak için sizden izin alsın diye. Ama yapamadım. Bu yüzden yüreğimin bir yanında onulmayan bir sızı vardır hâlâ, acıtır yüreğimi." demiştim.

Yere diz çökmüştüm. O sandalyede oturuyordu ben bunları anlatırken. Sonra iki eliyle başımdan tutup yanaklarımı okşadı.

"Hâlâ geç kalmış değilsin evladım. Hâlâ geç kalmış değilsin" demişti.

İki yıl önce öldüğünde doksan üç yaşındaydı. Kitabının filmini görmese de; önce mutlu çocukluk yılları, sonra acılar içindeki çocukluktan ilk genç kızlığa geçiş, korkular içinde yaşanan göç, hiç bilmediği bir Yunanistan'da yaşama savaşı, kitapları, yasakları, her zaman altın yüreğiyle insan olan, doğduğu yerleri tekrar tekrar gelip görerek mutlu ölen sevgili Dido Ablamın toprağı bol çiçekli olsun diyorum.

Birkaç ay önce İstanbul'a yeni atanan Yunanistan başkonsolosuyla İstiklal Caddesi'nde restorasyonu yeni biten ve Yunan Konsolosluk rezidansı olan Şişmanoğlu Konağı'nda tanışmıştım. Adı Aleksandris'ti.. Aslen İstanbullu. Hatta yıllardır benim de oturduğum Cihangirli. Sanki dün gibi. Benim de bizzat yaşadığım 6-7 Eylül 1955'i, 1964'te Yunanistan tabiyetindeki Rumların İsmet Paşa iktidarında geri gönderilmesiyle ilgili İvi'nin öyküsü ve 1974'te Ecevit'in Kıbrıs Harekatı'nı ve buna bağlı olarak dostum, arkadaşım Tanaş Nestoridis'in öykülerini *Çiçek Gibi* ve *Yine mi Çiçek* adlı kitaplarımda anlatmıştım. Aleksandrisler de 1974 Kıbrıs Ha-

rekâtı sırasında gitmişler İstanbul'dan. Sonra başkonsolos olarak gelmiş doğduğu İstanbul'a. Daha sonra davetime geldiği Çiçek Bar'daki sohbetimiz sırasında, anlattım Dido Sotiriyu öyküsünü.

"Yapalım Arif Bey" dedi. "Ben elimden gelen her şeyi yapacağım. Ne zaman hazır olursanız, söyleyin."

Şimdi öyle bir destek de bulacağımızı umuyorum. Gün ola, harman ola derler ya. Bakalım. Mevlam neyler. Bu da bir sinemacı hayali. Bakarsınız bir gün gerçekleşir.

Anlatacağım diğer film projesinin öyküsü de, yine 80'li yılların başlarına rastlar. Yani belgesellerle battığımız yıllara. Hani, hepimizin hayatında çok sevdiğii kitaplar vardır. Ama biz filmciler farklı bir değerlendirme yaparız kitapları okurken. Seversek "Vay be! Bundan ne güzel bir film olur" der, üstüne gideriz. Bu olaydan yıllar önce, okuyup ne güzel film olur deyip de rafa kaldırdığım bir kitabı, bir gün Engin Cezzar getirip proje olarak önüme koydu.

"Ne olacak?" dedim.

"Bu kitabı biliyor musun?" dedi.

"Hastasıyım" dedim.

"Hadi gel, bunu film yapalım."

"Nasıl yapacağız?" dedim.

"Ben Osman Abi'den izin aldım."

"Yapma yahu. Sen Osman Abi'yi nereden tanıyorsun?"

"Bodrum'dan" dedi.

O zaman anladım ki dostlukları eski. Bahsedilen kitap Osman Necmi Gürmen'in *Kılıç Uykuda Vurulur*'u. Bir tarihte Hürriyet Yayınları'ndan çıkmıştı. Sanırım bir kitabı daha vardı, ama bu dehşet bir öyküydü. Hep düşündüğümüz uluslararası bir Türk filmi yapma hayalimizi gerçekleştirebileceğimiz bir öykü.

Kitabın konusuna geçmeden önce, Osman Abi'yi bir tanımak gerekir. Kimdir Osman Necmi Gürmen? Osman Abi, Galatasaray'dan mezun Urfalı bir delikanlı. Bucak ailesinden. Okulu bitirdikten sonra Paris, Sorbonne falan. Ailenin kan davası da var ya. Paris dönüşü, o da kapağı Bodrum'a atıyor. Yanında, Bodrumluların sonradan Maria Ana diyecekleri güzel bir kadınla. Bodrum'da yaşamaya başlıyor. Önce Halikarnas Oteli'ni ve diskosunu çalıştırır. Turizm işi falan derken, imkânları da vardır tabiî. Araziler alır. Koy alır. Arada tekrar Paris'e giderler ama Maria Ana daha çok Bodrum'da kalır. Şimdi Bodrum'a giderken, Güvercinlik'ten sonra yol üzerinde görkemli bir tatil köyü yapıldı ya, adı Kervansaray. O arazinin hemen altında güzel bir çiftlik. Deniz kenarında. İçin-

de konuk evleri, çalışanların evleri, Maria ile Osman Abi'nin kendi evleri falan. Bir de Lemi adında güzel bir çocukları olur. Çocuk Paris'te büyür, okur. Çocuk delikanlı olunca, Maria temelli yerleşir Bodrum'a. Haftanın bir iki günü şehire iner, alışverişe. Yani Maria, Bodrum'a yerleşen en eski yabancıların ilklerinden biri olur. Osman Abi de kendini kitap yazmaya verir. Kitapları Fransızca basılır. Bu söylediğim kitap, Fransızca'dan çeviridir. İşte tam o tarihlerde, Engin de belleğinde yer etmiş olan bu kitabı, film yapmaya karar verir. Benim de ortak olmamı düşünmüş.

"Param yok" dedim önce. "Ama bu projeye her yerden para buluruz."

"Sen var mısın?" dedi.

Nasıl hayır derdim. Hayallerimden biri gerçekleşmiş olacaktı.

"Varım tabiî" dedim.

"O zaman sana şu düşündüklerimi anlatayım."

"Olur" dedim.

Ve anlattı Engin.

"Amerika'ya gideceğim. James Baldwin'le konuşacağım. Senaryoyu ona yazdırabilirsek, her şey tamam demektir. Para bulmak da, kadro kurmak da ondan sonra kolay."

Gerçekten de Baldwin, Amerika'nın dünyaca tanınan en önemli zenci yazarlarından biriydi. Ayrıca da çok sempatik bir adamdı. Daha önceki kitapta, Orhan Kemal'le ilgili anılarımı yazarken ondan bahsetmiştim. Kısaca, Orhan Kemal güya köftecide komünizm propagandası yaparken içeri atılmıştı. Orhan Abi gibi bir adamın, böyle bir şeyi yapacağını düşünecek kadar geri zekâlıların çamur atmasıydı bu. Başka bir şey değildi yapılan. Biz de onu içerden çıkarmak için bir kampanya başlatmıştık. 66'larda olsa gerek. O sırada Türkiye'de olan Baldwin de bu kampanyada bizimle beraber olmuş ve Genar Tiyatrosu'nda bir konuşma yapmıştı. Ben de sahnede onun yanında, konuşmanın Türkçe metnini okumuştum. O tarihte müdürlük yaptığım Ağaoğlu Yayınevi'nde *Giovanni'nin Odası* adlı kitabını da ilk olarak biz yayınlamıştık. Ayrıca Baldwin, Engin Cezzar'ın Amerika'da tiyatro okuduğu ellili yıllardan tanıdığı bir dostuydu. Sık sık Türkiye'ye gelir ve Enginlerde kalırdı.

"Ben haftaya gidiyorum. Kitabın İngilizcesi yok ama, Fransızcasını götürüyorum" dedi.

İşte böyle başladı *Kılıç Uykuda Vurulur*'un macerası.

Ve Engin böylece gitti Amerika'ya. Bir ay sonra geldiğinde, mutluluktan uçar gibiydi. Beklemediğimiz olaylar gelmiş başına.

Kısacası, Engin New York'a gittiğinde, doğru Baldwin'in evine iniyor. Şehrin en güzel yerinde, lüks bir dairede oturuyor Baldwin. Engin projeyi anlatıyor Baldwin'e. Baldwin bayılıyor konuya.

"Yazar mısın bunun senaryosunu?" diyor Engin.

"Yazmaz olur muyum?" diyor Baldwin.

"Paramız yok ama.."

"Olsun, ben yazarım. Siz paranız olduğunda verirsiniz."

Kaç para olduğunun da altını çiziyorlar. Dost işi fiyatı iki yüz elli bin Amerikan doları. Bunlar bir yandan evde çalışmaya başlıyorlar. Ve bir gün Fransızların en büyük şarkıcısı ve sinema oyuncusu Yves Montand çıkıp geliyor eve. Baldwin'in çok yakın arkadaşıymış. O da orada kalıyor birkaç gün. Hep birlikte bir akşam proje üzerinde konuşurlarken, birden Baldwin, Yves Montand'a soruyor.

"Şu Yani rolü sana çok uygun. Oynar mısın?" diye.

Montand'da:

"Memnuniyetle" diyor. "Ama iki şartım var. Birincisi senaryoyu sen yazacaksın. İkicisi de filmi Costa Gavras çekecek. Bunlara evet diyorsanız, ben de varım. Durun, durun. Ben bunu Costa'ya bir sorayım" diyor.

O gece Yves Montand, Costa'yla konuşuyor telefonda. Öyküyü anladığı kadarıyla anlatıyor. Costa da Montand'a,

"Jimmi yazıyor ve sen oynuyorsan, ben de çekiyorum. Tamam mı?" diyor.

Böylece sözlü olarak her şey onaylanmış oluyor.

"Yani" dedi Engin. "Şu anda durumumuz bu. Bundan sonrasını birlikte programlayalım."

"Önce Baldwin'in senaryoyu bitirmesi gerek" dedim. "Türkiye'de yazarsa, daha bir kontrolümüz altında olur. Yoksa, New York'ta bunu yazdırmamız çok zaman alır."

Baldwin elimizin altında olmalıydı.

"O zaman ben Osman'la konuşayım. Bunu Bodrum'da yazdıralım. Osman'ın çiftliğinde."

"Bu harika olur" dedim. "Bakalım adam gelecek mi?"

"Gelir, gelir" dedi. "Biliyorsun, Türkiye'yi ikinci vatanı sayıyor."

"O halde hem Baldwin'le, hem de Osman Necmi'yle konuşmak gerekiyor" dedim.

Engin, birkaç gün içinde her şeyi halletmişti. Baldwin gelip, Bodrum'da çiftlikte yazmaya razı olmuştu. Ne var ki yanında erkek kardeşini de getiriyordu.

"Bana kalırsa kardeşinin gelmesi de iyi olur. Çünkü onun bütün işlerini kardeşi yapar. Kaprislerini de o çeker. Biz rahat ede-

riz Arif. Kardeşini görsen bayılırsın.O Jimmi gibi değil. Yakışıklı, fırlama, esprili çok hoş bir zenci oğlan. Osman Necmi'yle de konuştum. Maria'ya haber verdi. Maria çiftliğe çeki düzen veriyor. Kalacakları evi bakıma almış" dedi.

Geriye uçak biletlerini almak kalmıştı. Onu da, ben Apo'yla birlikte halletmiştim. Hatta, o arada Apo Paris'e gidip Osman Necmi'yle konuşup işi garantiye almıştı. Gelişlerinde iki gün İstanbul'da kalacaklardı.Taksim'deki, şimdi The Marmara Oteli olan otelde yerlerini ayırttık. Baldwin'le kardeşi geldi. Gerçekten çok sempatik bir oğlandı kardeşi. Tipik Harlemli fırlamalardan. Nereden biliyorsun demeyin. Daha o tarihte, Harlem'i görmemiştim ama nasıl bir yer olduğunu filmlerden ve okuduklarımdan biliyordum.

O sırada olay bütün medya tarafından duyulmuştu. Gazetelerde konuyla ilgili haberler çıkmaya başladı. İki gün İstanbul'da kaldıktan sonra doğru Bodrum'a. Bodrum'a uçak yoktu o tarihte. Bu yüzden İzmir'e gidecek ve oradan bir arabayla Bodrum'a geçecektik. İzmir işletmecimiz Damat İbrahim'e telefon ederek, bize geniş bir Amerikan arabası bulmasını rica ettim. Havaalanından bizi alıp götürsün diye. Engin daha önceden gitmişti Bodrum'a. Ben Tarık Akan'ı da yanıma alarak, konuklarla birlikte İzmir'e uçtum. Tarık'ın geliş nedeni de, en azından Baldwin'le tanışması içindi. Çünkü rollerden birinde belki o oynayacaktı.

Sakınan göze çöp batar derler ya. Bizim ki de öyle oldu. Pırıl pırıl bir İmpala havaalanında bizi bekliyordu. Yola çıktık. Hepimiz keyif içinde. Söke ovasını geçip, alçak dağlara doğru tırmanışa geçtiğimizde, motoru arızalanan araba birden ortada kaldı. Tamiri mümkün olmayan bir arıza. Yoldan bulduğumuz bir Renault Station ile yola devam etmek durumunda kaldık. Sonunda Osman Abi'nin çiftliğine kapağı attık. Maria'yla tanıştırdım onları. Yerleri hazırlanmıştı. Maria, iyi bir ev sahipliği yaptı çalışma süresince. İki ayı aşkın bir sürede, Bodrum'da senaryoyu yazdı Baldwin. Arada ben de gidiyordum. Bazen Engin de ziyaret ediyordu. Haftasonları bir gün Bodrum'a iniliyor, sabahlara kadar Bodrum yaşanıyordu. Diğer günler durmadan çalışılıyordu. Sonuçta istediğimiz oldu ve İngilizce senaryo bize teslim edildi. Hatta bir kopyası da dönüşte, Baldwin ile birlikte Yaşar Kemallere gittiğimiz bir gün, Tilda'ya verilmişti. Okuması ve görüşlerini bildirmesi için. İşin sonuna gelmiştik.

Sonra, Baldwin ve Engin senaryo üzerinde bir süre daha çalıştılar İstanbul'da.

Buraya kadar işle ilgili her şeyi anlattık da, filmin konusunun ne olduğundan söz etmedik.

Filmin konusu bir adada geçiyordu. Büyükçe bir adaydı bu. Ve bu adada Rumlar ile Türkler birlikte yaşıyorlardı. Bunu söyler söylemez, hemen bu adanın Kıbrıs olduğunu bilirsiniz. Evet, Kıbrıs adı kitapta yazmıyordu ama konu Kıbrıs gibi bir adada geçiyordu. Bu adada yaşayan iki ayrı ırktan insanların, mutluluklarının nasıl bozulduğu üzerine kurulmuştu öykü. Adanın arkalarında bir koyda, iki aile yaşıyordu. Aile reislerinin adı Yani ile Kani'ydi. Her birinin ikişer çocuğu vardı. Birer kız ve birer oğlan. Tek aile gibiydiler. Yani, balıkçılıkla yaşıyordu. Kani ise, hayvancılıkla. Keçileri ve koyunları vardı. Onlardan elde ettiği sütlerden yaptığı peynirleri şehirde satarak sağlıyordu geçimlerini. Yani de, fazla tuttuğu balıkları kasabaya götürüyordu arada bir. Koca koyda, karşılıklı iki evde yaşam, mutlulukla sürüp gidiyordu. Yani, boş kaldığı zamanlarda heykeller yapıyordu. Bu onun hobisiydi, atalarından kalan. Çocukları da balıkta yardım ediyordu babalarına. Kani'nin oğlu da, hayvanları otlatmakla geçiriyordu zamanını.

Günün birinde Yani'nin oğlu, şehirdeki papazın bulduğu bir bursla gitti Amerika'ya. Kani'nin kızı da İstanbul'a, okumaya. Değişim insanlar içindir. Yani'nin kızı İstanbul'da okurken takıldı milliyetçilik akımına. Zamanla her iki halkı da karşı karşıya getiren milliyetçi duygular, yine de bozamıyordu bu iki aileyi. Adada çatışmalar başlamıştı. Bir gün, koyu bastı jandarmalar. Sıkıştırdılar Yani ile Kani'yi. "Ne işiniz var buralarda?" dediler. Her ikisi de, yıllardır burada oturduklarını, bu toprakların atalarından kendilerine kaldığını söylemeye çalıştılar. "Çıkarın öyleyse tapularınızı" dedi jandarmalar. Yani öne atılıp Kani'nin tapusunun da kendi evindeki sandıkta saklı olduğunu ve getireceğini söyledi. Jandarma komutanı şaşkın baktı bu iki dost adama. "Nasıl olur böyle şey?" diye düşündü. Kasabada millet birbirine girerken, bunlar nasıl dostça yaşayabilirlerdi? Komutan bilmiyordu Yani'nin kızının Kani'nin oğlu ile evlendiğini. Çam ağacının üstüne yaptıkları bir odalı evlerinden haberi yoktu.

Bir süre sonra, yanında güzel bir kadınla geldi Yani'nin oğlu. Amerika'dan. Koyun ve doğanın güzelliğine şaşırıp kalmıştı kadın. Ve bir gün Yani'nin oğlu, babasına açtı niyetini. Böyle ilkel yapılmamalıydı balıkçılık. Hele ki kılıçbalığı avcılığı. Bunun için modern tekneler vardı. Ve kendisi, baba mesleği olan balıkçılığı sürdürmek istiyordu. Ciddi, iş bilen adamlar almak gerekiyordu. Bunlar için yatacak barakalar kurmak lazımdı sahile. Bunun için,

babasından izin istedi. Yani durup dururken ortaya çıkan bu teklife kuşkuyla baktı. Ve hemen verdi cevabını da.

"Bu sahil sadece bizim değil. Orada Kani Amca'nın da hakkı var. Ben babayım, sana hayır diyemem. Ama önce git, Kani Amcanla konuş. O izin verirse olur" dedi.

Kani'den izin almak zor olmadı.

"Tabiî evladım. Madem ihtiyacın var. İstediğin gibi kullan" dedi Kani, bütün iyi niyetiyle.

Hemen kurdu barakaları oğul. Arkasından tam donanımlı, iki büyük balıkçı teknesi girdi koya. Kılıç avı başlamıştı koyda.

Giderek koyun güzelliği bozulmaya başladı. Bu bir başlangıçtı. Sonunda bir gün, büyük paralı adamları aldı geldi Yani'nin oğlu. Koya turistik oteller yapmak istiyorlardı. Oğul, sermayeyle ortak olmuştu. Sevgi ve dostluk, insanca yaşamak yok olmaya başlamıştı. Ve Yani kararını verdi. Kani'ye zarar gelsin istemiyordu. Tapusunu kızına devretmek için, küçük kayığıyla kasabaya giderken rastladı oğlunun teknesine. Oğul, koca teknenin üzerinde büyük kılıçları kesiyordu elindeki baltayla. Bir yandan o Yani'yle konuşuyor, bir yandan balığı kesiyordu. Sinirliydi. Şüphelenmişti babasının aceleyle kasabaya gidişinden. Birden elinden fırlayan balta uçarak saplanıverdi Yani'nin göğsüne. Yani, kanlar içinde düştü teknesinin içine. Ve finalde gördük ki o koy, büyük otellerle donatılmış bir tatil beldesi olarak sürdürüyor hayatını. İnsanlıktan, sevgiden yoksun.Tıpkı Necmi Abi'nin Bodrum'daki koyu gibi.

Ne tuhaftır, bize bu filmi çektirmediler. Kim mi? İşte öykünün sonu.

Engin bitmiş senaryoyu alıp, gitti Paris'e. Telefonlarına cevap vermiyormuş Costa. Günlerce bekleyip, bir gün evinden çıkarken yakalamış Costa Gavras'ı. Gönderdiğimiz senaryoyu alıp almadığını, filmi çekip çekmeyeceğinin cevabını istemiş Costa'dan. Çekemeyeceğini söylemiş Costa. Engin ısrarla nedenini öğrenmek istemiş Costa'dan. "Çekemem. ısrar etmeyin" demiş Costa. Ve daha sonra, çıkarmış ağzından baklayı.

"Melina telefon etti. Bu filmi çekemezsin. Bu Yunanistan'ın Kıbrıs tezine ters düşüyor. Bu yüzden, bu filmi senin çekmeni istemiyoruz" demiş Costa'ya. Ve Yunan asıllı Costa da; o sıralar albaylar cuntasının devrilerek yeni demokrasiye geçişte Kültür bakanı olan eski sinema oyuncusu, sanatçı Melina Mercury'nin talimatlarına uyarak, çekmedi filmimizi. Neymiş, konu Türk te-

zine daha yakın görünüyormuş.

Paris dönüşü, aynen böyle anlattı durumları Engin Cezzar.

Sanata politika karıştı mı, sanat sanat olmaktan çıkar diye bir söz vardır ya, bizimki de öyle son buldu.

Filmin çekim yeri olarak düşündüğümüz koy, daha önce sözünü ettiğim Osman Abi'nin çiftliğinden sonraki, şimdiki Kervansaray Oteli ile onun arkasındaki Rixos Otel'in olduğu koydu. Hani eskilerde, Halikarnas Balıkçısı'nın Zeytinli Kahve adıyla kitaplarında geçen ve hemen önünde karaya bitişikmiş gibi küçük bir adası olan turkuaz koy. İçinde kahvehanenin yıkıntısı ve yukarda büyük iki sarnıcı vardı o zamanlar. Bodrum yarımadasının en güzel koyu idi. Biz filmi çekemedik ama, koy kitaptaki öykünün aynısını yaşadı. Bunu anlatmalıyım.

Küçük bir saptama

Ama bunu anlatmadan önce de, bir saptama yapmak istiyorum. Ben elinizdeki bu kitabı bitirmiştim. Tam kitabımı bilgisayara göndereceğim günlerde, Engin Cezzar, bir telefon konuşmamızda, kendisinin de bir kitabının çıktığından söz etti. Okumamı istedi. Engin Cezzar'ın kitabım dediği kitap, İzzettin Çalışlar tarafından yazılmıştı ama, olsun varsın. Sonuçta, Engin'in anlattıklarından güzel bir anı kitabı yapmıştı Çalışlar. Kitabın adını besbelli kendisi koymuştu Engin. Halit Çapın'ın *Bay Alkolü Takdimimdir* adlı kitabına öykünerek.

Gördüğüm kadarıyla, Engin'in anlattıklarını gerçekten güzel bir dille yeniden yazmıştı Çalışlar. Anlatacaklarım Çalışlar'ı bağlamaz. Sözüm Engin'edir. Ve de anı yazacak herkese. Anılarını yazan bir yazar olarak bazı önerilerim olacaktır.

Öncelikle şunu söylemeliyim: Anı yazmak ciddi bir iştir. Ciddiyet ister. Yazdıklarınızda yalana, yanlışa, unutkanlığa yer yoktur. Hatırlamadıkların varsa yazmazsın. İllaki "ben anı yazacağım" diye, olmamış şeyleri yazamazsın. Emin olmadığın konuları, araştırıp soruşturup, illaki doğruluğu kanıtlandıktan sonra yazabilirsin ancak. Uyduramazsın. Yoksa yazdıklarının bir değeri olmaz.

Anı yazmak sorumluluk ister. Hem kendine, hem anlattıklarına, hem de asıl tarihe karşı sorumluluk. Herkes bilir ki anılar, bir yaşamın bilgi ve belge birikimidir. Onlarda yanlışlık yapmaya kimsenin hakkı yoktur. Günü geldiğinde hesap sorarlar insana. Bu yüzden, dürüst ve gerçekçi olmak durumundadır yazar. Ya da anlatıcı.

Engin'in, Çalışlar'ın yazdığı anılarında yukarıda anlattığım olaylardan hiç söz edilmemiş. Hatta, o kadar egoistçe bakmış ki Engin, şaştım kaldım. "Ben mi uyduruyorum" diye. Tekrar soruşturdum. Hayır. Yukarıda yazdığım *Kılıç Uykuda Vurulur* bölümünün Amerika ve Avrupa'da geçen kısmı tamamen, o gün Engin'in bana anlattıklarıdır. Yani, benim yaşamadıklarım. Senaryoyla ilgili bölümde, lütfetmiş, benimle de ilgili iki cümle kullanmış. Ama yine "ben merkezci" ve her şeyi bilen, tepeden bakan bir tavırla. İlk cümlesi aynen şöyle:

"Sonra, Arif Keskiner aynı proje için devreye girdi" diyor.

Yani, yukarıda yaşadıklarımız hiç olmamış gibi. Hiç yaşanmamış gibi. Yani, Baldwin ve kardeşini ben ağırlamamışım gibi. Amerika'dan geliş dönüş uçak biletlerini, kardeşim Apo'yla birlikte karşılamamışız, otel paralarını, Bodrum'a gidiş dönüşlerini ben halletmemişim gibi. Gülriz'e sorsaydın bari. O sana hatırlatırdı sevgili Engin.

Sağ olsun Enginciğim, sonra, bir cümle daha yazmış:

"Çiçek Arif hâlâ, 'Engin Abi, yapalım şu işi' der ara sıra."

Hay dillerine sağlık senin "Engin Abi" be! Teşekkür ederim. Sen çok yaşa emi!

Tüm bunları, telefonda "Engin Abi"me de söyledim. Üzüldü. "Evet sana cevap hakkı doğdu" dedi. Burada biraz da cevap hakkımı kullanmış oldum.

Neyse, sonuç olarak şunu demek istiyorum. Anı yazmak için önce, sağlıklı bir bellek gerek. Emek gerek. Dürüstlük gerek. Kendine, topluma ve tarihe karşı sorumluluk gerek.

Bunlar yoksa, anı yazmaya hiç soyunmamak gerek. Ben bunu böyle bilir, böyle söylerim.

Bodrum'daki cennet

Şimdi gelelim asıl anlatacağım öyküye. Çünkü bu öykü anlatılmadan, bu bölüm bitmez.

Bir gün, bizim Çiçek Bar'da, bir adamla tanıştırdılar beni. Doğulu bir iş adamı. Yanında İstanbullu eşi. Biraz süslü giysili, orta yaşlarında bir kadın. Konu Bodrum'dan açıldı. Adamın adını anımsamıyorum ama çok yerleri varmış Bodrum'da. Çok da zenginmiş. Bu sohbet devam ederken, adamın karısı girdi araya:

"Şu bizim arsa hikâyesini anlatsana" dedi. Adam da başladı anlatmaya:

"Bir gün, bizim Mercedes'le çıktık İstanbul'dan. Hanım da ya-

rumda. Şoförsüz, biz bize. Beğendiğimiz yerde dura kala, Bodrum'a doğru gidiyoruz. Bodrum'a on kilometre kala bir yerde, sıkıştım. Arabayı çektim kenara. Sağdaki çam ağaçlarının arasına girdim. Girdim ki ufak suyumu dökeyim. Tam su dökerken, bir de baktım önümde bir cennet uzanıyor. İşimi bitirince çağırdım hanımı.

"Gel, gel. Gel de cennet neymiş gör" dedim.

Hanım geldi. Gördüğü manzara karşısında ölecek. Israrla burayı almamı istiyor.

"Merak etme. Burayı sana alacağım" dedim.

O keyifle, gittik Bodrum'a. Tabiî bizim çalışan mühendislere, mimarlara anlattık durumu. İş güç çok. Sonra, unuttuk gitti. Aradan bir yıl mı, iki yıl mı geçti. Bir gün, benim vekilim olan mimar, beni Bodrum'a çağırıyor. Hemen hanımla birlikte, uçağa binip gittik. Çok önemliymiş. Bir arazi bulmuş. Benim adıma alacakmış.

"İyi mi?" dedim.

"Çok seveceksiniz" dedi.

Sonra tapuya gittik. İşler tamam. Parayı ödedik. Araziyi daha görmemişiz. Tapudan çıkışta hanımı da aldık otelden. Gittik, gittik. Bir de ne göreyim? Aldığımız yer, iki sene önce görüp âşık olduğumuz ve hanıma burayı sana alacağım dediğim yer değil mi? Çocuklar bana bende hanıma sürpriz yapmış oldum.

"Kendinize bir ev yaptırıp, krallar gibi yaşasaydınız bari."

"Olur mu canım" dedi adam. "Öyle bir yer için hemen planlar yaptık. Villaların inşaatına başladık. Sonuç istediğim gibi olmadı. Şimdi onları otele çevirmeye çalışıyoruz."

"Keşke bir ev yapıp, kendiniz otursaydınız o cennette" dedim. "Hiç olmazsa ormanı yok etmezdiniz. Bilir misiniz, Romalılar döneminin Ege yolu geçer o araziden. İçinde eski bir yapı vardı. Kahveymiş orası. Gelip geçerken, yolcuların soluklandığı Zeytinli Kahve. Korkarım önündeki adayı da birleştirmişsinizdir şimdi."

"Yok" dedi adam. "Daha düşünüyoruz. Orayı karaya bağlayıp, yarımada yapacağız."

"Evet. Hatta güzel bir gece kulübü olur" dedim, biraz müstehzi.

Şimdi orada, taş yığınlarından oluşmuş bir Rixos Otel ve Kervansaray Oteli var. Geçenlerde gittiğimde gördüm, Necmi Abi'nin çiftliğinde de bir otel inşaatı başlamış. Vahşi kapitalizmin önünde hiçbir şey duramıyor anlaşılan. Tüm güzellikleri, duyguları, düşünceleri, insani olan her şeyi ezip geçiyor. Tarık Dursun K.'nın dediği gibi, "Sevgi Bodrum'da denizin dibinde, sünger olarak yaşıyor şimdi". Tabiî o da kaldıysa eğer.

Selvi Boylum Al Yazmalım filmi Atıf Yılmaz'la ortak olarak çektiğimiz bir filmdir. Türkân Şoray, Kadir İnanır ve Ahmet Mekin'in birlikte oynadığı film Antalya Festivali'nde üç ödül birden kazanmış, yurtdışında birçok ülkede gösterilmiştir. 8-9 milyonluk Bulgaristan'da 6 ayda 16 milyon bilet keserek rekorlar kırmıştır.

Cengiz Aytmatov'un rehberliğinde, Firunze Parkı'nda (Duşanbe) bir gezinti. Bizim ekip. Soldan sağa; Nâzım'ın oğlum diye sevdiği rahmetli Ekber Babayev (arkası dönük) Atıf Yılmaz, Türkân Şoray, Rüçhan Adlı, Emine ve Necil Nedimoğlu, Kırgız bir sinemacı hanım, Oğuz Onaran, Cengiz Aytmatov ve ben.

Taşkent Festivali boyunca bizi yalnız bırakmayan, her sorunumuza çare bulan kıymetli hariciyecimiz Sevgili Necil Nedimoğlu ve sevgili eşi Emine, Tiyenşan Dağları'nın tepesinde yemek yediğimiz Kırgız "yurt"u önünde...

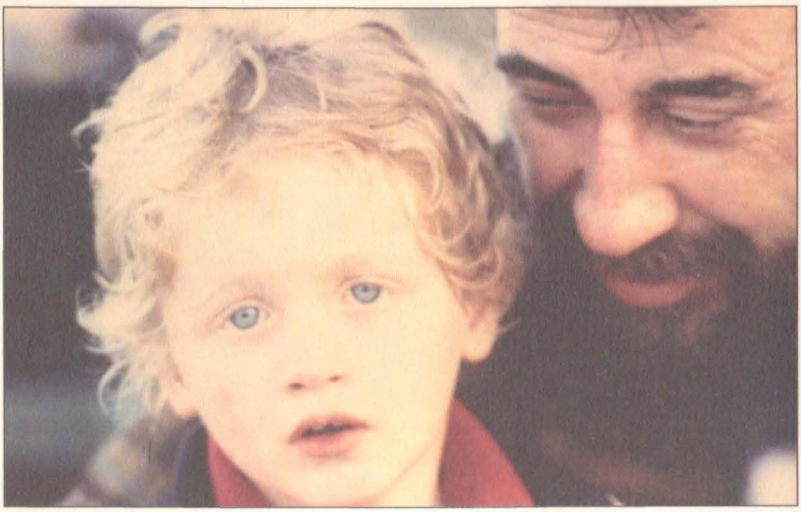
Selvi Boylum Al Yazmalım'dan sonra yine Cengiz Aytmatov'un yazdığı "Deniz Kıyısında Koşan Ala Köpek" adlı hikâyenin senaryo çalışması için Kırgızistan'a gitmiştim. Aytmatov Tiyenşan Dağları'nın tepesindeki Issık Kul'da oturuyormuş. Issık Kul Bişkek'e 5 saat uzakta bir göl. Cennetten bir köşe sanki. Bu fotoğraf o zaman çekilmiş. 25 yıl sonra Beyoğlu'nda bir kitapçıda bulundu. Nereden, nasıl gelmiş bilmiyorum. Fotoğrafta soldan sağa filmi yönetecek olan Bolat Şemsiyev, ben, Cengiz Aytmatov ve mihmandarım Tolik görülüyor.

Rejisör Bolat Şemsiyev'in İstanbul'a gelişinde verdiğim yemekte Türkân Şoray da vardı. Türkân Hanım'a olan hayranlığının bir ifadesi olarak Çiçek Bar'da çekilmiş bir fotoğraf. Türkân Şoray ve Bolat Şemsiyev.

Günaydın gazetesinde çıkan nikâh resmimiz. Gazetede birinci sayfadan verilmiş haberimiz. Moskova dönüşü Yeşilköy'de aldığım *Günaydın* gazetesinde nikâh resimlerimi gördüğümde çok şaşırıyorum. O günkü mutluluğumuzun bir fotoğrafı. 15 sene sonrasını ne siz sorun ne ben söyleyeyim.

Oğlumun 5-6 yaşlarındaki hali. Sarıyer'de Deli Memet'in lokantasına pikniğe gittiğimiz bir gün bizim Mazlum Göknel'in çektiği bir fotoğraf. Evimin baş köşesinde durur. Şimdi Nebil Özgentürk'le birlikte yine sinemayla ilgili çalışıyor. Ne de olsa aile mesleği.

İki başta iki sunucu. Sofya Radyosu'ndan. Soldan sağa: Prof. Alim Şerif Onaran. *Fırat'ın Cinleri*'nin yazarı Osman Şahin, Mahmut Tali Öngören ve ben. Bir de Ankaralı kısa metraj filmle festivale katılan kız arkadaş.

Sayın Kültür Bakanı Mesut Yılmaz ve Müsteşarı dostum Ertan Cireli'nin SESAM'ı ziyareti sırasında çekilmiş bir fotoğraf. Soldan sağa; Emek Sineması işletmecisi İsmet, Müsteşar Ertan Cireli, Kültür Bakanı Mesut Yılmaz, Türker İnanoğlu, Tanju Gürsu ve ben görülüyoruz. Mesut Bey'in Türk sinemasına katkıları unutulacak gibi değil. SESAM'ın kuruluşu ve sinema yasasıyla ilgili yardımları Türk sineması var oldukça şükranla anılacaktır.

Sensiz Yaşayamam sanırım Metin Erksan'ın yönettiği en son sinema filmidir. Çarpıcı sinemasıyla tam bir Metin Erksan filmi olmuştur.

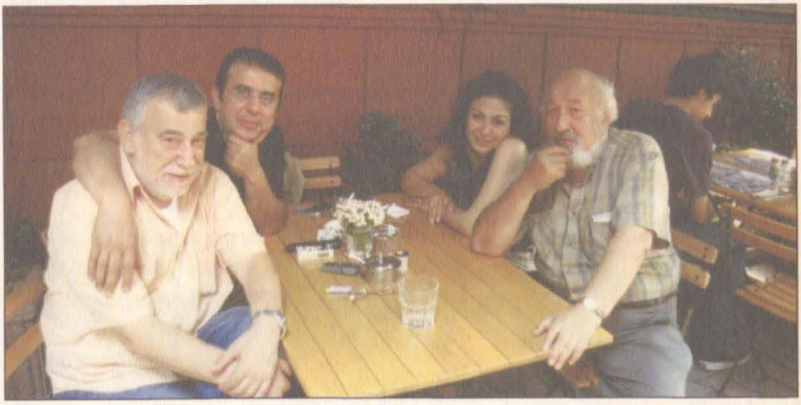
Soldan sağa: 1. İsmet Küntay, 2. Aydın Cumalı, 3. Metin Erksan, 4. Arif Keskiner, 5. İsmet Soydan, 6. Hamdi Avcıoğlu, 7. Adnan Sayar, 8. Haluk Alkım; oturanlar, Nadide Küntay, Muazzez Sayar, Refika Avcıoğlu. Bu fotoğraf 60'lı yıllardan kalma. Sağ olsun Aydın Cumalı bulmuş getirdi. Hayatımdan bir tutam çiçek benim için. Bir zamanlar bizlerin de genç olduğunu göresiniz diye koydum bu fotoğrafı. Metin Erksan'la dostluğum o yıllardan da önce başlamıştır.

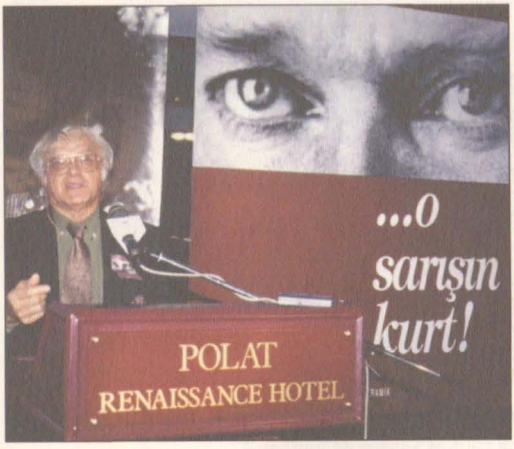
Maden film ekibi kışın o zorlu şartlarında kara, soğuğa bakmadan Tavşanlı Tunçbilek'te çekime devam etti. En iyi filmi çekmek için burdalar. Sonunda işi başarıp Antalya Film Festivali'nde büyük ödülleri toplayan filme emek verenler topluca bir arada: Yavuz Özkan, Tarık Akan, Cüneyt Arkın, Hale Soygazi, Meral Orhonsay, Halil Ergün, Erdoğan Kar, Zafer Par, Şahin Gök, kameraman İzzet Akay ve set ve ışık ekibi hep birlikte görülüyorlar.

10 yıla yakın göremediğim Nurettin Sezer geçenlerde çıktı geldi. Yanında Almanya'da tiyatro yapan Yusuf'la... Tam da İsveç'teki arkadaşım "Karga Rauf"un ölüm haberini aldığım günler. Uzun uzun eski günlerden söz edip özlem giderdik. İsveç'e gittiğimiz maceralı yolculuğu bir kez daha anımsadık.

Nebil Özgentürk'le dostluğumuzu anlatmaya kelimeler yetmez. O iyi bir gazeteci olduğu kadar iyi bir belgeselcidir de. TV'lerde izlediğimiz "Bir Yudum İnsan" belgeselleri gelecek kuşaklara sunulan bir belgeler yumağıdır. Fotoğrafta ben, Nebil, Rüya ve uluslararası üne sahip dostumuz, arkadaşımız espri küpü Ara Güler'le, Ara Kafe'de sohbet ederken görülüyoruz.

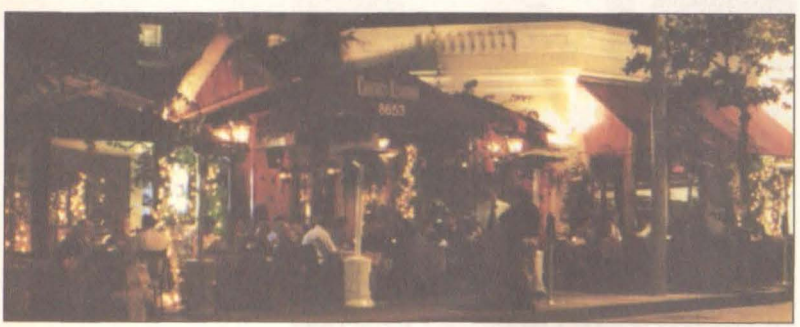
Açılış konuşmasından sonra, Attilâ İlhan senaryonun yazım öyküsünü, Arif Keskiner'in kendisine gelip nasıl konuştuklarını, hikâyenin niye uzatılması gerektiği, nasıl Hollywood'laştırılacağı, artık Atatürk için bir evrensel filme ihtiyaç olduğu, Ziya Öztan'ın kendisine yaptığı katkıları bir bir anlatarak teşekkür etti. Ve bu filmi görme umudunu taşıdığını söyledi.

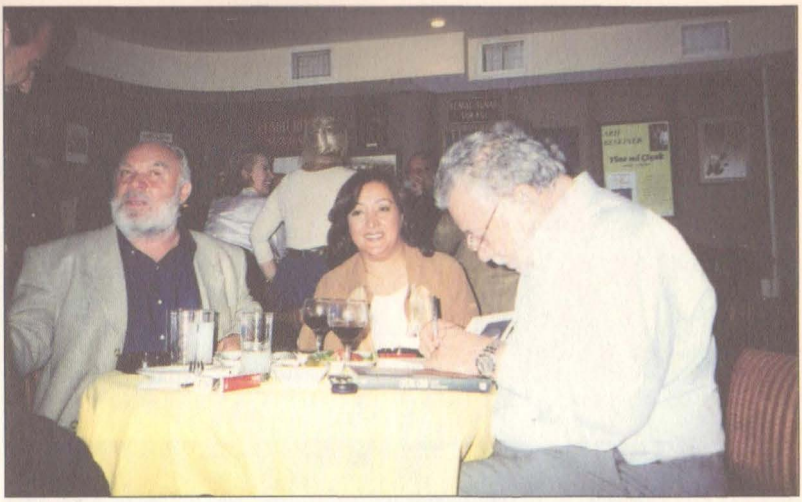
Attilâ İlhan'ın yazdığı ve bazı yerlerinde Ziya Öztan'ın danışmanlık yaptığı "O Sarışın Kurt" adlı Atatürk senaryosunun tanıtımıyla ilgili Polat Otel'de yaptığımız basın toplantısına bizi destekleyen dostlarımız da gelmişti. Bunların başında da sevgili Yaşar Kemal ve İlhan Selçuk da vardı. Fotoğrafta soldan sağa: basın işlerini düzenleyen Ender Merter, ben, Attilâ İlhan, Yaşar Kemal, İlhan Selçuk ve proje ortağım Adnan Polat görülüyoruz.

"O Sarışın Kurt" adlı Atatürk senaryomuz Hollywood'da büyük ilgi görüyor. Filmin yapımı ile ilgili tüm anlaşmalar yapılmış durumda. Amerikalı ortaklarla imzadan sonraki ilk anı fotoğrafımızı çektiriyoruz. Mekân bizim ofisimiz. 3 oda, bir toplantı salonu ve bir sekreter ofisinden oluşuyor. Fotoğrafta Amerikalı ortaklarımız ve bizler görülüyoruz.

Resepsiyonu verdiğimiz Sunset Bulvarı West Hollywood adresindeki Cravings Restaurant'ın akşam görünüşü...

Musa Eroğlu ve Yaşar Seyman. İşte benim gönül dostlarım. *Yine mi Çiçek* adlı kitabımı imzalıyorum onlara. Yürekten ve tükenmez bir sevgiyle...

Yine mi Çiçek adlı kitabımın çıkışından sonra sevgili Yaşar Seyman ve Musa Eroğlu Çankaya Hasan'ın yeri Planet'te bir imza günü düzenlemişler. Eşe dosta da haber vermişler. Sağ olsun, duyan gelmiş. 100 tane kitap imzaladım. O akşam da bizim adımıza güzel bir türkü gecesi düzenlemişler. Sabaha kadar muhabbet ve türkü dinledik. Dostsuz tadı mı olur dünyanın? İşte fotoğrafla o dönemin TBMM'si başkan yardımcısı Ali Ilıksoy, Yaşar Seyman ve o dönem *Hürriyet*'in Ankara temsilcisi şimdi de *Milliyet*'in Genel Yayın yönetmeni olan arkadaşım Sedat Ergin'le çekilmiş, güzel bir fotoğraf.

İkinci kitabım *Yine mi Çiçek*'in Çiçek Bar'da verilen kokteylinde "hemşeriler" bir aradayız. Hümeyra Erdoğan, Eser ve Mazlum Göknel, Yaşar Kemal ve ben objektife poz veriyoruz. Ama hepimiz çiçek gibiyiz.

Musa'nın yaş gününden bir başka köşe. Ankara'dan gelen bir dost, Gül Derim, ben, Adnan Polat ve Doğan Taşdelen birlikte.

"Yetmedi mi bu Ankaralı dostlarla beraber olmak. Bir günde bize ayır. İstanbul'da birlikte olalım" demiştim Musa Eroğlu'na. Bir ay sonra İstanbul'da olacağım üstelik yaş günüme denk geliyor ona göre" demişti. O gün Çiçek Bar'da 70 kişilik bir hazırlık yaptık. Ve yaş gününü kutladık Musa Eroğlu'nun.

Aman ne güzel tesadüf. Musa Eroğlu'nun yaş gününe gelirken Âşık Mahzuni'ye rastlamış Yaşar Seyman. Hemen Dilson Oteli'nde buldum onu. Karısıyla birlikte geldiler Çiçek Bar'a. Musa'nın doğum gününde bir de Mahzuni var aramızda. O da katıldı bu güzel güne türkülerle. Musa çaldı o söyledi... Musa söyledi... Biz dinledik. Ve altı ay sonra kaybettik Mahzuni'yi. Çiçekler içinde yatsın...

Musa'nın yaş gününde Olgun Şimşek, Demet Akbağ, Meral Okay, Şener Şen ve Alaaddin Aksoy görülmekte...

Vedat ya da Babuş. Can dostum. Her zaman güler yüzlü, konuşurken yüzü kızaran, Ağrılı arkadaşım. Sanata yatkın elleri vardı, resim yapan. Aslında utangaçtır. Ama eğlendirir insanı. O bir duble viski içinceye kadar siz bir şişe bitirirsiniz. Yine de sizden fazla eğlenir. Dosttur. Can yoldaşıdır. Girişken ve başarılı bir işadamıydı. Genç yaşında kaybettik onu. Nur içinde yatsın...

Engin Cezzar, Aydan Şener, ben ve yönetmen Yaşar Seriner. Donmuş Abant Gölü'nün üzerindeyiz. "Bay Alkolü Takdimimdir"in son karelerinde çekilmiş. Film bitmiş. O günün anısına çekilmiş bir fotoğraf.

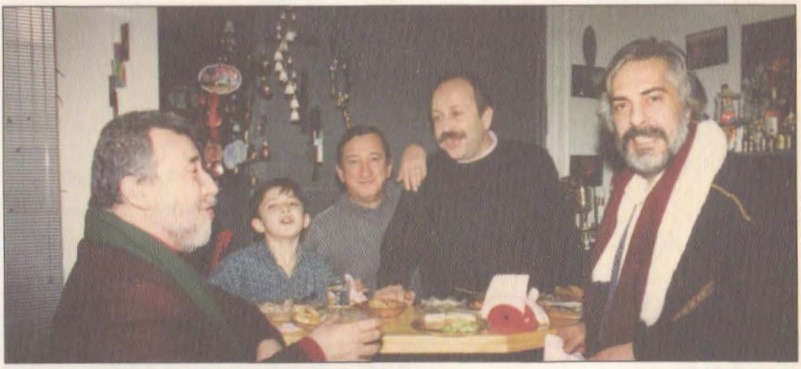
AKP iktidarının Kültür Bakanı Erkan Mumcu ile Yeni Melek Kültür Merkezi'nin açılışında bir aradayız. Fotoğrafta Sayın Bakan, ben, Adnan Polat ve Ahmet San birlikte görülüyoruz. Bakan bu mekânla Beyoğlu'nun kültürel yaşamına büyük katkılarda bulunduğumuzu söyleyip şahsımda diğer ortakları da kutladığını söylüyor. Eksikler içinde bakanlık desteği sözü veriyor. Anlayacağınız politikacı sözü. Bunlar doğru olmak mecburiyetinde değildir. Sözler verilir sadece. Yapılıp yapılmaması önemli değildir onlar için.

Yavuzer Çetinkaya yönetmen Şerif Gören'le birlikte. Çiçek Bar'da kafa çekiyorlar. Yavuzer "olmuş" durumda. Koyuvermiş kendini.

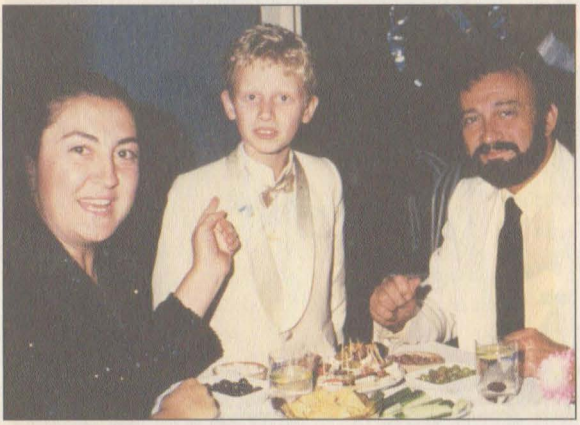
Çiçek Pasajı'nın "cuma öğleleri" günlerinden birinde çekilmiş bir hatıra fotoğrafı. Soldan sağa ayaktakiler Prof. Selçuk Özarmağan, Balıkçı Nuri, *Radikal*'den bir gazeteci konuk, Mustafa Alabora, ortada İbrahim Abi, Prof. Cevat Çapan, ben (Arif Keskiner), Oturanlar: Mücap Ofluoğlu, Turan Günay ve Ziya Şav ağabeyimiz.

Piano Piano Bacaksız filminin çekiminden sonra sevgili dostum, ortağım Tunç Başaran ve eşi Jale bizler için evlerinde bir yemek verdiler. Çok keyifli geçen yemekte soldan sağa ben, filmin küçük oyuncusu Emin Sivas, yönetmen Tunç Başaran, can dostum rahmetli Yaman Okay ve filmin başoyuncusu arkadaşım Rutkay Aziz görülüyor.

Oğlum Hasan Keskiner'in sünnet kokteylinde Çiçek Bar'ın müdürü Orhan Özsönmez, asistanım, kardeşim can dostum büyük aktör rahmetli Özcan Özgür ve sevgili Kadir İnanır oğlum Hasan'la birlikte.

Oğlum Hasan'ın sünnet sonrası verdiğimiz kokteylde Sabah ve Yılmaz Duru ile çekilmiş bir fotoğrafı. Kuzguna yavrusu şahin görünür derler ama gerçekten oğlum da bana çok yakışıklı ve güzel görünüyor. Şimdi kocaman bir delikanlı.

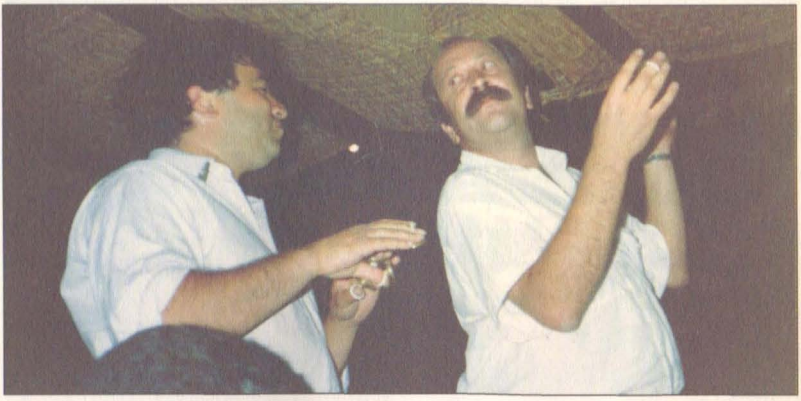
Hümeyra, ben, Akrep Nalan, Birol Kudatgu ve Figen Mirel. Otağtepe'de Mehmet ve Canan Barlasların evi. Çok sevdikleri Figen için yaş günü düzenlemişler. Bizde çağrılılardanız. Her şey Figen'e yakışır biçimde. Figen'in yaş günleri keyifli olur. Nice güzel günlere kardeş diyorum buradan... Nice güzel günlere...

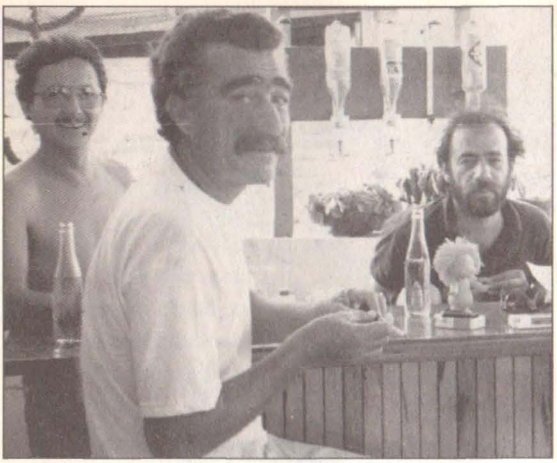
Nihal'in Türkbükü'ndeki evinde verilen kıyafet balosu yemeğinde ben ve Bülent günlük kıyafetimizle katılmıştık. Bu fotoğraf çekilirken Kral Fuat Yargıcı'nın şapkasını geçirivermişim başıma. Soldan sağa Fuat Yargıcı, ben, Bülent Kayabaş ve o akşam büyük dostluk kurduğumuz güzel bayan...

İşte benim Salih Ecer'im. Kardeşim, dostum. TİP'ten yol arkadaşım. Sinemköy'de komşum. *Hazal*'da asistan. Ultrada reklamcı. Kitaplarında şair. Aynı kitap dışındaki şairliği gibi. Dost. Dert ortağı. Yaratıcı. Heyecanlı. Sakin. İçkici. Bu kaçıncı ameliyat. "Bir daha bir kadeh iç sen ölürsün" demiş Paris'teki doktor. "5 tane içtim bir şey olmuyor. Doktor yalan söylemiş" diyor,. içiyor.

Nedimlerin evinde Salih Ecer için düzenlenen yaş günü partisinde herkes kendinden geçmiş. Bir yanda Nedim Göknil gitar çalarken bir yanda Ufuk Güldemir her zaman yanında taşıdığı kastanyetleri parmaklarına takıp Yaman'la ortaya çıkıyor. Karşılıklı göbekler atılıyor.

Eda'nın küçük bar tezgâhının arkasında. Salih duruma el koymuş gibi. Arkasında rakılar, votkalar, cinler boyunlarından aşağı sarkıtılmışlar. Sol başta Oktay, Salih, Memo gülümseyerek bakıyor. Önde asker Memet Oktay bir an önce şu fotoğraf çekme işi bitsin de rakımıza başlayalım der gibi bakıyor.

Ralf Tezman'ın "Bar-mitzvah" günü. Erol ve Tilda aylardır bugün için hazırlanmış. Ayrıca Yaman Okay'la Ralf'te özel bir sunum hazırlamışlar. Yaman sahneye yakın bir yerdeki masanın altında "gaipten gelen bir sesle" sorular soruyor sahnedeki Ralf'e. Ralf onları yanıtlıyor. Ergenlik çağına geçişle ilgili sorular bunlar. Konuklar gülmekten kırılıyorlar. Sonunda Ralf annesi Tilda'yla dans ederek bitiriyor töreni. Yemekler ve içki faslı başlıyor sonra.

Tilda ve ben, Tildaların adadaki evlerinin bahçesindeyiz Erol bu güzel günü bir fotoğrafla durduruyor sanki. Sonrasında barbekü hazırlanmış. Fransız şaraplarıyla günün keyfini çıkaracağız.

"Bugüne kadar tek bir Atatürk filmi çekilmedi"

Bir gün, Bodrum'a gitmek üzere havaalanındayım. Uçağın kalkmasını bekliyorum. Elimde kitabım. Havaalanının barında bir yandan kitabımı okuyor, bir yandan viskimi yudumluyorum. Bar tenha. Uçak da rötarlı, her zaman ki gibi.

"Merhaba" diyor birisi.

Kafamı kaldırıp bakıyorum. Adnan Polat.

"Merhaba" diyorum, gülerek.

Gelip karşıma oturuyor.

"Ne o baba, yine kaptırmışsın" diyor.

"İyi oluyor yolculukta" diyorum.

"Bodrum'a mı?"

"Bodrum'a" diyorum, kitabı kapatırken.

Adnan'ı bizim Çiçek Bar'dan tanıyorum. Galatasaray'ın yönetiminde asbaşkanlık yapıyordu. Alp Yalman ekibinden. Kemal Onar ve Cihangir'le beraber. Her hafta, toplantı sonrası bizim bara gelirdi yönetim kurulu yemek yemek için. Ayrıca, gittiğim yerlerde sık sık selamlaşır, ayaküstü sohbet ederdik. Onun Alevi bir aileden geldiğini bilmeyen yoktur. Benim de Alevilere karşı özel bir sevgim vardır. Eskiden, sesim yerindeyken, güzel Pir Sultan Abdal türküleri söylerdim. Sivas'ta yakılanlardan Nesimi Çimen iyi dostumdu. Arif Sağ da öyle. Yaşar Seyman da, Doğan Taşdelen de, hatta Nesimi'nin oğlu kompozitör Mazlum Çimen de. Her akşam Çiçek Bar'da sohbet eder, arada türkü dinlemeye gideriz. O yüzden, Adnan'ı farklı bulurdum bir dost olarak. Kardeşim gibi. O gün de masaya geldiğinde, sevinmedim desem yalan olur. Onun ne kadar büyük bir Atatürk hayranı olduğunu bildiğimden, sohbet biraz o yöne doğru kaydı.

"Adnancığım, seneye Cumhuriyet'in 75. yılı. Müessese olarak bir şey düşünüyor musunuz?" dedim.

"Valla baba, bir dolu proje var ama karar veremedik. Hayırdır, bir şey mi düşünüyorsun?" dedi.

Adnan'ın samimiyetinin verdiği güvenle, birden yıldızlar çaktı beynimde.

"Evet" dedim.

"Nedir peki?"

"Bugüne kadar bir tek Atatürk filmi çekilmedi. Ona her şeyimizi borçluyuz. En azından ona olan borcumuzu ödemek için, bir film yapılsa. Ama uluslararası. Hollywood yapımı bir şey. Hem onu, hem ülkemizi bütün dünyaya tanıtıcı bir film. Kötü mü olur?"

"Yooo, çok da iyi olur."

" Bir işadamı olarak, böyle bir işe girmez misin?"

"Girmez olur muyum? Üstelik hayatta tek istediğim, böyle bir şeyi gerçekleştirmek. Ama nasıl yaparız? Ben, bir film nasıl yapılır hiç bilmem. Hem de uluslararası. Gittiğimiz yerlerde, göğsümüzü gere gere 'İşte bizim Atatürk'ümüz' diyebileceğimiz. Dünyanın tanıdığı sinemacılarla yapılmış bir film, ülkemize çok şey kazandırır. Ayrıca, biz de Atatürk'e borcumuzu ödemiş oluruz."

"Ha deyince olmaz tabiî. Çok çalışmak gerek. Bu konuda çok birikimim olduğunu sanıyorum. "

"Tamam baba. Ben sonuna kadar varım. Bodrum dönüşü buluşup konuşalım bu konuyu" dedi.

O sırada Adnan'ın ve benim tanıdıklarım masayı doldurmuştu. Viskinin biri gelip, biri gidiyordu. Herkes dört günlük bayram tatilini Bodrum'da geçirmek için sabırsızdı. Bu ortamda, daha fazla proje konuşmanın anlamı yoktu. Gelenlerle keyifli bir sohbete girmiştik. Ben Birol'a gidiyordum. O zaman Birol da böyle değildi. Sabahlara kadar gezen bir arkadaşımdı. Şimdi polisten korkar oldu. Bir ara ehliyeti kaptırdı. Altı ay bekledi tekrar alabilmek için. Yalıkavak'ta, dağ başında bir köyde yaşıyor. Araba şart. O yüzden, ev dışında bir yerde içtiği yok.

O günler benim de, her on beş günde bir gidip üç beş gün kaldığım bir yer Bodrum. Tüm dostlarım oralarda. Bayram tatilini güzel geçirip, döndüm İstanbul'a. Birkaç gün sonra buluştuk Adnan'la. Konuyla ilgili tüm düşüncelerimi anlattım. Neler yapmamız gerektiğini de. Mademki uluslararası bir Atatürk filmi yapacaktık, öyleyse işe iyi bir senaryoyla başlamamız gerekiyordu.

"Peki, kim yazar böyle bir senaryoyu?" dedi Adnan.

"Bunu en iyi Attilâ İlhan yazar" dedim.

"Peki, tanıyor musun?"

"Biz onun rahlei tedrisinden geçtik. Solculuğa da, Mustafa Kemalciliğe de onun yanında başladık. Onun şiiriyle Nâzım'ı harmanlayarak büyüdük. Çok sevdiğim bir ağabeyimdir. Her zaman görüşmeyiz ama, böyle bir şey için arar bulurum."

"Peki baba. Sen hemen işe başla."

"Tamam" diyerek ertesi gün işe başladım. TRT'den Ziya Öztan iyi bir arkadaşımdı. *Kurtuluş*' u ve *Cumhuriyet*'i çekmişti dizi olarak. Hem sinemacıydı hem araştırmacı. Hatta filmde Atatürk'ü de çok sevgili arkadaşım Rutkay Aziz oynamıştı. Attilâ İlhan ile Ziya'yı bir araya getirsem iyi olurdu. İki meslektaş. Önce, bu düşüncemi Ziya'ya açtım. Çok olumlu yaklaştı. Zaten o da yakından ta-

nıyordu Attilâ İlhan'ı. Bu cephede sorun yoktu. Bir de Attilâ İlhan'la görüşmem gerekiyordu. Önce telefonla aradım. Sonra da, o zamanlar her gün gittiği Divan Pastanesi'nde buluştuk. Eski günlerden, Baylan'dan, Çiçek Bar'dan, filmlerden, Sadri'den (Alışık) konuştuk. Sonra da projemi anlattım. Bu projede birlikte olabilir miydik? Ziya'yla birlikte çalışabilirler miydi? Tüm bunların bir sorun olmadığı konusunda anlaştık. Ziya'yla görüşmesi gerektiğinden söz etti. Ziya'yı bulup kendilerine göndereceğimi söyledim. Ne de olsa, birlikte çalışacaklardı. Nasıl çalışacaklarına kendileri karar vereceklerdi. Bir iki gün sonra, Ziya geldi, anlattı. İş tamamdı. Ekonomik boyut nasıl çözülecekti? Rakam pazarlığına gerek yoktu. Attilâ ve Ziya'nın istediklerine "Evet" diyerek, paranın yarısını zarflara koyup, hazırladığım sözleşmeyle birlikte Attilâ İlhan'ın evine gittim. Ziya da oradaydı. Sözleşmeleri çıkarıp verdim. Avansları da içinde.

"Siz sözleşmeyi bir okuyun. Takıldığınız bir yer olursa değiştiririz" dedim.

Zaten, çalışmaya başlamışlardı. Ertesi gün de, imzalanmış sözleşmeleri geri aldım. Aylar, aylar süren çalışmaların gelişmesini, her zaman bara uğrayan Ziya'dan öğreniyordum.

Ben de, her hafta bara gelen Adnan'la paylaşıyordum gelişmeleri. Adnan'ın yanında genellikle Cihangir ve İlhan Kütük olurdu. Araya Samim de karışırdı bazen Suat Bayram'da. Eğlenmeyi ve gezmeyi seven bir ekipti. Aslında Adnan, esprisi olan bir insandı. İşiyle eğlencesini birbirine karıştırmayan ender işadamlarından biriydi. Amerika'da okumuş. Okurken çalışmış. Türkiye'ye geldiğinde, holdingin babasından sonraki başkanı olmuştu. Gene de, aile içinde iş bölümü yapılmış. Genel politikayı Adnan götürür olmuş. Murat, inşaat işleriyle uğraşıyor. Adnan esprisi olan bir insan dedim ya. Aynen öyle. Örneğin, hiç fıkra unutmaz. Bir de, en son fıkraları ondan dinlersiniz. Cihangir de ondan pek geri kalmaz ya. İlhan, daha çok belden aşağı konuşur. Bu kadar isim sahibi, genç işadamı olacaksın da ilgi görmeyeceksin, mümkün mü? Nereye gitsek, muhakkak birileri çıkardı ortaya. Kadın olsun, erkek olsun. Her şey bir yana, karısı Ayşe'ye âşıktır Adnan. Dünya bir yana, o bir yanadır. Ama insanoğluyuz. Hangimiz beğenilmekten keyif almayız ki.

Bir defasında, yılbaşından iki gün önce Bodrum'a gitmiştim. Ve yalnızdım. O yılbaşını da "Küba"da geçirecektim. Genelde olduğu gibi. Yılbaşından bir gece önce, Türkbükü'nde rastlaştık ekiple.

"Ne yapıyoruz yılbaşında?" diyecek oldum.

"Sana söylemediler mi?" dedi Adnan. "Yılbaşını Kos'ta geçireceğiz. Yarın gidiyoruz. Tekne hazır. Senin de yerin ayırtıldı. Sakın gelmem filan deme."

"Gelmesine gelirim de, ertesi gün Akın Öngörlerdeki partide olmak isterim."

Bana göre, yilbaşından sonra Akın Öngör'ün evinde yapılan partiler, yılbaşından daha eğlenceli oluyordu.

"Biz de davetliyiz. Biz de gideceğiz."

"O zaman olur" dedim.

Ertesi gün, bir tekneyle gittik Kos'a. Bir tek ben bekârdım içlerinde. Yine de keyifli bir yılbaşı yaşadık adada. Son dakikada bulduğumuz şık bir restoranda nefis yemekler yenildi. Tesadüf bu ya, restoranın sahipleri Koslu Türklerdi. İyi ağırladılar bizi. Zaten, Adnan'ı hemen tanımışlardı.

Aklımıza gelmedik eğlenceler yaratır Adnan. Yılbaşı gecesi gittiğimiz Dimitri'nin Hamamı adlı gece kulübünde kalabalıktan geçilmiyordu. Sahibi Dimitri bu ekibin yakın arkadaşıydı. O, Atina'daymış. Niye daha önce haber vermediniz diye bizimkiler çok küfür yedi Dimitri'den. Barın etrafındaki gençler birden tanımıştı Adnan'ı. Ne de olsa, Galatasaray asbaşkanlığı yapmış genç yaşta. Bu kulüpçülük de ırkçılık gibi bir hale geldi. Kimse bir başka kulübü sevmiyor. Herkes birbirine düşman. Allah encamımızı hayretsin. Genç kızlar ve delikanlılar, ki çoğunluğu adalı, başladılar "Adnan Polat" diye bağırmaya. Yanlarına gidip, şampanyalar ısmarladı onlara Adnan. Yılbaşı gecelerinde mutlu olsunlar diye. Sokaklarda dans ederek çılgınlar gibi eğlendik. Fakat ertesi gün, Bodrum'daki Akınların partisine yetişemedik tabiî. Bir gün daha kaldık Kos'ta. Ama benim aklım hep orada kaldı.

"O Sarışın Kurt"

Senaryonun bitmesi 98'in baharını buldu. Filmin adı *O Sarışın Kurt* olacaktı. Bu senaryonun çok geniş kapsamlı olması gerektiği üzerinde anlaşmıştım Atila İlhan'la. Çünkü Hollywood, nasıl olsa bu senaryodan yola çıkarak yeni bir senaryo yazacaktı. O halde, bu senaryoda Atatürk her yönüyle anlatılmalıydı. Gerçekten, her yönüyle bilinen bir "insan Atatürk" yapmak için yola çıkmıştık. Film de öyle olmalıydı. İçinde Kurtuluş Savaşı da olmalıydı, aşklar da, evlilik de. İşgalciler de olmalıydı, hainler de, padişahlar da, isyancılar da.

Nitekim beş, altı saatlik bir film senaryosuydu elimizde olan. Bizim için tamamdı her şey. İlk yapılması gereken, senaryonun Genelkurmay tarafından okunmasıydı. Böyle bir mecburiyet yoktu ama, usulen de olsa, racon gereği Genelkurmay bir okumalıydı. Çok olumlu bir yazıyla onaylandı senaryo. Biraz sigara ve içki faslının azaltılması isteniyordu. Hepsi o kadar. Bu da usuldendi tabiî. Yoksa Genelkurmay da biliyordu ki kahvesiz, içkisiz ve sigarasız Mustafa Kemal düşünülemezdi.

İkinci işimiz, eldeki senaryoyu İngilizce'ye çevirtmek oldu. Gerçekten, beş altı saatlik, beş yüz sayfalık bir destan senaryoydu elimizdeki. Ben tam işlerle uğraşırken, bir de Cannes Film Festivali'ne gitmem gerekiyordu. Bizim İsmet Kazancıoğlu Miramax'la çalışıyordu. Miramax da o yılların en büyük Amerikan firmalarından biriydi. İşte, İsmet bu firmayla ilişkimi kurmuştu. Projemi kabul etmişlerdi. Bu bir ön kabuldü. Üzerinde konuşulacak, şartlar belirlenecekti. İşin başındaydık. Ama her şey iyiye gitmeye başlamıştı.

Hangi oyuncularla çalışacaktık? Yönetmen kim olacaktı? Para işi nasıl hallolacaktı?

Cumhuriyetimizin 75. yılı olması dolayısıyla, senaryoyu nefis bir kitap yaptık. Mustafa Kemal'in her yerde görülmemiş fotoğraflarıyla. Polat Holding'in 75. yıl armağanı bir Atatürk senaryosu. Bunu da, Polat Otel'de bir basın toplantısı yaparak kamuoyuna duyurduk. Bütün medya oradaydı. Hatta Yaşar Kemal de, İlhan Selçuk da davetimize katılmış, gelişleriyle projemizi desteklediklerini belli etmişlerdi. Artık dönüşü olmayan bir yola girilmişti.

CHP'nin İstanbul Belediye başkan adayı: Adnan Polat

O günler, yerel seçimlerin heyecanlı beklentisi içinde geçiyordu. Partiler adaylarını, birkaç kişi olarak deklare ediyor, böylece de halkın tepkisini ölçüyorlardı. Bir önceki yerel seçimlerde, Beyoğlu'ndan aday olan, bizden biri, sanatçı arkadaşımız Halil Ergün için çalışmıştık. Fakat kaybetmiştik. Bu seçimlerde, bir yandan Beyoğlu tartışılırken, bir yanda da İstanbul Büyükşehir Belediyesi için tartışmalar sürüp duruyordu. Tabiî bizim "aslan sosyal demokratlar" bir türlü bir araya gelemedikleri için, bir önceki seçimde oyları Büyükşehir'de sağcı Refah Partisi'ne kaptırmışlardı. Bu yüzden, o günkü seçimde herkesin antat kaldığı, "sol"dan bir kişi olsun isteniyordu.

O gün, Adnan bana telefon ederek, akşam Çiçek Bar'a gelece-

ğini ve sendikacı, yazar, aynı zamanda CHP genel başkan yardımcılarından, sevgili arkadaşım Yaşar Seyman'la buluşacağını, benim de mutlaka orada bulunmamı istedi.

Akşamüstü bara geldiğimde, önce Yaşar'ı gördüm. Öpüştük. İyi bir Alevi kızıydı Yaşar. Altındağ gecekondularında büyümüş, kendince okumuş, daha sonra sendikacılığa bulaşmıştı. Bir yandan da hikâyeler yazmaya başlamıştı. O hikâyelerde, anasını, babasını, gecekondudakileri anlatıyordu. Aslen Tuncelili olan Alevi bir ailenin çocuğu olduğundan, pek tabiî soldan bakmış hayata. Kadın ve işçi haklarının pervasız bir savunucusu olmuş. Ve CHP'de genel başkan yardımcılığına kadar gelmişti. Havalı ve çekici bir kadındı. İyi dosttu. İyi arkadaşımdı. Ayaküstü bana, Adnan'la buluşmaya geldiğini, bu konuda genel başkan Deniz Baykal'ın yetkilerini taşıdığını, başkanın bana selamlarını gönderdiğini söyledi. Adnan'ın İstanbul'dan belediye başkan adayı olması için benim de elimden geleni yapmamı istiyordu.

"Tamam da" dedim. "Adnan'ın üstünde o kadar çok yük var ki. Bu işlere ayıracak zamanı olduğunu sanmıyorum. Ayrıca aile de onun bu tip işlere girmesini istemiyor. Üstelik, hele Türkiye içinde bulunduğumuz bu büyük ekonomik krizi yaşarken. Sanmam. Yine de Adnan ne derse o olur tabiî. Ben de elimden geleni yaparım."

Biraz sonra Adnan, yanında kardeşi Murat Polat ve İlhan Kütük'le birlikte geldiler. Sohbeti fazla uzatmadan konuya girdi Yaşar. Genel başkanın tekliflerini getirdiğini söyledi. Adnan, anladığım kadarıyla sanki konuyu önceden biliyordu. Rahattı. Hemen cevap vermemek için de topu bana attı.

"Yaşar Bacı" dedi. "Arif Baba burada dururken, bu işlerde bizim konuşmamız yakışık almaz. O ne derse o olur."

Bu benim için güzel bir iltifattı tabiî, ama bir taraftan da üstüme yüklenmiş bir büyük ağırlıktı. Biraz önce Yaşar'a, Adnan'la ilgili anlattığım görüşlerimi yineledim. Cümlenin sonunda da:

"Bütün bunlar benim düşüncelerim. Aslolan Adnan'ın kararıdır. Aday olup olmamak ona aittir. Sahi, niye ben bu kadar kafa şişiriyorum. Ailede politikadan sorumlu kişi Murat'tır. O da düşüncelerini söylesin. Nasıl olsa DYP'den dolayı, politikada çalışmışlığı vardır" dedim gülerek.

Gülüştük. Murat'ta benim söylediklerime katıldı. Sonunda Adnan, genel bir değerlendirme yaptı. Partiyi hiç tanımadığını, hatta, bu güne kadar hiç politikaya bulaşmadığını söyledi. Sonra:

"Pek doğaldır ki, her İstanbullu gibi benim de İstanbul'la ilgili düşüncelerim var. Hepiniz gibi, benim de İstanbul için hayallerim

var. Bunlar gerçekleşsin isterim. Ama tüm bunlar için henüz hazır olup olmadığını bilmiyorum. Önce işadamıyım. İşadanu olmak, yaratıcılık ister. Çalışma ister. Vizyon ister. Yöneticilik ister. Çağdaş olmak, hatta benim anlayışımla, hümanist olmak ister. Sanırım, belediyecilik de tüm bunların bir araya gelmesinden oluşur. Ama bunun için, özel zaman ister. Oysa şimdi, çok büyük sorumluluklar taşıyoruz. Ve büyük krizler yaşıyoruz. Binlerce çalışanın sorumluluğu üzerimde. Bunları bırakıp, politikaya soyunmak ciddi bir karar. Bu kararı tek başıma veremem. Bu kararı, sorumluluğunu taşıdığım binlerce insanla ve ailemle birlikte vermeliyim. İstanbul her şeye değer tabiî. Bizler burada doğup büyüdük. Doğduğumuz şehre borcumuz çok. Üstelik ilerici, sosyal demokrat, Cumhuriyet'e ve Atatürk'e hayran bir Alevi ailenin çocuğuyum. Ayrıca, ülkesine karşı sorumlu bir vatandaş olarak görürüm kendimi."

"Anlıyorum" dedi Yaşar Seyman. "Bu sorumluluk ve bu saygı bizim geleneğimizde var. Aksini hiç düşünemem zaten.O zaman, Deniz Bey'le bir görüşmenizi rica etsem, bu mümkün mü? Önce bana izin verin. Kendileri telefonumu bekliyorlar. Ben bir konuşup geleyim."

"Buyurun" dedi Adnan. "Biz de sonra konuşuruz."

Tüm bu işler gizli olan şeylerdi. Kimsenin duymaması gerekiyordu. Barın yazıhanesine girdik Yaşar'la. İçerde benim masa da *Bizimkiler* dizisinin meşhur "Katil"i Aykut Oray kurufasulye pilavını yiyordu. "Hemen boşalt ofisi" dedim gülerek. "Bir telefon etmemiz gerek." "Yahu durun. Şunu bir bitireyimde" demeye kalmadı Aykut'u ve bizim kasiyeri çıkardık dışarı. Aslında Aykut'da yılların CHP'lisi, aynı zamanda Genel Kurul delegesiydi ve partiye çok hizmetleri vardı. Biz ona rağmen yazıhaneyi boşaltıp, Yaşar'ın rahat rahat Deniz Bey'le konuşmasını sağladık. O, konuşmak için içeri gittiğinde, biz de bu işin ciddi bir organizasyon ve uzmanlardan oluşan namuslu bir kadroyla yapılabileceğini konuştuk Adnanlarla.

Yaşar, Deniz Bey'in selamlarını getirdi.

"Evet Adnancığım" dedi Yaşar Seyman. "Deniz Bey yarın sabah telefonunuzu bekliyor. Bizim görevimiz burada bitti. Şimdi "hu" demenin zamanı."

"Cam cama değil, can cana" diyerek ellerimizin dışlarını sürdük birbirine. Ve dostluğa kaldırdık kadehlerimizi.

Ertesi gün, geceyarısını geçe telefon etti Adnan. Halil Ergün'ün de Beyoğlu'ndan aday olmasını ve birlikte politika yapmalarına benim aracı olmamı istiyordu. Oysa ona, Halil'in bir daha bu işle-

re bulaşmak istemediğini defalarca söylemiştim.

"Olsun, sen numarasını ver. Ben ararım."

Bütün numaralarını verdim Halil'in.

Sonunda, Deniz Bey Adnan'ı, Adnan da Halil'i ikna ederek, hep birlikte atladılar politika denizine. Önce sosyal demokratlar, sonra Aleviler parçalandı kendi aralarında. Bir de üstüne üstlük, Adnan'ı sermayenin temsilcisi olarak gören kompleksli CHP'liler çalışmadılar seçimlerde. Ama Adnan, yine de kimsenin yapamayacağı bir seçim kampanyası yürüttü. Yirmi bin kişilik, genç kızlar ve kadınlardan oluşan bir propaganda gücü oluşturdu. İşin başına güvendiği arkadaşlarını getirmişti. Başta Cihangir Önger'le İlhan Kütük, gece gündüz çalıştılar. Hele o, hiç beklemediğim karısı Ayşe, bir gün yalnız bırakmadı kocasını. Uyku durak tanımadan çalıştı.

Şahsen gittiğim, Mecidiyeköy'deki Ali Sami Yen Stadyumu'nda yapılan açık hava toplantısına, öncesinde yağan yağmura rağmen, on binlerce kişi gelmiş, stadı doldurmuştu. Bir o kadar insan da dışarıda kalmıştı. Adnan, Mustafa Denizli'nin sekiz on yaşlarındaki kızıyla çıktı stattaki sahneye. Küçük kız anons etti Adnan'ı. Heyecandan, yer gök inliyordu. Konfetiler havada uçuşuyordu. Her taraf bayraklarla donatılmıştı. Gerçekten güzel bir seçim kampanyasıydı.

Her şeye rağmen hem Adnan, hem de CHP kaybetti İstanbul'da.

"O Sarışın Kurt" Hollywood yolcusu mu?

Kampanyanın en sıcak günlerinde, bir gün arkadaşım Samim Baki bana:

"Yahu Arif. Benim bir arkadaşım var. İyi bir aile çocuğu. Yirmi otuz yıldır yurtdışında yaşıyor. Üç beş lisan bilir. Açamayacağı kapı, tanımadığı insan yoktur. Bu sizin Atatürk projesinin yurdışı ilişkilerini organize etme yetkisini ona verelim mi? Üstelik adam Nice'de oturuyor. Evinde Hollywood'un kaymak tabağına partiler verir. Bana göre, çok işimize yarar. Sen ne dersin? Olur mu?" dedi.

Niye olmasındı? Bu işin en önemli yanı, bu işleri çözebilmekti. Yani dil bilmek, ilişkiler kurmak ve işleri takip etmek.

"Adam da böyleymiş madem, üstelik iyi aile çocuğu diyorsun. Bir de tanıdığını söylüyorsun. Niye olmasın?" dedim.

Proje, Çiçek Film adına yürüyordu. Tamamen güven ve dostluğa dayalıydı. Samim'in adam hakkındaki güvenli söylemi beni de sevindirdi. Durumu Adnan'la konuştum. O da:

"İyi olur. Hiç olmazsa şu işler bitinceye kadar zaman kaybımız olmasın. Yaz bir yetki belgesi, imzala" dedi.

Ben de aynen öyle yaptım. Bir yetki belgesi imzalayıp, gönderdim. Adamın kim olduğunu bilmiyordum. Daha sonra tanıştık tabiî. Adam içimize girip, ortaklıktan yüzde de istedi. Verdik. Her şey o kadar hızlı gelişti ki. Hollywood'la üç senede kurulacak ilişkiler sekiz ayda kurulmuştu. Sürekli paralar gönderiliyordu. Sonunda, 1999 yılının temmuz sonunda, kendimizi Los Angeles'in Hilton Oteli'nde bulmuştuk. Adnan, ben ve Samim. Ertesi günün programı elimize tutuşturulmuştu. Buna göre, sabah ilk işimiz ofisimize gidip, saat ondaki toplantıya katılmaktı. Sonrasında, öğle yemeği için Arnold Schwarzenneger'in işlettiği The Planet Restaurant'da yerimiz ayrılmıştı. Bir sonraki gün, anlaşmaların basın açıklaması için Sunset'de vereceğimiz yemekli resepsiyonda iki yüz konuğumuzla birlikte olacaktık. Tüm bunlar, aksamadan gerçekleşti.

Sabah kahvaltısından sonra, ofisimize gittik. Ofis, büyük bir hol etrafında bir toplantı salonu ve ayrıca dört odadan oluşuyordu. Güzel bir ofisti. Sekreterimiz ve ayrıca çalışan üç kişilik de bir ekibimiz vardı. Masaya oturduğumuzda önce, küçük kutular içinde adımıza basılmış kartvizitlerimiz geldi. Bunlar, Los Angeles'taki numaralarımızın ve adresimizin İngilizce yazılı olduğu katvizitlerdi. Kendi ismimi İngilizce bir kartvizitin üstünde görmek biraz tuhaf geldi bana ama, sonrasında alışıyor insan.

Ardından, prodüktörlerle yapılan toplantılar başladı. Sözleşmeler hazırlanmıştı. Ben tın tın. Hiçbir şey anlamıyordum. Ben her şeyi Adnan'dan öğrenmeye çalışırken, Samim de diğer ortaktan neler olduğunu anlamaya çalışıyordu.

Kurulacak ortaklıkta az da olsa Samim'in de bir hissesi vardı. O gün öğleden sonraya kadar Amerikalı ortaklarla sözleşme üzerinde çalışıldı. Bu çalışmayla ilgili, önceden bilgimiz vardı zaten. Yanlış bir şey olmasın, bir keleğe gelmeyelim diye okuyordu Adnan. Sonunda düzeltmeler yapıldı ve imzalar atıldı. Öğle yemeği için Arnold Schwarzenneger'in The Planet adlı restoranına gidildi. Bir dolu ünlünün içinde yemekler yedik. Şaraplar içtik. Burada hiç olmaz sandığım bir şey gördüm. Bir Amerikalı, dünyanın en popüler saati olan Rolex'in taklitlerini satıyordu yüz dolara. İkişer üçer alındı. Hediye için.

Bir sonraki gün, otelde kahvaltımızı ederken Adnan, Los Angeles'ta babasının çok yakın dostu olan bir Ermeni vatandaşımızı aradı. Kahvaltıdan sonra, adam bizi arabasıyla aldı ve Los Angeles'ı gezdirdi. Otuz yıla yakındır Amerika'da yaşıyordu ve bir ke-

lime İngilizce öğrenmemişti. Çok garibime gitmişti. Üstelik, Los Angeles'ı da iyi bilmiyordu. Bir otoyola girdik. Sonunda zor döndük şehre. Sahilde, nefis bir ıstakoz restoranında, güzel ıstakozlar yiyip Kaliforniya şarapları içtik. Akşam da, Sunset'te vereceğimiz büyük resepsiyon için, bu tatlı Ermeni vatandaşımızı da davet ettik. Tabiî gelmedi. Aslında gelemedi. Çünkü, Los Angeles'daki Ermeniler, örgütlü bir biçimde Türkiye aleyhine çalışıyorlardı. Bunu biliyorduk. Herhangi bir Ermeninin, hele ki Atatürk filminin yemekli kokteyline gelmesi olanaksızdı. Üzüldük. Oysa bu vatandaşımız, İstanbul özlemi içinde yanıp tutuşuyordu. Onun öyle bir sorunu yoktu ama, ne yapsın. Çevreye uyuyordu. Ama yüreği bizimle birlikteydi. Bunun farkındaydık.

Filmlerde gördüğümüz Los Angeles'ı gezerek, alışverişler yaptık. Türkiye'de o sıralar birlikte olduğum kadın için, iç çamaşırı almak istiyordum. Bunu da bir ara Samim'e söylemiştim. Tam iç çamaşırı satan bir mağazanın önünden geçerken Samim:

"Arif bak! Alışveriş yapacağın dükkân" dedi.

Ben de:

"Hayır. İstemiyorum" dedim.

O sırada Adnan ısrarla:

"Arif Baba, bundan iyisini bulamazsın. Hadi girelim de, seninkinin istediklerini alalım" dedi.

"Yok, yok. Vazgeçtim" dedim.

Adnan niye diye ısrar edince de:

"Sizin yanınızda iç çamaşırı mı alınır?"

"Niye? Ne olmuş bize?" dedi Adnan.

"İstanbul'a döndüğümüzde nasılsa kızı göreceksiniz. Arif Baba'nın aldığı iç çamaşırları iyi oldu mu diye soracaksınız."

"Ne olmuş sorarsak?" diye lafa girdi Samim.

"Ben sizi bilmez miyim? Sadece sormakla yetinmezsiniz. Bir de kalkıp 'Aç da görelim iyi olmuş mu' diye tutturursunuz" dedim.

Kahkahalarla güldük ardından.

Ben sonra onları, New York'ta Paşa Restoran'ı işleten bizim Kemal'in yanındaki kadın iç çamaşırı satan mağazadan torpilli satın aldım.

O akşam verdiğimiz resepsiyona; filmle ilgili tüm finansörler, prodüktörler, bankacılar, sinemadan birkaç oyuncu, filmlerde küçük roller oynayan Türk oyuncular, konsolosluk temsilcileri, Türk sanatçılar ve gazeteciler katıldı. Çok görkemli bir yemek ve tanıtım oldu.

Ertesi akşam için, Hollywood'da önemli filmlerin jeneriklerini

ve afişlerini yapan genç bir Türk bizi yemeğe davet etmişti. Davet ederken de Adnan'a:

"Bak abi. Ben hasta Fenerliyim. Ama sizi çok severim. Bir de projenizi çok sevdim. Bu yüzden, birlikte bir yemeğe var mısınız?" demişti.

Adnan da gülerek boynuna sarılıp:

"Yurdışında her Fenerli Galatasaraylı sayılır. Çünkü, yurtdışında bir tek o bilinir. Aslında, sen de gizli bir Galatasaraylısındır. Ama olsun. Seni sevdim. Yarın bu davetine katılıyoruz" dedi.

Gerçekten de ertesi gün o genç arkadaş, kırmızı Ferrari'siyle geldi. Çok muhteşem bir restorana götürdü bizi. Çok da güzel ağırladı. İstanbul Güzel Sanatlar mezunu bu genç adam, Hollywood'da yetenekleriyle bir yerlere gelmişti. İyi para kazanıyordu. Restorandan çıkışta, bizi bir de gece kulübüne götürdü.

Bir sonraki gün New York'a uçtuk

İstanbul'dan çıkıştan itibaren, Samim kulak ağrısından şikâyet edip duruyordu. Giderek bende de bir kulak ağrısı başlamıştı. İlaçlar falan, hak getire. Sağ olsun bizim Kemal, her derdimize koşuyordu. Otelimiz de zaten, Kemal'in New York'un merkezindeki Paşa Restoran'ına yüz metre uzaklıktaydı.

New York'a geleceğimi bilen, rahmetli gazeteci İlhami Soysal'ın kardeşi, arkadaşım Yılmaz Soysal, doğum günü partisini benim gelişime göre ayarlamıştı. O cumartesi günü, karısı gelip beni otelden aldı. Evleri şehir dışında, Long İsland'daydı. Oraya götürecekti. Adnan, Washington'da okuyan çocuklarını görmek için bizden ayrılmıştı. Samim'e ne kadar ısrar ettiysem de, kulak ağrısından dolayı bu güzel yaş gününe götüremedim.

Ama en önemlisi o sabah, New York'ta bulunan eski sevgilime bir telefon çakmıştım. Kız müthiş heyecanlanmıştı. Derhal otele gelmişti. Sonrası için de, kendisini evden alıp partiye götüreceğimi söylemiştim. Nitekim, Yılmaz'ın eşi otele beni almaya geldiğinde, adresini ona vermiştim. O da:

"Yolumuzun üzerinde. Kolay" demişti.

Evden onu da alıp gitmiştik. Bu benim dört-beş yıllık sevgilimdi. Tiyatrocuydu ve New York'a, mesleğini geliştirmek için gelmişti. Çalışıyor, kurslara katılıyordu. Yılda bir iki defa İstanbul'a geldiğinde de, birlikte oluyorduk. Hırslı bir sanatçıydı. Hep gözü en yükseklerdeydi. Zaten sanatçı bir ailenin kızıydı. Nitekim, birkaç yıl sonrada İstanbul'a geldiğinde, en marjinal oyunlarla ken-

dini tanıttı. Oynadı, yönetti. Hâlâ da tiyatrosuna devam etmekte sanırım. Tabiî, başından büyük işlere bulaşmanın bedelini ödemek koşuluyla.

Long İsland'a geldiğimizde, cennet gibi bir yere geldiğimizi fark ettim. Bütün evler bahçe içindeydi. Yılmazların evi de öyle. Yılmaz bütün dostlarını çağırmıştı. İçlerinde benim de arkadaşlarım vardı. Hepsi işlerini kurmuş, kimseye muhtaç olmadan yaşayan Türklerdi. Doktorlar, dişçiler, işadamları. Beni tanımayanlara da Yılmaz beni öyle bir anlatmıştı ki, herkes kırk yıllık dostummuş gibi davranıyordu.

Gittiğimizde Yılmaz verandada viskisini içiyordu. Beni görünce, gözlerinden yaşlar boşandı. Duygusal, dost canlısı bir bilge kişi. Boynuma sarıldı. Yıllardır görüşemediğimiz günlerin özlemiyle ağlaştık. Viskiler konuldu. Bardaklar boşaldı. İçildi. İçildi. Geçmiş günler yeniden yaşandı. Can dostumuz, rahmetli Kâmuran için kadehler kaldırıldı. Ayhan, Demir, Haluk, Mazlum, Uzun Cengiz, Yılmaz Güney, İlhami Soysal ve daha nice dostların şerefine içildi.

Konuklar gittikçe çoğalıyordu.

"Bu güzel kızımıza kim olduğunu sormuyorum. Zaten Arif'in en kıskandığımız yanı da budur. Onun her zaman yanında güzel bir kız oldu. Bak, New York'ta bile seni bulmuş" dedi Yılmaz.

"Yeni değil" dedim. "O da, iki yıldır New York'ta. Tiyatrocu."

Kız da, her ortama uymasını bilen biriydi. Gülücüklerle dinliyordu Yılmaz'ı. Hiç alınmıyordu. Biliyordu ki, anlatılanlar hep geçmişle ilgiliydi.

Birden bir yağmur boşalmaya başladı. Hepimiz birlikte kaçtık içeri. Üst salonda masalar donatılmıştı. Yeni eşi ve Kırımlı akrabaları nefis yemekler yapmışlardı, bu gece için.

Bir ilginç olay da; o partide iki Arif daha vardı benden başka. Tesadüf. Şarkılar, türküler söylendi. Horonlar tepildi. Ve geceyarılarına kadar sürdü bu şölen.

Gece, New York'a dönen arkadaşlar bıraktı bizi, kız arkadaşımın evine. Son kez birlikte olmanın keyfini çıkardık.

Ertesi gün, Samim'le havaalanına gittiğimizde, aynı uçakta Adnan'a rastlamak sürpriz oldu bize. Yine hep birlikte, aynı uçakla döndük İstanbul'a, işlerini halletmiş insanların mutluluğuyla.

İmzalar atılmıştı. Her şey tamamdı. O güne kadar, altı yedi-yüz bin dolar harcamıştık. İşin başındaydık daha. Filmin bütçesi altmış milyon dolardı. Kırk sekiz milyon doları Amerikalı prodüktör buluyordu. On iki milyonu da biz. Bu miktarın yedi milyonunu devlet üstleniyordu. Geri kalanını da bizler bulacaktık.

Deprem bizi de yıktı

Sonunda hiçbir şey yapılamadı. Çünkü, yurtdışından gelir gelmez, çok büyük bir felaketle karşılaştık. Meşhur 17 Ağustos depremi. 7.4 şiddetindeki deprem İzmit, Adapazarı, Gölcük ve Yalova'yı yerle bir etmişti. Binlerce ölü verilmişti. Evler yıkılmıştı. Dolayısıyla biz de yıkılmıştık. Sonunda, onca emek ve para boş yere heba olmuş gibi oldu. "Sağlık olsun" diyerek üzerine bir sünger çektik. Oysa o anlaşmaya göre, senaryoyu yeniden yazacak olan senarist Türkiye'ye gelmişti. Bu konuda, İngilizce bilen sekreterimle birlikte onu, ortağımın Etiler'deki ev-misafirhane-işyeri olan katına yerleştirmiştik. Daha ilk gün Boğaz'a götürmüş, Ortaköy'de yemek yemiştik. Yemekten sonra Dolmabahçe Sarayı'nı, ertesi gün ise Sultanahmet, Ayasofya ve Topkapı Sarayı'nı gezmiş, akşamüstü bana eve gelmişti. Genç senarist gördüklerinden şaşkına dönmüştü. Okuduğu kitaplar ve senaryo dolayısıyla bir şok yaşamıştı zaten. Sonra da, bire bir tanımaya başladığı İstanbul'un ve Türk insanının şoku. Bu yüzden de mevcut senaryoyu, günümüz Türkiyesi gözünden bakarak geriye dönüşlerle filmi anlatan bir yöntem bulmaya çalışıyordu. Bu gerçeklerden yola çıkarak sınırlarını bilmek istiyordu. O, kendince haklıydı tabiî. Ama biz de haklıydık. Elimizdeki senaryo bire bir Atatürk'ün gerçek yaşamı üzerine kurulmuştu. Buna, bazı fanteziler yükleyerek, gerçekçi olmayan, bu yüzden de ilginç olacağı sanılan bir film ortaya çıksın istemiyorduk. Ama, sonuçta da sinema yapıyorduk. Eldeki senaryodaki fazlalıklar atılabilir, aynı sahne bir başka türlü anlatılabilir, anlatılmak istenen şey özünde değişmezdi. Eni konu beş yüz sayfayı bulan, bilgi dolu bir senaryo vardı elinde.

"Eldeki bu senaryoyu nereye kadar değiştirebilirim?" diye sordu.

"Hiç bir yere" dedim, gülerek.

Şaşkın şaşkın baktı bana.

"Yanlış anlama" dedim. "Bu senaryoyu istediğin gibi evirip, çevirebilirsin. Bölümler de atabilirsin belki. Ama, senaryonun asıl içeriği hiç değişmeyecek."

"Peki, bu senaryoda film, sabaha karşı sis içinde, İstanbul'u işgal etmekte olan işgal kuvvetleri gemilerinin yanardöner çakarlarının görünmesiyle başlıyor. Yine, sis içinde sahile yanaşmakta olan tahlisiye botlarından, hayaletler gibi Dolmabahçe'ye, Karaköy'e, Eminönü'ne çıkan İngiliz askerleri görülür. Sisin içinde patlayan bir topun, İstanbul halkını uyandıran gürültüsü. Bunlar

tamam. Ama ben diyorum ki, filmde bu sahneler yine olsun. Ama ondan önce, jenerik öncesi bir giriş sahnesi düşünüyorum. Örneğin bugün güzel bir parkta, çocuklar ellerinde paralarla yazı tura oynuyorlar. Bir şeyine olması önemli değil."

"Tamam, doğru. Sonra?"

"Benim istediğim, çocuğun havaya atıp tuttuğu paranın üzerindeki Atatürk resminin görülmesi. Bir süre kamera Atatürk resminin üstünde kalır. Çocukların mutluluk dolu gürültüleri. Bunlardan sonra, paradaki Atatürk resminden işgal kuvvetlerine geçmek istiyorum."

"Sen bir harikasın kardeş" diyorum. "Harikasın. Yani, bugünkü bu çocuklar, bu mutluluklarını paranın üzerinde görülen insana borçlular. Şimdi o insanın öyküsünü anlatacağım sizlere demek istiyorsun, öyle mi?"

"Aynen böyle" diyor senarist.

"Sizinle çok iyi anlaşacağız arkadaşım. Beni çok heyecanlandırıyorsun. Size, daha ilk cümleden inanmaya başladım. Haydi, hoş geldin" diyerek, kahve fincanlarımızı tokuşturuyoruz. Gerçekten çok heyecanlanıyorum.

Krizle birlikte, senaristi geri çağırdılar. Yoksa biz, iki gün sonra senaryoda adı geçen tüm yerleri İzmit, Geyve, Bozüyük, Eskişehir, Afyon, Ankara, İzmir vb gezip, görerek devam edecektik senaryoya.

Bu projemiz de diğerleri gibi gerçekleşmedi. Yedi yüz bin dolara yakın para harcandı. İnşallah bir gün çekilir. Rahmetli mimar Melih Birsel Abim de, dolaylı olarak bu filmin yapılması için çok uğraştı. Bunun için Genelkurmay Genel Sekreterliği'nden randevu aldı. Ankara'ya gitti. Konuştu. "Asker bu filme destek olsun, uluslararası bir Atatürk filmine çok ihtiyacımız var" diyordu. Dönüşte dert yandı, uzun uzun.

"Ne olur sanki bir uçak eksik alsalar da onun parasıyla bu filmi yapsalar" diyordu. Bunu, Genelkurmay'a yazdığı dilekçede de belirtmişti.

Ama nedendir bilmem, ne zaman bir Atatürk filmi yapımı gündeme gelse, günlerce, aylarca konuşulur. Sonra bir daha ses çıkmaz. Unutulur. Biz bu konuda fazla reklam yapmadık ama Ali Nur Velidedeoğlu'nun aynı tarihte gündeme gelen Atatürk projesi için, 23 Nisan bahanesiyle, ilk Meclis binasından filmin reklamını bile yaptılar. Üstelik Güneri Civaoğlu dostum. Buna rağmen o da yapılamadı. Niye? Bilmiyorum. Sanki görünmeyen bir elin, bu işi durdurduğuna inanacağım neredeyse.

Adnan Polat'la dostluğum hiç bitmedi

Ama Adnan Polat'la dostluğum hiç bitmedi. O, hâlâ en can dostlarımdan biridir. Hatta beş yıl önce, "Havana" nın açılışına gittiğimizde, bir ara onun tanıdığı birinin arkadaşıyla tanışmıştım. Adı Hümeyra. Beş yıldır birlikteyim. Tek sevgilim o. Artık "mutluyum" diyebiliyorum. Bu yıla kadar, haftada bir iki Çiçek Bar'a gelirdi dostlarıyla. Bu yıl yeniden GS Kulübüne Asbaşkan seçildikten sonra işlerinin çokluğundan görüşemiyoruz. Bazen, çok özlediğimde ararım. Hasret gideririm. Bazen o arar, gecenin bir yarısı. Coşmuştur. "Baba, bir şiir okusana" der. Aklıma ilk gelen mısraları söylerim.

Seviyorum ya ne olursan ol,
Girdin hikâyeme.
Çok değil, evi barkı terkedip sana uyduğum,
Ancak sen tazelikte gül yaraşır pencereme
Uykusuz gecelerde
Kokusunu duyduğum.

Bazen de "Baba, şu Hatçe'yi bir okusan" diye tutturur... Nâzım'ın o güzel şiirini baştan sona okurum. Bu kış yaş gününde okuduğum gibi.

Bir akşamüstü
oturup hapishane kapısında
rubailer okuduk Gazali'den:
"Gece büyük laciverdî bahçe.
Altın pırıltılarla devranı rakkaselerin.
Ve tahta kutularda upuzun yatan ölüler."

Bir gün eğer,
benden uzak,
karanlık bir yağmur gibi,
canını sıkarsa yaşamak
tekrar Gazali'yi oku.
Pirâyende'm benim,
ben eminim
sen sadece merhamet duyacaksın
ölümün karşısında onun
ümitsiz yalnızlığı

ve muhteşem korkusuna.

Bir akarsu getirsin Gazali'yi sana:
"- Toprak bir kâsedir
çömlekçinin rafında tâcidar,
ve zafer yazıları
yıkılmış duvarlarında Keyhüsrev'in..."

Birikip sıçramalar
Soğuk
Sıcak
Serin.

Ve büyük laciverdî bahçede
başsız ve sonsuz
ve durup dinlenmeden
devranı rakkaselerin...
Bilmiyorum, neden
aklımda hep
ilk önce senden duyduğum
Çankırılı bir cümle var:
Pamuklandımıydı kavaklar
kiraz gelir ardından."
Kavaklar pamukluyor Gazali'de,
fakat
görmüyor, üstat,
kirazın geldiğini.
Ölüme ibadeti bundandır.

Şeker Ali yukarda, koğuşta bağlama çalıyor.
Akşam.
Dışarda çocuklar bağrışıyorlar.
Çeşmeden akıyor su.
Ve jandarma karakolunun ışığında
Akasyalara bağlı üç kurt yavrusu.
Açıldı demirlerin dışında,
büyük laciverdî bahçem.
Aslolan hayattır...
Beni unutma Hatçem...

Derim. Mutlu oluruz.

Daha dün sayılacak kadar yakın zamanda, Galatasaray Kulübü'nün FİFA'ya ve oyuncularına olan borcu gündeme geldiğinde, ilk ortaya çıkan o olmadı mı? Eşini, dostunu, arkadaşlarını Galatasaray'a yardıma çağırdı. İlk yüz bin doları kendisi yatırdı. Gelen paralarla FİFA'ya olan borç ödendi. Kalanı da kulüp adına kullanıldı. Yaptığı iş yasal değilmiş aslında. Ama Adnan tüm bunları bilerek soyundu bu işe. Başarılı da oldu. Onun amacı, Galatasaray'a başkan olmak ya da bu işten para kapmak değil ki. Onun tek derdi var. O da, Galatasaray'ın ismine halel gelmesin, kötü durumlara düşmesin. Bir grup Galatasaraylı arkadaşım, bizim Çiçek Bar'da toplandıkları bir akşam muhabbetine, Adnan Polat'ı da davet etmişlerdi. Çünkü tüm Galatasaraylıların derdi aynıydı. Takım iyi gitmiyor. Borçlar problem yaratıyor. "Birlikte olmak zamanı" demişti Adnan. Tam el ele olmak zamanı. İlk ateşlemeyi yapmıştı. O gün, o gruba da, uzun uzun sorunları ve çözümlerini anlattı. Genç Galatasaraylılardı onlar. Adnan gittikten sonra Kemal Akar bana dönerek:

"Haydi Arif Baba, işe senden başlayalım" dedi.

Ben de; bir Beşiktaşlı genel kurul üyesi olarak bu duruma üzüldüğümü, özellikle yurtdışında hangi ülkeye gitsem, o ülkede ilk gündeme gelen konulardan birinin Galatasaray olduğunu, bununla da gururlanıp keyif aldığımı ve bu yüzden bile olsa kendimi Galatasaray'a borçlu hissettiğimi söyleyerek, yüz dolar verip ilk bağışı yaptım. Yaptım da, sonra o listenin yetmiş bin dolara kadar çıktığını duydum.

Adnan işte böyle bir gönül ve vefa adamıdır. Seveni de çoktur onun, kıskananı da. Genç de, yakışıklı da, popüler de. Şöhreti de var, parası da, yüreği de. Vaziyet böyle olunca, insanı rahat bırakmazlar. Bilirsiniz. Hepimiz biliriz. Bu kadar ortada olursanız dedikodunuz da çok olur. Onun tek şanssızlığı, kıskananının çokluğudur. Varsın olsun. O da bir güzellik belirtisidir. "Meyve veren ağaç taşlanır" derler. Öyle mi Adnan'ım? Sevgili dostum. Güzel kardeşim. Gene bu ara, arayı biraz fazla açmadık mı? Özledik kardeş!

Yapamadığım projelerle ilgili bölümü burada noktalıyorum. Fakat hayat ve hayatla ilgili anılar sürüp gitmekte. "Elbette Çiçek" halinde.

Musa Eroğlu ve Âşık Mahzuni

Bir gün, Nebil Özgentürk'le Ankara'ya gideceğiz. Doğan Taşdelen'le buluşacakmış.

"Benim de geleceğimi söyle. Dostlara haber salsın" dedim.

Gerçekten de öyle oldu. Ankaralılar Vakfı'nın bir salonunda sofralar kurulmuş, dostlar çağrılmıştı. Başta Doğan, yanında Yaşar Seyman, yanlarında Musa Eroğlu. Ve Musa'nın öğrenci canları. Millet Meclisi'nden gelecek dostlarımız da var. Bekliyoruz. Onlar yok diye muhabbete de başlıyamıyoruz. Muhabbet dediğinin içinde saz da olur, söz de. Doğan'ın telefonu susmuyor. Mecliste kavga çıkmış. Bir yandan meclisin karıştığından, oturuma ara verildiğinden söz ediliyor. Diğer yandan da bir milletvekilinin kalp krizi geçirdiğinden.

Başta Meclis Başkan Vekili Ali Ilıksoy olmak üzere, on-on beş dost geliyor. Ali, Meclis'teki oturumu kapatmış. Herkes sinirli. Biraz sonra tatsız haber geliyor. Milletvekili ölmüş. Hepimiz üzülüyoruz. Özür dileyip kalkıyorlar. Doğan da onlarla gitti. Arkadaşımız Hakan Tartan ise hiç çıkamadı Meclis'ten. Çünkü o, hem milletvekili hem de medya amiri. Biz bize oturuyoruz. Nebil, ben, Yaşar, Musa ve Musa'nın iki öğrencisi. Hüzünlü ağıtlarla başlıyor gece. Sabahı buluyor.

"Bu olmadı" diyor sevgili Yaşar. "Başka bir gün yapalım muhabbeti."

Ben bastırıyorum Musa'ya:

"İlle de İstanbul'da, Çiçek Bar'da bir toplanalım" diyorum. Bahanesini de buluyoruz. Musa Eroğlu'na yaş günü kutlaması yapacağız. Ben türkü seven tüm dostlarımı, yemekli bir toplantıyla Musa'nın yaş gününe davet ediyorum bir pazar günü. Nefis Güney yemekleriyle donatıyoruz masaları. Bir masada, Doğan Taşdelen ile eşi, Meclis Başkan Vekili Ali Ilıksoy ve eşi, Ağrılı genç bir milletvekili, Yaşar Seyman; diğer masada, Adnan Polat, Cihangir Önger, İlhan Kütük, David; bir başka masada, o günlerin popüler gazetecisi, mizah ustası Selahattin Duman, Nebil Özgentürk, kardeşim Apo; bir diğerinde Şener Şen, Demet Akbağ, Mustafa Oğuz, Faik Gürses, Arzu Okay, Olgun Şimşek, Rutkay Aziz, Berhan Şimşek, Osman Benzeş, Mehmet Uzun, Alaaddin Aksoy ve o günlerin tek konuşulan televizyon dizisi *İkinci Bahar*'ın kadrosu. Bir masada Musa ve kızı. Bir başka masadaysa doktorlar takımı. Demir Budak, Eser Alptekin ve şimdi İstanbul Üniversitesi rektörü olan Prof. Mesut Parlak. Ve bir dolu dostum. Yetmiş kişi. Bir de hiç beklenmeyen bir sürpriz.

Çiçek Bar'ın kapısından girdiğimde, Yaşar Seyman'la karşılaşıyorum. Çok heyecanlı.

"Ariflerin en güzeli" dedi. "Ne oldu bilir misin?"

"Ne oldu kardeş?"

"Yolda gelirken, Dilson Oteli'nin önünde Mahzuni'ye rastladım. Onu da davet ettim ama gelmiyor."

"Peki, Musa'nın yaş günü olduğunu söylemedin mi?"

"Yoo, söylemedim. Sadece Musa'nın da olduğu bir muhabbet var dostlarla dedim."

"Sen dur bakalım. Önce bir Musa'ya sormalı. Bu sanatçı kesimi belli olmaz. Bakarsın küstürler. Sonra bir formül buluruz."

Biraz sonra, Musa geldi. Durumu ona anlattım.

"Ne de olsa, gece senin gecen."

Musa çok sevineceğini söyledi.

"Ben bir arayayım. Olmadı, sonra sen ararsın. Nasıl istersen öyle yaparız."

Biraz sonra telefonda Mahzuni'yi buldum. Musa'nın yaş günü adına bir dost toplantısı olduğunu, gelirse hem Musa'yı, hem dostları çok memnun edeceğini söyledim. On beş dakika sonra da Çiçek Bar'ın şefini gönderdim. Eşiyle birlikte geldi Mahzuni. Güzel bir atmosfer yaratılmıştı. Gerçek bir türkü ziyafetiydi sunulan. Musa çaldı, söyledi. Söyledi, çaldı. Bir ara özel olarak Mahzuni'ye saz çaldı. Mahzuni bir yandan semaha başlayıp:

Beni yücelerden seyreden dilber
Siyah kirpiklerin ok mu cananım.
İnsaf et, yüzünü yüzüme dönder
Istırabın sonu yok mu cananım.

Derken, arkasından Musa Eroğlu:
Kıvırcık saçlarına,
Kar düşmüş uçlarına,
Dağın yamaçlarına
Yaslan be Halil İbrahim.

Türküsüyle sürdürüyordu geceyi. Sonunda Musa, yaş günü pastasını kızıyla kesip dağıttı dostlarına.

O kadar güzel bir gece oldu ki, yıllardır herkesin dilinde. Bu olaydan altı ay sonra vefat etti Mahzuni. Semahlarla, türkülerle, sevgilerle uyu güzel dost. Nurlar yağsın üstüne.

Musa Eroğlu'yla aralıklarla da olsa, dostluğum bitmez, sürer. Ankaralılar Vakfı işletmecisi Hasan'la da öyle. İkinci kitabım *Yine mi Çiçek* çıktığında, Yaşar Seyman'la Hasan, Doğan Taş-

delen ve Musa, vakıfta bir imza günü yapalım diye kararlaştırmışlar. Tüm dostları da çağırmışlar. Ben de buradan sevgilim Hümeyra ve bizim *Daily News*'un her şeyi, Kürt güzeli Gül Demir'le gittik Ankara'ya. Gül ile Yaşar sıkı dostturlar. Bir imza günü düzenlemişler, sormayın. Dostum, arkadaşım, ağabeyim sevgili Kaya Toperi (Büyükelçi, Özal'ın danışmanı ve basın sözcüsüydü), o zaman *Hürriyet*'in Ankara temsilcisi, şimdi *Milliyet*'in genel yayın müdürü, sevgili dostum Sedat Ergin, emekli Yargıtay başkanlarından dostum Naci Ünver, eski Anayasa Mahkemesi üyesi, vakfın sayın başkanı ve yine Alevi dostlarım. Sabahlara kadar çalınan saz ve sohbetin tadını bilen bilir. Sabahın beşinde Çankaya'da içilen çorbanın da. Üç saat, durmadan kitap imzalamanın yorgunluğunu, sabaha kadar süren dost sohbetinde Musa Eroğlu'nu, onun saz ve söz ustası dostlarını dinleyerek geçirmek ne güzel bir duygu. Tüm bunları yaşadıktan sonra, "Elbette Çiçek gibisin Arif" diyebilirsiniz.

İnsanca, uygarca, dostça ve dostlarla yaşamak; bence hayat da bu olsa gerek.

İnsan yaşadıkça ne abuk sabukluklarla karşılaşıyor. Hiç olamaz dediğiniz şey, bir bakıyorsunuz olmuş. Ne var bunda dediğiniz şeyler de insanın canını burnundan getiriyor. Apışıp kalıyorsunuz. Çaresiz. Çözümsüz. Çıldırmak işten değil. Dedim ya, Moskova'da evleneli dört yıl olmuş, oğlum Hasan üç yaşına basmış. Annesiyle birlikte bir aylık tatile gitti Moskova'ya. Anneannesine. Tatil dönüşü onları karşılamaya Yeşilköy'e gittim. O zaman havaalanı böyle büyük değil. Gelen yolcuları, gümrüğe geldiklerinde biraz uzaktan görüyorsunuz. Bizimkiler de indi uçaktan. Karşılıklı el sallıyoruz. Tam pasaport kontrolündeler. Birden, gülen yüzler geriliyor. Hanım ile gümrükçü arasında bir atışmadır gidiyor. İçeriye de almıyorlar ki ne olduğunu bilesin. İş gittikçe büyüyor. Hanım el ederek yardım istiyor benden. Kapıdakilere durumu anlatıp izin alıyorum içeri girmek için. "Ne oldu?" diye merakla soruyorum pasaport polisine. "Siz kimsiniz?" diye tersliyor beni. "Kocasıyım" diyorum. Oğlum Hasan geliyor koşarak, bacaklarıma sarılıyor "Baba, baba" diyerek. Onu kucağıma alıp öpüyorum.

"Bu çocuğun da babasıyım."

"Karınız marınız. İçeri giremezler" diyor polis.

"Niye?" diye soruyorum.

"Çünkü vizesi yok. Vize süresi geçmiş."

"Tamam anladım da, bu kadın benim karım. Evliyiz."

"Öyle de olsa bir şey değişmez" diyor polis. "Ben vizesiz sokmam."

"Bunun bir çözüm yolu olmalı" diyorum. "Böyle komik bir şey olmaz. Görmüyor musunuz kucağımdaki çocuğu?" diyorum.

"Bizi ilgilendirmez" diyor polis.

"Peki, o zaman emniyet müdürünü ya da valiyi arayayım" diyorum.

"Arayın" diyor polis.

Günlerden cuma. Emniyet müdürü yerinde yok. Gümrükteki amirine gidiyorum. Vali yardımcısını buluyorum. Durumu anlatıyorum ona.

"Bekleyin. Ben araştırıp sizi ararım" diyor.

Uçaktan inenler gümrükten geçip gidiyorlar. Arkadaşım Alp'i görüyorum.

"Ne o?" diyor.

Durumu anlatıyorum. Onun da aklı yatmıyor bu işe. Vali yardımcısından bir türlü haber gelmiyor. Geri dönecek olan uçağa yolcuları çağırıyorlar. Ben karıma kızmaya başlıyorum.

"Niye Moskova'dan vize almadın?" diyorum. O da:

"Dün son günümdü. Elçiliğe gittim. Konsolos arkadaşlarla konuştum. Hatta, Türkiye'den bir şey isteyip istemediklerini sordum. 'Yok' dediler. 'Vizem bitmiş. Şunu yenileyelim' dedim. 'Sen Türk sayılırsın artık. Evlisin. Sana vize gerekmez' dediler. Ne bileyim ben. Bindim, geldim."

"Görüyor musunuz?" diyorum bu kez polise. "Vize vermemişler. Gereksiz diye. Verseler niye almasın kardeşim" diyorum.

Polis Nuh diyor, peygamber demiyor. O dönem, faşistleri doldurmuşlardı polis kadrosuna. Tam öyle birisine rastladık diye geçiyor içimden. Bir umut diye kadın polise anlatmaya çalışıyorum derdimi.

"Kardeşim" diyorum. "Şurada Çınar Otel'de bir oda tutayım. Parasını ben öderim. Siz birlikte kalın. Yarın, olmadı pazartesi günü çözerim Dışişleri Bakanlığı'ndan. Yazık şu çocuğa" diyorum.

Karımı ve çocuğumu zorla bindirmek istiyorlar uçağa. Uçak iki saattir havaalanında bekliyor. Elimden geldiğince direnmeye çalışıyorum. O da "Olmaz" diyor. İki yıldızlı polis, ya da komiser. Her neyse. Bir üstüne daha gidiyorum. Adam beni görmek bile istemiyor, değil dinlemek. Tekrar dönüyorum polise.

"Ben anlamam kardeşim. Daha fazla uzatma" diyor memur.

Katil olmamak elde değil. İnsan her halde böyle çileden çıkı-

yor. Karımı ve üç yaşındaki oğlumu çekerek götürüyorlar.

Oğlum ağlıyor "Baba, bizi bırakma" diye.

Öte yandan, uçak iki saattir bizimkileri bekliyor alanda. Çaresiz çöküyorum bir sütunun yanına. Hüngür hüngür ağlıyorum.

O tarihte haftada iki uçak var Moskova'dan. Çarşamba ve cuma günleri. Elden ne gelir. Çarşambaya kadar yeniden bekleyeceğim onları.

TRT'ye dizi yapma macerası

Daha önce söylediğim gibi, o yıllarda çektiğimiz belgeseller elimizde kaldı. Batmış durumdayız. "Memlekete gidelim" diyorum karıma. Son çare olarak geliyor bu düşünce aklıma. "Bir evimiz var. Onu satarız. Orada nasıl olsa baba evi var. Bir iş kurar, geçinir gideriz" diyorum.

"Ben gitmem" diyor karım.

İş yok, güç yok. Her gün iniyorum yazıhaneye. Özcan Özgür'le kafa kafaya verip düşünüyoruz nasıl çıkacağız bu işin içinden diye. Derken bir gün, Engin Cezzar çıkıp geliyor. Hal hatır, hoş beşten sonra:

"Bizim Halit Çapın'ın son kitabını okudun mu?" diye soruyor.

"Yoo" diyorum. "Daha iki gün oldu çıkalı. Vakit olmadı."

Cebinden kitabı çıkarıp uzatıyor bana.

"Şunu bir okusana" diyor.

"Bir şey mi var?" diyorum.

"Hele sen bir oku. Sonra konuşuruz."

Sonra da çekip gidiyor. "Allah Allah" diyorum. "Engin ne demek istedi acaba? Benden mi bahsediyor yoksa?"

Hemen açıp okumaya başlıyorum. Yoo, kitabın benimle ilgisi yok. Halit kendisini anlatıyor. Evliliğini. Çocuğuyla olan aşkını. İçkisini. Alkolik oluşunu. Aşklarını. İki saatte okuyup bitiriyorum. Zaten ince de bir kitap. Yazılanların tamamını biliyorum. Alkolü bırakmak için çok mücadele etti kendisiyle. Hastanelerde mi yatmadı? Delilerle aynı koğuşları mı paylaşmadı? Hepsine yakından tanığım. Anlattığı bazı şeylerin içinde ben de varım. Bire bir. Birlikte yaşadık bazı bölümlerini. O tarihte yirmi beş yıla yakın arkadaşlığım vardı "Kıllı"yla. Halit dostlarına "Kıllı" derdi. Biz de kendisine. Yani Halit'in alkollü anılarıydı kitap. Jack London'un alkollü anılarındaki Jan Barlikon'du Halit. Kitabın ismi biraz da ona öykünerek konulmuştu sanki. *Bay Alkolü Takdimimdir.*

Güzel isim.

Evin her köşesine votka şişeleri yerleştirdiği, sürüne sürüne gidip pipetle içki içtiği, kimselere kapıyı açmadığı günler. Onlara da tanık oldum. Hele bir defasında, Tanju Gürsu ve Tunç Başaran'la birlikte gitmiştik Yeşilyurt'taki evine. Dışarıdan içerisi görülen, yarı bodrum bir dairede oturuyordu. Tüm perdeler kapatılmıştı. Kapıyı ve pencereleri kırarcasına yumruklanıştık bir saate yakın. Sonunda, kapıyı kırmaya karar verdiğimiz anda açmıştı kapıyı.

Yüreklerimiz parçalanmıştı arkadaşımızı gördüğümüzde. Artık hastaneye yatmaktan başka çaresi yoktu. Hepimiz bir ağızdan onu ikna etmeye uğraşmıştık. Başaramadığımıza inanarak çıkmıştık evden. Sanırım bizden çok etkilenmiş olmalı ki, ertesi gün kardeşi rahmetli Haluk'a telefon edip "beni hastaneye götürün" demişti. O Halit'in kararıydı. Ve o oldu, hastane çıkışında alkolü bıraktı. Ya da bize bıraktım dedi. Ne de olsa eskisi gibi değildi artık. Bu kadarı eskiye göre bir şey değildi. Ölümden dönmüştü. Sonra, tekrar kahrettiği gazeteciliğe de başladı. Şimdi hâlâ o güzelim yazılarını, o güzelim diliyle yazmaktadır. Bu da onun tek mutluluğudur kızından sonra. Varsın olsun. Ve kimseyi de görmesin. Arada bir telefonla konuşmak bile bize yetiyor. Sen daha çok yaşa emi güzel adam, yakışıklı dostum.

Ertesi gün, Engin gelip "Nasıl buldun hikâyeyi?" dedi.

"Bundan ancak üç bölümlük ama nefis bir TV dizisi olur" dedim.

"O zaman ne duruyoruz? Hemen başlayalım."

Her şey hemen olacak sanki. O zamanlar bir tek TRT'nin iki kanallı televizyonu var. O da resmi, devletin kanalı. Başka da dizi yapacak kanal yok. Ayrıca dışarıya da iş vermiyorlar. Çünkü TRT'de on bine yakın insan çalışıyor. İş yaptıkları da yok aslında. Hele bana sorarsanız, bu kadronun yüzde 75'i bedavacı. Çalışmadan para alanlar. İşi götürenler ise personelin yüzde 25'i. Onların canı çıkıyor. Müdür düzeyinde çok arkadaşımız var. Çalışan da, çalışmayan da herkes şikâyetçi. Aradığında kimseyi yerinde bulamıyorsun. Koca odalarda iki ya da üç kişi var. On beş masa boş. Aradan yirmi beş yıla yakın zaman geçti. Hâlâ da çözümlenmiş değil bu konu. Biraz da, iktidarların adam yerleştirme yeri olmuş TRT. Kalifiye elemanları zaten özel TV'ler kapıyor. İyi işler yapabilmek için TRT'de kalıp, direnenler de var. "Ben devlet memuruyum. Emekliliğim için vakit dolduruyorum" diyenler de. Neyse, o devletin işi. Bize ne.

O işsizlikte, Halit'in bu *Bay Alkolü Takdimimdir* kitabı beni kamçılayan bir neden oldu. Kendime gelmiştim. Param yoktu

ama aklım da mı yoktu? Hemen Halit'i aradım. Kitap için kutladım. Sonra da, bunu TV dizisi yapacağımı söyledim. O da sevindi. Bir yazar için güzel bir şeydi eserinin dizi olması.

"Peki kaç para vereceğiz telif hakkı için?" dedim.

"Lafı mı olur Kıllı" dedi. "Kitap senin. Kardeşine kazık atacak, Yeşilçam numarası yapacak halin yok ya" dedi.

Daha önce bir hikâyesini alıp parasını ödememişlerdi. Film yapmışlar, üstelik Türkân Şoray'ı da oynatmışlardı. O gündür, bu gündür Yeşilçam'a güveni yoktu.

"Beş yüz bin lira iyi mi?" dedim.

"Sen iyi diyorsan iyidir."

"Oldu kardeş" deyip kapattım telefonu. O iş bitmişti. Yapılacak şey Ankara'ya gidip, TRT'ye projeyi sunabilmekti. Pek ihtimal vermesem de umut umuttu. Bakarsın harp olur, darp olur. Bizim proje kabul görür.

TRT'de bir dolu arkadaşım vardı. Neslihan Gence, Yıleri Atamer, Ekrem Çotay, Sedat Örsel, Tuncel Baytok, Sağhan Dolu, Ünal Küpeli, Hüseyin Karakaş, Bülent Varol, Yücel Yener, Sivas'lı Faruk ve Sunar Kural. Sunar eski gazeteci arkadaşlarımdan. Sonra TRT'ci oldu. Önceleri, Maltepe'deki bekâr evinde kalırdım parasız günlerimde. Aydın'la evlendikten sonra da, Gaziosmanpaşa Kader Sokak'taki evlerinde. Benim ve başka dostları için hazırladıkları konuk odasında çook kaldım. Çok güzel günler geçirdik. Ahmet Arif, Fehmi Işıklar gibi dostlarla. Sonra İstanbul'a taşındı. Şimdi Demirciköy'de, bizim sinemacılar sitesinde, yani Sinemköy'de bir yer kiraladık ona. Komşuyuz. Şimdi kocasıyla birlikte mutlu. Emekliliğini yaşıyor.

Yukarda saydığım TRT ekibinden kimileri, zamanla özel TV'lerin başına geçtiler ve çok zengin oldular. İsimlerinin başlarına kasa ve çekmece tanımlamaları aldılar. Kimileri emekliye ayrılıp, çekildiler. Kimileriyle dostluğumuz hâlâ süper. Çarıklı erkânıharp olanı hariç. Nasıl İstanbul'a geldiğini, İstanbul'a yerleşmesinde evini bulmasına kadar, İstanbul'da çevre edinmesine, insan içine girmesine kadar ne çok emeğimiz olduğunu da ayrıca cümle âlem bilir. Sonra da, bir iş için kimsenin telefonlarına çıkmadığı gibi, benim telefonlarıma da çıkmadığını da bilir herkes. Parayla adam olunmayacağını da öğrenmiştir her halde. Tabiî o dönemlere gelinceye kadar "Milka" merkezli Ankara'yı birlikte çok yaşadık. Hele Egemen'le gidişlerimizde. Bütün ekip, biz kaldığımız sürece evlerine gidemezlerdi. Biz İstanbul'daki yaşantımızı orada da sürdürürdük.

Hatta bir akşam, Yalı'nın barında buluşmuşuz TRT'cilerle. Belli ki gece uzayacak. Ekrem karısına telefon ederek, şimdilik Yalı'nın amerikanbarında olduğumuzu söyledi. "Daha sonrasını da Allah bilir" dedi. "Çünkü Arif ile Egemen burada" deyip kurtulmuştu. O sıra Çarıklı'da durumu fark edip evi aradı. Tabiî o sıralar cep telefonu filan yoktu. Bar tezgâhının üstünde duran telefondan konuşuyorsunuz. Herkes ne konuştuğunuzu duyuyor. Çarıklı da telefonu açıp kendisini çok kıskanan karısına, barda bizimle beraber olduğunu ve akşam biraz geç geleceğini söyler söylemez karısı küplere bindi. Onun böyle bir bar kültürü olmadığı için akşamüstü o saatte kocasını pavyonda sanıp telefonu yüzüne kapatmıştı.

O da, şaşkın şaşkın bize dönüp:

"Yahu, Ekrem de aynı şeyi söyledi, güzel güzel izin aldı. Ben söyledim. Bizim karı telefonu yüzüme kapadı küfür ederek" diye yakındı. Sonradan, barın önüne Amerikan sözcüğünü koysa yırtmış olacağını, kullanmadığı için karısının barı pavyon zannettiğinin açıklamasını yaptık. Olsun varsın. Pişkindi bizim Çarıklı. Kendisini köylü görmek ya da göstermekten hoşlanırdı. Salağı ya da safı oynardı. Hep de öyle oynadı. Aslında cin gibiydi. İşine gelmeyeni kulak arkası etmesini bilirdi. Öyle öyle tirilyoner olduğu söylenir hep. Boş ver sen kardeş, aldırma söylenenlere. Varsın çarıklı erkânıharp desinler. Paran varsa bu ülkenin her yerinde adam muamelesi görürsün. Yoksa çarıksız deyip, yüzüne bakmazlar adamın. Onurlu ya da onursuz olduğuna da. Biz kırk kişiyiz. Birbirimizi biliriz nasıl olsa.

Yıllar sonra, TRT genel müdürlüğünden ayrılıp, milletvekili hâtta devlet bakanı olan sevgili dostum Prof. Tunca Toskay'la geçmiş günlerden söz ederken,"Hocam, siz de ne adamlar yetiştirmişsiniz. Kimisi için Kasa, kimisi için Çekmece diyorlar" demiştim de, en kibar haliyle,"Aman aman Arif Beyciğim, o konuyu açmayın. Duymak bile istemiyorum" demişti.

Neyse biz dönelim konumuza. Sonunda projeyi, yani kitabı yanıma alıp gittim Ankara'ya. TRT'deki arkadaşlarıma projeyi anlattım. Çok beğendiler. Proje, TRT için biçilmiş kaftandı. Enikonu filmin içeriğinde, alkolik bir adamın düştüğü kötü durumlar ve dağılan yuvasıydı anlatılan. Böyle bir konuyu yapmak da TRT için görev sayılırdı.

O dönem, Televizyon Daire Başkanlığı'nda Kerim Aydın Erdem adında biri vardı. Sanki oraya iş yapmamak için getirilmiş adamlara benziyordu. Zaten düşük kare hareket ediyor, düşük kare konu-

şuyordu. Huzuruna çıkıp projeyi anlattım. Sanki sinirlerini aldırmış. Heyecanlanmadı bile. Nerede eski başkan Yılmaz Dağdeviren'in cevval, heyecanlı, iş yapıcı kişiliği. Umutsuzlanmaya başlanuştım.

"Arkadaşlar projenizi çok beğenmişler" diye bir cümle çıktı ağzından bir ara. Sonra da "Hikâyenizi verin çekelim" dedi.

Bunun üzerine, kendi işimin yapımcılık olduğunu altını çizerek hatırlattım.

"Evet biliyorum ama bizim yönetmeliğimiz dışarıya iş yaptırmamızı yasaklar. O yüzden size bunu yaptıramayız" dedi. "Bir gün yönetmelik değişirse bu dediğiniz olur. Ama şimdi böyle bir şansınız yok."

Bütün umutlarım suya düşmüş görünüyordu. Biz de şansımıza küseriz. Olmadı olmadı. Ne yapalım?

Akşamüstü Milka'da kafaları çekerken durumu arkadaşlarıma da açtım.

"Merak etme" dediler. "Yakında TRT'de kan değişikliği var. Genel müdür değişecek. Bu senin konu hep gündemde. Yöneticiler hep kötü üretimden ve tembellikten şikâyet ediyorlar. Eğer doğru dürüst bir adam gelirse, kapıları dışarıya açacaktır."

Herkesin düşüncesi bu doğrultudaydı. Benim gidip gelmelerim çok sıklaşmıştı Ankara'ya. Gelişmeleri yakından izliyordum. Birkaç ay sonra genel müdürlüğe Tunca Toskay, televizyon daire başkanlığına da Mehmet Turan Akköprülüler getirilmişti. İkisini de tanımıyordum. Üstelik onlar için faşist deniliyordu. Bir defasında denk getirip daire başkanıyla tanıştırdılar beni. Sanırım Vanlıydı. İşi pek fazla bilmiyor gibiydi ama dürüst ve bir şeyler yapmak isteyen bir görüntü veriyordu. Benimle tanıştığına memnun olduğunu söyledi. Sanırım o güne kadar pek sinemacı tanımamıştı. Projemi anlattım. Çok ilgilendi. Hatta biraz daha ileri giderek, "Bu tip projeleri yapmak için yönetmeliği değiştirmemiz gerektiğine inanıyoruz. Genel müdür de bu hantal yapının bir an önce değiştirilmesini düşünüyor. Bunun için formüller arıyoruz. İşler yoluna girsin. O zaman daha sık görüşürüz inşallah" dedi.

"İnşallah" dedim.

Umutlanmıştım. Fakat böyle beklemek olmazdı. İşi çabuklaştırmak gerekiyordu. Hukuk bürosundan insanlar bulundu. İş takip edilmeye başlandı. Ve çabuklaştıra çabuklaştıra sanırım sekiz ay içinde yönetmelik değiştirildi. Ve ilk iş olarak, bizim *Bay Alkolü Takdimimdir* projesi gündeme geldi. Akköprülü beni, projeyi görüşmek adına Ankara'ya çağırdı. Bütçeyi kısıtlı tutmamı istiyordu. Herkesin gözü bu işin üzerindeydi. Hiçbir şey eksik olma-

malıydı. Her şeyin en iyisi olacaktı. Hem de ucuz olacaktı. Bu işten para kazanmasak da olurdu. Önemli olan, TRT'ye Yeşilçam'ı ispat etmeliydik. Sanki Yeşilçam'ın buna ihtiyacı varmış gibi. Aslına bakılırsa bu benim için büyük sorumluluktu. Bir iş yapıyordum. Beğenilirse, sektör bu işten para kazanacaktı. Beğenilmezse, o kapı açıldığı gibi kapanacaktı. Senaryo ve bütçeyi tüm bunları düşünerek hazırlamalıydım. Bir ay sonra her şey hazır olarak çıktım Akköprülü'nün huzuruna. Sabah saat dokuzda, odasında baş başa konuşuyoruz. Gide gele dost olmuşuz.

"İstanbul nasıl? Hâlâ bizimle uğraşıyorlar mı?" diye bir soru attı ortaya.

"İstanbul'u bilmem ama bütün basın sizleri yazıyor."

"Ne yazıyorlarmış?"

"Faşist Turan Akköprülü TRT'deki solcuları temizliyor diye yazıyorlar."

"Yahu arkadaş" dedi. "Bu ne kadar komik bir bakış açısı. Ben faşist olsam ne işim olur seninle. Niye sana iş vereyim kardeşim o zaman? Senin adın 'Komünist Arif' değil mi arkadaş?"

"Evet" dedim.

"Eee, nerden çıkıyor peki Akköprülü'nün solcu temizlemesi. Böyle çelişki mi olur?"

İyice sinirlenmişti. Tam o sırada, çayından bir yudum alırken getirdi Akköprülü'nün sekreteri bizim dosyayı. Her şey hazırlanmıştı. Bütün ısrarıma rağmen kâr payımı yüzde 5 olarak belirlemişlerdi. Gerçi bu iş için kazanmasak da olurdu ya. Ama zaman o zaman değildi. İş yapmalıydım. Akmasa da damlar diye düşünüyordum. En azından moral olarak kazançlı olacaktım.

Banka banka teminat mektubu arıyorum

Dosyadan sözleşmeler çıktı. Tek tek, bütün sayfaları okudum. İmzaladım. Kaşemi bastım. Üç bölümün tamamı otuz üç milyon liraydı. Her bölüm on bir milyona çıkacaktı. İlk bölümü çekmek için on bir milyonluk bir avans alacaktım. Alacaktım almasına da, nasıl olacaktı o iş? Bu iş için önce on bir milyonluk banka teminat mektubu bulmak gerekiyordu. Bu da o kadar zor olmasa diye düşünüyordum. Ama tüm hayatımda, beni bu kadar yanıltan başka bir olay olmamıştır. Allah kimsenin başına vermesin. Belki bugün öyle değildir. Bilemem. Ben, o günkü on bir milyonluk teminat mektubu olayını anlatsam aklınız durur derim. Sinemacıysanız, sırf bu iş için bir film yapmaya karar bile verebilirsiniz. Şimdiki dizilere en

azından bir bölüm ekleyebilirsiniz. Tam trajikomik bir bölüm olur.

Efendim, TRT'deki işler hemen o gün bitmedi tabiî. İki gün daha sürdü imzalar yüzünden. Sonrada hemen İstanbul'a döndüm. Nasıl edip şu teminat mektubunu bulmalı ve Ankara'dan avansımı almalıydım? Bu iş için önce eşe dosta sordum nasıl hallolur bu iş diye. Kimseden bir ışık alamadım. Tanıdık bankacı dostlarıma da sordum. "Teminat mektubu için teminat gerekir" dediler.

"Nasıl yani?" demeye kalmadı,

"Bak Arifçiğim" dedi bin yılın duayeni, Akbank Genel Müdürü Hamit Abim. Hamit Beliğ. "On bir milyonluk teminat mektubu için en azından on beş-yirmi milyonluk bir gayrimenkul, ya da o kadarlık nakit garantisinin olması gerekir. Yoksa, bulma umudun yok."

"Ne diyorsun Hamit Abi?" dedim. "Şu anda Akatlar Spor Yazarları'ndaki yepyeni dairemi bugün satsam kimse iki buçuk milyon vermez. Daha geçen sene Zülfü'ye aldık bizim dairelerden bir tane. Kaç para biliyor musun?"

"Kaç paraymış?"

"İki milyon" dedim. Yani onun gibi beş- altı dairemin olması gerekiyor. Doğru mu anlamışım?" dedim.

"Doğru anlamışsın."

"Yani sizden de umut yok, öyle mi?"

"Para benim değil ki, bankanın. Onun da kullanım şartları belli. Yerine getirirsen, gel yarın bankayı veririm sana" dedi gülerek.

O gün bana bunu söyleyen Hamit Beliğ'in bu tavrına on yıl sonra bir kere daha şahit olacaktım.

Bir gün, Çiçek Bar'ın erken saatleri. Hamit Abi yalnız başına geldi. Hemen yanına gidip oturdum. Hamit Abi'yi, Kulis'e başladığım ilk günden beri tanırım. Tiyatro hastası bir bankacıdır. Bu biraz da aileden geliyor. Çünkü babası da tiyatrocu. Hamit Abi de onların arasında yetişmiş tabiî. Bu yüzden Akbank Çocuk Tiyatrosu'nu kurmuş. Yıllarca hizmet verdi bu ülkeye. Bir dolu tiyatrocu arkadaşım oradan emekli oldu. Kendisi ayrıca, Fransa'daki Avignon Tiyatro Festivalini hiç kaçırmadı. Bir günlüğüne bile olsa, oyun seyretmek için yurtdışına gider.

O gün de, ordan burdan sohbet ederken, Ayşegül Nadir'le randevusu olduğunu söyledi. Bankanın müşterisiymiş. Ayşegül Nadir'in en popüler olduğu günler. Londra'da da, İstanbul'da da yaşadığı zamanlar. Biraz sonra Ayşegül Hanım da geldi. Elinde paketler havalı, güzel bir kadın. Ayağa kalkıp yer gösterdim.

"Otur, otur. Gitme" dedi Hamit Abi.

Birden Ayşegül, Hamit Abi'ye kırılmış gibi konuşmaya başladı.

Sonra bana dönerek anlatmasını sürdürdü. Kapalıçarşı'da alışveriş yapıyormuş. Parası bitmiş. Hamit Abi de çalıştığı bankanın müdürü ya. Hemen telefon etmiş.

"Bana elli milyon göndersene Hamit Bey" demiş.

Hamit Abi de;

"Benim o kadar param yok ki Ayşegül Hanım. Nereden bulayım size elli milyonu?" demiş.

Bunun üzerine;

"Sen banka müdürü değil misin?" demiş.

Hamit Abi de ne desin.

"Yahu, Ayşegül Hanım. Ben bu bankanın müdürüyüm müdürü olmasına ama sahibi değilim ki."

Ayşegül Hanım alışık olmadığı bu duruma çok kızmış. O kızgınlığını anlatıyordu bana. Kadıncağız nerden bilsindi Hamit Abi'nin arkadaşı için bile olsa bankayı kendi adına kullanmayacağını.

Ben kıs kıs gülerken, "Niye gülüyorsunuz Arif Bey?" demişti de, ben de şu benim filmle ilgili teminat mektubunu anlatmıştım. O zaman Hamit Abi'nin ne kadar dürüst bir bankacı olduğunu fark etmişti.

En çok güvendiğim Hamit Abi'den de bu işin olmayacağını gördüğüm zaman iyice paniğe kapılmıştım. O zaman, bu kadar mülkü ya da ticari itibarı olan bir arkadaşımın kefil olması gerekiyordu. Bu kadar paraya kim kefil olurdu? İlk aklıma gelen Teoman Köprülüler'di. Teoman Bey eski bakanlardandı. Daha önce sizlere ondan çok söz etmiştim. Şimdi yine çözüm bulursa o bulabilirdi. Tekrar onunla görüşmek üzere Ankara'ya gittim. TRT işinden haberi vardı. O da benimle birlikte çözüm aramaya başladı. Ben Teoman Abi'nin ofisine kapağı atmıştım. Onun iş yaptığı dostlarından bir olanak bulursak bulacaktık. Yoksa bu işten vazgeçmek durumundaydık. Günler, haftalar geçip gidiyordu.

Teoman Abi'nin ofisine gelip giden, genç Ağrılı bir işadamı vardı. Adı Vedat Nazik. Vedat'la da iyi arkadaş olmuştuk. Vedat'ın ilginç bir kişiliği vardı. Bazen öyle şeyler anlatırdı ki, inanılmaz gelirdi size. Ama sonra, bakardınız ki anlattıklarının hepsi doğru. Örneğin; Vedat Amerika'ya gitmiş, New York'ta, çok meşhur bir lokantada biriyle bir yemek yemiş. Bir şişe de şarap içilmiş yemekte. O yemek nasılmış? O şarap masaya nasıl getirilmiş? Nasıl açılmış? Nasıl havalandırılmış? Nasıl bardağa konulmuş? Nasıl içilmiş? Ve de şarabın çıplak fiyatı on bin dolarmış. Ödenen hesap da zaten on üç bin beş yüz dolarmış. Nasıl, size de inandırıcı gelmiyor, değil mi? Bana olduğu gibi, Teoman Abi'ye de. Hatta onun or-

tağı Üstün Güven'e de, Kaya Toperi'ye de. Ama "Tamam, tamam" diyoruz Babuş'a. Vedat'ın öbür adı da Babuş. Çünkü söze başlarken "Babuş" diye başlıyor ve "Abime söyleyeyim" diye devam ediyor. Biz de Vedat ismini unutup Babuş diye konuşuyoruz onunla.

Ertesi gün elinde, adını unuttuğum New York'taki bir lokantanın çok şık basılmış iki mönü kitabıyla geldi. Birinde yemek çeşitleri ve fiyatları, diğerinde de dünyanın her yerinden şaraplar fiyatlarıyla boy gösteriyor. Restoranın adını anımsamıyorum ama şarap mönüsü kitabının içinde o gün içilen şarabın yanı işaretlenmiş. Yenen yemeğin de faturasını belge olarak getirmiş. Gerçekten on üç bin beş yüz dolar. Ve Vedat Nazik adına kesilmiş fatura.

Geçenlerde Etiler'deki Yüz Evler Kebabçısı yeni açılmıştı. Biliyorsunuzdur sanırım. Yüz Evler Kebabçısı, Adana'nın önde gelen kebabçılarından biridir. Kardeşim Apo ile Nebil Özgentürk orada beni bekliyorlardı. Gittim. Kebablar geldi. Şaraplar zaten açılmış. Daha ilk kadehi kaldırdığımda, karşı masadan eski bir dostun el salladığını gördüm. Eski Futbol Federasyonu başkan yardımcısı Ata Aksu'ydu bu. Vedat'ın da eski dostu. Sarıldık birbirimize. Ayaküstü Vedat'ı anıp yine bu şarap işini konuştuk. Tabiî kahkahalarla. Vedat'ın adı geçer de insan gülmez mi? Değil mi Babuş?

Vedat, her zaman güler yüzlü, konuşurken yüzü kızaran, Doğu şiveli, her zaman dost, her zaman bonkördü. Sanata yatkın, resme oldukça meraklı, candan bir Ağrılı kardeşimizdi. Eğlenmeyi severdi. Çapkınlığı da. Aslında utangaçtır. Alkolle arası iyi sayılmaz. Gittiği yerde hep marka viski ister. O bir dubleyi bitirinceye kadar siz bir şişeyi bitirirsiniz. Ama sizden fazla eğlenir. Eğlendirir dostlarını. Girişken bir iş adamıdır. Ne iş olsa girer. Ama her şeyi araştırır. Bilmediğini öğrenir. Tıpkı yine Ağrılı çocukluk arkadaşı, sonradan çok zengin olan Atilla Türkmen gibi. Çok maceralar yaşadım Vedat'la. Yeri geldiğinde onları da anlatacağım. Ama şimdi asıl konumuz olan teminat mektubu hikâyesini bitirmeliyim.

Ankara'da olduğum umutsuz günlerimden bir gün Vedat bana:

"Babuş, bu böyle olmayacak. Sen şimdi İstanbul'a git. Çiçek Film'in bütün defterlerini, kuruluş gazetesini, bilanço ve kâr-zarar hesap durumunu ve imza sirkülerlerini al gel. Gerisine karışma. Ben senin teminat mektubu işini çözeceğim" dedi.

Aklına ne gelmişti bilmiyorum. Bir şeytanlıklar düşünüyordu. Durumu Üstün'e anlattım.

"Vedat bu. Ne yapacağı belli olmaz. Sen yine de temkinli ol. Fazla da umutlu olma. Bakarsın olur. Olmazsa da üzülme. Ama Vedat'ın dediklerini yap. Bakalım ne olacak?" dedi.

Hemen o gün, İstanbul'a gidip bütün istenen belgeleri toplayıp, ertesi gün Ankara'ya döndüm. Çantamda Babuş'un istediği tüm evrakla Mediha Eldem Sokak'taki, kapısında kocaman "Nazik Holding" tabelası olan binadan içeri girdiğimde Vedat yeni gelmişti ofisine. Onun odasına öyle herkes giremez. Kapıda birkaç kişiden geçmek gerekir. Çünkü Vedat'ın o büyük odasında; her zaman bakanlar, milletvekilleri, subaylar, emniyet müdürleri ya da büyük işadamlarından birine rastlamak mümkündür. Saat uygun olsun olmasın, hemen "Aç mısın?" diye sorar. O gün de öyle yaptı.

"Babuş, sana bir yemek söyleyeyim."

"Yok, sağ ol" dedim. "Tokum."

Çantayı açıp, bütün istediklerini masanın üzerine dosya halinde koydum. Ayrıca defterleri de.

Hepsine tek tek baktı. İnceledi. Bilançoları da.

"Bunlar tamam Babuş" dedi. "Şimdi bizim müdürü bir çağıralım."

Telefonda müdürle konuştu. Müdür de arkadaşımızdı. Birlikte çok yemek yemiştik. Necdet'ti adı. Vedat'ın bütün muhasebe, hesap kitap işlerini o yapardı. İçeri girdiğinde selamlaştık.

"Hoş gelmişsin abi" dedi.

Babuş, gerekli talimatları verdi Necdet'e.

"Hemen bir 'Çiçek Film Ankara Şubesi' tabelası yazdırın. Bizim Meşrutiyet'teki öbür yazıhanenin kapısına asın. Bir de dilekçe verin *Ticaret Sicil Gazetesi*'ne. Çiçek Film'in Ankara Şubesi'nin açılışıyla ilgili."

Tüm işlemler o gün yapıldı, bitti. Ve ertesi gün için benim şubeyi kontrole gelecek bankayla temasa geçildi. Bankadan gelecekler, kontrol edecekler. Bilançolar incelenecek. İş onaylanırsa bizim teminat mektubu işi çözümlenmiş olacaktı. Çok heyecanlıyım. Aslında her şey tamammış gibi görünüyor. Üstün:

"Teenniyle yaklaş işe. Sakin ol" diyor.

Vedatçığım da diyor ki:

"Babuş, merak etme."

Ben her iki durumu da yaşıyorum. Akşam Çankaya'da güzel bir restoranda içki içip efkâr dağıtıyoruz. Hep beraber çekiyoruz kafayı. Vedat'ın genel müdürü, can dostu Naci Çağlar da masada. O, az konuşuyor öz konuşuyor. İnşaat mühendisliği asıl mesleği. Her işten o sorumlu. İnşaatların başında hep o var. O olmasa Vedat olmaz sanki.

Ertesi sabah müdür Necdet'le buluşup, benim olmayan yazıhaneme gidiyorum. Meşrutiyet Caddesi'nde bir binanın altıncı katı. Kocaman bir ofis. Asansörden iner inmez tam karşımda benim ofi-

sin tabelası asılı. Güzel de boyanışlar. Getirip asmışlar. Necdet yol gösteriyor sağ olsun. Kapıyı çalar çalmaz bir kadın açıyor. Bizi güya benim olan büyük odaya alıyor. Büyük masa, patron masası.

"Buyur abi, otur" diyor Necdet.

Masanın üstünde santrallı telefon var.

"Bu nasıl kullanılacak?" diyorum. Teknoloji özürlüyüm çünkü.

"Bir numaraya bas. Santral çıkar. Ne istiyorsan o halleder. Gerisi bizim işimiz."

Kapıyı açan kadın hemen çayları getiriyor. Masaya kuruluyorum. Daha çok erken.

"Adamlar on bir buçukta gelecekler" diyor Necdet. "Çayını iç de içeriyi gezdireyim sana."

Ohooo! İçeride bir dolu oda. İnsanlar harıl harıl çalışıyorlar. Arı kovanı gibi. Herkese selâm veriyorum. Ne de olsa benim çalışanlarım! Hemen odamıza dönüyoruz. Necdet kaşarla simit aldırmış. Bir güzel kahvaltı yapıyoruz. Tam o sırada çalıyor dış kapının zili. Heyecandan ölecek gibiyim. Saate bakıyorum.

"Ama daha erken" diyorum kendi kendime. "Bankacıların gelmesine daha bir saat var."

Kapının zili çalıyor. Dış kapının açıldığını duyuyorum. Kapı aralığından gelen, "Arif Bey burada mı?" diyen sesi tanımaya çalışıyorum. Evet, evet ben bu sesin sahibini biliyorum.

Adam konuşmasını sürdürüyor.

"Allah Allah" diyor gelen adam. "Ne zaman açmış Ankara şubesini? Üstelik bize haber vermeden. Vay alçak vay."

Masadan kalkıp kapıya doğru yürüyorum. Necdet de oda kapısını açıyor. Evet, gelen Suat Baydur. Kalın mercekli gözlükleri ve kısa boyuyla. Sarılıp öpüşüyoruz. Bana söyleyecek sitemleri var.

"Şimdi sana kızdım işte."

"Özür dilerim Suat Abi" diyorum.

"Bunun özürü mözürü olmaz. İstanbul'dan Ankara'ya geleceksin. Burada şube açacaksın. Ve bizim haberimiz olmayacak. Bizi niye çağırmadın açılışa?"

Tam o sırada çaylar geliyor. Ama ben bir an önce çayını içsinde gitsin Suat Abi diye geçiriyorum içimden. Kem küm edip duruyorum. Sonunda Suat Abi'nin sıkıştırmasına dayanamayıp çıkarıyorum baklayı ağzımdan. Üstelik Suat Abi de bir bankanın yönetim kurulu üyesi. Halden anlar diye anlatıyorum durumu. Yaptığımız iş çok masum bir oyun.

Suat Abi de yanlışlıkla bu katta indiğini söylüyor. Aslında yedinci kat diye basmış asansörün düğmesine. İnmiş. Bir de bakmış ki

Çiçek Film tabelası. "Hadi şuna bir merhaba diyeyim" diye gelmiş. Durumu anladığından, çaydan sonra kalkıp gitti. Fazla kalmadı.

Suat Abi sonra İstanbul'a yerleşti. Emekli olmuştu. Topağacı'nda bir kata taşınmıştı. Oyun yazarı olan Mehmet Baydur'un babasıydı. Asıl işi bankacılıktı. Mülkiyeliydi. Ben onu Teoman Abi aracılığıyla tanımıştım. Oğlu Mehmet o sıralar Amerika'daydı. Çiçek Bar'ı açtıktan sonra da, Suat Abi akşam yemeklerine bize gelirdi. Sohbet ederdik. İyi bir resim koleksiyoneriydi. Resim konuşurduk genellikle. Bir de Mehmet'i. Mehmet'le çok övünürdü. Mehmet de iyi bir oyun yazarıydı. Güzel insandı. Birgün, intihar ettiği haberini okudum Suat Abi'nin gazetelerde. Bir süre sonra da genç Mehmet'i verdik toprağa. Her ikisinin de bol olsun toprağı.

Suat Abi'nin ofisten çıkışından sonra geldi banka müfettişleri. Çaylar içilirken soruldu sorular. Soruların yanıtlarını Necdet veriyordu, müdürüm olduğu için. Ben de onaylamış görünüyordum söylediklerini. Her şey bitti. Teşekkür edip gitti bankacılar. Ertesi gün, akşama kadar dokuz doğurdum. Ya olmazsa diye. Sonunda düşündüğümüz başımıza geldi. Adamlar olumlu vermemişler raporu. Biz de teminat mektubunu alamadık.

"Boş ver" dedi Vedat. "Başka bir formül buluruz. Ne demiş Baba Demirel, 'Demokrasilerde çareler tükenmez'."

"İyi" dedim. O umutluydu. Ama bende umuttan eser yoktu. İstanbul'da ekipler harıl harıl çalışıyordu. Filmi hemşerim Yaşar Seriner çekecekti. Yaşar, kardeşim Apo'nun çocukluk arkadaşıydı, Osmaniye'den. Daha önce benim çocukluğumla ilgili bir öykümü Apo'ya film olarak çekmişti. Adı *Çocuklar Çiçektir*'di. Yedi yaşımda başımdan geçen bir kuduz hikâyesini anlatıyordu film. Tarık Akan ile Necla Nazır başrollerde oynamışlardı. Yaşar yetenekli bir rejisördü. Reklam filmleri çekiyordu. Bunu da çekerdi.

Bizim *Bay Alkolü Takdimimdir*'de Halit Çapın'ı Engin Cezzar oynayacaktı. Kitaptaki, Türkiye güzeli olan ayrıldığı eşi İnci Asena'yı da Aydan Şener. Bu Aydan'ın sinemadaki ilk filmi olacaktı. Diğer rollerdeyse Özcan Özgür, Bülent Kayabaş, Ajlan Aktuğ, Erdinç Akbaş, Ertuğrul Bilda, Ümit Yesin, Burhan Aydan, Nur Sürer, Süleyman Turan oynuyordu. Sanırım Nur Sürer'in de sinemayla ilk tanışma filmiydi bu. Yeşilçam'ın en iyi set ekibi olan Sonay Kanat'ın ekibi işi götürecekti. Onun ekibi için çözümsüz iş yoktu. Rejisör ne isterse istesin o bulunur, yapılırdı. Olmayan en kısa zamanda yaratılırdı. Dağ başına şaryo kurar, karada denizaltı yüzdürürlerdi. Yeşilçam'ın isimsiz kahramanlarıdır onlar. Yeri gel-

mişken, Yeşilçam'ı yaratan emekçi tüm ekiplere buradan teşekkür etmek gerekir diye düşünüyorum.

Vedat bana sürekli moral aşılıyordu.

"Bok mu var İstanbul'da? Nasıl olsa bu sorunu İstanbul'da çözemeyeceğini anladın. Bu işi bizden başka kimse çözemez. Kal burada Babuş. Paraya ihtiyacın var mı?"

"Yok" dedim.

Nasıl olsa benim için, Sunar'da, Vedat'ın konukevinde ya da Teoman Abi'nin yazıhanesinin arkasında dinlenme odası gibi hazırlanmış bir büyük oda vardı. Tuvaleti ve banyosu içinde. Onlardan dilediğimde kalıyordum. Bu gelişlerimde bazen Şaziment de yanımda olurdu. Onunla yaşadığımız öyküleri özel bir kitap olarak düşündüğümden, o vefakâr sevgilim, aşkım, can dostum o Çerkez güzelinden burada fazla söz etmek istemiyorum. İçinde Vedat'ın da, Teoman Abi'nin de, Azmi'nin de olduğu unutulmaz öyküler. Şazi'yi burada bir kere daha anımsamakta bir sakınca görmüyorum. Bu Şaziment adı onun takma adıdır. Şazi ya da Şaziment. Söz veriyorum; onu yaşanmış, gerçek bir öykü olarak en kısa zamanda yazacağım. Çok seveceksiniz o vefakâr, özverili kadını. Böyle insanlar da mı varmış diye şaşırıp kalacağınız bir kadın o. Yeryüzüne az gelenlerden. Ana tanrıça "Kibele"dir o. Bütün umutsuzluğum içinde her zaman umut olmuştur bana. Hakkını ödeyemediğim aşkım. Hâlâ arada bir arar, sorar nasılsın diye. "Son anda sana ben bakacağım" der.

Ankara'dayım. Her an Vedat'tan bir ışık bekliyorum. Her akşam Mülkiyeliler'de; sevgili Mülkiyeliler Birliği başkanı, dostum Profesör Cevat Giray hocam ve yardımcısı, bankacı Ender Yörükoğlu, Üstün Güven, İsmet Solak, Sunar, Ayşe ve Hande Mumcu gibi bir dolu arkadaşımla günümü gün etmeye çalışıyorum. Kafaları çekip türküler söylüyoruz. Şiirler okuyoruz. Tabiî ki politika konuşuyoruz. Ankara'da olunur da politika konuşulmaz mı? Yoksa Ankara'da olduğun anlaşılmaz.

Bu ekipten Hande kardeşimiz, Mülkiye'yi bitirdikten sonra Dışişleri'ne girdi. Bir süre sonra Hasan Celal Güzel'le çıkan dedikodu yaraladı onu. Sonunda bakanlıktan ayrıldı. Hem Bakan Hasan Celal'i, hem de bakanlığı mahkemeye verdi. Yıllarca mahkemesi sürdü. Sonunda bütün davalarını kazandı. Alnı ak çıktı meydana. Kötüler kötülükleriyle kaldı. Bu kez Show TV'de çalışmak için geldi İstanbul'a. Ev bulduk Cihangir'de. Bazen annesini de alır gelirdi Çiçek Bar'a. Sohbet ederdik. Ağabeyiydim onun. Daha sonra Ankara bürosuna tayini çıktı. Çalışma arkadaşlarından biriyle

olan dostlukları, onu evliliğin kapısına kadar getirmişti. Karadeniz'de bir habere giderken, yolda geçirdikleri kaza sonucu ikisi de vefat etti. Çok güzel bir kızdı Hande. Değerli Profesör Ahmet Mumcu'nun kızıydı. Genç yaştaki ölümü, tanıdık tanımadık herkesi yasa boğdu.

Sonuçta, onuru için savaşmış, dürüst bir insan olarak genç yaşta aramızdan ayrıldı. Nişanlısıyla yan yana gömüldüler. Her gece yıldızlar yağsın üzerlerine diyorum.

Ve bir akşam, Vedat beni bir dostuyla birlikte akşam yemeğine davet etti.

"Boş ver" dedim. "Sen keyfine bak. Ben seni rahatsız etmek istemem."

"Abime söyleyeyim Babuş" dedi. "Bu yemeği senin için düzenliyorum. Çok önemli bir işadamı. Müteahhit. Sen ayrıca seversin onu. Çünkü abim, üstüne üstlük bir de Alevi dedesi. Bak, gör de adam tanı la. Hani siz dirsiz. 'Adam gibi adam'. Ha, işte o. Abim olur kendisi."

Hiç itiraz edecek halimiz yoktu. Tabiî ki gidecektik. O sıralar Gaziosmanpaşa'da Yeşil Vadi adında bir restoran vardı. Eskiler Papazın Bağı diye bilirler. Aleviler işletiyordu. Birkaç defa Teoman Abilerle gitmiştik. Geceyarısı sazcılar gelmişti. Güzel türküler dinlemiş, türküler söylemiştik.

"Oraya gideceğiz herhalde" diye düşündüm ama Vedat pek öyle yerlere yüz vermezdi. O, bürokrasinin gittiği RV, Şömine, Washington gibi zamanın popüler, hava basılan yerlerini severdi. Ya da Büyük Ankara Oteli'nin roof'unu.

Vedat mutluydu. Bana bir şey söylediği yoktu işle ilgili, ama seziyordum ki bugün benim işe mutlaka bir çözüm bulacaktı. Umut umuttur işte.

"Babuş, önce Şömine'de bir yemek yiyelim. Güzel güzel sohbet edelim. Sen adamı bir tanı. Bıyy. Oldi?"

"Oldu" dedim.

"Sonra istersen sizin o Alevi dergâhına gideriz. Abem de sever oraları. Ne dersin Babuş?"

"Biz ki bu eve gelin geldik, ne derseniz onu yaparız."

Akşam yemeği. Şömine'de çok şık hazırlanmış bir masada üç kişi oturuyoruz. Babuş, ben ve Dede. Dede dediğime bakmayın. O Alevi geleneğine göre öyle. Yoksa "Dede" benden genç.

Vedat tanıştırıyor bizi. Dede'nin ismini unutmuş olmaktan dolayı hep üzüntü duymuş, kendimden utanmışımdır.

Dingin, güngörmüş bir adamın rahatlığındaydı Dede. Öyle afralı tafralı bir işadamı yoktu karşımızda. Evliya gibi, hızır gibi bir insandı. Elinde otuz üçlük kehribar bir tespih vardı. İki eliyle birden çekiyordu onu. Sakindi. Vedat'ın benimle ilgili anlattıklarını dinliyor, hiç konuşmuyordu. Yalnız gülümseyen bir yüzle arada bir bana bakıyordu. Karşılıklı gülümsüyorduk.

Dede rakı içtiğinden, Vedat da rakı içeceğini söyledi. Vedat benim viski içtiğimi bildiği için:

"Bu İstanbullular böyle" dedi Dede'ye. "İçkinin de hasosunu içerler."

"Kıçlarında don yok, tahtırevanla giderler..." muhabbeti adına söylememişti bu cümleyi. Tam tersi. Biz Anadoluluyuz. Her şeyin iyisini Bizanslılar yer, içer. Yani "Anadolu çalışır, İstanbul yer" niyeti vardı cümlede. Biraz ezilmişlik İstanbul'a karşı. Taşralı olma durumu.

Çok yıllar önceden, TRT'nin yeni kurulmuş olduğu yıllardan, bir anekdot anımsadım. Arkadaşım Yıleri Atamer, TRT'de eğlenceden sorumlu müdür o zamanlar. İstanbul'da çekime gelmişler. Yanında Cengiz Baysal, Ekrem Çatay, Adil Daldal falan var anımsadığım kadarıyla. Bir iki kişi daha. Çiçek Pasajı'na götürdüm onları. Yıleri benim eski patronum, arkadaşım, Tektaş Ağaoğlu'nun Ankara'dan çocukluk arkadaşı. Alp'le birlikte. Ankara'ya gittiğimde de buluşuruz. O gün Pasaj'da oturmuşuz. Bayram'ın yerindeyiz. Pasaj'ın üstü daha kapanmamış o zamanlar. Açık. Biz içerdeyiz. Dışarda müthiş bir yağmur. Cam kenarında oturuyoruz. Bakıyorum Pasaj'ın kapısından İsmet Ay girdi. Yürüyerek geliyor.

"Arkadaşlar" dedim Ankaralı dostlarıma. "İsmet Ay'la tanışmak ister misiniz?"

"İsteriz" dediler.

Bunun üzerine, elinde şemsiyeyle geçmekte olan İsmet Abi'ye bize bakması için camı vurdum. Dönüp baktığında:

"Abi, Allah aşkına gel. Beş dakika bizimle ol" dedim.

Güzel adam İsmet Ay, şemsiyesini kapatarak girdi içeri. Ayakta karşıladım onu. Öpüştük. Ve sonra:

"Bak İsmet Abi, seni arkadaşlarımla tanıştırayım. Bu güzel delikanlılar seninle tanışmak istiyorlar."

Böyle söyleyerek onu onore etmek istiyordum. Ama İsmet Ay'dı onun adı. Nerde olsa farklı kişiliğini belli edecekti.

"Nerden geldi bunlar?" diye yüzünü buruşturarak bakıyordu arkadaşlarıma. Ben de kasılarak:

"Onlar Ankara'dan geldiler.TRT'denler" dedim.

Şöyle bir çemkirerek:

"Ayol, desene taşralı tiviciler."

Çocuklar kahkahayı patlattılar. İsmet Abi de yaptığı espriden memnun çekti, gitti. Yani diyeceğim Ankaralının her zaman böyle bir ikincil yanı vardı sanki İstanbulluların yanında. Daha önce çeşitli ülkelerde büyükelçiliklerde bulunan, daha sonra ise Cumhurbaşkanı Özal'ın hem danışmanlığını hem de basın sözcülüğünü yapmış olan dostum, arkadaşım, espri küpü Kaya Toperi bile, her telefon konuşmamızda ya da her karşılaşmamızda bana takılır:

"Yahu Arifçiğim, yakın komşunuz olarak hep merak ederim. Komşu Bizans'ta eğlence hayatı nasıl gidiyor? Durumu iyi mi?" diye sorar. Ben de:

"İyi Kaya Abi, iyi. Şimdilik sakin. Rahat. Politikadan uzak, sağlıklı yaşıyor" dediğimde de:

"Aman, aman iyi olsun. Yoksa, Bizans hapşırırsa biz zatürree oluruz" derdi.

Vedat benim yaptığım filmlerden bahsediyor Dede'ye. Dede tamamını görmüş. En çok sevdiği de *Selvi Boylum Al Yazmalım* ile *Kapıcılar Kralı*. Bana ilgi ve sevgiyle bakıyor. Söz dönüp dolaşıp, Yunus'a, Karacaoğlan'a, Dadaloğlu'na, Pir Sultan'a geliyor.

Bize de Banaz'dan Pir Sultan derler,
Bizi de kem kişi bellemesinler.
Paşa adamına tembih eylesin,
Elim çözüp, kolum bağlamasınlar.
Hüseyin Gazi Sultan binsin atına,
Dayanılmaz sohbetine tadına.
Benden selâm söylen hane halkına,
Çıkıp ele karşı ağlamasınlar.

Diyorum. Dede'nin gözleri doluyor. Çünkü bu dörtlükler Pir Sultan'ın idam edilmeye giderken söyledikleri. Ardından Kul Halil'den bir dörtlük okuyorum:

Kul Halil'im derde nekes gülmesin,
İyiler gidip de kemler kalmasın,
Herkes bildiğinden de geri durmasın,
Gayrı duz ekmek dirde bağlar yolumuz.

Veysel, Ali İzzet, Nesimi, Meluli, Hatayi... Kaptırmış gidiyoruz. Dede'yle aynı dili konuşuyoruz çünkü. Vedat sohbetin dışında kalmış gibi. Bir ara Vedat araya girip, benim TRT'ye yapacağım

projeden bahsediyor. Lafı döndürüp dolaştırıp, bir türlü teminat mektubu sorununu çözemediğimizden söz ediyor.

"Kaç paralık teminat mektubuymuş bu?" diye soruyor Dede.

Babuş sözü "On bir milyon" diye noktalıyor.

"Kolay" diyor Dede. "Merak etmeyin. Hallederiz."

Ben uçuyorum şimdi. Kim tutar beni. Gecenin geç saati olmuş. Şömine kapanıyor.

"Haydi beyler" diyor Dede. "Yeşil Vadi'ye bir gidelim. Bakalım dostlardan kimseler var mı?"

Vedat hesabı ödüyor hemen. Peş peşe arabalarla Yeşil Vadi'ye gidiyoruz. Arabada Dede'nin söylediğine kafa patlatıyorum. "On bir milyon mu? Kolay. Merak etmeyin" dedi diyorum.

"Yanlış mı duydum Vedat" diyorum tekrar tekrar.

"Doğru duydun. Doğru duydun. Bu işi olmuş bil. Keyfine bak. Dede seni sevdi. Hadi Babuş, in arabadan. Geldik."

Yeşil Vadi'ye gelmişiz. Dede'nin arabası önümüzde park ediyor. Biz de gelip yanına park ediyoruz. Hep birlikte giriyoruz içeri. Üç masa dolu. Bir masada insanlar saz çalıp türkü söylüyorlar. Diğerleri saygılı, onları dinliyorlar.

Daha kapıdan girişte tanıdılar Dede'yi. İşletmeciler saygıyla karşılıyorlar. Bizi bir masaya oturturlarken, saz yavaşlıyor. Herkes sağ elini yüreğinin üzerine koyup başları hafif eğik, selamlıyor bizi. Dede oturmaları için sessizce işaret veriyor onlara. Teşekkür ediyor. Rahatsız olmamalarını söylüyor. İşletmeciler yol erkân biliyor. Bu saatte aç olup olmadığımızı soruyorlar. Tokuz diyoruz. Ardından rakılar, viskiler geliyor meyvelerle.

Nedense bu Dede'ye çok güveniyorum. İşim oldu diye bakıyorum. Saz çalan dost masamıza geliyor. Yanık sesi ile giriyor türküye.

Hızır Paşa bizi berdar etmeden,
Açılın kapılar şaha gidelim.
Siyaset günleri gelip çatmadan,
Açılın zindanlar Dosta gidelim.

Çıkarım bakarım kale başına,
Mümin müslümanlar gider işine,
Bir ben mi düşmüşüm can telaşına?
Açılın kapılar şaha gidelim.

Abdal Pir Sultan'ım ey Hızır Paşa,

Bizi hasret koydun kavim kardaşa.
Yazılanlar gelir sağ olan başa,
Açılın kapılar şaha gidelim,
Açılın zindanlar Dost'a gidelim.

Gecenin dörtlerine kadar sürdü sohbet. Saz da vardı, söz de. Pir aşkına, dost aşkına içtik. Arabalara binerken son konuşmasını yaptı Dede. Beklediğim an gelmişti. Cebinden bir kartvizit çıkarıp bana uzattı.

"Sabah git Ulus'taki Şekerbank'a. Bankanın müdürü dostumuz olur. İyi insandır. Teminat mektubunu al, işini gör. Vedat nasıl kardeşimse, bil ki sen de öylesin. Vedat'ın dostu benim de dostumdur. Haydi şimdi gidin, rahat rahat uyuyun. Seni çok sevdim. Tekrar görüşelim."

Tekrar görüşemedik tabiî Dede'yle. Bir türlü denk getiremedi Vedat.

Hani filmlerin dublajı için İsveç'e giderken yolda arabamız bozulmuştu da iki Yugoslav "hızır" yetişmişti imdadıma ya. Bu da daha sonra imdadıma yetişen "Hızır"ımdı. Alevi Dedesi donunda geldi bu kez. Yoksa, benim gerçek "Hızır"ım Vedat Nazik'ti de ben mi bilmiyordum? Böylece ayrıldık Dede'den.

"Bir işkembe çorbasına ne dersin Babuş?" dedi. "Kendimize getirir bizi."

"Sabah işimiz var. Ağzımız kokmasın" dedim.

"Bıy" dedi Vedat. "Yahu senin karanfilden haberin yok. Bir de İstanbullu olacaksın. Pıhh!"

Bindik Vedat'ın hiç kimsede olmayan kırmızı Mercedes'ine. Havamızdan da geçilmiyor hani. Doğru Rumeli İşkembecisi'ne. Vedat'da en az benim kadar mutluydu şimdi.

"Senin iş tamam Babuş. Ben sana demedim mi bu işi yalnız ben çözerim diye. Bak gördün? Benim adım Vedat Nazik. Anladın?"

Gülerek sevgiyle bakıyorum Vedat'a. O da her zamanki haliyle:

"Ya, ne ya" dedi.

"Dur hele. Acele etme. Sabah olsun" dedim.

"Sen konuş dur. Anladın Vedat Nazik kimdir? Onun çözemeyeceği iş yoktur. Ha bunu bilesin."

"Tamam, tamam" dedim gülerek. "Artık biliyorum."

Elimde çantam, Şekerbank'ın Ulus şubesinden içeri girerken saat onu gösteriyordu.

Şube, Ulus Meydanı'nı geçer geçmez havaalanı yolu üzerinde. Maliye binasından sonra diye anımsıyorum. Caddeye bakan, storları yarı açık büyük camın arkasında bir adam oturuyor. Müdür olsa gerek. Kapıdan girişte sağda. Karşıma ilk çıkan memura müdür beyle konuşmaya geldiğimi söylüyorum.

"Buyurun" diyor adam.

Camlı bölmenin içinde müdür bey sabah çayını içerek, elindeki gazeteye göz gezdiriyor.

"Günaydın" diyorum müdüre.

"Günaydın" diye cevap verirken dönüyor bana.

"Buyrunuz. Hoş geldiniz" diyor genç müdür. Sıradan bir adam gibi. Burnu havalarda değil.

"Hoş bulduk."

"Çayımız yeni demlendi. Bir çay alır mısınız?"

"Alırım" diyorum müdüre bakarak. Kendim de sakin olmaya çalışıyorum. Halimden bir iş için geldiğim belli. Elimde deri kahverengi çantayla, ciddi olup olmadığımı bilmiyorum, ama işadamına benziyorum her halde.

"Buyurun, size nasıl yardımcı olabilirim?" diyor çaylar gelmeden.

"Efendim, ismim Arif Keskiner. Bir dost size..." derken lafın arasına giriyor müdür.

"Tabiî efendim. Haberim var. Evraklar yanınızda mı?"

Ben çantayı açıp evrakları müdür beye verirken geliyor çaylar. Çayımı karıştırırken müdür bey gerekli belgeleri kontrol ediyor.

"Her şey tamam Arif Bey" diyor. "Şimdi hemen muameleye başlayabiliriz."

İçerden şefi çağırıyor. Şef, orta yaşlı bir kadın. İşinin ehli olduğu kesin. Kısaca durumu anlatıyor şefe. Sadece "Baş üstüne" diyor kadın ve gidiyor.

Ben bir yandan çayımı yudumlarken, bir yandan da kendimce müdürü rahatlatmak için, verilecek teminat mektubunun risksiz olduğunu vurgulamaya çalışıyorum. O da sakin, dinliyor beni.

Bir ara şef kadın, tüm evrakların tamam olduğunu söylemek için giriyor içeri.

Şimdilik her şey güzel gidiyor derken birden müdür:

"Arif Bey, kefiliniz var mıydı?" diye soruyor.

Hiç tereddütsüz:

"Vedat Nazik Bey" diyorum.

"Ne iş yapıyorlar efendim?" diyor müdür.

Ben de aklımda kalanıyla anlatmaya çalışıyorum. Tuğla fabri-

kası var, briket fabrikası var, müteahhitlik yapıyor. İnşaat işleri var. Bursa ve İstanbul'da su işiyle ilgili" diyorum.

Aslında bakıyorum, Vedat hakkında hiç bir şey bilmiyorum. Ama bir ara hayali ihracattan bile söz etmişti. O dönem herkesin dilindeydi bu iş. "O da hava olsun diye karışmış olabilir" diye geçirdim aklımdan. Hemen unuttum. Gerçekten, Kuveyt'e falan canlı hayvan, Irak'a nohut ihracı gibi bir şeyleri de vardı ama tam bilmiyordum. Kaya Abi söz etmişti, anımsadığım kadar.

Sonra birden Vedat'ın ofisinin kapısındaki tabela geliyor aklıma. Nazik Holding-Vedat Nazik yazıyor tabelâda. Önce yüz milyonken bir milyara çıkarılmış sermaye. O da tabelada görünüyor. Ve hemen cevaplıyorum soruyu.

"Büyük bir holdingin sahibidir arkadaşım. Nazik Holding'in sahibi" diyorum.

"Güzel" diyor müdür. Ve sonra "Hangi bankalarla çalıştığını biliyor musunuz?" diye soruyor bu kez.

"Aylar önceki sohbetlerimiz sırasında bir ara, yedi yüz milyon mu, dokuz yüz milyon mu bir banka kredisi aldığını duymuştum. Bilmem doğru, bilmem yalan."

"Adını hatırlıyor musunuz bankanın?" diyor.

"Tam emin değilim. Galiba Etibank'dı. Ama başka banka da olabilir."

"Problem değil. Şimdi buluruz."

Müdür telefonu açarken ben pişmanlıklar içindeyim.

Müdür, karşısındaki kişiye:

"Nazik Holding Etibank'tan dokuz yüz milyon kredi almış. Bir bakar mısınız?" dedi ve telefonu kapattı.

"Ne diye söylüyorsun böyle şeyleri. Ya aslı yoksa? Ya Vedat sana, öylesine, hava olsun diye söylemişse. Yoksa bu yüzden mi bankanın adını bildiğim halde kesin olmadığını söylemiştim müdüre. Demek işte bir sakatlık vardı. Bunu söylememem gerekiyordu herhalde" diye düşünüyordum.

Tüm bu süreç beş dakika sürdü. Bu beş dakika beş yılmış gibi geldi bana. "Ya müdür 'senin arkadaşın böyle bir para almamış' derse." Ben de böylece onu yalancı çıkartmış olmuyor muydum? Kendimden utandım. Birden ter bastı her tarafımı. Allahtan çalan telefon tüm sıkıntılarımı ortadan kaldırdı. Sadece o anki değil, aylardır süren teminat mektubu macerasını da çözen telefondu bu.

"Evet Arif Bey" dedi müdür. "Vedat Beyler Etibank'tan böyle bir kredi almışlar. Gözünüz aydın."

"Sağ olun" diyebildim sadece. Yüreğimde tanımlayamadığım

sevinç çığlıkları atıyordu. Birden ayağa fırlayıp "Oley" diye bağırmak geldi içimden. Çünkü benim donkişotum Vedat Nazik hayal değil gerçek bir şövalyeydi.

"Acaba Vedat Bey bankamıza kadar gelebilir mi? Bir imza atması gerekiyor da."

"Tabiî efendim, niye olması? İzin verirseniz bir telefon edebilir miyim?" diye izin istedim müdürden.

"Buyurun, buyurun" dedi müdür.

Telefonda Vedat'a her şeyin hazır olduğunu, bir tek kendisinin imzasına ihtiyacımız kaldığını söyledim. Hiç tereddütsüz; "Evet, şimdi geliyorum Babuş" dedi.

Gerçekten de on beş dakika sonra, biraz ilerden kaldırıma çıkan 500 SL kırmızı spor Mercedes yavaş yavaş geldi. Müdür odasının önündeki, storları aralık vitrin camının önünde durdu. Gayet yavaş hareketlerle arabadan indi Vedat. Gözünde koyu renk, pahalı bir güneş gözlüğü vardı. Önce etrafına, sonra da bankaya doğru bir baktı. İçerden bizim kendisini gördüğümüzü biliyordu. Değirmenlere yürüyen Don Kişot gibi kendinden emin, yavaş yavaş bankaya doğru yürüdü. Tam banka kapısından içeri girerken, arabanın altın anahtarını tuttuğu eliyle gözlüklerini çıkardı. Etrafına bir baktı. Bütün banka çalışanlarını şöyle bir süzdü. Biraz da komik Kemal Sunal filmlerindeki gibi rol yapıyordu. Sonra müdür odasına doğru yürüdü. Cam kapıdan girerken ayağa kalktım. Müdür de aynı şekilde ayaktaydı. Vedat'ı müdürle tanıştırdım. Müdürün talimatları doğrultusunda çaylarımız geldi. O sırada şef kadın da getirdi belgeleri. Vedat cebinden çıkardığı küçük şirket mührünü verdi kadına. Kadın Vedat'ın imzalayacağı tüm sayfaları mühürledi. Sonra Vedat'ım aynı yerleri tek tek imzaladı.

Bu benim, hayata yeniden başlamam demekti. Bir dönemin kapanıp, yeni bir dönemin başlangıcıydı Vedat'ın attığı imzalar.

Sonra Babuş beni Mercedes'iyle, Büyük Ankara Oteli'nin Kızılay'a doğru otuz metre aşağısındaki muhasebe ve anlaşmalar bölümünün önüne bıraktı. İki saat sonra havaalanındaydım. İstanbul'a dönüş biletimi okeylettiriyorum. Hemen ardından telefona sarıldım.

"Babuş, her şey için sağ ol. Sayende bütün işleri bitirdim. Paralar çantada. Az sonra uçağa bineceğim. İstanbul'da bekliyorum" dedim.

"Rolümü unutma" dedi.

Bunu hep söylerdi.

"Hadi yarın başlıyoruz. Rolün hazır" dediğimde de:

"Babuş, benim istediğim kadınlar kadroda yoksa ben yokum" derdi.

Babuş'la 1980'de başlayan dostluğumuz 2004 yılına kadar sürdü. Gerek İstanbul'da, gerek Ankara'da her zaman beraber olduk. Arkadaşlarım onun arkadaşları oldular.

Sevgili Babuş

2004'de Yeni Melek Gösteri Merkezi'nin destek talebiyle ilgili olarak Kültür bakanıyla görüşmek istiyorduk. O zaman Erkan Mumcu'ydu bakan. İşi yapar görünen politikacılar gibiydi. Kendi istemişti Ankara'ya gelmemi. Telefon telefon, sonunda devreye Vedat adamlarını soktu da öyle randevu alabildik. Sonunda ona da gelmedi ya, olsun varsın.

"Benim size yardımım olası değil. Ama sizin de yaptığınız işin ülke kültürüne, Beyoğlu yaşamına doğrudan katkısı var. Bu yüzden en azından size uzun vadeli kredi verebiliriz" demişti bakan.

Ben ve ortağım da işte bu sebepten gitmiştik Ankara'ya. Yine de sonunda hiç olmazsa müsteşarla konuşmuştuk. Beyefendi bir adam olan müsteşar bize, böyle bir imkânlarının olmadığını, bunun için kendilerine ait bir bankanın olması gerektiğini, düpedüz bakanın bize hoş görünmek için böyle söylemiş olacağını anlatmıştı. Neyse, onun da zaten niyetinin ne olduğu anlaşılmıştı. ANAP'dan girmişti politikaya, oradan AKP'ye geçmişti. AKP döneminde iki yıl bakanlık yaptıktan sonra tekrar ANAP'a geçip genel başkan oldu. Bu tip adamların işlerinin iş yapmak değil, politika olduğunu zaten biliyorduk. Geçmişte bir defa Etiler Şamdan'da Samimlerle birlikte yemekteyken Mesut Yılmaz Bey'in yanında görmüştüm onu. O sıralar Mesut Bey'in başbakan ya da başbakan yardımcısı olduğu günler. Ben de Samimlerle birlikte eğleniyorum. O gösterdi Mesut Bey'i.

"Bak, dostun Mesut Bey orada. Bir merhaba de."

O zaman gördüm onu. Mesut Bey'in yanındaydı. Mesut Bey nereye gitse yanında taşırdı Erkan Mumcu'yu.

Masadan kalkıp Mesut Bey'in yanına gittim. O da yanındakileri tanıştırmıştı bana. Tanıştırırken de:

"Bu adamı tanıyor musun?" diye sordu. Yanlarında bir kişi daha vardı.

"Tanıyorum efendim. ANAP milletvekillerinden Erkan Bey. Tanımaz mıyız." dedim.

"Yok, yok" dedi Mesut Bey.

"Erkan Bey sinemacı olduğunu söylüyor. Yoksa yalan mı?"

Bunun üzerine ciddi baktım Erkan Bey'e. Hayır gerçekten tanımıyordum.

"Sinemadan tanımıyorum efendim" dedim.

Ben öyle söyleyince de; "Ben demiyor muyum sen hep yalan söylüyorsun. Sinemacı olsan Arif Bey tanırdı" diye üstüne üstüne gitmişti dalga geçerek. Sonrasında kendisi açıklamak zorunda kalmıştı. Fındık kralı Lokman Kondakçı'nın film yaptığı dönemlerde onunla çalıştığını. Bir iki senaryo yazıp asistanlık da yaptığını.

Dediğim o ki, işte bu bakanla görüşmeye gitmiştik. Ama eli boş dönmüştük Ankara'dan. Aslında boş da sayılmaz ya. Vedat ağırlamıştı bizi. Onunla beraber olmuştuk. Otelde bile bizden para almadılar. Vedat Bey'in konuğu diye. Sonra ofisinde yeni yaptırdığı fabrikanın fotoğraflarını gösterdi. Bursa'da kurmuş. Bir fabrika bu kadar güzel olur. Vedat gururla anlatıyordu fabrikasını. İtalyanlarla anlaşmış. Onların en önemli markalarından birine üretim yapıyordu. Nefis, baharlık polis kazakları hazırlamıştı. Göğsünde arması olan şık, kaliteli kazaklar. Hatta ondan bir tane istemiştim. Bizim Beyoğlu'nun güzel müdürü Ali Gedik için. Bir ay sonra getirmişti. Çok şıktı. Bana da göğsünde kendi adı "Vedat Nazik" yazılı bir kazağı armağan etmişti. Hâlâ her giyişimde heyecanlanırım. Onu anmadan yapamam. Geçen yıl bugünlerde sanırım, ağustosta onu uzun yolculuğuna çıkardık. Yolculuğa çıkmadan üç gün önce Çiçek Bar'da birlikte muhabbet ettik. Yanımda sevgilim Hümeyra da vardı. Biraz beni çekiştirdi ona.

"Sen tanımazsın onu Babuş" diyordu Hümeyra'ya. "Onun ne adam olduğunu bana soracaksın bacım."

Ben de, "Yahu yapma Babuş ayıp oluyor" dedikçe:

"Ya ne ya, efendime söyleyeyim. Günah olur bildiklerimi anlatmazsam" diyerek beni kızdırmaya çalışıyordu. Gerçekten de çok şeyler yaşamıştık birlikte. Anlatsa yanardık.

Bir hafta sonra Bursa'ya fabrikayı görmeye gidecektik. Üç gün sonra uykuda kalp krizinden ölmüş benim güzel Babuş'um. Hızırım. Donkişotum. Yıldızlar eksik olmasın üstünden sevgili arkadaşım.

Bu bölümü yazarken, banka işini çözen o güzel Alevi dedesinin ve Şekerbank Ulus Şubesi müdürünün ismini bir türlü anımsayamadığım için kendimi hep suçladım. Zaten Vedat da yoktu. Onun o güzel genel müdürü, ağabeyi, ortağı, her şeyi olan sevgili Naci Çağlar da bilmezdi bunların isimlerini. Hiç olmazsa vefa adına anımsamak mecburiyetindeydim. Bir gün boz atlı hızır yetişir diye umuyordum.

2005 yılının mayıs ayı olsa gerek. İstanbul turizm sezonu açılışı dolayısıyla Said Halim Paşa Yalısı'nda bir basın toplantısı var. Biz de Beyoğlu Eğlence Yerleri Derneği başkanıyız ya. Bizi de davet etmiş vali ve belediye başkanı. Yıllar önceki son yangından sonra Said Halim Paşa Yalısı yeniden restore edilmiş. Dışarıya ilk defa açılıyor. Bu basın toplantısı, bir taraftan da yalının açılışını duyurmak gibi bir şey. Yalıya girer girmez o koca at resminin hâlâ yerinde durup durmadığını merak ettim. Hemen arka tarafa, salona geçip resmin yerine baktım. Evet, resim hâlâ orada duruyordu. Nereye giderseniz gidin at ve resimdeki insanlar hep size bakıyordu. Hatta önde yatan köpek bile. Öyle enteresan bir resimdi bu. İsmini anımsayamadığım bir İtalyan ressamdı resmi yapan. Dernekten yardımcılarım ve Yeni Melek Gösteri Merkezi'nden ortağım Zeki Ateş (Kemancı), Mehmet Önal ile Kadir Albaş'a resmin özelliğini, yalıyla özdeşleştiğini anlatırken bir adam yaklaştı yanıma. Elli-elli beş yaşlarında olsa gerek. Orta boylu. Tıknazca.

"Arif Bey, özür dilerim. Siz hatırlamazsınız ama ben sizinle yirmi yıl önce bir teminat mektubu meselesinden dolayı tanışmıştım. Ben o zaman Şekerbank Ulus Şubesi müdürüydüm. Emekli oldum. Şimdi bu yalıyı işleten firmada bilmem ne müdürüyüm" dedi.

Çok heyecanlanmıştım. Aylardır aklıma taktığım, benim hayatımı değiştiren dostlarımdan birini buldum. Ona diğer dostum Dede'yi sordum. Hatırlamıyordu. Umarım hâlâ yaşıyordur. Ona sağlıklı güzel dostlu günler diliyorum buradan.

"Hayat aynı hızla devam ediyordu ve bütün renkler kirleniyordu. Birinciliği beyaza vermişlerdi."

Ben çantamın içi para dolu indim İstanbul'a. Çoktandır beni üzen bir şey var. Onu hemen çözmeliyim. Bir ay önce Ziya Bar'dan evi aramışlar. İki yüz seksen bin lira borcum olduğunu ve ödenmesi gerektiğini hatırlatmışlar karıma. Oysa ben bir yıl önce söylemiştim Ziya'ya. Demek ki çok sıkışmışlar. Haklılar yani. Ama oranın Ziya Bar olmasında bizim çok emeğimiz var. Biz o tarihte, akşamüzerleri önce Bebek Oteli'nin barına, orası kalabalıklaştıktan ve fiyatlar iyice yükseldikten sonra da Bebek Gazinosu'nun deniz kıyısında açtığı Şadırvan Bar'a giderdik yazları. O sırada filmci ağabeyimiz Şeref Gür de az bir hisseyle bir biçimde Ziya'nın ortağı olmuş. Kendisi de bizimle birlikte Şadırvan'a gelirken, bu kez ister istemez kendi mekânına gitmeye başladı. Yani

Ziya'ya. Biz de önceleri alışkanlığımızı sürdürerek bir süre daha Şadırvan'a, sonra aynı gün hem Şadırvan'a hem Ziya'ya, daha sonraları da hep Ziya'ya gitmeye başlamıştık. Aslında Ziya da iyi insandı. Dedim ya belki borcum çoğaldığı için muhasebe rahatsız olup telefon etmiştir. İşte o yüzden ilk işim havaalanında duran arabamı aldığım gibi, doğru Ortaköy Ziya'ya gitmek oldu. Saat akşamüstü beşe geliyordu. O tarihlerde alt bar daha kurulmamıştı. Üst barda barmen Necati tezgâhını akşama hazırlıyordu. Merdivenleri çıkıp tezgâhın dışındaki tabureye oturdum.

"Merhaba Necati" dedim.

"Merhaba Arif Bey. Bugün erkencisiniz."

"Evet" dedim. "Ankara'dan geliyorum. Bol buzlu bir viski verir misin?"

"İsterseniz güzel bir martini yapayım"

"Hayır, hayır" dedim. "Ankara'da havaalanında viski içtim, şimdi değiştirmeyeyim".

Necati her zamanki alışkanlığıyla andıraks bardağını tezgâhın üzerine koyduktan sonra, buzla yarıya kadar doldurdu. Sonra ağzına yakın yere kadar viski koydu. Dudak payı kalacak şekilde de üzerine çok az su ilave etti. Ben büyük bir keyifle izliyordum Necati'yi. İşini bitirip bardağı önüme uzatırken:

"Sağ ol Necaticiğim. Şimdi senden bir ricam daha var. Lütfen içeriye git, benim ne kadar hesabım varsa tamamını çıkarıp bana getir. Bunu da üstüne ilave et."

Necati şaşkın şaşkın baktı bana. Bende hiç reaksiyon yok.

"Bir şey mi oldu Arif Bey?" dedi.

"Yoo" dedim. "İnsanın borcunu ödemesindeki garipliği anlamadım. Ne var ki bunda?".

"Hayır yani. Niye bir kısmı değil de tamamı?"

"Ziya'yla öyle konuşmuştuk. Param olduğu zaman ödeyeceğim diye. Bana o zamana kadar izin ver demiştim. O zaman şimdi geldi işte Necati. Ankara'da sözleşmemi imzalayıp avansımı aldım. İki üç güne kadar diziye başlıyoruz. Belki bir süre de görüşemeyiz. Bilmiyorum. Sen şu hesabı getir de ödeyelim."

"Madem öyle peki" deyip muhasebeye doğru giderken arkasından seslendim.

"Hey Necati. Bundan başka bir viski daha içeceğim. Onu da hesaba yazmayı unutma."

"O da barın ikramı olsun Arif Bey" diyerek uzaklaştı.

Üç dört viski daha içtikten ve onların da hesabını ödedikten sonra evin yolunu tuttum. Bir iki gün sonra Şeref Abi:

"Ne o yahu. Hesabını kesmişsin. Bir şey mi oldu? Yoksa birisi bir şey mi söyledi?" dedi.

"Yok abi. Rica ederim" dedim. "Kim ne söyleyecek? Daha önce de öyle konuşmuştuk. İlk elime geçen parayla borcumu ödeyeceğimi söylemiştim Ziya'ya. Öyle de yaptım".

"Ben de bir şey mi oldu diye korktum da."

"Yok, yok abi" dedim.

Şeref Abi benim İstanbul'a ilk geldiğim yıllardan arkadaşım. Erman Film'in muhasebesine baktığı günlerden. Ne kadar hassas olduğunu bilirim. Ona nasıl söylerdim, evi aramışlar da borcumu istemişler diye. Öylece kapattık o işi. Üzülmedim desem yalan olur. Hele ki insanın düştüğü günlerde böyle şeyler çok batıyor. İnsan daha çok duyarlı oluyor.

"Nakit yok likit var"

Geldiğimin ertesi günü ofisteyim. Her şeyimiz hazır. İki gün sonrası için iş koyuyoruz ve başlıyoruz çalışmaya. İş yapmak, üretmek ne güzel şey. Birden ne kadar mutlu olduğumu farkediyorum. Ayaklarım yere değmeden yürüyorum sanki. O kadar hafif hissediyorum kendimi. Arada bir sete gidiyorum. Çalışanların hepsi arkadaşım. Mekânların otantik olmasına dikkat ediyoruz. Hep Halit'in gittiği yerler. Yani bizim de hep birlikte yaşadığımız mekânlar. Çekilen film daha gerçekçi olsun diye mekânlara arkadaşlarımızı da çağırıyoruz. Halit'in arkadaşlarını. Müşterek arkadaşlarımızı. Bu yüzden fazla figüran kullanmıyoruz. Hatta Sanat Evi'nin barında yaptığımız çekime Halit Çapın'ı da çağırdım. O da geldi. Barın etrafında bizler. Halit'in arkadaşları. Aramızda Halit de var. Halit'i oynayan Engin Cezzar da. Bir bölümünü öyle çektik. Bu işi arkadaşlarımız çok beğenmişti. Benim de işime geliyordu. Figürasyon parası az ödüyordum. Arkadaşlarımıza da para verecek halimiz yoktu ya. Ben formülü bulmuştum. "Nakit yok, likit var" diyordum işe davet ederken. Örneğin, Yeşilyurt'daki Beton Salih'in meyhanesinde çalışırken Beton Salih dahil herkes Halit'in arkadaşıydı. Hatta üniformalı pilotlar ve hostesler de vardı. Mazlum Göknel, Cengiz Alpman, Yalman Aknar, Tunç Başaran, Tanju Gürsu, sonradan *Bizimkiler* dizisinde babayı oynayan bizim "Dede" diye takıldığımız ağabeyimiz rahmetli Orhan Çağman, hamamcı Faris, Özkan Şahin. Herkes filmde gerçek rollerini oynadılar. Tabiî iş iyi oldu olmasına. Gittiğimiz yerler kira almadılar, oyuncular para almadılar ama, biz "Nakit yok, likit var" sloganıyla kendi başımızı yakmışız haberimiz

yok. Hesaplar geldiğinde gördüm sonucu. Üçe bitecek sahneler beşe bitmiş. Eee, başka türlüsü de olmaz hani. Sözüm ona Halit'in alkoliklik öyküsü anlatılan film ama, geride kalanların yani arkadaşlarının ondan kalır yanları yok ki. Niye olsun ki zaten? Öyle olmazsa dost olmazlar.

Çekimler keyif içinde geçiyor. Hele ki hastane çekimleri. Hergün yeni bir olay çıkıyor. Çünkü otantik hastanede akıl hastalarının, şizofreniklerin, alkol bağımlıların içinde yapıyoruz çekimleri. Her gün akşam yeni hikâyelerle geliyor ekip. Aklımda kalanlardan bir tanesini anlatmak istiyorum:

Bir kıza aşkı yüzünden kafayı üşütmüş birini oynuyor Bülent Kayabaş. Rolü gereği hiç konuşmuyor. İnsanlardan sürekli kaçıyor. Kimseyle dostluk kurmuyor sadece düşünüyor. Daha çok geceleri sinir krizleri tutuyor. O zaman da bas bas bağırıyor. "Serpiiiil... Serpiiiil..." diye. Bütün hastane inliyor. Zaptetmenin imkânı yok adamı. Yan koğuşta yatan hastalardan birinin kız kardeşinin adı Serpil'miş meğer. Adam da takıyor kafaya. Bülent bu koğuşta bağırdıkça, adam "Benim kız kardeşime asılıyor bu adam" diye öldürmeye kalkıyor Bülent'i. Adamı zor ikna ediyorlar. Sonunda dost oluyorlar tabi. Bu kez adam enişte demeye başlıyor Bülent'e. Tabiî iyi olduğu saatlerde. Gece yine Serpil'i tutunca Bülent'in, bizimki yine delleniyor. "Bu adam kız kardeşimin adını rezil ediyor elaleme" diye. Çıldırıyor. Güçlükle yatıştırıyorlar adamı. Yine bir süre düşman gibi kolluyor Bülent'i. Sakinleşince en iyi dostu eniştesi olarak sürdürüyor arkadaşlığını.

İstanbul çekimleri olaysız bitiyor.

TRT dışından TRT için yapılan bir Yeşilçam ürünü

İşin son bölümünün çekimleri Abant'ta yapılacak. Kış günü. Hava soğuk. Sis içinde. Göl buz tutmuş. Buz üstü ve göl kenarı çekimleriyle işi bitiriyoruz. Her şey çok güzel. Akşam yemeğini ekiple yedikten sonra ben, Engin ve yönetmenimiz Yaşar Seriner otelin barında daha sonra yapılacakları konuşurken kahve konyaklarımızı içiyoruz. Günlerdir beni rahatsız eden bir durum var. Finale yaklaştıkça daha çok rahatsız oluyorum. İşin aslı şu: Engin Cezzar'in sesi. Dostluğumuzu bozmadan bu sorunu nasıl çözeceğim. Yönetmenle konuşuyorum. Yani Yaşar Seriner'le. O da bir çözüm getiremiyor. Ne yapacağımızı şaşırmış durumdayız.

"Abi bunu açık açık Engin'le konuş. Bunun başka çözümü yok" diyor Yaşar.

"Haklısın da, böyle bir şey oyuncuyla nasıl konuşulur?"

"Konuşulur abi. İşin selameti açısından konuşmak gerekli."

"Evet" diyorum. "Konuşmam gerekli. Ama nasıl konuşacağım. Bugün çekimlerin son günü. Bugün konuştuk konuştuk. Konuşmadık kendi kararımızı uygulayacağız. O da terbiyesizlik olur. Onu da ben istemiyorum"

Konuyu da bir türlü Engin'e açamıyorum. Yok yok. Bugün burada, şöminenin başında, odun ateşinin sıcaklığı ve Fransız konyağı eşliğinde açmalıyım konuyu. "Biraz daha sonra aç" diyorum kendi kendime. Ne ben kıvama geldim, ne Engin. İşin kutlamalar faslındayız daha. Sürekli anektodlar anlatılıyor filmden.

"Hadi oğlum Arif. Hadi oğlum. Söyle şu mereti. Tam zamanı. Aç işte konuyu. Şimdi açmazsan bir daha açamazsın. Nasıl açacağım? Bu benim asıl düşüncem değil ki. Ben olaya aslında böyle bakmıyorum ki. Böyle bakmadığım bir şeyi nasıl savunacağım peki? Hadi ordan sen de demezler mi adama? Sen değil misin Türkân Şoray'a Yılanı Öldürseler filminde kendi dublajını kendisinin yapmasına ikna eden. Evet herkes kendi sesiyle oynamalı. Sesli çekilmeli aslında tüm filmler. Ben hayatım boyunca hep bunu savundum. Şimdi kalkıp bunun tersini nasıl savunurum? Engin, 'Amma yaptın be Arif, ben kırk yılın aktörüyüm. Benim sesim dururken niye başkası konuşsun ki beni? Bunu da nerden çıkardın?' derse ne dersin?"

Ben neler söyleyeceğimi biliyorum aslında. Gerekçelerim hazır. Benim Engin'e düşmanlığım yok ki. Üstelik kitabı getirip şunu bir okuyuver diyen de o. Bir anlamda konuyu öneren de o. Ama ne olur beni anlayın. Ne olur yalvarıyorum. Hepimiz filmimizin iyi olmasını istiyoruz. Çekimlerin iş kopyalarını sürekli kontrol ediyorum. Her karesi pırıl pırıl. Kadro birbirinden harika oyunculardan kurulu. Hepsi süper. Hiç bir şey esirgenmemiş çekim için. Montajı bittikten sonra dublaja girilecek. Dublajda kendini konuşanlar da var başkaları da. Sevgili Engin Cezzar'ın sesi hep genç insan sesidir. Yaşlanmaz. Benim derdim bu film, yani bu dizi. İlk defa TRT dışından TRT için yapılan bir Yeşilçam ürünü olacak. Bu dizinin her şeyi dört dörtlük olmalı. O halde alkolik Halit karakterini elimize aldığımızda, bu arkadaşımız bir günde alkolik olmuyor ya. Bu iş uzun yılların birikiminden oluşan bir alışkanlık. Sorunlarla da, kafada kurmayla da gelişip büyüyen bir olgu. Bunun ana malzemesi alkol. Adı üstünde alkoliklik. Alkolün pezevengi ne? Sigara. Peki, bu ikisi yıllardır bir arada yaşayıp bir insanı süründürecek hale getiriyorsa, bu kadar yıl bu alkolü ve si-

garayı içmiş bir adamın sesi hâlâ genç insan sesi olarak mı kalır? Bana göre hayır. Hatta kocaman bir hayır. O zaman Engin'in o genç sesini nasıl alkolik sesi haline getirirsiniz? O rengi nasıl yakalayabilirsiniz? Bugün de baktığımızda, hâlâ aynı görüşümde ısrarlıyım. Öyle alkolik bir adama Müşfik Kenter'in, rahmetli Kâmuran Usluer'in sesi gibi bir ses gerekmektedir. Engin'in sesi bana inandırıcı gelmiyor. Bana gelmiyorsa, başkasına da gelmez. Ben de diyorum ki, bir yapımcı yaptığı işin seyirciye karşı sorumlusudur. Kendi inanmadığı, beğenmediği bir işi seyircisinin beğenisine nasıl sunar? Adama sormazlar mı:

"Kardeşim, bu adam alkolik olmadan önce de bu sesle konuşuyordu. Alkolik olmuş, tonlarca içki içmiş, kilometrelerce sigara içmiş, hâlâ aynı delikanlı sesiyle konuşuyor. Ne iş demezler mi?"

Bir ara gözlerimiz şöminede yanan odunların alevine takılıyor. Elimde konyak bardağıyla ayağa kalkıp şömineye doğru yürüyorum. Bir yudum alıp bardağı şöminenin çıkmasına bırakıyorum. Büyük maşayla yana düşmüş odunu alevlerin üzerine bırakıyorum. Sonra iki büyük odun daha atıyorum ocağa. Bir sigara yakıyorum. Derin bir nefes çekiyorum içime. Başımı da döndürmüyor artık sigara. Pis bir alışkanlık işte. Ama o anda bana güç verdiğini sanıyorum. Sırtımı şöminenin yan duvarına dayayıp, bütün cesaretimi toplayarak günlerdir hazırladığım soruyu soruyorum Engin'e. Gecenin loşluğunun da bu hareketime katkısını unutmuyorum. "İnşallah üzmem Engin'i" diye düşünüyorum içimden. Sanki sıradanmış gibi soruyorum sorumu:

"Enginciğim, dublajda seni kim konuşsun istiyorsun? Düşündüğün kimse var mı?"

Sonunda sorumu sordum işte. Bir aydır ne bu çektiğim sıkıntı? Yahudinin hikâyesi gibi. Hani fıkrada, biraz da o düşünsün diyor ya. Onun gibi. Biraz da o düşünsün artık. Of be! Kurtuldum işte.

Engin şaşkın bakıyor bana.

"Arifçiğim, valla hiç aklıma gelmedi. Bu kadar yılın tiyatrocusuyum. Tabiî kendimi kendim konuşurum. Yirmi beş yıldır halk beni kendi sesimle tanıyor. Bir başka ses olur mu?" diyor.

Haydi al başına belayı. Düşündüğüm başıma geldi. Şimdi ne diyeceğim peki? Altında kalır mıyım? Hemen savunmaya geçiyorum tabiî. Onu kırmadan düşündüklerimi söylüyorum. Sesinin genç oluşundan, onu yaşlandırma ya da alkolik sesi haline getirme olanağı olmadığını, bu yüzden de oyunun inandırıcı olamayacağından söz ediyorum.

Muhabbet tatsızlaşıyor. Gerçi Engin de benim gibi aşağıdan

alarak konuşuyor. Seslerimizi yükseltmiyoruz. İkimiz de uygar insanlarız. Konuşmalarımızda dikkatliyiz. Kimse kimseyi kırmak istemiyor. Konuşmanın uzamasının bir yararı yok. İkimiz de düşüncelerimizi açıklamışız. Yaşar, ikimizi de kırmak istemiyor. Biraz daha düşünmemiz gerektiğini söyleyerek kapatıyoruz konuyu. Nasıl olsa seslendirme için daha çok zaman var. Ama bir sorun çıkacağı kesin.

Yirmi yirmi beş gün sonra ekip montajı bitiriyor. Seslendirmede konuşacakların listesini yapıyoruz bir taraftan. Engin şikâyetini müşterek dostlarımıza iletiyor. Onlar da üzerimde baskı kurmaya başlıyorlar. Engin, Yaşar Abi'ye de şikâyetlerini söylemiş. Yaşar Kemal de bir gün, sırf bu işi konuşmak için geliyor ofise.

"Ne yapıyorsun ulan eşşoğlueşek?" diye küfürle giriyor lafa. "Haksızlık ediyorsun" diyor.

Dilimin döndüğünce ona da anlatıyorum düşündüklerimi. Uzun uzun konuşuyoruz.

"Aktör kendi sesinin olmasını ister. Bu da en doğal hakkıdır" diye.

"Evet, ben de öyle düşünüyorum" diyorum.

"Öyleyse ne bok yemeye karşı çıkıyorsun?"

Tekrar başa dönüp tek tek anlatıyorum düşüncelerimi.

"Evet, sen de haklısın. Ama bir biçimde bunun çözülmesi lazım" diyor.

"Çözeceğiz Yaşar Abi. Merak etme" diyorum.

İş birkaç gazetede de haber olarak çıkıyor. Tabiî suçlanan yine benim. Ben de, daha önce dediğim gibi, en iyisi olsun diye yırtınıyorum. Ama hayatta böyle sorunlar olabilir diye düşünüyorum. Ama işi tatsızlığa kadar götürüyor Engin. Öyle ki, Halit Çapın'dan hikâye hakkını kendisine daha büyük paraya vermesini bile istiyor. Halit'le konuşuyorum.

"Kıllı, hikâye senindir" diyor. Kızıyorum ama sakinim. Sırf bu sebepten beş yüz bin liraya anlaştığım telif hakkı için Halit'e bir milyon lira ödemek zorunda kalıyorum. Engin kararlı. İşi sonuna kadar götürecek. Bir gün filmin sessiz bir kopyasını istiyor seslendirme için. Hemen bir kopya yaptırıp veriyorum.

"Ben kendi seslendirmemi kendim yapacağım" diyor.

Hiç karşı çıkmadan "Niye olmasın? Sen de yap. Ben de yapayım. İkisini de götürürüm TRT'ye. Hangisi onaylanırsa o yayınlansın" diyorum.

Benim, filmin iyi olmasının dışında bir derdim yok. Hakem olarak da TRT'nin bir dolu müdürü karar verecek nasılsa. Bu konu-

da Engin'le anlaşıyoruz. Bir iki kişi hariç, seslendirenler aynı kişiler zaten.

Fakat ne var ki, Engin'i konuşacak kişilerden hiçbiri evet demiyor. Herkes yan çiziyor. Çünkü Engin kendisini konuşmaya aday tüm arkadaşları arayıp konuşmamalarını rica etmiş. Herkes açık açık söyledi. "Ayıp olur" dediler.

O sırada Ankara'dan da arkadaşım Devlet Tiyatrosu oyuncularından Zafer Ergin'e rastlıyorum Taksim Sanat Evi'nde. Zafer İstanbul'a taşınmış. Bundan böyle İstanbul'daki oyunlarda oynayacak. Tiyatrocuların ana geçim kaynaklarından biri maaşları. Bir diğeri de seslendirmeden aldıkları paralar. Bu yüzden durumu Zafer'e anlatıyorum.

"Bu bana bir teklifse ben hemen evet diyorum" gibi güzel bir sözle destekliyor beni.

Ve Zafer, sesini daha da kalınlaştırarak yapıyor dublajı. Çok da güzel oluyor seslendirme. İşlerin bitiminde her iki seslendirmeyi de alıp götürüyorum Ankara'ya. Sesler açıkta. Eşleyerek geçiyor film. Öyle seyrediyoruz. Ama seyrettirdiğim Engin'in seslendirmesi. Filmin bitiminde de tebrikler alıyorum müdürlerden. Sonra kendi aramızda filmle ilgili konuşurken onlara, Zafer'le yaptığımız dublajın aslında daha iyi olduğunu söyledim.

"Ama bana göre sizler onu oynatırsanız başınızı ağrıtırsınız. Çünkü yeni polemikler yaratılacak bu konuda. Ama Engin'inkini oynatırsanız başınız rahat olacaktır" dedim.

Biliyorum ki devlet memuru medyada adının geçmesinden hoşlanmaz. Ya da yapılan işin medyada eleştirilmesine hiç tahammül edemez. Bu yüzden gönül rahatlığı ile oynattılar Engin'in dublajını. Böylece de yeni polemiklerden kurtulmuş olduk.

Muhasebede hesapları yaptıktan sonra faturayı kestim. Paramın kalanını aldım. İş borçlarını temizledim. Geriye dönüp baktığımda bu işten bir buçuk milyon lira gibi bir para kazanmışım. Bununla da borçlarımı temizleyerek geçici bir rahatlığa kavuştum.

"Senin sayende 'Çalıkuşu'na başlıyorum"

Filmimizin televizyonda ilk yayınlandığının ertesi günü, Yeşilçam Sokağı'nda Osman Abi'ye, yani Osman Seden'e rastladım.

"Vaay arkadaş!" diyerek boynuma sarıldı. "Sana çok teşekkür ediyorum Arifçiğim. Hadi gel. Papirüs'de bir viski ısmarlayayım."

"Sağ ol Osman Abi. Bu saatte içki içilmez. Hayırdır? Nerden çıktı bu viski işi?" dedim.

Çünkü Osman Abi'nin elinin çok sıkı olduğu ve kimseye bir şey ısmarlamadığı bilinirdi Yeşilçam'da.

"Senin sayende bugün Ankara'da yüz on yedi milyon liraya imza attım. *Çalıkuşu*'na başlıyorum. Çalıkuşu'nu da, senin filminde oynayan Aydan Şener'e oynatacağım. Sen olmasan, sen uğraşıp TRT'nin kapılarını bizlere açmasan, biz nasıl becerecektik bu işi? Sağ olasın Arifçiğim" dedi.

Koca Osman Abi beni gerçekten çok duygulandırmıştı. Ben, üç bölümlük *Bay Alkolü Takdimimdir*'le kapıyı aralamıştım, Osman Abi'de on üç bölümlük *Çalıkuşu*'yla yola koyulmuştu. Böylece Yeşilçam için yeni bir ekmek kapısı açılmış oluyordu. Ben böyle bir olayı, daha sonraki yıllarda da yaşadım.

Özel TV'lerde yerli filmler dönemi

Özel televizyon olarak ilk önce Magic Box televizyonu kurulmuştu. İşin patronları Cem Uzan ile devrin Cumhurbaşkanı Turgut Özal'ın oğlu Ahmet Özal'dı. Cem Uzan ilk iş olarak Ahmet Özal'ı şutladı ve tek başına televizyonun sahibi oldu. Nedenini hiçbir zaman öğrenemedik. Magic Box'dan ayrılan Ahmet Özal, bir süre sonra Kanal 6'yı kurmuştu. Cem Uzan'da Magic Box'ın adını Star yapmıştı.

Cem Uzan'ın televizyon konusunda deneyimli insanlara ihtiyacı vardı. Bu yüzden işin başına Turan Akköprülüler'i getirmişti. Teknik işlerden Adem Gürses sorumluydu. Yayın ve program ile ilgili olarak da Ekrem Çatay'ı görevlendirmişti. Ekrem, TRT'deki müdür arkadaşlarımdan bir tanesiydi. O da böylece istifa edip İstanbul'a yerleşenlerden biriydi. Dostluğumuz sürüyordu. Akşamları bizim Çiçek Bar'a takılıyordu. Ekrem'e, Star'da Türk filmleri oynatması için elimden geleni yapıyordum. "Türk filmleri izleyici sayısını artıracaktır" diyordum. Ekrem de, Cem Uzan'ın Türk filmlerinden nefret ettiğinden ve Star'da hiç Türk filmi oynatılmayacağından söz ediyordu.

Bunun üzerine, Türk filmleri ile ilgili izlenme oranlarını ve reyting hesaplarını gösteren raporlar hazırlayıp veriyorum.

"Gerekirse kendi filmlerimden beş altısını; Kemal Sunal'lı *Kapıcılar Kralı*, *Köşeyi Dönen Adam*'ı, Türkân Şoray'lı ve Kadir İnanır'lı *Selvi Boylum Al Yazmalım*'ı, Cüneyt Arkın, Tarık Akan, Hale Soygazi, Meral Orhansoy ve Halil Ergün'lü *Maden*'i, *Bereketli Topraklar*'ı, *Kanal*'ı, *Sensiz Yaşayamam*'ı bedava veririm. Bunlar bir deneme olsun. Eğer bu filmler tutarsa yerli film oynat-

maya başlayacağına söz vereceksin" dedim.

Benim bedava verdiğim filmlerden sonra Cem Uzan mecbur kaldı yerli film göstermeye. Böylece Yeşilçam'ın eski filmlerine bir ekmek kapısı daha açılmış oldu. Bu da bizim Yeşilçam'a bir kıyağımız sayılır. Tabiî kıymet bilenlere... Elinde filmleri olanlar çok para kazandılar.

Daha sonraki yıllarda yerli filmlerin büyük bölümünü, işin farkına varan Show TV'nin sahibi Erol Aksoy satın aldı. Ve büyük bir Türk filmi koleksiyonu sahibi oldu. Yeşilçam'dan aldığı filmleri başka kanallara parayla kiralamaya başladı.İşadamlığı ya da ileriyi görmek bu olsa gerek.

Daha sonraları, TRT'ye *Bizi Güldürenler* adlı bir komedi dizisi daha yaptım. Bu dizi, bir mizah dizisi niteliğindeydi. Türk mizahının ustalarından oluşan bir dizi. Fakat bu klasik bir dizi gibi değildi. Her bölümün içinde bir mizahçı ve o mizahçının öykülerinden birinin draması vardı. Bazen ikisi iç içe anlatılıyordu. Daha çok epik bir anlatım üslûbu kurmuştuk. Bazen bir sunucu aynı zamanda oyuncu, bazen de araştırmacı oluyordu. Örneğin, Nasreddin Hoca'yı bir araştırmacının peşinden giderek anlatıyorduk. Araştırmacıyı Savaş Dinçel oynuyordu. Nasreddin Hoca'yı aslında kimse oynamıyordu. Araştırmacı, her yerde karşılaştığı bir adamın sonunda Nasreddin Hoca olduğunu düşünüyordu. İstanbul'da da, Sivrihisar'da da. Trende, otobüste değişik kıyafetlerle rastladığı adamın Nasreddin Hoca olduğuna karar veriyordu. Böylece, Türk halkının içinde hiç tükenmeyen binlerce Nasreddin Hoca olduğunu anlatmaya çalışıyorduk. Bu rolü Aydemir Akbaş oynuyordu. Filmi Yavuzer Çetinkaya çekmişti. Yavuzer bu dizide, daha önce Burhan Felek'le ilgili bölümü de çekmişti. Burhan Felek'le gösterdiği başarıyı Nasreddin Hoca'da gösterememişti.

Biz ona "Doktor" diyorduk. Sinama doktoru Yavuzer Çetinkaya. Paris'te sinema okulunu bitirmişti. Sinemaya âşıktı. Asistanlık yaptı. Film eleştirmenliği yaptı. Oyunculuk yaptı. Kısa filmler çekti. O kadar ki, Antalya Müzik Yarışması'nda birincilik ödülü aldığında ben de oradaydım, Umur Bugay'la birlikte. Dakikalarca alkışladık. Bizim de ödül aldığımız bir yıldı. Birlikte resmimiz bile olmalı bir yerlerde. Ödüllerle çekilmiş bir resim. İyi bir insandı. Dağınıktı. Çok sevdiğim ve inandığım bir insan olduğu için de, bu projede birlikte çalıştık. Böylece yönetmenliğini kanıtlamış oldu. Fakat Nasreddin Hoca'da, senaryoya sadık kalmadığı için çekim iyi olmadı. O sıra, Hollanda'da bir filmde de oynuyordu. Dağınıklığından işe fazla zaman ayırmadı. Bizim Savaş Dinçel'le hazırla-

dığımız senaryoyla kan uyuşması olmadı. Olsun varsın. Güzel adamdı. İyi bir sinemacı olacaktı. Fakat genç yaşta kalbine yenik düştü. Boğaziçi Üniversitesi'nin havuzunda yüzerken kalp krizine yenildi. Geride güzel bir kız ve çok iyi bir sinema ve tiyatro oyuncusu olan eşi Meral Çetinkaya'yı bıraktı bizlere. Nur içinde yatsın.

Diğer bir bölüm, Osman Cemal Kaygılı'nın *Aygır Fatma*'sıydı. O bölümü de Tunca Yönder çekti. Filmi Tunca çekti ama biz de Tunca'dan çektik. Tunca reklam filmleri çekiyordu. Rahat çalışmaya alışmıştı. Ekip geliyor. Her şey hazır. Tunca ortalarda yok. Tunca bulunuyor. Çekim başlıyor. Beş günlük işi, dokuz günde çekip bitirdik. Güzel iş oldu ama biz de sinirlerimizden olduk. İyi bir kadrosu vardı. Bülent Kayabaş, Erdinç Akbaş, Ümit Yesin, Ayben filmden anımsadıklarım. Dönem filmiydi. Eski kostümlerle, rengârenk bir çadır tiyatrosu öyküsüydü.

Yine Yeşilçam

Diğer iki filmi ise, gençlik arkadaşımız, sonradan ortak olarak *Piano Piano*' yu da yaptığımız Tunç Başaran çekti. Tam bir profesyonel sinemacıyla çalışmak ne kadar güzel oluyor. "Hüseyin Rahmi" de, "Ahmet Rasim" de istediğimiz gibi filmler oldu.

Burada filmlerden söz etmişken, Tunç'la ortak yaptığımız *Piano Piano Bacaksız*' dan da biraz söz edelim istiyorum. Bunun öyküsü daha eskilere, eski dostluklara dayanır. Onun için, önce Kemal Demirel'den söz etmeliyim.

Kemal Demirel'i, Yankı Yayınları'nın sahibi olduğu dönemden tanırım. Benim kitapçılık yaptığım 68'li yıllardan. O zamanlar yayınevi, Yeni Melek Sineması'nın yanında bir handaydı. Yani bizim Çiçek Film'in sokağı. Azmi'nin kahvesine gittiğimiz günler. Kemal Abi de, kahvede bizlerle taş oynuyor. Aynı kahveye, aynı meyhaneye gide gele bir dostluk oluşuyor aramızda. Yazdığı kitapları okuyorum. Değişik tiyatro eserleri de var aralarında. Öyküler de. Kitapları üzerine konuşurken birden Kemal Abi'nin kayınpederinin, Cumhuriyet'i ilk kuranlardan, eski bir milletvekili olduğu ve Atatürk'le yakın dostluğu çıkıyor ortaya. Pederin banda alınmış anılarından söz ediyor. Bu beni çok ilgilendiriyor. Bu anılardan bir şeyler yapabilir miyiz diye konuşa konuşa, Atatürk'le ilgili bir senaryo oluşturmaya çalışıyoruz. Sonunda anılar hiç çıkmıyor ortaya ama biz Kemal Abi'yle başka bir senaryoya doğru yol alıyoruz. Bu müşterek çalışmanın sonunda *Anafartaların Beş Günü* adlı bir senaryo yazmış oluyoruz. Fakat tam istediğim gibi olmu-

yor. Sonrasında bir de bakıyorum, Kemal Demirel kendi adına onu kitap haline getirmiş. Neyse ki, hakkımı teslim etmek adına "Kitabın film hakkı Çiçek Film – Arif Keskiner'e aittir" diye yazmış. Sağ olsun.

O sırada Kemal Abi, eskiden yayımlanmış, *Evimizin İnsanları* adlı bir kitabından bahsediyor bana. Daha önce Memduh Ün'ün bu kitabı film yapmak istediğinden söz ediyor. Memduh Ün, sekiz bin lira vermiş senaryo hakkı için. Kemal Abi de on bin istediği için iş kalmış. Kitabı okuyorum. Bundan bir film olabilir diye düşünüyorum. Bu düşüncemi de Kemal Abi'ye söylüyorum. Sonra, arkadaşım Tunç Başaran'a veriyorum. O da okuyor ve beğeniyor. İkimiz ortak bir film yapmaya karar veriyoruz. Senaryonun yazımı için Ümit Ünal'la anlaşıyoruz. Ümit bir tretman hazırlıyor. Tretman üzerinde biz de çalışarak, senaryonun oluşumuna karar veriyoruz. Ümit senaryoyu yazıyor. Biz de Tunç'la, bitmiş senaryo üzerinde çalışıyoruz. Eksiklerini belirleyip veriyoruz Ümit'e. Onları da yazıp getiriyor. Son aşamada yaptığımız düzeltmeler için önerilerimizi veriyoruz. Fakat bir türlü Ümit'ten senaryo gelmiyor. Aramalarımıza da cevap vermiyor Ümit. Günler geçiyor. Sonunda onun çalıştığı ajansı basıyoruz Tunç'la. Niye yazmadığını soruyoruz. Cevap olarak bize:

"Benim için bu senaryo bitmiştir" diyor.

Yapacak bir şey yok. Sonuçta yaptığımız son önerilerimizi kendimiz ekleyerek bitiriyoruz senaryomuzu. Ekibimizi kuruyoruz. Filmde, Rutkay Aziz, Serap Aksoy, Yalçın Yelence, Ayşegül Ünsal, Taner Barlas, Emin Sivas, Özcan Özgür, Menderes Samancılar, Meriç Başaran, Mustafa Göçmen ve Yaman Okay oynuyorlar. Fakat, filmdeki küçük çocuğun hapisten çıkan dayısı rolüne bir türlü oyuncu bulamıyoruz. O günler, her gün birlikte gezdiğim ve kardeşim gibi sevdiğim Yaman Okay'a soruyorum bu rolde kimi oynatırız diye. Tunç da arıyor. Ve bir gün Zeki Ökten, o rol için en uygun oyuncunun Yaman Okay olabileceğini söylüyor. Birden şaşırıyorum. Gerçekten de bu rol Yaman için biçilmiş kaftan. Nasıl göremediğime kızıyorum. Ayrıca da Yaman'a kızıyorum niye bu rolün kendisine uyduğunu söylemedi diye. Bazen insan en yakınına düğün davetiyesi yazmayı unutur ya. Bu da onun gibi bir şey. Yamancığım utanmış bana söylemeye. Zeki'ye söylemiş.

"Arif Abi bu rol için bir aydır adam arıyor. Aslında o rol bana göre. Ben söyliyemem. Sen söyle Arif Abi'ye" demiş.

Sonunda Tunç'la konuşarak onu da aldık kadroya. Filmin en önemli kahramanlarından biri oldu.

Evimizin İnsanları ismi, film adı gibi gelmiyor bana. Daha çok bir televizyon dizisi gibi geliyor insana. Tunç da "bir isim bulmalıyız" diyor. Bir gün çekim sonrası, Yaman Okay, Rutkay Aziz, Tunç Başaran Çiçek Bar'da aynı konuyu konuşuyoruz. "Filmin adını bulana bir şişe viski var" diyorum. Filme uygun bir isim ne olabilir? Rutkay, filmdeki çocukla olan konuşmalarında geçen piano, piano sözcüklerinden yola çıkarak "Filmin adı Piano olsun" diyor. Fena değil ama yeterli gelmiyor bize. Ama bize bir hareket noktası gibi geliyor piano sözcüğü. Üzerine eklemeler yaparak sonunda *Piano Piano Bacaksız*'da karar kılıyoruz. Bunu kutlamak için bir şişe viski söylüyoruz.

Gazete haberlerinde filmin adı böyle geçmeye başlıyor. Tam o sırada, bir ihtarname alıyoruz Kemal Demirel'den. "Kitabımın ismini değiştiremezsiniz" diye. Durup dururken başımızı derde sokuyoruz.

Sonuçta, Kemal Demirel'in daha önce Memduh Ün'den on bin lira olarak istediği film hakkını on beş bin liraya çıkarmak zorunda kalıyoruz. O da parayı alınca sesini kesiyor. Çok sonra da *Evimizin İnsanları* kitabının üstüne bant geçirip *Piano Piano Bacaksız* olarak piyasaya sürüyor. İnsanoğlu böyle bir şey işte.

Film sonunda, İstanbul Festivali'nden, Antalya'dan ödüller alıyor. Tahran'da yapılan Uluslararası Altın Kelebek Festivali'nde birincilik ödülü kazanıyor. O yıl Amerika'da yapılan yabancı filmler Oscar'ına Türkiye'yi temsilen katılıyor. Bunun için Los Angeles'a gidiyor Tunç Başaran ile Rutkay Aziz.

Kavga döğüş yaptığımız filmde, çok para değil ama çok onur kazanıyoruz. Bu da bize yetiyor zaten. Bu benim çektiğim son film oluyor. Kemal Demirel'e gelince, onunla da on yılı aşkın bir süre konuşmuyorum. Sonunda, her cuma yapılan Çiçek Pasajı toplantılarında sık sık karşılaştığımız için mecburen selamlaşmaya başlıyoruz. Artık eskisi gibi olmasa bile, kerhen de olsa konuşuyoruz. Çünkü masada; Aydın Boysan, Fethi Naci, Ziya Şav, Sait Maden, Cevat Çapan, Mücap Ofluoğlu, Balıkçı Nuri, İbrahim Abi gibi büyüklerimiz var. Bir de Tunç Başaran, Mustafa Alabora, Naci Güçhan, Semih Poroy, Alişan Çapan, Turgay Fişekçi, Besim Dalgıç, Bedirhan Toprak, Metin Fındıkçı, Turan Günay, Ali İhsan Dalgıç, Bener Dortunç, Selahattin Yıldırım ve bazen Berlin'den Tarık Seden ve Sinan Fişek gibi dostlarım. Konuşmamak ayıp olur.

Bay Alkolü Takdimimdir'i TRT'ye teslim edip işi bitirdikten sonra "şeytan" beni bir türlü rahat bırakmıyordu. KDV vergi sis-

temi o tarihlerde yeni uygulanmaya başlamıştı. Miktarı da yüzde 10'du. Ben de TRT'den aldığım üç milyon üç yüz bin liralık KDV'yi hemen götürüp bankaya yatırmıştım. Bir buçuk ay sonra maliyeye götürüp yatıracaktım. İşte yukarıda söylediğim "şeytan" tanı burada devreye girdi. Beni dürtüp duruyordu. "Kendini bildin bileli vergi ödeyip duruyorsun. Ne var, bir defada vergi ödemeyiver. Ne olur? Devlet canını alacak değil ya. Bankadaki parayı şu bar işine yatırsan. Kazandığınla gelecekte devlete daha çok vergi verirsin. Üstelik film yapmadıktan sonra, şu koca yazıhaneyi ne yapacaksın? O halde ne duruyorsun, hemen başla. Şu barı yap" deyip duruyordu.

Bu şeytan sevimli bir şeytandı. Enikonu, fena bir arkadaş gibi de görünmüyordu. Zaten her akşamüstü, yirmi-yirmi beş kişilik dost ve arkadaş grubum yazıhanenin bahçesinde tavla oynayıp içki içiyordu. Onlar da bizim şeytanın fikrindeydiler. Öyleyse şu işe bir yerinden başlamalıydım. Başladım da.

Çiçek Bar'ın kuruluş öyküsünü ve Çiçek Bar'lı günleri daha sonra yazacağım için bu konuyu burada bitiriyorum.

Kaldığım yerden

Şimdi biz izninizle, kendi yaşamöykümüze devamı edelim diyorum.

Moskova doğumlu oğlum Hasan'ın yaşı ilerlemiş, bir türlü sünnet olmamıştı. Daha doğrusu, üç-dört yaşlarında rahatsızlandığı bir gün, Barbaros Bulvarı'ndaki Sait Çiftçi Kliniği'ne götürmüştük. Orada çocuk doktoru bir kız arkadaşım vardı. Sevda Karaca. Karacaların gelini. Sevda oğlumu muayene ederken yanıma gelen yaşlı bir doktor bana:

"Bakıyorum oğlanı sünnet ettirmemişsiniz daha" demişti.

Ben de:

"Daha küçük. Prematüre doğduğu için biraz kendine gelsin diye düşünüyoruz" demiştim.

Bunun üzerine doktor da bana:

"Aydın bir adama benziyorsunuz. Bana kalırsa hiç yaptırmayın" dedi.

Şaşırmıştım. Doktor benim düşüncelerimi okuyordu. Ben de, oğlumun sünnet olmasından yana değildim. Ama doktorun ne diyeceğini merak ettiğim için ister istemez "niçin?" diye sordum. Doktor bilime inanmış bir bilim adamı dürüstlüğünde cevapladı beni:

"Bak evladım, doğa tüm canlıları kendine göre yaratmış, ihtiyaçlarını ona göre belirlemiş. Bak elimize, gözümüze, ayaklarımıza. Bunların birine bir şey olsa, bütün sistemimiz bozuluyor. Bırak insanı, bak bir ağaca. Bir yerine baltayla vurulursa, ağacın bütün can damarları etkileniyor bu yaradan. Doğanın insana bahşettiği bu resmi kimsenin bozmaya hakkı yok. İşte sünnet de böyle bir şey. Tanrının verdiğini kul olarak niye keseceksin?"

Bu benim aklıma yatmıştı. Benim aklıma yatmıştı da, annesinin, Rus olmasına karşın, yatmamıştı. O, muhakkak sünnet olmalı diye diretiyordu. Sonunda çocuğun sünnetine mecburen evet demiştim. Bizde de âdettendir ya, anamız babamız torunlarının mürüvvetini görecekler. Olsun varsın diyerek Osmaniye'ye de haber uçurduk. O zamanlar annemiz de, babamız da sağ. Fakat, babam biraz rahatsız. İstanbul'a, sırf torununu görmeye geldiği bir gün, felç geçirmişti. Fazla heyecanda demişlerdi. Sonunda iyileştirip, göndermiştik. Onun İstanbul'a gelecek hali yoktu. Ama annemin vardı. Kardeşim Münir, otobüs biletini almış, göndermiş. İki gün evde kaldı torunuyla. Sonrasında Kemal Özkan'da sünnetini yaptırdık. Yaptırdık ama bir de bana sorun nasıl oldu diye. Kulakları çınlasın kirvesi Hüseyin Emre'nin canına okudu bizim oğlan. Son dakikada "Ben sünnet olmam" diye tutturmaz mı? Birbirine kattı ortalığı. Sonunda hallettik ama biz de bittik. Asıl anlatacağım bu değil de anam. Ertesi gün annem ayağının çok ağrıdığından söz etti.

"Bir doktora götürsen evladım. Bir baksa" demişti. Hemen alt kattaki doktor komşumuzla görüşüp onun çalıştığı Bahçelievler Dispanseri'nin yolunu tuttuk. Israrlı sorularıma cevap olarak:

"Evladım, İstanbul otobüsüne binmek üzere evden çıkarken ayağım burkuldu. Oralı olmadım. Münir'e söylesem göndermez. Ben de burkulmadır, bir şey olmaz dedim. Bindim otobüse, geldim."

"Peki anacığım, üç gündür niye söylemedin?"

"Ne bileyim ben. O telaş içinde bir de ben rahatsız etmeyeyim sizi diye düşündüm."

"Hay Allahım" dedim. Ayak davul gibi şişmişti. Arabaya zor bindirdik. Hastanede iki hasta bakıcıyla zor indirdik. Bir de röntgen çekilince gördük ki ayak üç yerinden kırılmış. Hemen alçıya aldılar. Uzun bir süre yattı. Torun sevgisinin ne kadar büyük olduğunu o zaman anlamıştım. Demek ki özveri denilen şey böyle bir şeydi. Çocukluğumda gökyüzüne uçacağına inandığım için, namaz kılarken eteklerine yapışıp "N'olursun uçma anne. Bizi yalnız bırakma" diye yalvarıp, ağladığım annem babamın ölü-

münden sonra yokluğuna dayanamayıp o da gerçek anlamda uçup gitmişti. Şimdi her ikisi de gökyüzünde birer melek olarak bize bakıyorlar her halde. İnansak da, inanmasak da böyle düşünmek güzel. Nur içinde yatsınlar.

Birkaç gün sonra, Çiçek Bar'da bir sünnet kokteyli vermiştik dostlar için. Sinemadan oyuncu, yapımcı, yönetmen, gazeteci, ressam, raklamcı ne kadar dost varsa herkes gelmişti. Hatta, o sıralar sık görüştüğümüz Türkân Şoraylar bile bu davete katılmıştı. En matrağı da, davete katılan sünnetçi Kemal Özkan'a bizim oğlanın saldırması olmuştu. İş olup bitmiş. Aradan bir hafta geçmiş. Bizim oğlan kesilmenin acısını hâlâ unutamamıştı. Millet gülmekten kırıldı.

Bir kez daha Moskova Film Festivali

Karım ve oğlum Hasan o yaz Moskova'ya gitmişti. Ben de arkalarından. Oğlum on yaşına basmıştı. Yine Moskova Festivali'nin davetlisiydim. Ben gittiğimde festival başlamıştı. Rassia Oteli'ne geldiğimde, karım ve oğlum da annesinin evinden otele taşınmışlardı. Ve herkesin beni beklediğini söylediler. O gözümüzde büyüttüğümüz, herkesin korkuyla baktığı Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği kibrit çöplerinden yapılmış bir saray gibi, ufak bir dokunuşla dağılıvermişti. Gorbaçov'un ilan ettiği Glastnost ve Perestroyka bütün sistemi allak bullak etmişti. Herkes bu yeniden yapılanma ve açıklık politikasına ayak uydurmaya çalışıyordu. Bu aynı zamanda, yetmiş iki yıldır kurulmaya çalışılan Sovyet sisteminin de sonu demekti. Sosyalist sistem liberalizme, kapitalizme açıyordu kapılarını. Bütün o asık suratlı eski yöneticiler, güler yüzlü olmak mecburiyetindeydiler artık. Büyük çoğunluk bu yeni oluşumdan mutluydu. Yıllardır yabancı filmlerde gördükleri dünyaya karşı büyük özlem duyuyorlardı. Hele ki gençlik. Onlar göz göre göre sistem karşıtı olmuşlardı. Devlet baskısına Gorbaçov'un dur demesiydi bu. Ama kimse ne yapacağını bimiyordu. İşte böylesi günlerde gelmiştim Moskova'ya. Ve bekleniyordum. Bu beklentinin neden olduğuna bir türlü aklım ermiyordu. Tercüman Nataşa yemekte yakaladı beni.

"Yarın yuvarlak masa toplantısı var. Bugün geleceğini bildikleri için yarına toplantı koydular" dedi.

Zaten yapı olarak telaşlı bir kızdı. Böyle bir görevle iyice eli ayağına dolaşıyordu.

"Ne toplantısıymış bu Nataşa?" dedim.

"Bilmiyorum ama Gorbaçov'la ya da sistemle ilgili bir toplantı olacak" dedi. "Tanırsın, tiyatro yazarı Alexander Gelman ve karısı Tatyana yapıyor bu toplantıyı. Senin için yarına erteleddiler. Toplantı onların evinde yapılacakmış. Adam hasta. Biliyorsun o, Gorbaçov'un sanattan sorumlu baş danışmanı oldu" dedi Nataşa.

Nataşa'nın anlattıklarına göre, ilginç bir toplantı olmalıydı bu. Adamı tanıyordum. Birkaç kez Çiçek Bar'a gelmişti. Tanıştırmışlardı. Oturup sohbetler etmiştik. Benim sinemacı olduğumu biliyordu. Çehov'un *Vişne Bahçesi*'nin Şehir Tiyatrosu'nda oynandığı günler. Oyunu sahneye mi koymuştu, süpervizörlük mü yapmıştı, anımsamıyorum. *Vişne Bahçesi* o günlerde herkesin dilindeydi. Ben bile, o kadar tiyatro âşığı olmamama karşın üç kez görmüştüm. Eşe dosta bilet ayarlamak için canımız çıkıyordu. Bir İsmet Ay'dır gidiyordu. Gerçekten de İsmet, hayatının oyununu oynuyordu. Tabiî sadece İsmet'le olacak şey değil bir oyun. Cüneyt Türel, Atacan Arseven, Savaş Dinçel büyük performans gösteriyorlardı. Tiyatro zaten kolektif bir sanat dalıydı. Bir kişinin oyunu yetmezdi güzel demek için.

Moskova'ya geldiğimim günün ertesi, rejisör ve yazar Gelman'la karısı Tatyana'nın evindeki toplantıya Nataşa ile birlikte gittim. Tatyana kapıda karşıladı bizi. Çok heyecanlıydı. Bir şeyleri gerçekleştirme umudunun tedirgin telaşı içindeydi. Kocası Gelman'ın hasta oluşunun zamansızlığından şikâyet ediyor, özür diliyordu. Gelman'ın yattığı odada Amerikan elçisi vardı. Geçmiş olsuna gelmişti. Bizi diğer odaya aldı. Odada birkaç kişi daha vardı. Oturduk. Ben de merak ediyordum. Ne istiyorlardı benden? Gelman'ın yerine karısı anlatıyordu amaçlarını. Kavgacı, dünyayı sürekli gergin tutan, asık yüzlü "Sovyet Ayısı" görüntüsü yerine, daha barışçı, daha güler yüzlü bir sistemin geldiğini. Yeni sistemde Rusların savaş istemedikleri, barış içinde kalkınmaktan başka bir isteklerinin olmadığının dünyaya anlatılması, dünyanın artık kendilerine düşmanca değil, dostça bakmalarını istiyorlardı.

Bunun için neler yapabilirlermiş? Bugün, bu konuda bir ön toplantı yapıyorlarmış. Bu konuyla ilgili, sinemanın olanaklarından nasıl yararlanırlarmış? Neler yapmamız gerekiyormuş? Ben ne yapabilirmişim? Bu konuda neler düşünüyormuşum? Benden önce bütün diğer ülke sinemacılarıyla konuşmuşlar. Herkes ertesi gün yapılacak yuvarlak masa toplantısı için hazırlık yapıyormuş. Benim de hazırlanmamı istiyorlarmış. Müthiş heyecanlıydı kadın. Sovyetlerde başlayan değişim olayının bir yerlerinden de kendileri tutmak istiyorlardı. Yeni sisteme el vermek istiyorlardı.

Anladığım kadarıyla, sinemadan yararlanma meselesi bu ailenin projesiydi. Olabilirliği konusunda diğer dünya sinamacıları gibi benden de destek bekliyorlardı. Sadece bir fikirdi onlarınki. Nasıl olacağı konusunda bir bilgileri yoktu. O kadar zeki bir adam olmamama karşın yine de durumu anlamakta gecikmedim. Anladığım kadarıyla kadına göre önemli olan; Rusya'nın bu günkü gülen yüzünün, dostluğu ve kardeşliği savunan, barışı düşünen yüzünün bütün dünyaya duyurulmasıydı.

"Bunun için Moskova'da bir merkez kuracağız. Bu konuyla ilgili senaryolar yazdıracağız. Onları hep beraber filme dönüştüreceğiz. Fransız, İngiliz, Alman, Çek, Polonyalı, Portekizli, İspanyol, Meksika, Küba vb tüm dünya sinemacıları bizimle aynı görüşteler.

"Filmler bir merkezden yapılacak" diye söze başladı.

Hemen itiraz ettim. "Bu merkez Moskova olmamalı" dedim. "Paris olur, Londra olur. Ama Moskova olmaz. Önce sizin şu merkeziyetçiliğinizden kurtulalım".

"Özür dilerim" dedi kadın. "Bizim de değişmeye ihtiyacımız var".

"Estağfurullah" diyerek geçiştirdim.

Sonra bu konuda neler düşündüğümü tek tek anlatmaya çalıştım. Önce; kapitalist sistemin nasıl çalıştığını, bu sistem içinde bu değişimin nasıl anlatılması gerektiğini, yapılacak filmlerle ilgili harcanacak paraların dünya pazarından nasıl geri alınacağını vb tek tek anlattım.

Bir; işin bir finans merkezi olmalı. Paraların toplanacağı, dağıtılacağı, pazarlama işlerinin yapılacağı yer. Bu kesinlikle Paris'te, Londra'da ya da İtalya'da bir yerde olmalı. En azından dünyayla ilişkileri daha rahat yürütmek için gerekli.

İki; fikir üretme merkezi ya da yönetim kurulu Moskova'da olabilir. Onlar her ay neler yapılması gerektiğini bütün üye ülke sinemacılarına bildirir. Örneğin gelecek ay filanca konu işlenecek. Diyelim ki "Dünyada İnsanın Yalnızlığı" üzerine bir konu o ayki. Merkez bunu bütün üyelere duyuracak. Üyeler bu konu üzerine üçer beşer dakikalık bir senaryo yazıp bunu filme çekecek. Çektiği filmler o merkezde toplanacak. Böylece değişik yirmi ülkede çekilen "İnsanın Yalnızlığı" filmi bir araya getirilip montajlanacak. Bu işlemler Moskova'da yapılacak. Hazırlanan bir saatlik bir program Paris'teki veya Londra'daki merkez tarafından dünya ülkeleri TV'lerine pazarlanacak. TV anlaşmaları yıllık yapılacak. Bizler her ay, üç beş dakikalık bir filmle bu işe katkıda bulunacağız. Zaman içinde merkez, ülkelerin masrafları-

nı karşılar duruma gelecektir. Bunun için ilk etapta merkezden para da istenmez.

Şaşkın halde beni dinleyen Gelman'ın karısı Tatyana:

"Peki senaryo, reji, ham film, kamera kirası, prodüksiyon falan. Bunlar çok para tutar. Sizlerden bunu isteyemeyiz"

"Niye?" diye sordum.

"Bu bizim meselemiz" dedi.

"Yok" dedim. "Bu sadece sizin meseleniz değil, bizim de meselemiz. Dahası, herkesin meselesi. Bizler de bütün dünyanın barış içinde yaşamasından yanayız. Savaşlar bitsin diyoruz. Herkesin kardeşçe yaşadığı, bize ait olmayan bir dünyada, bize verilmiş kısa yaşam sürecimizde, bizler de kardeşçe yaşamak istiyoruz. Bu sizin değil bütün dünyanın ortak sorunu. Savaşlara, silahlara harcanan paralar, fakir, az gelişmiş ülkelerin mutluluğu ve gelişmesi için harcansın diye düşünüyoruz."

"Yani siz bizimle beraber misiniz?" dedi Tatyana.

"Evet" dedim.

Tatyana'nın mutluluktan uçtuğunu görüyordum. Gözleri dolmuştu.

"Peki, bu senaryo, reji, prodüksiyon, oyuncu, kamera gibi şeyleri nasıl karşılayacaksınız?" dedi.

Buna aklı yatmıyordu.

"O kolay" dedim. Ben kendi ülkemde dostlarımla birlikte bu işi parasız kotarırız. Her ülke aynı özveride bulunursa bu iş olur."

"Yani, siz bunun olabilirliğine inanıyor musunuz?"

"Tabiî" dedim. "Niye olmasın? Böyle güzel bir projeyi biz yapmazsak, bizim ayıbımız olarak tarihe geçer. Binlerce yıl sonra insanlar dönüp, bizlere ve bizden öncekilere baktıklarında: 'O zamanlar insanlar henüz gelişmemişlerdi. Savaştan ve çıkardan başka bir şey düşünmezlerdi. Böylece, on binlerce yıl birbirleriyle kavga ederek, birbirlerini yiyerek, öldürerek yaşadılar. O zamanlar, tüm insanların mutluluk içinde yaşayacakları bir dünya düşünmüyorlardı. İşte bu yüzden, bir taraftan milyonlarca insan açlıktan, savaştan, hastalıklardan ölürken, diğer tarafta avuç içi kadar insan sadece kendi mutluluğu için yaşıyordu. O zamanlar öyleymiş' diyecekler. Bu yüzden bu işe hemen başlamalıyız. Bu bizim için büyük bir fırsat. Yirmiye yakın ülkenin sinemacısı var. Sebep de var. Sovyetler Birliği yeniden yapılanmaya gidiyor. Liberalizme geçiyor. Nasıl olsa sosyalizmin içine ettiler. İnsanların sosyalizmden bekledikleri tüm umutlarını boş yere harcadılar. Bari bizler, onun yerine bu bahaneyle barış umudunu getirmiş olalım."

"Bütün bunları bir rapor halinde yarınki toplantıya sunar mısınız?"

"Tabiî, hazırlarım" dedim.

"Bu düşüncelerinizi, bu işin olabilirliği ile ilgili bir raporu da Gorbaçov'a verilmek üzere yazar mısınız peki?"

"Tabiî yazarım" dedim.

Bizi dinleyen beş-altı kişi büyük bir sevinç içindeydi. İçtiğimiz çaylar yenilendi. Amerikan elçisinin gideceği haberi odaya geldiğinde, Tatyana izin isteyerek elçiyi yolcu etmek için odadan çıktı. Biraz sonra Gelman'ın benimle görüşmek istediğini söyledi. Odasına girdim. Fakir görünüşlü odada Gelman, arkasına yastıklar konmuş yatakta uzun oturuyor gibiydi. İsmet Ay'ın selamlarını söyledim. Gülümsüyordu. Karısı her şeyi anlatmıştı ona. Ertesi günkü toplantı için ayağa kalkabileceğini umduğunu söylüyordu. Teşekkürlerini sundu bana. Projesinin onaylanmasından gurur duyduğu belliydi.

O gece sabaha kadar, hiç uyumadan hazırladığım raporu ve Gorbaçov'a gönderilecek mektubu yazdım. Sabahleyin Nataşa gelip yazıları aldı. Rusça'ya çevirip daktilo etmek için. O gün Rüstem İbrahimbekov arabasını gönderdi şoförüyle. Toplantıya gitmem için. Herkes gelmişti. Yirmi beş kişi kadar insan. Başta Andre Vajda olmak üzere bütün önemli sinemacılar konu üzerinde görüşlerini belirttiler. Ardından benim raporum okundu. Büyük bir olurla fikirlerim kabul gördü.

Daha sonra Tatyana fazla uzun olmayan bir konuşma yaptı. Konuşmasını Nataşa Türkçe'ye çeviriyordu. Çok şaşırmıştım. Bu komiteye başkan olmamı öneriyordu. Bunu yapamayacağımı, sinemanın dışında bir restoran-bar işlettiğimi, ayrıca birkaç dernek ve vakfın yönetim kurullarında görevli olduğumu söyleyerek kendilerine teşekkür ettim. Yanımda getirdiğim kartlarımı herkese dağıttım. Görev beklediğimi söyledim. Sonra, Gorbaçov'un sanat danışmanı Alexander Gelman ve karısı Tatyana'ya veda ederek ayrıldım. Onlar da çok sevdikleri İsmet Ay'a, Cüneyt Türel'e, Atacan Arseven'e, Savaş Dinçel'e ve Gencay Hanım'a selâmlarını iletmemi istediler benden. Ayrıldık.

Fransız İhtilali'nin iki yüzüncü yıl dönümünde Paris

Bir hafta kaldığım Moskova'da dostlarla birlikte güzel vakit geçirdik. Karım bir süre daha Moskova'da annesiyle kalacaktı. Ben de Paris'e gitmek istiyordum. Fransız İhtilali'nin iki yüzüncü yıl

dönümüydü. Kutlamaları kaçırmak istemiyordum. Paris'e geldim. Can'a. Onda kalıyorum. Can Paris'te, küçük işler yaparak yaşamaya çalışıyordu. Cengiz'i dersek, onun hiç işi yoktu. Ama herkes bir biçimde yaşayıp gidiyordu işte. İhtilalin yıl dönümü muhteşem törenlerle kutlandı. Bütün dünya Paris'e gelmişti sanki. İğne atsanız yere düşmez misali. Öylesine kalabalık. Biz Bastil'de kalıyoruz. Sabah kahvaltımızı, Bastil Meydanı'na bakan kafede yapıyoruz. İnsan seli dalgalar halinde çevremizden geçip gidiyor.

Can, Murat'ın kafesini öneriyor. O da Bastil'de, cadde üzerinde. "Oraya gidelim" diyor. Olurluyorum. Kahvaltıdan sonra doğru Murat'a. Murat barı kapatmış. Tam da iş yapacağı gün. Tek başına, cam kenarında kahvesini içiyor. O gün tatil bar.

"Niye kapattın?" diye soruyorum Murat'a.

"Bu kadar kalabalığa hizmet edilmez" diyor.

Bu da başka bir mantık işte diyorum. Cam kenarına oturuyoruz. Hemen arkamızdan Mizak geliyor. O da arkadaşımız. Paris'in en büyük modaevinin, yani Pierre Cardin'in başustası. Öpüşüyoruz. Ardından tavla başlıyor. Televizyon açık. Ben bir taraftan tavla oynayanları, bir taraftan televizyonu, bir taraftan da caddede yürüyen büyük kalabalığı izlemeye çalışıyorum. Müthiş bir olay. Fransa, kaç yıldır bu gün için hazırlanıyor. Bir ara Bastil Meydanı'na gidip, yakından izliyorum geçit törenlerini. Tekrar dönüyorum kafeye. Tavla maçı hızlanmış. Rakamlar bir-iki bin frangı bulmuş. Çılgın bunlar. Biralar, kahveler gelip gidiyor. İçerde altı kişiyiz. Bir de bize hizmet eden garson. Can'a soruyorum:

"Ne iş bu iş? Bugün kafeyi açmamak?"

"Murat fazla işi sevmez. İhtiyacı da yok. Karısı da zengin" diyor.

Uzun boylu, esmer, yakışıklı ilginç bir adam Murat.

"Aç mısın abi?" diye soruyor.

"Sağ ol" diyorum.

"Oğlum, sandviç yap, tost yap abilerine" diyor.

Biralar peş peşe geliyor. Koca kafe bize hizmet ediyor. Bu arada, sürekli kapı vuruluyor. Garson el işaretiyle "Kapalıyız, kapalıyız" diyor. Tuvalet ihtiyacı için de kadın erkek, çoluk çocuk kapıya hücum ediyor.

"Herkese açma kapıyı. Seçici ol" diyor Murat.

Bir yandan küfür kıyamet, Mizak'la tavla partisi sürüyor. Bir ara camın dışındaki kalabalıktan şişmanca bir kadının gülerek bana el salladığını fark ediyorum. Aaa, o da ne? Bizim Azmi'nin oğlunun Fransızca hocası Tülin bu. Kaç yıldır görmüyordum. Gülen yüzüyle karşımda. Kapıya gidip açıyorum. Sarılıyoruz. Çok iyi

kızdır Tülin. Ordan burdan, Çiçek Bar'dan, Azmi'den konuşuyoruz. O da Kuzey Fransa'dan törenler için gelmiş.

"Ne rastlantı" diyorum.

Arkadaşları varmış. Gidiyor.

Can'la konuşmalarımızdan, durumunun iyi olmadığını fark ediyorum. Bütün Türkler "Can Baba" diyorlar ona.

"Bu iş değil Can Baba" diyorum.

Türkiye'ye dönmesi için ikna etmeye çalışıyorum. Ediyorum da. Bir süre sonra İstanbul'a geliyor. Babadan kalma nakliyat şirketinin başına geçiyor. Abisi rahatsız. Yıllarca iyi gidiyor iş. Can da gerçekten çalışıyor. Sonunda nasıl oluyor bilmiyorum, önce babası, sonra annesi vefat ediyor Can'ın. Abisiyle geçinemez hale geliyorlar. Bir iki kamyonları yüklü olarak kayboluyor. Nakliyat şirketi de borçlarla birlikte batıyor. Can şimdi Anadolu'da, turistik bir şehirde bir restoranın yöneticiliğini yapıyor. Turistler ona hayran. Anadili gibi Fransızcası, bir de İngilizcesi var.

O ekipten Cengiz, işsiz güçsüz. Fransız hükûmetinin yardımıyla geçiniyor. Ona da aynı şeyleri anlatıp, Türkiye'ye dönmesini söylüyorum. Onu da ikna ediyorum. Babasının Hisar'da bir kahvesi var. İyice yaşlanmış adam. Annesi idare ediyor kahveyi, çay bahçesini.

"Gel" diyorum. "İşin başına geç. Aslan gibi adamsın. Siktir et Paris'i. Güzelim Boğaz'ın yanı başında, bakımsız bir çay bahçesi. Güzel bir kafe yap orayı. Parizyen bir şey olsun."

Çok geçmeden o da geliyor. Bir süre serserilik yaptıktan sonra, işin idaresini ele alıyor. Kale Çay Bahçesi gençlerin geldiği bir kafe oluyor. Cengiz orada, arkadaşlarıyla keyifli. İşini sürdürüyor. Babası vefat etti. Annesi yine gelip gidiyor. Buraya bir de bizim sinemacılar alıştı. Rahmetli Kemal Sunal'ın da her gündüz uğradığı bir yerdi Kale Çay Bahçesi. İşleri iyi. Kimseye müdanası yok. Geçinip gidiyor. Bir ara arabayla Boğaz'a uçtu ama olsun. Şimdilerde durumu iyi. Az içiyor.

III. Bölüm

Bodrum... Bodrum...

Ver elini Bodrum

Bir haftalık Moskova, bir haftalık da Paris seyahatinden sonra Paşa Tur'dan bir bilet alıp İzmir'e uçuyorum. Amacım Bodrum'a geçmek. Çocukların Moskova'dan dönmesine bir hafta var. Bir hafta Bodrum iyi olur. İzmir'de uçaktan indikten sonra bir araba kiralıyorum. Murat 124. Bütün eşyaları dolduruyorum. Ver elini Bodrum! Üç saatte Torba'dayım. Figen Mirel'in "Titi's" inde dostlarla kucaklaşıp öpüşüyoruz. Bir bira söylüyorum. İçim yanmış.

"Birayı bırak. Hemen gidiyoruz" diyor Figen.

"Yahu sabret. İçim ferahlasın biraz" diyorum. "Yoruldum."

"Yok, yok. Çabuk ol. Geç kalıyoruz" diyor.

Tekrar arabaya binip Bodrum'a, "Zeytin"e gidiyoruz. Zeytin, Gügü'nün yeri. Bakıyorum herkes orada. İstanbul sosyetesi Zeytin'de toplanmış. Yavuz Demir, yanında güzel bir kız. Yine çapkın. Erol ve Tilda Tezman. Bizim Bülent Kayabaş da orada. Ali Poyrazoğlu da. Çiçek Bar'dan bir dolu arkadaşım. Soğuk votkalar içiyoruz. Zeytin dolu. Üst üste insan. Biraz bir şeyler atıştırıyoruz. Gecenin bir saati.

"Hadi, Sapa'ya gidelim" diyor Figen. Bu kez Sapa'dayız. Onyıl'la karısı işletiyor Sapa'yı. Adı Sapa ama Yemek Sevenler mi yoksa Yemekten Anlayanlar Derneği midir nedir? İçki ruhsatı alamadığı için bu dernek fikrini ben vermiştim Onyıl'a. Beni dostça karşılıyorlar.

Orada da tüm dostlarla birlikteyiz. Sanki bir içki maratonu Bodrum'da koşulan. Figen de, ben de başka dostlarımızı görüp ayrılıyoruz birbirimizden. Bir süre. Gecenin ikilerini bulmuşuz. "Ünlü'ye gidiyoruz" diyor Figen. Ünlü Otel'e. Oteli Cüneyt ve karısı Nur çalıştırıyor. Daha önce bir yılbaşı için gelmiştik bu otele. Metin Deniz, Cüneyt Türel, Ferit Erkmen, Selçuk, Altı Punto Çe-

tin ve birkaç arkadaş daha. Karılarımız yanımızda. Yılbaşı gününün gündüzü Türkbükü'ne gitmişiz. Hava güzel mi güzel. Hanımlar mayolarıyla güneşleniyorlar. Biz kafaları çekiyoruz Eda'da. Oktay ile Yasemin en güzel dilbalıklarını kızartmışlar. Rakılar, şaraplar gırla. Mehmet Sönmez güzel anekdotlar anlatıyor.

"Bir gün Veli Bar'dayız" diyor Mehmet. "Bar kalabalık. Can Yücel de yanımda. Bir şeyler konuşuyoruz. Ben Can Abi'yi çok severim. Her şeyine de katlanırım. Birden ne oldu anlayamadım. Bir tokat attı bana. Şaşırdım. Bütün milletin içinde karizmamız çizildi. Karşılık versem olmaz. Abimiz. Mücadele arkadaşımız. Üstelik çok da sevişiriz. Ne yapacağımı şaşırdım. Çıktım gittim. Bundan böyle Can'la konuşmama kararı aldım. Ertesi gün, meydandan Tepecik Camii'ne doğru gidiyorum. O zaman yol kahveler tarafından işgal edilmemişBom boş. Bir de baktım, uzaktan Can Abi geliyor. Hemen sağdaki eczanenin yanındaki evin kapı girişine saklandım. Bekliyorum Can Abi geçsin de ben yoluma gideyim. Ansızın karşımda bitti. Gayet sert bir biçimde, İstiklal marşı okur gibi:

'Korkma sönmez' dedi.

Can Abi'ye darılmak olur mu? Kolarını açtı. Beni kucakladı.

'Hadi gidelim. İki kadeh içelim. Dün için özür dilerim' dedi.

Hâlâ ne için bana tokat attı anlamış değilim" diyor.

Mehmet'in hapishane anıları da bitmez. O anlatıyor. Bizim keyfimiz yerinde. Akşam sekizde Ünlü'de yılbaşı eğlencesi var. Biz Türkbükü'nde kafaları bulmuşuz. Saat on civarı geliyoruz Ünlü'ye. Ama öğleden beri içmişiz. Kimsenin yılbaşı eğlencesine katılacak hali yok.

"Bari on ikide kalkın da birlikte kutlayalım" diyor Cüneyt.

"Tamam" diyoruz ama hepimiz sızıp kalıyoruz. Yılbaşı için geldiğimiz otelde, yılbaşını uyuyarak geçiriyoruz.

İşte Ünlü Otel dediğim yer burası. Bu otelin terasında bir gece kulübü açılmış yaz için. Sapa'dan oraya geliyoruz. Küçük bir orkestra. Akrep Nalan şarkı söylüyor. Ahmet Çapalar ekip halindeler. Yine Tildalar ve Erollar. Samim Baki Lazca caz yapıyor. Akrep Nalan'a eşlik ediyor. Yaman Okay ve Meral Okay vokal yapıyorlar Samim'e. Bülent Kayabaş da vokalist. Kırk elli kişilik bir kalabalık. Herkes yerlerde oturuyor. Minderler üzerinde. Beni görünce boynuma sarılıyorlar. Yaman, Meral, Samim, Nedim Göknil ve karısı Ayşe, Günfer, Asker Memet, Kral, Fuat ve Neslihan Yargıcı can dostlarım. Akrep'de öyle. "İşte Çiçek Arif de geldi" diyorlar. Gece bütün hızıyla devam ediyor. Kendimi tam eğlencenin orta-

sında buluyorum. Türküler söylüyoruz. Şiirler okuyoruz Yaman'la. Sabahı buluyoruz. Bodrum'un eğlence parkuru belli oluyor bence. Gündüzleri Torba'da Figen'in yeri, Türkbükü'nde Eda ve Shipahoy. Akşamları Zeytin ve Sapa. Geceleri final Ünlü'de yapılıyor. Akrep'le noktalanıyor. O gece hemen büyük bir oda kiralıyorum Ünlü'de. Çift yataklı. Birinde Bülent Kayabaş. "Tamam" diyor Bülent. O aslında Ali Poyrazoğlu'nun evinde kalıyormuş. "Olsun" diyorum. Bir hafta beraber dolaşacağız. Her gece bir yerde olacağız nasılsa. O zaman ayrı yerlerde kalmanın anlamı yok.

Akrep'i iki-üç sene önce yine Bodrum'da tanımıştım. Bir gecenin sonunda, otele gitmeden önce son alkollerimi almak için Big Ben'deyim. Deniz kenarındaki yuvarlak barda dört beş kişi varız. Herkes kendince eğleniyor. Şişmanca bir genç kız şarkı söylüyor kendince. Gün ışıdı ışıyacak. Ben de kafayı bulmuşum. Ona eşlik ediyorum. Biraz sonra şarkılar türkülere dönüşüyor. Ben söylüyorum, kız söylüyor. Derken şiirler giriyor işin içine. Kadehler birbirini kovalıyor. Coşmuşuz. "Hadi" diyor şişman kız. "Denize girelim." El ele tutuşup denize yürüyoruz. Bir süre sonra üstümüzdekilerle denize atlıyoruz. Başlıyoruz yüzmeye. Güneş burnunu çıkarmaya başlıyor Bodrum'un dağlarından. Sırtımızda. Sonra sırılsıklam dönüyoruz sahile. Sabahın ayazı üşütüyor ikimizi de.

"Seni kaldığın yere bırakayım" diyorum şişman kıza.

Olmazlanıyor. Diretiyorum. Turuncu Renault'ya biniyoruz. Arabanın kaloriferleri bile ısıtmıyor bizi. Torba'dan sonraki Demir Köy'e geliyoruz. Demir Köy sahili boş o zamanlar. Daha evler yapılmamış. birkaç çadır kurmuş Ankaralı gençler. Onlardan birinin önüne bırakıyorum kızı.

Kızın adı Nalan'mış. Ankaralı. Mülkiye'den mezun. Muhasebecilik yapıyormuş. Yeni başlamış işe. Benim de Ankara'daki dostlarımdan söz ettim ona. Bu konuda kendisine yardımcı olabileceklerini söylemiştim. Adreslerini, telefonlarını vermiştim. Ayrılmıştık.

Nalan Ankara'ya dönüşünde, aramış arkadaşlarımı. Dost olmuşlar. Fakat Nalan'ın aklı fikri şarkı söylemekte. Önce bir tavernada, sonra bir barda şarkı söylerken kendini Ünlü Otel'de şarkı söylerken buluyor. O da ünleniyor. Hem de sosyete şarkıcısı olarak. Bırakıyor muhasebeciliği. Adının önüne bir de "Akrep" ilave ediyor. Bizim Nalan oluyor Akrep Nalan. "Yürü be Nalan" diyorlar. Kim tutar seni? Kasetler, tavernalar, gazinolar, özel davetler derken herkesin sevgilisi olup çıkıyor Nalan. Bu konuda Alunet Çapa ile karısı Sermin'in büyük destekleri var. Evi de oluyor, ara-

bası da. Bir de yakışıklı sevgilisi Alişan. Hâlâ her fırsatta görüşürüz. Çiçek Bar'a gelirler. Yolları düşerse de eve. Mutludur. Altın yürekli kardeşimdir Akrep Nalan.

Bodrum geceleri bizi bekliyor. Ertesi gün öğleden sonra Bülent'le çıkıyoruz otelden.Önce Torba, ardından Türkbükü yapıyoruz. Eda'da denize girilip, Dürnev'le ve Salih Ecer'le kafaları çekiyoruz. Akşamüzeri herkeste bir hazırlık, bir hazırlık. O zamanki Türkbükü sosyetesi geceki kostümlü partiye hazırlanıyor. Parti Shipahoy'un sahibi Nihal'in evinde. Benim fazla dostluğum yok. Ama tanıyorum. Fuat Yargıcı ısrar ediyor partiye gitmek için. Bizim kıyafetimiz yok. "Siz de öyle gelin" diyor. Kendisi Monte Kristo kıyafetinde olacakmış.

"Gidelim mi?" diyorum Bülent'e.

"Gidelim be abi" diyor.

Nefis yemekler, mezeler hazırlamış Nihal. Türkbükü'ne tepeden bakan bir evin bahçesindeyiz. Adı üstünde kıyafet balosu. Kör kaptanlar, çingene kıyafeti giymiş güzel kadınlar... Elli-altmış kişi. Nefis müzikler çalıyor. Yemekler, mezeler... Birbirine sarılmış dans edenler... Gecenin keyfini çıkarmaktalar. Maça Kızı Ayla, Güler, Neslihan Yargıcı, modacı Ayla Eryüksel, Zafer, Yaman, Meral de oradalar ve daha bir dolu tanıdık. Hoş bir kadın geliyor yanımıza. Orta yaşlı. Gençliğinde demek ki çok güzelmiş. Sohbete dalıyoruz. Güzel bir yakınlaşma var aranuzda. Tanıdık gibi sanki kadın. Konuşmalardan Gülay olduğunu anlıyorum. İstanbul'dan tanıdık biri. Bülent takılmadan duramıyor.

"Baba, işi bağladın galiba."

"Yok" diyorum. "Yarına bıraktım."

O gece Ünlü'de olacağız çünkü. Ayrılırken Gülay ısrarla ertesi gün kendisini Türkbükü'nden almamızı söylüyor.

"Tamam" diyorum. "Saat tam sekizde buradayız."

"Ona göre ha" diyor. "Kuaföre gidip hazırlanacağım."

"Merak etme" diyorum. "Saat tam sekizde."

Gece müthiş bir şekilde Sapa ve Ünlü'de devam ediyor. Sabahleyin uyumaya gidiyoruz. Ertesi gün akşamüstü, Veli'nin barında içerek ayılmaya çalışıyoruz.

"Gidiyor muyuz Türkbükü'ne?" diyor Bülent.

"Gideriz, gideriz" diyorum.

Saat sekize geliyor.

"Kadın bekliyor" diyor Bülent Kayabaş.

"Yahu, kim gidecek şimdi taa Türkbükü'ne" diyorum. "Boş ver. Gel Zeytin'e gidelim."

Yine Zeytin'de, dostlarla beraberiz. Nedim Göknil ve Ayşe'ye rastlıyoruz.

"Yarın bizde Salih'e yaş günü partisi düzenliyoruz. Sizi de muhakkak bekleriz" diyorlar.

"Peki, olur" diyoruz.

Gece yine Ünlü'deyiz. Akrep Nalan'da. Samim mikrofonu kapmış, her türden şarkı söylüyor. Biz, Yaman ve Bülent'le Samim'e eşlik ediyoruz. Bodrum'dayız ya, iyice dağıtmış durumdayız. Her Bodrum'a gelişte İstanbul'u unutuyorum. Sadece Bodrum'u yaşıyorum. Bodrum benim için Hyde Park sanki. Özgürlük alanı. Galiba herkes için de öyle. Öğleden sonra Yalıçiftlik'e, Nedim Göknillere gidiyoruz Bülent'le. Nedim konuksever bir çılgın. Karısı Ayşe de öyle. Balkonda içkiler içiliyor. Yaş günü kutlanan Salih ortada yok. Dört bir yana haber salınıyor. Türkbükü'nde bulunuyor Salih. Bir araba gönderilip getiriliyor. Ellerinde şişelerle geliyor Salih. Herkesten özür diliyor. Unutmuş yaş gününü. Zaten Bodrum'da günler hep birbirine karışıyor. Otuz metre önünüz Gökova. Akşamüstü, deniz kenarında büyük bir ateş yakılıyor. Mehtap tepemizde. İçtikçe içiyoruz. Yaman, Meral, Asker Memet, Güner Kral, Figen Mirel, Ufuk Güldemir, Çetin Özbayrak, Salih Ecer, Bülent Kayabaş, ben, Nedim, Ayşe, Neslihan Yargıcı, Fuat ve sevgilisi, bir dolu dost. Yirmi kişi kadar. Özel yemekler yapıyor Nedim. Bir ara elinde gitarı, herkes için bir dörtlük mani söylüyor doğaçlama. Sonra gitarı Ufuk alıyor. İngilizce şarkılar döktürüyor bizlere. Ben balkon kenarındaki barda, tabure üstüne tünemiş kafayı çekiyorum. Evin balkona açılan iki kapısı var. Camlı. Bana yakın kapıdan, önünde önlük, elinde kocaman bir tepsi içinde kızarmış bir kuzuyla Nedim çıkıyor dışarı.

"Buyurun beyler. Yemeğimiz hazır" diyor.

Tam önümden diğerlerine doğru dönüyor. Birden bakıyorum Nedim'e arkadan. Üstünde mayo falan yok. Kıçı açık. Gülmeye başlıyorum. Dönüp kuzuyla birlikte içeri giriyor. Herkes yerlerde, gülmekten kırılıyor. Sonra giyinip tekrar geliyor. Müthiş bir gece yaşanıyor sahilde. Denize giriliyor. Nedim rahat durur mu? Bir ara, yandaki ormanın karanlığı içinden sesler geliyor. Sonra iki hayalet çıkıyor ortaya. Üstümüze doğru koşarak geliyorlar. Kadınlar bağırışıyor. Nedim ile Yaman bunlar. Kollarını açmışlar. Beyaz çarşaflara sarınmışlar. Gecenin ay ışığında biraz ürkütücü.

Hayalet gibiler.

Sürekli Salih anlatılıyor. Salih Nedimlerde kalıyor. Evden, içki almaya çıkıp bir hafta gelmemiş bir daha. Sonra Nedim ile Ayşe

Türkbükü'nde bulmuşlar onu. Bugün olduğu gibi.

Bu Nedim matrak bir adam. Kolejli. Yine bir başka zamanda Torba'dayız. Figen'in yerinde. Ben o zamanki eşimleyim. Nedim yanımızda gitar çalıyor. Rusça bir şarkı söylemeye başlıyor. Bizim hanım da Rus ya. Can kulağıyla dinliyor. Sonra bir ara bana dönüyor:

"Arif, bu adam Rusça söylemesine Rusça söylüyor ama galiba aksanı değişik" diyor.

Oysa Nedim taklit yapıyor. Sallıyor yani. Ama o kadar da inandırıcı. Herkes onun gerçekten Rusça söylediğine inanıyor.

Hiç unutmam, bir gün Zeynep Oral ile Ahmet'in yirmi beşinci evlilik yıl dönümüne davetliyiz. Kuruçeşme'de Tefo'nun yerinde. Biraz erken gitmişiz. Nedim de geliyor sevgili karısı Ayşe ile. Biraz sonra Affan Başak ve eşi Oya Başak da geliyor bizim masaya. Nedim ile Oya kolejde aynı dönemde okumuşlar. İyi dostlar. Kız ve erkek kolejinin müşterek eğlence günlerinde ikisi düet yaparlarmış. O gün de öyle. Hemen kâğıt kalem bulunuyor. Bir takım notlar alıyorlar. Davetliler geldiğinde bunlar açılış konuşması yapacaklar. İkisi birlikte mikrofona çıkıyorlar. Ve o gün için gelen kutlama telgraflarını okuyorlar. Tabiî, Zeynep Oral'ın uluslararası gazeteciliğinden kaynaklanan bir konsept üzerine kurmuşlar parodiyi. Oya ön konuşmayı yaptıktan sonra, ilk telgrafı okuması için Nedim'e bırakıyor mikrofonu. Nedim bir telgrafı Castro'dan gelmiş gibi İspanyolca olarak okuyor. Ardından Humeyni'den geleni Farsça, Gorbaçov'dan geleni Rusça, Mitterand'dan geleni Fransızca, Çin'den geleni de Çince okuyor. Millet gülmekten kırılıyor. Zeynep ile Ahmet'in yirmi beşinci evlilik yıl dönümü töreni esprilerle başlayıp, güzel bir eğlence olarak sürüyor.

Geçenlerde Zeynep Oral'ın altmışıncı doğum günü kutlanıyor Ece'de. Biz de Hümeyra ile gittik. Tüm dostlar orada. Birini bırakıp ötekiyle öpüşüyoruz. Böyle günler dostların bir araya gelmesi içindir zaten. Bu kez eğlenceyi tek başına Nedim Göknil düzenliyor. Tam bir "one-man show" halinde. Yine tüm telgraflar ana dilde yazılmış, altında da Türkçeleri var. Konuşmalar ve her dilde söylediği şarkılardan sonra konuşma metinlerini elinden aldım. Mizah dolu bu uydurma telgrafları sizlerle paylaşmak istiyorum. İşte telgraflar:

Querida Zeynep Orales,

Pronto la perfidia imperialista, exacerbada por cada medida de be-

neficio popular o que consolidara la independencia nacional, nos hizo permenacer con mochilas y botas puestas;muchos compatriotas tuvieron que continuar ofrendando la vida en defensa de la revolucion, tantoen Cuba como en otras tierras del mundo cumpliendo sagrados deberes.

Ester enamorado.

Del comandante en Jefe Fidel Castro Ruz,
Presidente del Consejo de Estado de la Republica de Cuba.

Sevgili Zeynep,

Emperyalistlerin baskısı altında inleyen bir ülkede doğum günün kutladığın için çok üzülüyorum. Milli bağımsızlığın önemini hatırlatmak isterim sana. Kocana söyle, biraz daha az kapitalist olsun. Küba'nın ve devrimin sadık yoldaşlarından da sana selam. Ben de çok yaşlandım ama son bir kaçamak yapalım istersen birlikte.

Aşkım benim.

Kumandan Jefe Fidel Castro Ruz
Küba Cumhuriyeti Devlet Konseyi Başkanı.

Dearest Zeynep,

I was planning to come to your birthday but as you know we had a little hunting accident and Dick shot me. Don't worry. I am not shot there. You know where... I know everybody thinks you are a lefty and a commie but I know the truth. You are a hardcore red neck, a true capitalist and a true believerof the survival of the fittest. Fuck the rest. Do not worry, your secret is safe with me. Speaking of secrets, Laura does not know about this letter. Don't let Ahmet know either.My secret love.

George W. Bush

En Sevgili Zeynep,

Doğum gününe gelecektim ama duymuşsundur küçük bir av kazası oldu ve Dick beni vurdu. Merak etme oramdan değil. Neremden bahsettiğimi biliyorsun. Herkes senin solcu ve komünist olduğunu zanneder ama ben gerçeği biliyorum. Sen gerçek bir faşo, hakiki bir kapitalist ve en güçlünün var olmasına inanıyorsun. Gerisini siktir et. Merak etme sırrına sadığım. Sırdan söz etmişken, Laura'nın bu mektuptan haberi yok. Sen de Ahmet'e bir şey söyleme. Benim gizli aşkım.

George W. Bush

Zeyno Bocim,

Addadan sana selam. Murca bedoni. Martılar bana senin dugum günün oldigini söylemiştir. Bilirsin gelmemin mümkinatı yoktur.

Ancak Osman'a haber salmişimdir. 15'i akşamı Cudi'de bizimkiler topluca kaleş'leriyle birkaç carcür senin şerefine havvaya sıksin diye.

Ezilmişlerin hep yaninda oldin, Ulus'ta otirsan bile...Kalbin hep bizi düşündü, aklin Beymen Brasseri'de olsa bile...Bir ara herkeş senin zayiflamak iççin recim yaptigini zannedidi. Ben gerçegi bilirim. Pekeke'nin garibanları aç dolaşi dige senin de gırtlagindan lokma geçmedi, eridin.

Allah senden razi olsun

APO
Abdullah Öcalan

Bir hafta, bir rüya gibi geçip gidiyor Bodrum'da. Bir ara Bülent bana Gülay'a rastladığından söz ediyor. Çok kızmış kadın. Bülent hık mık diyerek özür dileyecek olmuş. Araba, lastik falan demeye kalkmış.

"Biliyorum, biliyorum" demiş kadın. "Ya motor bozulmuştur ya da lastik patlamıştır" demiş.

"Yalana gerek kalmadan benim yerime o söyledi abi" diyor Bülent. Son gece Ünlü'den çıkıyoruz. Bülent, ben, Akrep. Bir yerlerdeyiz. En son sabahın altısında Mavi'nin terasında bir şişe viski söylüyoruz. Herkes gitmiş. Biz viskimizi içiyoruz. Saat yedi buçuk.

"Haydi gidip otelden valizlerimizi alalım" diyorum. Sekizde belediye meydanından Imsık Havaalanı'na gitmemiz lâzım. Meydanda kiraladığım arabayı alacaklar.

Imsık'ın minibüsünün yanındayız. Valizler teslim ediliyor. O sırada Zülfü Livaneli, karısı Ülker ve kızları Aylin geliyor. Aylin de İstanbul'a gidiyormuş.

"Kız sana emanet" diyor Zülfü.

"Olur" diyorum. Akat'larda aynı yerde oturuyoruz.

Arkadaşlarla vedalaşıp ayrılıyoruz. Uçağa binerken birisi sesleniyor arkadan, Arif diye. Dönüp bakıyorum. Tanıdık biri. Kaç yıldır görmediğim Altın Kitaplar'ın sahibi Doktor Turan. Konuşa konuşa İstanbul'a geliyoruz. Aylin'i evine bırakıp, evime gidiyorum. Saat on bir. Üç haftadır evde yokum. Çocuklar o gün Moskova'dan gelecekler. Saat birde Yeşilköy Havaalanı'nda olmam lâzım. Kanepeye uzanıyorum. Evde çalışan kıza:

"Bir saat sonra beni uyandır. Çocukları almaya gideceğim" diyorum.

"Tamam" diyor kız.

Uyandığımda bir bakıyorum, oğlum üstümde tepiniyor. Moskova, Paris, Bodrum yorgunluğu çökmüş üstüme. İlla ki Bodrum... Uyandıramamış kız beni. Hasretle oğluma sarılıyorum. Midem kazınıyor açlıktan.

Bir erken ölüm: Yaman Okay

Kasım ayı Akrep ayı. O yıl Tilda ile Erol'un oğlu Ralf'in "Bar-Mitzvah" sı var. Yaman on beş gündür Ralf'i Bar-Mitzvah için hazırlıyor. Ciddi bir sunum kurgusu yapmışlar o gün için. Yaman nasıl konuşacağını, neler konuşacağını öğretiyor Ralf'e. Kutlama Conrad Hilton'da yapılacak. Bütün Yahudi cemaati ve Tildaların dostları orada. Bir masada Figen Mirel, Mine Baysan, Meral Okay, Nur Sürer, Birol Kutadgu, Neslihan Yargıcı ve ben oturuyoruz. Yaman da gelecek. Şimdilik Yaman sahneye yakın bir yerde oturuyor. Elinde, masanın altında tuttuğu mikrofon var. Kimseye çaktırmadan eğilip masanın altından mikrofonla sorular soruyor Ralf'e. Herkes etrafına bakınıyor. Ses gaipten bir yerden geliyormuş gibi. Ralf onun sorularını yanıtlıyor. Kahkahalar bütün salonu dolduruyor. Ergenlik çağına geçiş üzerine kurulu sorular bunlar. Sanırım Ralf on üç yaşında. Ergenlik çağına giriyor. İlk defa Bar-Mitzvah törenine katılıyorum. Çok keyifli bir gün. Ralf, annesi Tilda'yla ilk dansını yapıyor. Yahudilerde anne çok önemli olsa gerek.

Bu olaydan sonra, bir pazar günü Figen'in evinde yaş günü partisi var. Figen nefis yemekler yapmış. Bu işi iyi bilir. Sunmasını da... Ömer Uluç, Vivet, Birol Kutadgu, Komet, ben, Yiğit Okur, Meral Okay, Neslihan Yargıcı, Salih Ecer ve birkaç arkadaş daha, Topağacı'nda Figen'deyiz. Keyifle içkiler içilmekte... Evin arkasındaki bölümü bir güzel çiçek bahçesine dönüştürmüş Figen. Bir de bar yapmış. Tam işin eğlenceli bölümünde Yaman Okay giriyor içeri. Her zamanki gibi keyifli, neşe saçıyor etrafa. Ama tuhaf bir durgunluğu var. Bir ara yanıma geliyor.

"Ben gidiyorum" diyor.

"Daha şimdi geldin" diyorum. "Nereye böyle?"

"Yok" diyor Yaman. "Kendimi iyi hissetmiyorum. Gidip eve, dinleneceğim." Kulağıma eğilip "Varsa biraz para ver bana. Bir iki ilaç almam lazım" diyor.

Kimseye çaktırmadan çıkarıp veriyorum. Herkesle vedalaşıyor.

Meral "Kalsana" diyor.

"Ben keyfinizi bozmuş olmayayım. Midem rahatsız" deyip gidiyor.

Onun gitmesine üzülüyor herkes. Yine eğlence devam ediyor. Bir süre sonra, Meral de izin isteyip kalkıyor. İşte Yaman o gece rahatsızlanıyor. Ertesi gün Ankara Gülhane Hastanesi'ne götürüyor Meral onu. Birkaç gün süren kontrollerden sonra ilaçlarla dönüyorlar İstanbul'a. Üç-beş gün sonra da Cerrahpaşa'ya yatırılıyor. O güzelim çam yarması, otuz sekiz yaşındaki adam gün geçtikçe erimeye başlıyor. Göz göre göre gidiyor. Kimsenin elinden bir şey gelmiyor. Hastane ziyaretçiden geçilmiyor. Yeni bir senaryo getirmiş biri. Sevinçle bana gösteriyor Yaman.

"Hastaneden çıkar çıkmaz bunu çekeceğiz abi" diyor.

Buruk bir mutluluk yaşıyor. İşin farkında değilmiş gibi. Ya da kabullenmemiş gibi. Ne de çok severim. Bir gün, Mişima'nın şiir kitabını alıp götürüyorum. Şiirler okuyorum ona. Arap Erol, Beşiktaş'ın Altay'ı yedi sıfır yendiği müjdesini getiriyor. Çok seviniyoruz. Ne de olsa hepimiz Beşiktaş'lıyız. Onu hep mutlu kılmak istiyoruz.

Meral Okay, Hümeyra, Sezen Aksu, Nur Sürer, Zeki Ökten, Tilda, Duygu Ankara, Alev Akakar, Tarık Akan, Nüket Egeli sırayla nöbet tutuyorlar geceleri. Bir gün Seyhan Belediye başkanı Yalçın Akyol ve Yaşar Kemal'i alıp gidiyorum hastaneye. Moral olsun diye. Güzelim Yaman nasıl da mutlu oluyor. Ellerine sarılıyor Yaşar Abi'nin. Birbirlerine takılmadan edemiyorlar.

"Bre Kocaoğlan" diyor Yaşar Kemal. "Hastaneden çık da seninle bir güzel film yapalım."

Yaman'ın ağzı kulaklarında. Ayağına kadar gelmiş Yaşar Kemal... İçin için bir şeyler hissediyor olmalı. Herkes birbirine karşı oynuyor. Ne kadar zor bir durum. Odadan çıkınca kahroluyorum. Tilda, Londra'daki hastanenin organizasyonunu yapıyor. Ahmet Çapa'nın evi ayarlanıyor. Bir sabah saat beşte alıyorum onları evlerinden. Havaalanına götürüp, yolcu ediyorum. Meral hiç renk vermiyor. Ne de metindir bu kız. Kim rahatsızlansa başından ayrılmaz. Dostları da onlara karşı öyle. Bir on beş gün de Londra'da tedavi görüyor Yaman. Sürekli haber alıyoruz. Hiç de iyi değil durum. Geleceği gün Fatma Girik'ten bir ambulans ayarlıyor Erol. Fatma, Şişli'de Belediye başkanı o zamanlar. Amele Erol:

"Ambulans akşam saat yedide havaalanında olacak" diyor.

Benim arabayla gidiyoruz Yeşilköy'e. Arabada Duygu Ankara, Alev Akakar, Arap Erol ve Nüket Egeli de var. Kimsenin ağzını bıçak açmıyor. Uçağın geliş haberini alıyoruz. Ambulansı uçağa gönderiyoruz. Karanlıkta bir araba gelip duruyor biraz ilerimizde.

İçinde birileri var. Belli ki onlar da Yaman'ı bekliyorlar. Uzun bir süre sonra ambulans dönüyor aprondan. Hemen gidip arka kapısını açıyorum. Kimse yok. O sırada, şoför mahallinden ince uzun bir adam iniyor. Birden farkediyorum ki Yaman! Ama Yaman'a benzemiyor artık. Ambulansa küfredişinden tanıyorum onu.

"Böyle boktan ambulans mı olur? İnsan bunda ölür. Onu ilk gördüğümde bunu Fatma'ya söyleyeceğim" diyor.

"Boş ver, siktir et" deyip, boynuna sarılıyorum.

Çöp gibi kalmış Yaman. Biraz ilerde duran arabadan, Sezen Aksu ile Ahmet çıkıyor dışarı. Herkes birbirine sarılmış. Meral'i bekliyoruz. Yaman ile Meral'i Sezen'in arabasına bindiriyoruz. Sonra iki araba peş peşe çıkıyoruz yola. Çok yavaş gidiyoruz. On beşyirmi kilometre hızla. Ataköy'deki benzincinin orada, önümüzde giden Sezen'in arabası yavaşlıyor, duruyor. Arabanın ön kapısından Yaman inmiş, öğürüyor. Yanına koşuyorum.

"Bir şeyim yok. Araba tuttu" diyor.

Sonra, tekrar arabaya binip Cerrahpaşa'ya geliyoruz. Arabalardan inip, kol kola giriyoruz. Son gücünü toplayarak bize moral vermeye çalışıyor Yaman. Şimdi, her şeyin daha çok farkında. Gülerek ve kahkaha atarak:

"Yine mi güzeliz, yine mi çiçek be Arif Abi" diyor.

Ardından, her zaman yaptığımız gibi bir halay havasına başlıyor:

Hele hele verin geline,
Deste gül verin eline.

Hep birlikte bu türküyle halay çekerek giriyoruz hastanenin onkoloji bölümüne.

Bir kez daha gidip görüyorum sonra. O gidişimde Gülriz Sururi'ye rastlıyorum koridorda.

"Sen de mi Yaman için geldin?" diyorum.

"Evet ama, asıl Ayma için geldim" diyor.

"Ne olmuş Ayma'ya?" diyorum.

"O da kanser."

"Yapma" diyebiliyorum ancak.

Gülriz'in arkasından Ayma'nın odasına giriyorum. Yaman gibi dünyayı umursamayan Ayma'yı görüyorum yatakta. Uzun oturuyor. Arkasında yastıklar. Bir zamanlar Bebek'in en güzel kızı olan Ayma. Benim gençliğimden arkadaşım. Ayma Kabaş. Ressam Özer Kabaş'ın karısı. Boynuna sarılıyorum. Saçları dökülmüş başına bir örtü bağlamış.

"Bu kanserin anasını sikerim. Beni öldüremeyecek o, onu ben öldüreceğim. Göreceksin" diyor.

Kendimi zor tutuyorum.

"Tabiî ya... Sana ne yapabilir ki" diyorum.

Yine kahkahalar atıyor Ayma. İçeride oturan dört-beş kadın arkadaşına selam verip çıkıyorum. Göz yaşlarımı tutamıyorum artık...

Birkaç gün sonra Yaman'ı kaybediyoruz. Güzel insanların, sanatçıların ve devrimcilerin cenazesinin arkasından alkışlamayı Yaman çıkarmıştı ilk. Şimdi Teşvikiye Camii'nin avlusundan onu biz alkışlarla uğurluyoruz Zincirlikuyu'ya. Aynı yollardan geçen Ayma'yı da bir ay sonra. Ve birkaç ay sonra da Özer Kabaş dostumu. O da karısını kurtarmak için ne kadar uğraşmıştı. Ama sonunda o yoldan kendisi de gitti.

Hepsinin üzerine yıldızlar yağsın diyorum.

Bu Yaman'ın ölümü çok koydu bana. Hayata bakışım değişti. Çok sevdiğim, sağlıklı, aslanlar gibi delikanlının gözümün önündeki ölümü bir kez daha bana hayatın anlamsızlığını hatırlatıyordu. Bize verilmiş bu yaşam süresinin güzelliği adına sevinmemiz gerektiğini... İnsanca, dostça, kardeşçe ve barış içinde yaşamamızın şart olduğunu bir kez daha gözümüzün içine sokarak anlatıyordu ölüm. Sizce de daha güzel değil mi kavgasız yaşamak? Dostluk ve sevgi ile... Çıkarsız... Bütün bunlar için önce kendimizle barışıp, komplekssiz olmamız gerekmez mi? Öyleyse; ne bu magandalık, bu kabalık, bu insan olmama durumları?

Yaman'ı anarken, Tilda ile Erol'dan söz ettik. Hâlâ süren bu güzelim dostluğumdan biraz daha söz etmek isterim. Büyükada'daki evlerinde sabahlara kadar yaptığınız resim, sinema ve tiyatro sohbetlerini. Yamanlı, Meralli, Rutkay Azizli güzel günleri unutmak mümkün mü? Dostluk biraz da aynı dili konuşmak değil midir? Yani söyleneni anlamak. Hayatı paylaşmayı bilmek. Meğerse Yaman'ın:

"Uyumayalım. Güneşin doğuşuna kadar içelim" diye acelesi varmış gibi her şeyi eksiksiz yaşama isteğini unutmak olası mı?

Ya Tildaların evinde yıllardır gelenek haline gelmiş, yılbaşı akşamı dostlarına açık sofraları, içkinin, yemeğin, aperatiflerin kral sofralarında olmadığı kadar çok çeşitle ve lezzetle dostlarına sunulmasını?. Belki bir saatliğine, belki gece on iki'ye kadar sohbet ederek yeni yıla bir ön hazırlık muhabbeti. Sonra insanların, kendi angajmanlarına göre yeni yıla istediği yerde girmesi. Bu ne kadar güzel bir düşünce.

Kumkapı'da bir balık restoranı. Bir zamanlar sıkça gittiğimiz bir yer. Sonraları gürültüden geçilmez olan Kumkapı. Ama bizim keyfimize diyecek yok.
Sağ başta ben, Erol Tezman, Esat ve Tildaların konukları 2 güzel bayan, en soldaki şarkıcı Hümeyra, onun karşısında Hümeyra Özalp, yanında Avukat Yavuz Dağlı, Tilda Tezman, Meral ve Yaman Okay.

Antep kar altında. Ali Ersoy'un babası, annesi, amcası ve eşi bizleri öğlen yemeği için davet etmişler. Şehir dışında bir lokantada güzel Antep yemekleri yiyoruz. Atatürk ilkelerine bağlı çağdaş bir kolejleri olduğunu öğreniyorum. Mutlu oluyorum. Güzel sohbetin sonunda akşamüstü oradan ayrılıp Arsus'un yolunu tutuyoruz.

Arsus da Arsus Oteli'nin önü. Akşamüstü aperatifler alınırken bir taraftan yılbaşı için hazırlıklar yapılıyor. Tilda her şeyle ilgileniyor.

Antakya'dan İskenderun'a dönüyoruz. İskenderun da güzel bir barda bizim için dostların hazırladığı bir akşam yemeği ve eğlencesi var. Bu gece de güzel...

Ralf'e güç bela izin alındı. Yılbaşını birlikte geçirebilmek için. Fotoğraf yılbaşı sonrası kahvaltısına oturmadan önce çekildi. Birol'un elinde yine alkol. Bu kez biledimeri içiyor. Onun yanında Ralf, İlhan ve ben. Önde Özcan. Yılbaşı yorgunluğunu yaşıyoruz.

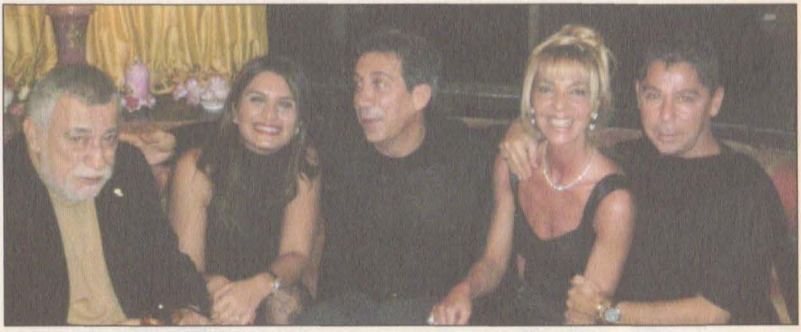
Mustafa Mürseloğlu ile Arsus'ta tanıştım. Ali'yi daha önceden tanımıştım. Çocukluğumdan bilirim. Osmaniye'de birisi bir şeyi beğenmediği zaman karşısındaki ona takılır. Örneğin evde yemeği beğenmemişsin annene naz yapıyorsun. Annen o zaman lafı yapıştırırdı.
"Ne o oğlum sen kendini Mürseloğlu Mıstık Paşa'nın torunu mu zannediyorsun. Hadi başla yemeğe, nazlanma" derdi. İşte rahmetli Mustafa bu tanışmamızdan 2 ay sonra Mercedesi'yle bir TIR'ın altına girdi ve öldü. Işık içinde yatsın. Yarım yaşanmış bir dostluğu da yanında götürdü.

Arsus Oteli'nde yılbaşı kutlaması. Tilda her şeyi düşünmüş. Salonun süslemesi de onun tarafından yapılmış. Masa düzenlemesi de... Fotoğrafta Figen Kütük, ben Hümeyra ve Özcan görülmekte.

Yılbaşı eğlencesi büyük keyifle devam ediyor. Ayşe Ataklı gitarı kapmış şarkılar söylüyor. Erol, Selim, Hümeyra, ben, Tilda ve İskenderunlu bir arkadaşımızın eşi coşku içinde Ayşe'ye eşlik ediyoruz.

Bir yılbaşı akşamı. Tilda ve Erol Tezmanların evinde dostları için hazırlanmış yılbaşı akşam menüsü. Kuş sütü eksik. Akşam tek tek geliyor dostlar. Bir saat, iki saat ya da 15 dakika. Hiçbir şey fark etmiyor. Herkes bir şeyler atıştırıp bir iki kadeh içki içip kendi programlarını uygulamaya buradan gidiyor. Yılbaşının ilk durağı Tezmanların evi. Ne güzel bir gelenek değil mi?

Nail Çakırhan ve Halet Ablamın Çiçek Bar'a geldiği günlerden biri. Avukat Nedim Durukan, ben ve Nail Abi kareye girmişiz. Onlarla olmak ne güzel. Ne güzel şey anılarla yoğrulup gelişmek.

Çiçek Bar'da eski günlerden, Osmaniye'den, Kadirli'den, tabiî ki Karatepe öykülerinden söz ediyoruz. Nail Abi'nin ve Halet Abla'nın bitip tükenmeyen sevgi dolu öykülerini. Fotoğrafta soldan sağa: Ruhi Abi'nin oğlu Ilgın Su, ben, Nail Çakırhan, Halet Çambel, arada başının bir bölümü görülen Avukat Nedim Darakan ve Kadirlili hemşerim Emre Paksoy görülmekte.

Seyhan Bld. Bşk. Yalçın Akyol'un odası Haşmet Zeybek, ben, O. Akbal, Başkan Yalçın, Nur Sürer, T. Akan, O. Şahin, M. Deniz, Demirtaş Ceyhun, Ali Özgentürk, Refik Durbaş başkanı ziyaret sırasındayız. Yalçın Akyol Seyhan'a çok şeyler kazandırmış bir insan. Onu sevgi ile dostlukla anımsıyorum her zaman.

İşte Adanalı Sanatçılar Anıtı. Üzerinde Yaşar Kemal, Yılmaz Güney, Abidin Dino ve Orhan Kemal isimleri yazılı. İlk işimiz anıtı ziyaret edip, çiçek koyarak saygı duruşunda bulunmamız oluyor. Bir şehir, heykelleri ve anıtlarıyla şehir oluyor. Belediye başkanı bunu anlayan bir belediye başkanıydı o zaman. Sonrasında yeni Adanalar da kuruldu. Güzel mi güzel, ama bir tek heykel yapılmadı. Ne yazık.

Yaşar Kemal'in okuduğu bizim Burhanlı köyünün ilkokulu. Yaşar Kemal'in anıtı için gittiğimizdeki ziyaret sırasında çekilmiş bir fotoğraf. Seyhan Belediyesi çocuklara verilecek hediyeleri de unutmamış. Poşetler armağan dolu. Yukarda çocuklar, ortada biz. Oturanlar da köylülerimiz. Refik Durbaş, Demir Karahan, ben, Ali Özgentürk, Tarık Akan, Haşmet Zeybek, Nur Sürer, Metin Deniz, Seyhan Bel. Bşk. Yalçın Akyol, Oktay Akbal ile Burhanlı köylüleri ve okulun yeni öğrencileri.

Adana'da Yaşar Kemal'e adanmış Seyhan Şenlikleri'nde sinema, tiyatro oyuncusu rahmetli Duygu Ankara'yla Zaimoğlu Oteli'nin lobisinde dostlarla sohbet ederken görülüyoruz.

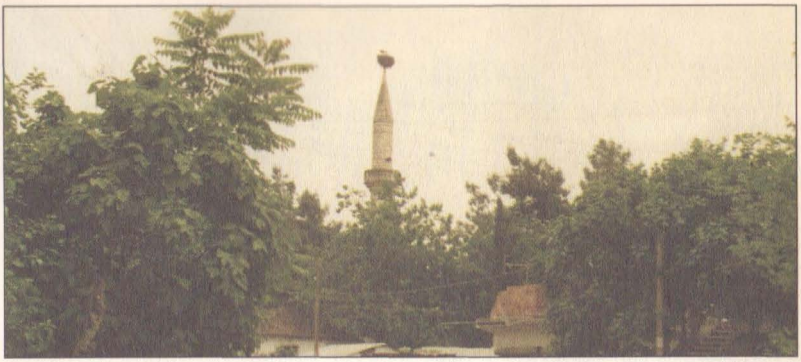

Adana'da kaldığımız Zaimoğlu Oteli'nin lobisi. Festivale katılan konuklardan bir kısmı neşe içinde objektife poz veriyoruz. İşte İsa Çelik, Meral Orhonsay'la yanak yanağa... Sağdan üçüncü kişi ben... Önümde rahmetli Duygu Ankara, yanında Erdal Öz, onun yanında Yasemin Alkaya ve hemen yanında başı açık olan rahmetli arkadaşım Mimar Erkal Güngören (Kel Erkal), soldan üçüncüsü Haşmet Zeybek, Adanalı dostlarla birlikteyiz.

Seyhan Festivali'nde Şener Şen'le. Seyhan Şenlikleri için Adana'ya indiğimizde uzun bir kortej yapılmıştı. Bu kortejde ben ve Şener Şen üstü açık bir ciple dolaşmıştık Adana'yı. Belki bilmezsiniz diye yazıyorum. Aslında Şener Şen de Adanalıdır.

Hemite köyüne anıtın açılışına giderken gördüğümüz bu manzara karşısında şaşıp kalmıştık. Sakarcalık köyünün minaresinin tepesine leylekler yuva yapmıştı. Fotoğrafta o yuva görülüyor. Yıllar sonra gittiğimde de o yuva aynen duruyordu.

İşte Yaşar Kemal'in doğduğu Hemite köyü. Yaşar Kemal Anıtı'nın bulunduğu park alanının açılış öncesi çekilmiş bir fotoğrafı. Seyhan Şenliği'nin simgesi rüzgârgüleriyle süslenmiş giriş yolu. Güllerin bittiği yerde anıt görülüyor. Bu park bugün çiçeklerden geçilmiyor. Dikilen ağaçlar orman haline geldi. Ne mutlu onu ülkemize armağan edenlere...

1987. Rutkay Aziz, Onno Tunç, Nejat Borel.
Rutkay Aziz de, Onno Tunç da, Nejat Borel de Bodrum'a geldiklerinde ilk uğrak yerlerinin başında Türkbükü'nün Edası gelirdi. Fotoğraftaki gibi Onno yine coşmuş karşısında Sezen Aksu, şarkı söylüyor. Nejat sustuğuna göre durum bu.

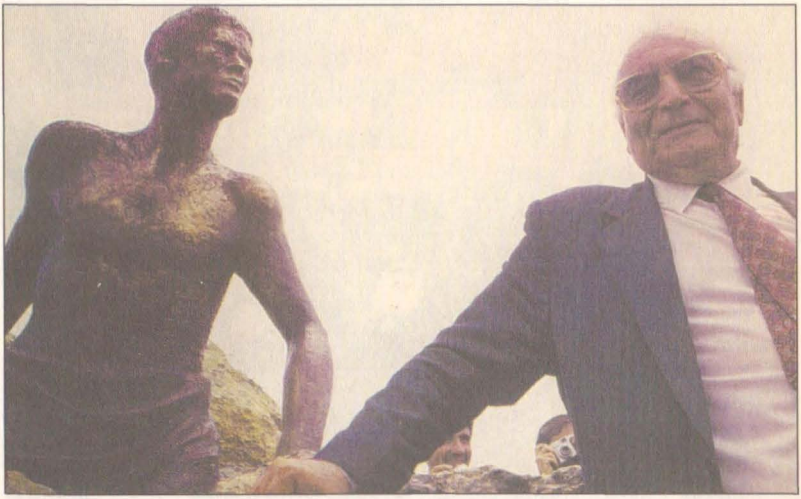
Anıtın açılışı sırasında "Bizimkiler" dizisinin "Katil"i Aykut Oray ve sonradan Girmitli'nın belediye başkanı olan enişte mız Ali Murteza Doğan'la çekilmiş bir fotoğraf.

1987. Türkbükü Aydın Şenesen, Ahmet Piriştina, Demirtaş Ceyhun. Demirtaş Ceyhun almış karşısına Arnavut Ahmet'i. Kanlı tavla partisi başlamış. Ahmet Piriştina o zaman ne milletvekili ne İzmir Belediye Başkanı. Daha keşfedilmemiş bir işadamı. Ama bizim yakın dostumuz. Eda'nın ortaklarından Aydın Şenesen de merakla oyunu seyrediyor.

Mayıs 93. Türkbükü Bodrum. Türkbükü'nde sabahlara kadar saz çalıp türkü söylediğimiz günler. İşte Eda'nın iskelesi. Ben, Çiğdem ve Ahmet Kaya. Kilimin üzerinde bağdaş kurmuşuz. Sohbetin sonu saza bağlanmış. Ahmet Kaya söylüyor. Biz eşlik ediyoruz. Hey gidi günler...

Yaşar Kemal'in köyünde yapılan anıtıyla birlikte çekilmiş fotoğrafı. Fotoğrafı 16-22 mayıs 1993'te çıkan *Nokta* dergisinden aldım. Ferhat Atalay'ın objektifinden çekilmiş.

Anıtın açılışından sonra gittiğimiz Karatepe'de belediye konuklar için bir de piknik düzenlemişti. Çamların altında mangallar kurulmuş, kebaplar yapılıyordu. Salata ve şalgamlar eşliğinde Adana kebabının tadına doyum olmaz. Kebap kuyruğunu Şener Şen ayarlayıp bizi kebapsız bırakmadı... Osmaniye'den bizim ailede gelmişti açılışa. Ara Güler'in çektiği bu fotoğrafta ben, Rutkay Aziz, kuzenim Muhammet ve ailenin kızları görülüyor.

Adana'da Sanatçılar Anıtı önünde Yaşar Kemal'e onur plaketini verme görevini bana veriyorlar. İstanbul'dan gelen konuklar ve Adanalı sanatseverler huzurunda plaketi verirken çekilmiş bir fotoğraf. Solda Haşmet Zeybek, arkada Demir Karahan, Genco Erkal, Yaşar Kemal, ben ve tam karşımızdaki Erdal Atabek. Benim arkamda görülen Yılmaz Güney'in kardeşi Yaşar, en sağda yarım görülen ise Kadir İnanır.

1991. Sabri Irmak, Fethi Naci, Leyla Vekilli, Lale ve biz, Yasemin ve Oktay. Belli ki dinlenme anı. Biraz sonra tavla kavgası başlar.

Tavlayı iyi oynadığım söylenir. İddialı değilim. Ama şu bizim Birol'u hep yenerim. Alaaddin Aksoy'u da öyle. Yılda 2-3 şişe viskisini alırım. Onları da Rutkay Aziz bize geldiğinde içer. Ne olduysa bu Kos'ta oldu. Paramparça etti beni Birol. "Kalk gidelim sevdiceğim bu el bize yaramaz" diyorum Birol'a. "Biz rövanşı Bodrum'da alırız" deyip alıyoruz.

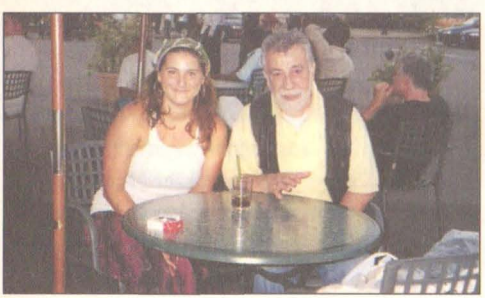
Limanda bir turistik restoranın bahçesindeyiz Birol'la. Hava o kadar güzelken tam yemek sırasında birdenbire bastırdı yağmur. Rutubetten zaten yapış yapış olmuşken bu kez de yağmurdan ıslanıyoruz. Etrafımızdakiler kaçtılar içeri. Biz tavuskuşları ile birlikte yağmur altında içiyoruz güzelim İspanyol şaraplarını...

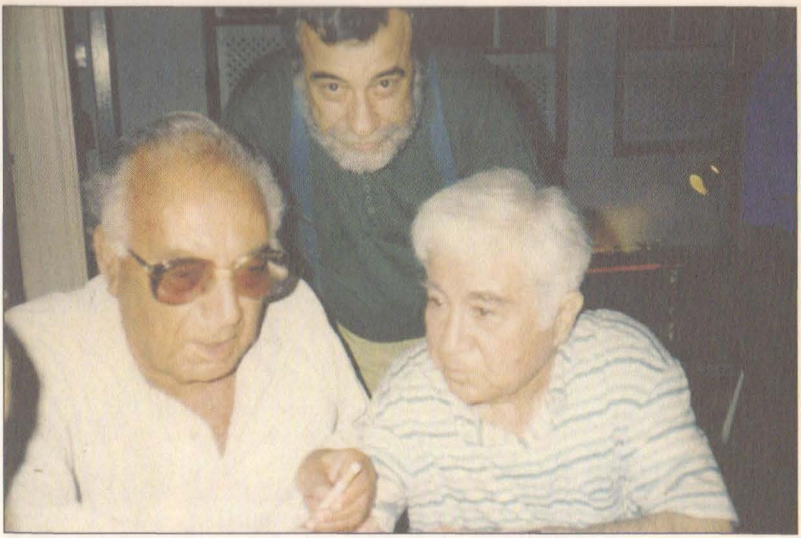
Soldan sağa: Ersin Salman, ben, Hülya ve Ali Uçansu, Birol Kudadgu. Sarayı hep birlikte dolaşıyoruz. Aslı bize rehberlik yapıyor. Havana'ya geldiğimizin dördüncü günü rastlıyoruz dostlarımıza. Havana Film Şenliği'ne gelmiş Hülya ile Ali. Ersin de gezmeye görmeye gelmiş Küba'yı.

Devrim Müzesi'nde Che Guevara köşesi. Onun için özel bir yer ayrılmış. Che devrimin sembolü. Nereye gitseniz onunla ilgili bir şeylere rastlıyorsunuz. Che ile ilgili hediyelik eşyalar Küba'ya gelir getiren mallar haline gelmiş. Herkes onu çok seviyor.

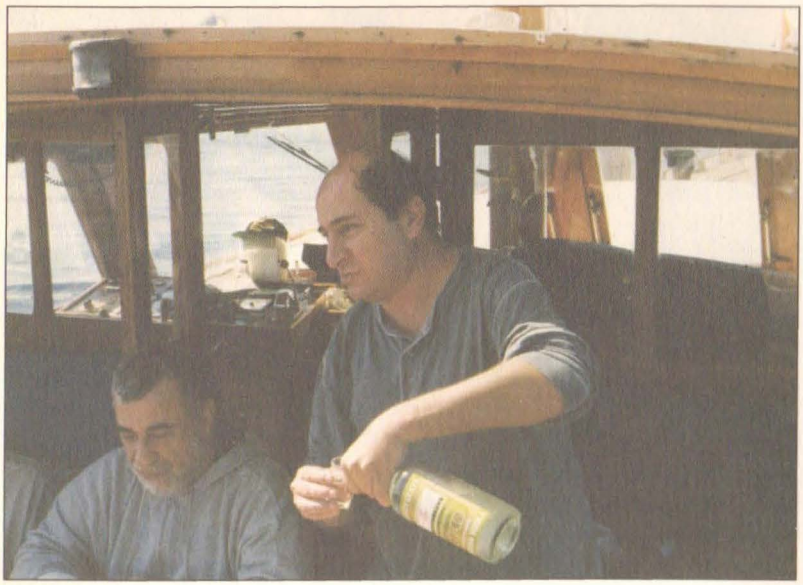
Aslı, Küba Üniversitesi'nde doktora yapıyor. Küba'yı, Castro'yu ve okulunu çok seviyor. Küba'yla ilgili tüm bilgileri bize o anlattı. Candan bir Türk kızı. Güler yüzlü ve samimi. Küba'da böyle bir Türk kızına rastlamak biçim için bir şanstı.

Uzun bir süredir Yaşar Abi ile Aziz Abi'nin konuşmadıklarını biliyorum. İşte o gün biz içerde Yaşar Kemal ve Kaya Toper'le sohbet ederken Aziz Abi geliyor Çiçek Bar'a. İzin isteyip Aziz Nesin'in yanına gidiyorum. Biraz sohbetten sonra "Aziz Abi" diyorum. "Yaşar Abi size gelmek istiyor ama sizden çekiniyor" diyorum. "Benim onunla bir sorunum yok ki" diyor. Gelsin konuşuruz. Kalkıp Yaşar Kemal'e gidiyorum. "Aziz Abi diyor ki Yaşar niye bana selam vermiyor" Yaşar Abi "Doğru söyle gerçekten öyle mi söyledi. Sakın yalan söylemiş olmayasın". Yemin billah edip "doğru söylüyorum" diyorum. Kalkıp Aziz Abi'ye gidiyoruz. O arada hazırlattığım bir şişe şampanyayı da garsonlar arkamızdan getiriyor. Böylece şampanya patlarken Aziz Abi ile Yaşar Kemal birbirlerine sarılıp sohete başlıyorlar. İşte o anda çekilmiş bir fotoğraf.

Gazeteci ve belgeselci sevgili Nebil Özgentürk ve gazeteci şair sevgili Ünal Ersözlü ile Ahmet Piriştina'nın davetiyle gittiğimiz İzmir'deyiz. İstediği raporu Altınyunus'ta hazırlıyoruz. Bu anı fotoğraf limanda çekilmiş. Zamanla tükenmeyen gerçek dostluklar ne güzel.

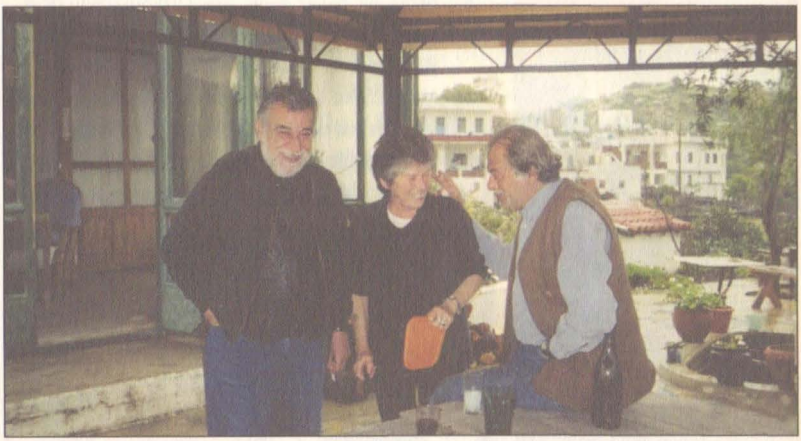
Mustafa'nın teknesindeyiz. Yunan adalarını geziyoruz. Rodos, Simi, Kos. Her sabah kahvaltısından sonra "kuşluk" votkalarını yudumluyoruz. Soğuk, buzluktan çıkmış votkalar. Bu yolculukta Şener Şen acele işi çıktığı için Rodos'tan geri döndü. Yolculuğu biz ikimiz tamamladık. Tabiî bir de Kaptan Necdet...

İşte Uzay Heparı'nın Zeynep Tunuslu'yla yaptığı nikâh sonrası yemeği. Akşam Arnavutköy'deki Mimi'deyiz. Sofra kurulmaya başlamış. Objektifte zaman durmuş. Biraz sonra işin keyfi başlayacak. Mimi'nin gitaristi henüz gelmedi. Masamızda soldan sağa Çiftkurtlar Vehbi diye tanınan Vehbi Küçüksubaşı, Uzay Heparı, Zeynep Tunuslu, gazeteci Ahmet Utlu ve eşi Sezen Aksu, Gül ve Mustafa Oğuz, ben, Sertab Erener ve Levent Yüksel.

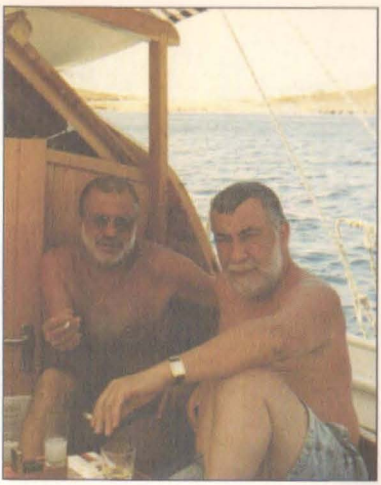

Sezen Aksu ve Uğur Yücel'in sahne aldıkları Oba. Ben Arif Keskiner, Sezen Aksu, Duygu Asena. Her akşam Sezen'i dinlemeden eve gitmek yok. İşte o gün de öyle. Sevgili arkadaşım Duygu Asena'yla birlikteyiz. Sezen elinde mikrofonu bize gelmiş. Duygu'nun elinden tutmuş. Şarkısını bana söylüyor. Yıllar sonra beynindeki tümörden ameliyat olan sevgili Duygu'nun altmışıncı yaş gününü kutlamıştık. Feriye'de. Tüm dostlarla birlikte. Gözyaşları içinde izlemiştik. Nebil Özgentürk'ün yaptığı belgeseli. Ağlamıştık. O pek farkında değil gibiydi. Gülümsüyordu. 30 temmuz 2006'da kaybettik Duygu'yu. Sarı güller içinde yatsın.

Birol'un Yalıkavak'ın Geriş köyündeki evinin bahçesi. Bahçede güzel bir kameriye. Biz içkilerimizi yudumlarken aynı köyde oturan Titi de gelir. Titi 40 yıllık arkadaşımız. İtalyan. Ama senden benden fazla Türk olmuş. Titi bana fesleğenli makarnalar yapar. Titi'nin yemeklerine doyum olmaz. Kış günü de olsa Geriş güzeldir. Akşamüstleri gökyüzünde dolaşan şahinleri seyretmek bir başka güzel... Yoksa doğan mıdır onların adı?

Birol'un bir küçük teknesi vardı. Çolak'ın yaptığı ilk tekne. Teknelik hali kalmamış. Zaten küçük bir kayık. "Hadi demiş, şu tekneyi bana yap". Sonunda tekne bitti. Adını İmpat koydu teknenin. Kızının adı. Birkaç yıl o tekneyle dolaştık Yalıkavak sahillerini. Tilkicik Koyu'na, Dodo Beach'e hep o tekneyle gittik. Dışı beyaz, subasmanı zeytin yeşili bir tirhandil. Tekneye bakmak kolay mı? 3-4 yıl sonra usandı tekneden. Sattı. Ama şimdi şu anda Büyük Okyanus'ta 40 metrelik başka bir tekneyle okyanusu geçiyor Birol. Akın Öngör'le birlikte. Denizle fazla dostluğum yok. Yoksa çok kıskanırdım.

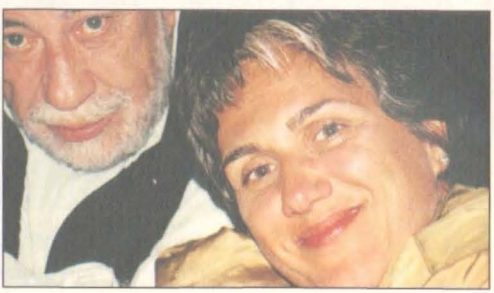

Sevgili dost Ahmet Piriştina. Çiçekler içinde yat.

Kış ortası bir bahar günü. İşte Türkbükü'nde dört arkadaş bir güzel günü paylaşıyoruz. Akın, Gülsün, Birol ve ben. Mey'in iskelesindeyiz. Güneş tepemizde. Sere serpe oturmuşuz. Rakılar, viskiler, şaraplar, Herkes dilediğini içiyor. Sohbet başını almış gidiyor. Biz gittikçe güzelleşiyoruz. Ardından bir şiir, bir şiir daha. Dostluğa doyum olur mu?

"Durun. Öyle bir fotoğrafınızı çekeyim" diyor Akın. "Çok güzel olacak. Teleyle çekiyorum". Akın yeni merak salmış fotoğraf çekmeye. Kış ortası güneşli bir gün. Türkbükü'nde Ufuk'un Mey'indeyiz. Her şey çok güzel... İlle de dostluk...

Asker ziyareti bahane yılbaşı eğlencesi şahane

Yeni yıla girmeyi dostlarla paylaşma duygusu. Ve yılbaşı deninçe Tildaların oğlu Ralf'in, maceralı askerlik yılbaşısını anlatmamak mümkün mü?

Efendim, yukarda sözünü ettiğim bu bizim Ralf küçüklüğünden beri düzgün fiziğiyle giderek yakışıklı bir delikanlı oldu. Tabiî, her varlıklı aile çocuğu gibi o da düştü gece âlemlerine. Paparazziler delikanlının peşinde. Bugün Selin'le, ertesi gün Pelin'le derken oldu mu size İstanbul sosyetesinin en çapkın playboyu?

Neyse, bu bizim Ralf, denizci olarak askere gidecek ya, Celal Çapa da Ralf için bir parti verecek Hammam'da. Celal de sansasyona dayalı işletmecilik yapıyor. Ağabeyi Ahmet gibi ağır başlı değil. Ama sevilen bir adam. Parti için Ralf'e gemi kaptanı kıyafeti giydirir. Tabiî parti çılgın bir parti olduğundan, ertesi gün bütün magazin basınında başköşeyi tutar. Oysa Ralf er olarak gitmektedir askere. Ralf önce Gölcük'e, daha sonra da İzmir'e gider. Temel eğitimini tamamladıktan sonra da Arsus'a gönderilir. Ralf Arsus'a gider ama, magazin basınında her gün resmi çıkmaya devam eder. Arsus'da Ali Ersoy'un evini kiralamış görünür, Ralf haftalık ev iznine çıksın diye. Tabiî her hafta annesi ya da babası Arsus'da olur. Birileri Ralf'e takmış olmalılar ki haftasonu iznine çıkmış olan Ralf'i geceleri kontrole gelirler. Acaba İstanbul'a gitmiş mi diye. Bu da hem Ralf'e, hem aileye büyük problem yaratır. Düpedüz bir baskıdır yapılan.

Bir gün Çiçek Bar'da; Tilda, Erol, İlhan Kütük filan oturuyoruz. Erol'a yılbaşında ne yapacaklarını sordum. O da bana, Tilda'yla birlikte Arsus'a gideceklerini söyledi. Oğlunu yılbaşında yalnız bırakmayacaklarından söz etti. Ben de:

"İstersen buradan bir grup yapalım, Arsus'a gidelim. Daha güzel olmaz mı?" dedim.

"Bakalım" dedi.

Bir ay sonra bir gün Erol:

"Yılbaşında Arsus'da olacağız. Kimseye söz verme" dedi.

Erol ve Tilda her şeyi örgütlemişler. Yılbaşından iki gün önce başlayan bir gezi programı yapmışlar. Sabah erken uçakla Gaziantep. Antep'de sabah sabah cartlak kebabı. Ardından katmerler. Sonra güzel bir Antep gezisi. Müzeler, çarşılar. Zeugma'nın tüm parçaları getirilmiş. Müthiş mozaikler. Öğleden sonrası için Ali Ersoy'un ailesine yemeğe davetliyiz. Yemek şehir dışında, ormanın içinde bir restoranda. Yemekte Ali'nin annesi Nüket Hanım,

babası, amcası ve eşi var. Müthiş güzel bir aile. Özel okulları var. Cumhuriyet ilkelerine bağlı. Nefis Antep yemekleri, rakılar, şaraplar. Her taraf kar içinde. Akşam üstüne kadar içiliyor. Sohbet ediliyor. Nüket Hanım'a hayran olmamak elde değil. Hava kararırken çıkıyoruz yola. Minibüs ağzına kadar dolu. Erol kılavuzumuz. Minibüste Erol, ben, sevgilim Hümeyra, bizim ressam Birol, eski Bosfor'un müdürü Özcan, İlhan Kütük ve karısı Figen, gazeteci Can Ataklı ve eşi Ayşe. Gece on bire doğru geliyoruz Arsus'a. Tilda, İskenderunlu ve Antakyalı dostlarıyla Arsus Oteli'nde bekliyor bizi. Yine yemekler hazırlanmış. Kimsenin yiyecek hali yok. İçkiyle idare ediyoruz. Geç saatlere kadar içiliyor. Yeni tanıdık dostlarla. Mürseloğullarından Mustafa, eşi ve onların akrabaları. İskenderun'dan Tildaların dostları Edip Zello ve Meriç Özkaya. Yeğenim Mehmet Ali Kılıç da orada. Onların arkadaşıymış. Tilda pervane gibi dolaşıyor ortalıkta. Her zamanki konukseverliğiyle.

Ertesi gün Antakya gezisine gidiyoruz. Ekip daha kalabalık. Antakya'yı ikinci defa görüyorum. Bizim ekip müzeyi dolaşırken, ben belediye başkanı dostum İris'e gidiyorum ziyarete. İris, Antakya'nın çalışkan bir belediye başkanı. Onu bütün Türkiye iki yıl önceki sel baskınından tanıyor. Sarı yağmurluğu ve sarı çizmeleriyle, herkesin yardımına koşarkenki haliyle. Televizyonlarda hep onun görüntüleri vardı. Hasretle kucaklaşıyoruz. İlk çıkan kitabımı getirmişim yanımda. İmzalı.

"Ben daha önce okudum. Ama yine de teşekkür ederim abi" diyor İris.

Uzun uzun sohbet ediyoruz. Öğle saatleri. Valiye uğrayacağımı söylüyorum. Vali de bizim Osmaniyeli. Benim '68 de, Ankara'da kitapçılık yaptığım dönemlerde, o Mülkiye'de okuyordu. Boş zamanlarında dükkâna gelip, bana yardım ederdi. Şimdi Antakya valisi. Adı Zeki Şenal. İris hemen valiyi arıyor. Bir ziyaretçisi olduğunu söylüyor. "Sürpriz yapacağız" diyor. Valinin evi belediyeye elli metre mesafede. Ona uğruyoruz. Tam öğle saatleri. Zeki bizi bırakmıyor. Hanımının hazırladığı güzel börekleri yiyoruz; ayranlar, meyve sularıyla birlikte.Telefonda sürekli beni arıyorlar. Harbiye'de yemekteymiş bizim ekip. Valinin işleri var. Akşam Antakya'da konuk etmek istiyor bizleri. Oysa bizim programımız var. Özür dileyip, teşekkür ediyoruz bu davete. Tekrar görüşmek üzere ayrılıyoruz. İris benimle birlikte geliyor Harbiye'ye. Bizim ekip otuz kişi olmuş. Yemekler yeniyor. İçkiler gani. Başkanı tanıştırıyorum dostlarıma. O da onurlandırıyor masayı. Sonrasında ipekçilere, heykeltıraşlara götürüyor başkan. Binlerce dolarlık alışve-

rişler yapılıyor. İris'in tüm davetlerine karşı, akşam İskenderun'da verilen davete gitmeye mecburuz. Hoş bir barda, güzel şarkılar dinleyip, içkiler içiliyor. Mustafa Sökmen (Mürseloğlu) ile çok sevişiyoruz. Ertesi gün de Mustafa'nın davetiyle çevreyi geziyoruz. O akşam otelde özel eğlence var. Yılbaşı gecesi. Ralf'ın katılıp katılamayacağı herkesin merakı. Sonunda, saat ona doğru o da izinle çıkıyor. Herkes keyifli. Tilda otelin salonunu öyle bir süslemiş ki anlatılacak gibi değil. Orkestra eşliğinde müthiş bir yılbaşı geçiriyoruz. Ertesi gün döneceğiz. Dönüş programında Osmaniye var. Öğle yemeğini bizim evde yiyeceğiz. Daha önce kardeşim Münir'e telefon edip durumu anlatmıştım. Otuz kişilik hazırlık yapnuşlar. Öğleden sonra üç gibi bizim evdeyiz. Sofra kurulmuş, yemekler içkiler hazırlanmış. Bizi bekliyor. Hemen oturuyoruz. Nefis Osmaniye yemekleri. Herkes memnun. Saat beşi geçiyor. Hazırlanıyoruz kalkmak için. Ne var ki Antep'i sis basmış. Uçaklar kalkmıyor. Adana Havaalanı trafiğe kapalı. Tadilattaymış. Herkesi bir telaş alıyor. Can'ın ertesi sabah İstanbul'da olması gerek. Televizyonda programı var. Bunun için formül arıyoruz. İlhan ile karısını ve Can ile karısı Ayşe'yi kuzenim Mehmet Ali Kılıç arabasıyla Adana'ya götürüyor. Birol, Erol, Tilda, Özcan ve diğer dostlar minibüsle Arsus'a geri dönüyor. Tildalar memnun. Ralf'i bir süre daha görecekler diye. Nitekim bir hafta daha kalıyorlar Arsus'da. Ben ve Hümeyra kendi evimizde kalıyoruz Osmaniye'de.

Ertesi gün kardeşim Münir'in arabasına biniyoruz. Bizim yeğenler beni ve Hümeyra'yı Ankara havaalanına getiriyorlar akşam yedi buçukta. O zamanlar Hümeyra bankada çalışıyor. Onun için sabah işte olması lazım. O akşam Ankara'dan ilk kalkan uçakla dönüyoruz İstanbul'a. Biraz maceralı bir yolculuk ama çok güzel.

Bizim dostluğumuza Tildalarla hâlâ sürer. Erol ve Tilda'yla az görüşsek de, arada bir telefon edip birbirimizin durumunu sorarız. Birlikte olup yemek yeriz. Bazen, bir etkinlikte karşılaşırız. Bu koca İstanbul'da bir araya gelmek zor. Dost olmak, yürekte dost olmak demektir. Gerisi zaten hikâye. Dostluk vefadır. Dostluk görmediğinde de özlemek demektir. Aramaktır, aranmaktır. Öyle değil mi?

Korkusuz bir kadın: Halet Çambel
Ve bir bilge insan: Nail Çakırhan

Çiçek Bar'ı yeni açtığımız yıllar. İşlerin yoğun olduğu günler. Hem bar, hem filmler yüzünden tatil yapma olanağı bulamıyor-

duk. Bir gün Halet Ablalarda yemekteyken, tatil konusu gündeme gelince Halet Abla:

"Gönder çocukları Akyaka'ya. Nail'le birlikte kalsınlar. Denize girerler. Güzel bir tatil yaparlar. Ben zaten Karatepe'de kazılardayım. Sonra sen gider alır, gelirsin" demişti.

Böylece tatil sorununu da halletmiştik.

Profesör Halet Çambel, Türkiye'nin en eski arkeologlarındandı. Çocukluğumdan beri ismini bilirdim. '40'ların sonunda Osmaniye'nin Karatepe bölgesine gelmiş. Kimsenin giremediği ormanlık arazide, öğrencileriyle birlikte kazıya başlamıştı. *Çiçek Gibi* adlı kitabımda birazcık söz etmiştim ondan. O dönemin en güzel kadınlarından biri. Önce Eskişehir Yazılıkaya'da bir süre kazı çalışmaları yapmış. Daha sonra gelmişti Karatepe kazılarına. Karatepe o tarihlerde Kadirli'ye bağlıydı. Karatepe'nin bulunduğu yer o günlerde eşkıyanın, katillerin kaçıp saklandığı bir bölgeydi. Büyüklerimiz konuşurken duyardık.

"Karatepe'de bir kadın var, güzel mi güzel. Fakat kadının ayağında bir şalvar, kıçında tabanca, yanında üç-beş amele kazı yapıyor. Korkusuz bir kadın. Bazen çevre köyleri geziyor. Sırtında heybe, köy köy dolaşıp sıhhiye memuru gibi çocuklara iğne vuruyor" derlerdi. Çünkü sıtma çok yaygındı o zamanlar. Trahom da, verem de.

O tarihlerde, Çukurova sıtmadan kırılıyordu. Osmaniye'de küçük bir çocukken ismini duyduğum Halet Çambel, yıllar sonra İstanbul'da ablam olmuştu. Belgeselleri çekerken de bana çok yardım etmişti. Profesör Muhibbe Darga'yla çalışmamı da o önermişdi bana. Halet Abla'nın öyküsü, bir anlamda da cumhuriyet tarihinin de öyküsüdür. O kuşağın ülke sevgisi, ülkeye duyulan sorumluluk duygusu şimdilerde eski bir efsane olarak bilinir. Onlar yeni kurulmakta olan cumhuriyetin hammallarıdır. Onlar cumhuriyete kanat gerenlerdir. '35'li yıllarda Mustafa Kemal İstanbul'a geldiğinde, İstanbul burjuvazisi, ya da İstanbul aristokratları demek daha doğru olur, Atatürk'e bir yemek düzenlerler. Sanırım Anadolu Kulübü'nde. Yemekte güzel bir konuşma yapan Atatürk, Türkiye'nin, dünyanın en zengin ülkesi olduğundan bahseder ve:

"Ama bu zenginlik bildiğiniz gibi bir zenginlik değildir" der. "Bu zenginlik, yer altındaki ve yer üstündeki kültür tarihi zenginliğidir. Binlerce yıllık Anadolu uygarlıklarının zengin tarihi. Başka hiç bir ülkede olmayan bir servet. Görevimiz onlara sahip çıkmaktır. Bunlara sahip çıkarsak, fukara Türk halkı mutlu bir hayata kavuşacaktır. Bunun için de, İstanbul Üniversitesi'ne bağlı Ar-

keoloji Enstitüsü'nü kurduk. Bu okul fukara çocuklarına göre değil. Sizler çocuklarınızı buraya gönderip, yarının arkeologlarını yetiştirin ki hem ülkelerini tanısınlar, hem de ülkelerine sahip çıksınlar. Bu yüzden çocuklarınızı mutlaka bu okula gönderin."

İşte, Halet Çambeller, Oluş Arıklar, Muhibbe Dargalar ve diğer önemli ailelerin çocuları bu yüzden arkeolojiyi seçmişlerdir. Bu gerekçelerle dağılmışlar Anadolu'ya. "Anadolu Uygarlıkları" belgeselini çekmek için gittiğimiz Çifteler'deki Yazılıkaya yanındaki köyde yaşadığım öyküyü sizlerle paylaşmadan geçemeyeceğim. Bu öykü, Cumhuriyet ideolojisinin nasıl sahiplenildiğinin de öyküsüdür aynı zamanda.

Bizim ekip Nesli Çölgeçen'in yönetmenliğinde çalışıyor. Üç gündür Yazılıkaya çekimleri yapıyoruz. Aylardan Kasım. Havalar iyice soğumuş. O soğukta çekim yapılırken, ben de bir köy evinin bahçesinde oturmuşum. Bir taraftan ısınmak için çay içip, bir taraftan köylülerle sohbet ediyorum. Ocakta çaydanlık, bittikçe tazeleniyor. Köylülerle Yazılıkaya üzerine sohbetimiz sürüyor. Yaşlıca bir köylü bastonuna yaslanarak geldi yanımıza. Bizleri selamladı. Köylüler ayağa kalkıp yer gösterdiler. Köyün en eskilerindenmiş.

"Buraya çok ekipler geldi gitti" dedi. "Ben bildim bileli çok da arkeolog geldi." Sonra bana dönerek:

"Siz Halet Çambel'i tanır mısınız?" diye sordu.

"Çok iyi tanırım. Ablam sayılır" dedim.

"O zaman sana bir hikâye anlatayım da dinle. İnanmazsan, gider Halet Hanım'a sorarsın."

"Olur amca" dedim.

"Sen onun gençliğini bilmezsin. Nasıl güzel bir kızdı tarifi mümkün değil. Halet Hanım'ın ilk kazı yeri Yazılıkaya'dır. Bir gün bir baktık güzel bir kız çıkageldi bizim köye. Buyur ettik falan. 'Ben burada kazı yapmak için araştırmaya geldim' dedi. Hemen bir oda ayarladık Halet Hanım'a. Halet Hanım çok candan bir kız o zamanlar. Herkesin işine koşuyor. Herkese yardımcı. Sabahtan akşama kadar da Yazılıkaya'nın çevresinde dolanıp duruyor. Yazıyor, çiziyor, okuyor. Tabiî burası köy yeri. Kız şehirli. Onun da ihtiyaçları var. Bazan yola çıkıyor. İlk rastladığı at arabasına binip, Eskişehir'e gidiyor. Sonra ihtiyaçlarını alıp dönüyor. Ayağında şalvar, sırtında heybe. Ama güzel mi güzel bir kız. Kimse yan gözle bakamıyor zaten. Yine böyle bir sefer Eskişehir'e gittiğinde, alış verişini yapmış köye geri dönecek. O zamanlar taksi falan hak getire. Sadece at arabaları var. İşleri köylere adam ya da eşya taşı-

mak. Halet Hanım alışverişlerini yapmış arabalara doğru yürüyor. 'Beni kim götürecek Yazılıkaya'ya?' diye soruyor. Arabacılardan biri öne çıkıp, 'Buyurun, ben götüreyim sizi' diyor. Arabacının adı Hüseyin. Bıçkın Hüseyin derler ona. Hüseyin de hovarda mı hovarda biri. Daha önce sıkıştırmış diğer arabacıları. 'O Yazılıkaya'lı kadın gelirse kimse götürmeye kalkmasın. Ben götüreceğim' demiş. Yani Hüseyin'in niyeti bozuk. Diyorum ya Halet Hanım da çok güzel. Uzatmayalım, Bıçkın Hüseyin alıyor Halet Hanım'ı arabasına. Bıçkın önde oturuyor. Dizginler ve kırbacı elinde. Halet Hanım da yan arkasına oturmuş. Heybesi kucağında. Heybenin iki gözü de dolu. Laflaya laflaya yola çıkıyorlar. Hüseyin şeytan gibi bekliyor ki, bir an evvel Eskişehir'den uzaklaşsınlar. Bir saat geçip Eskişehir gözden kaybolduğunda çekiyor dizginleri. Durduruyor arabayı. Ortada kimsecikler yok. O zaman bugünkü gibi değil. Otomobil falan da geçmiyor. Yol toz toprak. Issız yolda tek tük talika var yok. Hüseyin dizginler ve kırbaç elinde, atlıyor yere ve Halet Hanım'a dönüyor. 'Hadi atla da şu işi bitirek' diyor. Halet Hanım şaşkın ama soğukkanlı. 'Terbiyesizlik etme de atla arabaya. Beni köyüme götür' diyor. Bıçkın Hüseyin; 'Benim gözüm çoktandır sende. Bu işi halletmeden bir yere gitmem.'

'O zaman' diyor Halet Hanım, 'Sen git şehire. İşini hallet gel. Yoksa fena olur.'

Bıçkın kendinden emin, yılışıyor Halet Hanım'a. Halet Hanım arabanın içinde istifini bozmadan oturuyor. Sinirli. 'Hadi atla' diyor Hüseyin. Arabaya doğru yaklaşıp elini uzattığı anda Halet Hanım heybenin içinde elinde tuttuğu tabancayı çekip alnına dayıyor bizim Hüseyin'in. Hüseyin'de şafak atıyor.

'Bak sana diyorum Hüseyin Efendi' diyor Halet Hanım. 'Ya Eskişehir'e dön, işini bitir gel. Ben seni burada bekleyeceğim. Ya atla arabaya, beni köye bırak. Ya da beynine kurşunu ye. Hangisini istiyorsan onu yapalım.'

Hüseyin Efendi şaşkın. Bakıyor pabuç pahalı. Korkulu ve sessizce biniyor arabaya. Halet Hanım daha bir geriye gidip, oturuyor. Elinde silah, köye kadar geliyor. Ne var ki, Hüseyin bu şehirli genç kıza, yol boyu geçen zamanda saygı duymaya başlıyor. Sonunda da, ayrılırken; 'Bacı, ne erkek kızmışsın sen. Ödümü kopardın. Bundan sonra beni gardaşın bil. Sana da kimse yan gözle bakamayacak. Bakan da karşısında beni bulacak' diyor. 'İşte böyle beyefendi' diyor bana. Halet Hanım bir yılı aşkın, burada kazılarda çalıştı. Hüseyin Efendi de onun koruması oldu o sürede. İyi dosttular. Sonra ne oldu bilmem."

"Sağ ol amca" dedim. "Ne güzel hikâye bu. Bunu Halet Abla'yı ilk gördüğümde anlatacağım. Bakalım Hüseyin Efendi ne olmuş?"

Bu olaydan birkaç ay sonra, Halet Ablalar'da yemekteyiz. Arnavutköy'de. Yalıda. Masada Nail Abi de var. Bir ara bu konu geldi aklıma.

"Halet Abla" dedim. "Yazılıkaya'da çekimler sırasında bir köylü sizinle ilgili bir öykü anlattı. Bıçkın Hüseyin öyküsü. Bu doğru mu?"

Nail Abi hemen lafa girdi.

"Ha, şu bizim Hüseyin mi?" dedi.

"Bilmem" dedim. "Adı Bıçkın Hüseyin'miş. Kırk yıl önce Halet Abla'ya asılmış."

"Doğru, doğru" dedi Nail Abi. "Ama sen sonrasını bilmiyorsun. Sonrasında Hüseyin, Halet'in koruyuculuğunu yaptı. İyi dostumuz oldu. Halet oradan Karatepe'ye gitti. Hüseyin'in mektubu hiç eksilmedi. Hatta Hüseyin bazı yazlar İstanbul'a geldi. Bizim yalıda kaldı. Denize girdi. İyi dostumuzdu. On sene önce falan öldü" dedi.

Halet Abla, o her zamanki gülümseyen pembe yanaklı yüzüyle, Nail Abi'nin anlattıklarına gülümsüyordu. Ülkesine hizmet için, Anadolu yollarına düşmüş o genç kız, hâlâ bıkıp usanmadan bugün bile doksanına yaklaşan yaşıyla Karatepe'de kazılarını sürdürüyor. O artık Türkiye'nin değil, dünya arkeolojisinin en sevilen duayenlerinden birisidir. Geçen yıl yine Amerika'dan en büyük ödüllerle döndü ülkemize.

Bu kez aklıma bir anekdot geliyor yemekte. Onu anlatıyorum.

"Bir gün Profesör Muhibbe Darga hocam anlatmıştı: 'Arkeoloji'yi bitirdim. Halet de asistanımız. Biz genç kız halimizle onun güzelliğine hayranız. Okulu bitirmem adına, bizim Çamlıca'daki konakta bir parti yapıyorum. Tüm arkadaşlarımı çağırdım. Bilirsin, Halet böyle şeyleri sevmez. Ama gelsin istiyorum. Yalvar yakar, zorla getirebildik. Biz bize, konağın bahçesinde eğleniyoruz. Bir ara babam da, giyinmiş kuşanmış. Bahçeye indi. Babam da hoş bir adam. Herkesle tanıştırdım. Biraz sonra, iki arada bir derede babam beni bir kenara çekip hemen Halet'le ilgili sorular sormaya başladı. Babam Halet'e bayılmıştı' diye anlattı. Ben onun yalancısıyım" dedim.

Halet Ablam gülerek yere bakıyordu. Utanmıştı.

Sofrada muhabbet devam ederken, Nail Abi sözü aldı. Dost meclisi olunca iş başka oluyor tabiî.

"Halet Karatepe kazılarına gitti. Evliyiz ya. Ben de yanındayım. Halet sürekli araştırmalar yapıyor. Birkaç ameleyle kazı yapıyor.

Hep beraber yiyoruz yemeğimizi. Bir iki çadır kurmuşuz ormanın içinde. İn cin top oynuyor. Akşamları ormanda ateşin başında oturuyoruz. Türküler söylüyor ameleler. Bozlaklar, hoyratlar falan. Ben arada, bir iki kadeh rakımı içiyorum. Etraf eşkıyadan geçilmiyor. Onlar bizim kim olduğumuzu biliyor. Bizi uzaktan kolluyorlar. Bize zarar gelsin istemiyorlar. Bazı geceler ya yaralanmış oluyorlar ya da sigaraları bitmiş oluyor. Zifiri karanlıkta birisi beni çağırıyor. Halet'le konuşmak istediklerini söylüyorlar. Halet kalkıp gidiyor. Dertlerini ona anlatıyorlar. Bana pek güvendikleri yok. Halet onlarla oturup, uzun uzun konuşuyor. Teslim olmalarını, hâkimle, kaymakamla konuşacağını söylüyor. Böyle böyle, kaç kişi teslim oldu. Halet'e çok güvenirlerdi. Bir ara Karatepe'nin açık hava müzesi olması için çok uğraştı Halet. Bakanlığı da ikna etti. Bununla ilgili dönemin önemli mimarlarından Turgut Cansever güzel bir proje hazırladı. Proje ihaleye çıktı. İş başladı. Bir süre sonra müteahhit işi bırakıp gitti. İnşaat öylece kaldı. Bu da bize dert oldu. Baktım olacak gibi değil. Benim aklım bu işlere yatkın. İngiltere'den, açık havada betonarmeyle ilgili kitaplar getirttim. Uzun süre onlarla ilgili çalışmalar yaptıktan sonra, Adana Müze Müdürlüğü'ne gidip, işe talip olduğumu söyledim. Anlaştık. Ekibi kurarak işe başladım. Böylece, Karatepe Açık Hava Müzesi'ni kurduk."

Nail Abi ilginç bir insandı. Bu gün doksanını geçmiş bir halde yaşamını sürdürüyor. Karatepe'deki başarısından sonra, Akyaka'da, denize bakan yamaçtaki küçük parseline bir ev yapmaya karar veriyor. Bunun için eski Ula ahşap evlerini model alarak geleneksel mimariye uygun bir proje çiziyor. Yörenin ustalarını da yanına alıp tek katlı güzel bir ev yapıyor. Ev, iki oda ve girişteki oval salondan oluşuyor. Odanın biri banyolu. Mutfak diğer odaya bitişik. Oval salonun üç bir yanı alçak sedirlerden oluşuyor. Yerler kilim. Bunların çoğu Karatepe kilimleri. Önünde güzel bir veranda. Veranda da, akşam üstleri rakılarını içiyor Nail Abi. Verandanın altındaki yamaçta yaşlı bir çam ağacı. Akşam güneşini perdeliyor. Giderek tüm dostları "Nail Çakırhan Mimarisi" adıyla isim yapan ahşap evler talep ediyorlar ondan. Yaşlılığını bahane etmeden, bıkınadan usanmadan koca bir köy oluşturuyor. Nail Abi'nin ünü tüm dünyaya yayılıyor. Ve bir gün, bütün bu çalışmalarının semeresini alıyor. Ağa Han Büyük Ödülü'nü kazanıyor. Türkiye'de mimarlar birbirine giriyor. Mimar olmayan adama nasıl böyle bir ödül verilir diye. İşte işin tam burasında sinirleniyor Can Yücel ve tutup bir şiir yazıyor Nail V. için. Yüksek mimarlara nasıl da kızmış.

"Yüksek mimardan geçilmeyen
bu ülkede
Yüksek olmayan mimar
bir tek Mimar Sinan var" diyordum.
+ bir ikincisi var.
Yüksek olmayan bir mimar
Nail V...
"Yüksekler," yükseklerden atıp
kendilerini
Çatlasınlar patlasınlar.

Nail Abi büyük bir alçak gönüllülükle:

"Bu ödül bana verilen bir ödül değil" diyor. "Bu ödül, bu işi yapan ustalara verilen bir ödüldür" diyor.

Nasıl bilge bir insan bu Nail Çakırhan. Ödülün onurunu bile ustalarıyla paylaşıyor.

Nail Abi, 1910 Ula doğumlu. Yani Muğlalı. Ortaokulu Muğla'da, liseyi Konya'da okur. Onuncu sınıfta bir arkadaşıyla çıkardığı *Halka Doğru* dergisinde yayımlanan "Alev Yağmuru" isimli şiiriyle başı derde girer. Yetkililer okuldan alırlar onu. Yargılayacaklardır. O ara, Ankara'yla bir görüşme yaparlar. Ne var ki Ankara'dan gelen ses "Bırakın çocuğu! Ayıptır..." demektedir. Bu talimatı veren Mustafa Kemal Paşa'dan başkası değildir.

Aynı şiir, bu kez Nâzım aracılığıyla *Hareket* dergisinde yayımlanmıştır. Bu kez de İstanbul'da yargılanıp, altı ay ceza görse de temyiz kararı bozar. Yine beraat eder. Nâzım'la işte bu şiir dolayısıyla tanışır. Yıl 1927'dir. Edebiyat Fakültesi Felsefe öğrencisidir artık. Şiirleri *Resimli Ay* mecmuasında yayımlanır. Nâzım'la da dostlukları başlamıştır. 1930'da Nâzım Hikmet ile birlikte *1+1=1* adlı şiir kitabını yayımlarlar. Nâzım'la aynı evi paylaşmaktadırlar. Kısa bir süre Muğla'ya gider, döner. Nâzım onun yeniden İstanbul'a dönüşüne çok sevinir ve Nail Abi için aşağıdaki şiiri yazar.

Hoş geldin!
Kesilmiş bir kol gibi
Omuz başımızdaydı boşluğun...
Hoş geldin!
Ayrılık uzun sürdü.
Özledik,
Gözledik...

Hoş geldin!
Biz
bıraktığın gibiyiz.
Ustalaştık biraz daha
taşı kırmakta,
Dostu düşmandan ayırmakta...
Hoş geldin.
Yerin hazır.

Hoş geldin.
Dinleyip diyecek çok.
Fakat uzun süre vaktimiz yok.
YÜRÜYELİM...

Ocak 1931

İki yıl sonra 1932'de, komünist teşkilatı kurmaktan tutuklanır. Bir ay süreyle işkence görür. Ardından tutuklanıp, Nâzım ve otuz arkadaşıyla birlikte iki buçuk yıl Bursa hapisanesinde yatar. Aynı koğuşta. Onuncu yıl affından yararlanarak 1934'de tahliye edilir.

Çıktıktan bir süre sonra da, uğrunda hapis yattığı sosyalizmi hiç bilmediğini fark eder. Bu yüzden, kimseye çaktırmadan Hopa üzerinden Moskova'ya, sosyalizmi öğrenmeye gider. Rusça öğrenir ve Doğu Halkları Üniversitesi'ne girer. Bir yandan üniversitede okur, bir yandan fabrikada çalışır. Orada tanıştığı Taisa'yla evlenir. Sekiz ay sonra partiden gelen bir talimatla, 1937'nin 27 nisan günü, sekiz aylık hamile karısını Moskova'da bırakarak Odesa üzerinden Türkiye'ye gelir. Doğru memleketi Ula'ya gider.

Yurda dönüşünün ilk ayında askere alınır. Askerliğini er olarak yapar. Bir süre sonra da çürüğe çıkarırlar. 1938'de Tan Gazetesi'nde yazmaya başlar. O sırada Halet Abla ile tanışır. Halet Abla'nın asistanlık yaptığı yıllar. 1945'de aileden gizli evlenirler. Aynı yıl çalıştığı Tan Matbaası yakılır. Canını zor kurtarır Nail Vahdeti. 1946'da Demokrat Parti'nin kurucularının da önce desteklediklerini, sonra tüydükleri "Görüşler" dergisi yüzünden, kurucuları arasında bulunduğu Türkiye Sosyalist Emekçi Köylü Partisi kapatılır. Dört yıl hapis yatar ve 1950'de Demokrat Parti affından yararlanarak çıkar. Daha sonra Halet Abla ile birlikte Karatepe kazılarındadır artık. Önce Açık Hava Müzesi, ardından Kazı Evi, karakol, Orman Bölge Şefliği, Bölge Yatılı okullarının inşaatı gelir. Yöre halkıyla birlikte Karatepe kilim atölyesi kurulur.

1970'de, doktor tavsiyesiyle geldiği Gökova'ya yerleşir. Yöre mimarisine uygun kendisi için yaptığı evle, doğayla bütünleşen yaptığı diğer dost evleriyle birlikte Ağa Han Mimarlık Ödülü'ne kadar uzanır. Akyaka'yı kendi otantik mimarisiyle süsler. Ödülden aldığı parayla Muğla'da satın aldığı eski bir hanı restore edip bir kültür evine dönüştürür. "Nail Çakırhan ve Halet Çambel Kültür ve Sanat Evi" dir adı. Oteller, tatil köyleri ve evlerle süsler Gökova'yı, Dalyan'ı, Bodrum'u, Muğla'yı, Fethiye'yi, Datça'yı.

Şu anda, Ula'da ve İstanbul'da oturmaktadır. Halet Abla'dan çocuğu yoktur. Yıllar sonra bir mucizeyle karşılaşır Nail Abi. 1937'de Moskova'da evlendiği Taisa adlı Rus kızından bir oğlu olmuştur. Adı Rudik'tir. Nail Abi Moskova'da, doğumunu göremediği oğlunun hasretiyle yanıp tutuşmaktadır. Şiirlerle anlatır yüzünü görmediği oğluna hasretini.

YAVRUM'A

Ey benim,
adını,
Ey benim
yumuk ellerinin
tadını
bilemediğim.

Ey benim,
öpüp gözünü kaşını,
gözlerinin yaşını
dudaklarımla silemediğim
yavrum.

Belki o kadar tatlı ki gözlerin,
rüyasız uykulara benziyor.
Belki yıldızsız geceler gibi
kara,
belki cevapsız bilmeceler gibi
derin
benziyor ufuksuz ufuklara...
Ellerin avucumda.
Adın dilimin ucunda...
Oğlum RUDİK,

Hayır, belki kızım SVETLANA;
Ne yazık, ne yazık ki sana;
bir defacık olsun bakamadım.
Gözlerine su gibi,
uyku gibi
akamadım.

Ey benim
Adını,
Ey benim
öpüp gözünü kaşını,
gözlerinin yaşını
dudaklarımla silemediğim
YAVRUM.
1937

Nail Abi'nin oğlu Rudik, 1994 yılında elli yedi yaşında kalp krizi sonucu vefat etmiştir.

Benim Moskova'da evlendiğim sıralarda, Halet Abla Babayev'e mektup yazarak Nail'in eski karısını ve ondan doğan çocuğunu bulmasını ister. Bu kez Babayev, eski TKP'li Türkleri araştırır. Nail Abi'nin o yıllardan Moskova'da kalmış bir arkadaşı var. Mersinli Şükrü adıyla biliniyor. Bu süre içinde Türkiye'ye hiç gelmemiş Şükrü. Onun izini bulur Babayev. Nail Abi'nin ve Halet Abla'nın selamlarını söyler Şükrü'ye ve görevi verir. "Yoksa selam bile gönderme Naillere" der Babayev. Görevi yüklenen Şükrü'den başka Tais'i tanıyan yok. Araya koca bir İkinci Dünya Savaşı girmiş. Bu savaşta milyonlarca Rus ölmüş. Hitler Moskova'ya kadar gelmiş. Aradan elli yıla yakın zaman geçmiş. Bu geçen zaman içinde Moskova da büyük değişiklikler yaşamış. Ona rağmen Şükrü iz sürmeye başlıyor. Yılmıyor. Araştırıyor. Sonunda Nail Abi'nin çalıştığı fabrika yakınındaki işçi kulübünü buluyor. Fabrika yıkılmış. Kulüp hâlâ yerli yerinde. Oraya gidiyor. Kulübün müdürüyle sohbete başlıyor. Fabrikadan söz ediyor ona. Müdür meğer o fabrikanın eski müdürüymüş. Hemen Tais'i soruyor Şükrü. Tanıyor müdür. Adresini de biliyor. O adrese gittiğinde Tais'i ve oğlu Rudik'i buluyor. Onlara Nail Abi'nin selamlarını iletiyor. Bu kez Moskova-İstanbul arasında mektuplaşma başlıyor. Nail Abi eski büyük aşkını, oğlu ve torunlarını bulmaktan mutlu. Fotoğraflar geliyor. Uzun

bir süre mektup dönemi sürüyor. Moskova'ya gitmeye çekiniyor Nail Abi. Rudik de bir türlü gelemiyor. Sonunda başkan Brejnev'e mektup yazıp durumunu anlatıyor Rudik. Türkiye'deki babasını görmesi için izin çıkıyor. Ve Rudik babasına kavuşuyor.

Sovyetler'de yavaş yavaş değişim başlamış. Dolaşım rahatlamış. Türkiye'den Sovyetler Birliği'ne turistik seferler yapılıyor. Her gün Moskova'ya, Leningrad'a turistik turlar düzenleniyor. Yıllarca bu yüzden hapiste yatmış Nail Abi'yi, Moskova'ya gitmek için ikna etmek kolay olmuyor. Sonunda bir gün turla, Moskova'ya yola çıkıyorlar. Halet Abla her şeyi ayarlamış. Nail Abi'nin eski Rus karısından olan oğlu Rudik, havaalanında karşılayacak babasını. Uçakta Nezihe Meriç ile rahmetli Salim Şengil de var. Bundan sonraki bölümü Nezihe Meriç'ten dinlemiştim.

Nezihe Abla diyor ki:

"Uçak lebaleb dolu. Bir haftalık bir tur bu. Sanırım dört gün Moskova, üç gün Leningrad. Halet mi söyledi, Nail mi anımsamıyorum. Nail'in Moskova'daki oğlu karşılayacakmış onları. Hepimiz heyecanlıyız. Bütün uçak bunu merak ediyor. Havaalanına indiğimizde bu karşılaşmanın nasıl olacağını merak ediyoruz. Uçaktan inip otobüslere biniyoruz. Otobüsten indiğimizde, ilerde tek başına duran uzun boylu adamı fark ettim. Heyecanlıydı. Otobüs durur durmaz bize doğru koştu. Bütün yolcular Nail ile Halet'e yol verdi. Önce onlar indi. O uzun boylu adamla kısa boylu Nail'in kucaklaşmasını görmeni isterdim. Biz otobüstekiler gözyaşlarımızı tutamıyorduk. Seksen yaşını geçmiş kısa adamla, elli yaşlarındaki uzun adamın gözlerindeki yaşlar sel olmuş akıyordu. Halet onların yanında, gözleri yaşlı, birbirine sarılmış iki adama gülümseyerek bakıyordu. Bütün yolcular, Nail'i ve Halet'i kutluyorduk. Gümrükten geçtikten sonra tekrar tur otobüsüne bindik. Tesadüfen Nail ile oğlu önümdeki koltuklara oturmuşlardı. Birbirlerine sarılmışlardı. Yan koltukta oturan Halet yol boyu sevgiyle izledi onları."

Otele yerleştikten sonra, hemen bir arabayla Tais'in evine gidiyorlar hep beraber. Nail Abi gibi Halet Abla da Rusça konuşuyor. Halet Abla dil konusunda da yetenekli. Rusça'yı, Rusya'ya gitmeden önce hemen öğrenivermişti. Rus olan eski karımla sohbetlerinde Rusça konuşmaya çalışırdı. Giderek de iyice geliştirmişti. Yıllar sonraki bu karşılaşma biraz suçluluk, biraz mecburiyet, biraz sevgi, biraz özlem yüklü geçmişti. Çok şey değişmişti Moskova'da.

Sonraları Nail Abi'nin davetiyle oğlu Türkiye'ye geldi. Ben de o

gelişinde tanıdım. Nail Abi'nin o sevecen halinden hiçbir şey geçmemişti oğluna. Kim bilir belki de kendisini bırakıp Türkiye'ye döndüğü için içten içe kızıyor da olabilirdi babasına. Ama göründüğü kadarıyla, Nail Abi'nin genlerinden bir şey almamış gibiydi. Tam bir Rus'tu o. Buna karşın, Nail Abi oğluyla beraber olmaktan çok mutluydu. Hele ki torunlarını anlata anlata bitiremiyordu. Ömrünün son yıllarında piyango çıkmış bir insan gibiydi. On beş gün kaldıktan sonra Rusya'ya döndü Rudik. Gerek Nail Abi, gerek Halet Abla bu gelişten çok mutlu olmuşlardı. Hatta Nail Abi değişen Sovyetler Birliği sistemi içinde, torunlarının rahatı için on bin dolar vermişti Rudik'e. "Git" demişti oğluna. "Bu parayla orman içinde bir daça al."

Bana da:

"Oğlana on bin dolar verdim daça alması için. Biliyorsun, şimdilerde Moskova'da dört beş bin dolara daça satılıyor. Eski meski, harap marap önemli değil. Gidip kendi ellerimle yapacağım restorasyonunu daçanın. Ruslar restorasyon görsün" demişti.

Bir defa daha geldi oğlu. Hediyelere boğdu Nail Abi oğlunu. O zamanki sosyalizmden çıkıp liberalizme geçmeye çalışan her Sovyet vatandaşı gibi Rudik'de açgözlüydü. Bir an önce zengin olmayı planlıyordu. Başaramadı. Bir süre sonra kalp krizinden vefat etti.

Nail Abiler için o yılların en önemli olaylarından biri de, eski TKP'li Mersinli Şükrü'nün İstanbul'a gelmesiydi. Seksen yaşını çoktan geçmiş Şükrü'nün Türkiye özlemi çılgına çevirmişti onu. Altmış yılı aşkın bir süredir gelemediği ülkesine ilk defa geliyordu Şükrü. Her olayı, her şeyi hayranlıkla seyrediyor, bundan da mutluluk çıkarıyordu kendine. Yanında gözü gibi baktığı torunu bir de kız vardı. Onu kanatları altına almış, nereye gitse yanında götürüyordu. Karımla çok sevişmişlerdi. Bir günlüğüne denize götürmek için zor izin almıştık Şükrü'den. Dedenin büyük aşk halindeki torun sevgisi bir baskı haline gelmişti kız için. Bu yüzden erkenden geri döndük denizden.

Şükrü Türkiye'ye yerleşmek ve burada ölmek istiyordu. Nitekim ikinci gelişinden sonra bir daha dönmedi Rusya'ya. Mersin'de kız kardeşinin çocuklarının yanına gitti. Bir iki yıl daha yaşadı. Mersin'de mutlu öldü. Bir türlü gerçekleştirilememiş idealleriyle birlikte çekip gitti. Çok mücadelelerden geçmiş bu yaşlı adamla tanışmak, eski günleri, TKP içindeki kısır çekişmeleri ve büyük şair Nâzım'ı bire bir onun ağzından dinlemenin mutluluğunu yaşadım. Toprağı bol olsun.

Bir ara, bizim evde Tarık Akan, ben ve Ali tavla oynayıp sohbet ederken konu geldi Halet Ablalara dayandı. Uzun uzun Halet Abla'dan, Nail Abi'den ve Mina Urgan'dan söz ettik. Profesör Mina Urgan da Halet Abla'nın çocukluk arkadaşlarındandır. Dostlukları hiç bozulmadan, ölünceye kadar sürdü. Mina Abla Bodrum'da, o küçük ve çok güzel evinde tek başına yaşıyordu. Bazan kızı Zeynep Irgat kalırdı yanında. Bazan çok yakın dostları. Bodrum'da olduğumuz bazı günler, rahmetli Yaman Okay'la birlikte giderdik yanına. İçki içer, sohbet ederdik. Bizi de çocukları gibi severdi.

Mina Abla Bodrum'dan sıkıldığında, Akyaka'ya gider, Halet Abla ve Nail Abi'yle birlikte kalırdı. Üç yaşlı Cumhuriyet delikanlısı günbatımı raklarını birlikte içer, birlikte denize girerlerdi. Mutluluk içinde geçerdi günleri.

Bizim evdeki sohbet, giderek onlara olan sevgimizi köpürttü, köpürttü. Üçümüz de sinemacıyız. Bu üç sevgilimizin belgeselini yapmaya karar verdik. Bir aylık bir süre için bizler de Akyaka'ya gidecektik. Kameraları yerleştirip onları hiç rahatsız etmeden, yaşamlarına hiç müdahele etmeden belgesellerini çekmek bizim için de güzel olacaktı. Ama istemeyeceklerini biliyorduk. Yine de bizleri kırmayacaklarını umuyorduk. O sırada Mina Abla'nın Akyaka'da olduğunu biliyorduk. Sonunda, telefon edip konuşalım, izin isteyelim dedik. Telefona Mina Abla çıktı. Önce onunla bir hoşbeş yapıldı. Hepimiz teker teker konuştuk. Sonra Nail Abi'yle, Halet Abla'yla. Sonunda belgesel fikrimizi açtık. Böyle bir şeyin önemli olacağını, bu üçlü dostluğun herkese örnek olması gerektiğini, sevgiyi, paylaşmayı ülkemiz insanına hatırlatmanın ne kadar güzel bir şey olacağını dilimizin döndüğünce anlatmaya çalıştık. Herkes birbirinin üzerine atıyordu kaytarmak için. Mina Abla hemen Bodrum'a gitmesi gerektiğini söylüyordu. Halet Abla'nın Karatepe'de kazıya gitmesi gerekiyormuş. Tüm bunlar bahaneydi aslında. Tek amaçları vardı: Rahatsız edilmemek. Bütün yalvarmalarımıza rağmen izin alamadık. Tabiî filmi de çekemedik. Bir iki yıl sonra güzelim Mina Abla bizleri bırakıp gitti. Ardında bıraktığı *Bir Dinazorun Anıları*'yla birlikte. Işıklar içinde yatsın. Güzel, sevgi dolu bir insandı.

Nail Abim bugün, sırtında haki renkli pelerini ve hâlâ bazı akşamlar bir kadeh rakısıyla Arnavutköy'deki aşı boyalı yalısında gülümseyerek denizi seyrediyor. Kulakları az işitse de, dostlarının onu ziyaretlerinden mutlu, yaşamını sürdürüyor. Halet Ablam ana Tanrıça Kibele gibi. Emekliye ayrılsa da Karatepe'ye kanat

germiş altmış yıldır. Onsuz yaşayamıyor. Cumhuriyet'e inanmış bir Mustafa Kemal çocuğu olarak hâlâ ülkesine hizmet vermeye devam ediyor. Doğanın onlara daha nice yıllar uzun ömür vermesini diliyorum.

Beni sorarsanız; sık olmasa da arada bir Nail Abime ve Halet Ablama uğrarım. Bazan Çiçek Bar'a davet ederim. Gelirler. Bir kadeh rakı içer Nail Abi. Halet Abla bir kadeh şarap. Ben mutlu olurum. O zamanlar benim en kutsal zamanlarımdır.

Yaşar Kemal hep hayatımın içinde oldu

Bu kitapta Yaşar Kemal'den fazla söz etmedik. Oysa Yaşar Abi bizim hep hayatımızın içinde oldu. İçinden çıkamadığım sorunlarımı, ailesel problemlerimi hep onunla paylaştım. Her zaman ağabeyim oldu. Onun büyük yazarlığına, Türkçeyi bu kadar güzel kullanan tek yazarımız olduğuna inancım hiç değişmedi. Coşkun seller gibi çağlayan bir Türkçe bu kadar güzel hiç kullanılmadı. Son zamanları *Kimsecik*, *Kanın Sesi*, *Kale Kapısı* ve ardından gelen *Bir Ada Hikayesi* adı altında yayımlanan *Fırat Suyu Kan Akıyor Baksana*, *Karıncanın Su İçtiği* ve *Tanyeri Horozları* adlı üçleme dünya edebiyatının şaheserleri bence. İnşallah eksik kalan dördüncü cildini de tamamlar.

Bir gün:

"Haydi Arif davetliyiz" dedi Demirtaş Ceyhun. "Adana'ya gidiyoruz."

"Hayırdır?" dedim. "Bu da nereden çıktı şimdi?"

"Seni, beni ve Tarık Akan'ı Seyhan Belediye Başkanı Yalçın Akyol Adana'ya davet ediyor. Gelecek yıl yapılacak Seyhan Şenlikleri'nin ön hazırlık çalışmaları için" dedi.

Bu Yalçın Akyol iyi bir belediye başkanı. Mühendis. Seyhan için elinden geleni yapıyor. Çalışkan mı çalışkan bir Arap uşağı. Sanata vurgun. Sanatçıya sevgi dolu yaklaşan, kendisi de sevgi dolu bir insan. Tuncel Kurtiz'in yıllar sonra Türkiye'ye dönüşünde, Çiçek Bar'da yapılan ilk Şeyh Bedrettin Destanı gösterisinin bir sözle sponsorluğunu üstlenmişti. Adana'da Mavi Marketler zinciri kurmuştu da, fakir fukara ihtiyaçlarını oradan ucuza karşılıyordu. Varalım, bakalım dedik. Gelecek senenin konsepti ne olacak. Bildiğimiz, aklımızın erdiği bir şey varsa biz de fikrimizi söyleyelim dedik. Kalktık gittik. Seçkin, işe gönül vermiş yetmiş seksen kişi gelecek yıl şenliklerinin nasıl olacağını tartışıyor. Bizim önerimizle şenlik Yaşar Kemal üzerine kuruldu. Bir de Hemite'ye, doğduğu

köye, anıtını yapalım dedik. Film gösterileri, söyleşiler, konserler, bisiklet yarışları vs. Program hazırlandı. İşin İstanbul ayağını, Yaşar Kemal'i Adana'ya getirme işini, sanatçıların organizasyonunun ilişkilerini kurma görevini de biz üstlendik. Önce Yaşar Abi'ye durumu anlattım. Seyhan belediyesinin kararını bildirdim.

"Olmaz oğlum. Ölmedik ki. Yaşarken anıt yapılır mı? Ben istemem" dedi.

Ben de:

"Senin görmeyeceğin anıttan sana ne be abi" dedim. "İnsan yaşarken görmeli ki mutlu olmalı."

Sonunda ikna ettim tabiî. Her şeyden önemlisi anıtın yapım işiydi.

Bu işin uzmanı Metin Deniz'di. Önce Metin'le konuştuk. Metin, heykeltıraş Yunus Tonkuş'la temasa geçti. Konsepti belirlediler. Başkan Yalçın Akyol, Hemite köyü muhtarlığıyla anlaşarak Ceyhan Nehri'nin kenarında on dönümlük bir araziyi park haline getirmeyi üstlendi. İçine anıt konulacaktı.

Metin Deniz, Yunus ve ben Adana'ya gittik. Bize tahsis edilen bir arabayla da Hemite köyüne. Gittiğimizde köylü bizi sevinçle karşıladı. Amacımız, Hemite sırtındaki küçük tepeden, Yaşar Abi romanlarında çocukluğunun abartısıyla Hemite dağı diyor, işte oradan üç adet kaya seçmek. Sonra bunları park içinde belirlenen yere taşıyacağız. Bu arada Metin, Yunus ve ben heykelin yapılacağı yerin tespitini yaptık. Başkan yardımcısı Ersan bizi hiç bırakmıyordu. Yanımızda sürekli notlar alıyordu. Ersan pire gibi çalışkan, genç bir adamdı. Başı açık (kel) bir adam. Her şeye yetişiyordu. Biz üçümüz tepeye çıkıp dağıldık. Kaya seçmeye başladık. Benim bildiğimden değil. Yunus nasıl bir kaya olması gerektiğini söylediği için, ona göre kaya arıyorduk. Onun istediği gibi bir kayaya rastladığımda Yunus'u çağırdım baksın diye. Yunus geldi. Elinde bir çekiç. Kayanın köşesine bir iki vurdu. Koca taş pat diye koptu. Tuz gibi dağıldı.

"Arifçiğim, bu kaya daha olmamış" dedi.

Şaşırdım. Meğerse kayanın da bir evrimi varmış. Kaya olmak için. Mermerleşmesi gerekiyormuş. Sonuçta üç kayayı tespit ettik. O akşam Osmaniye'ye gidip, bizim evde kaldık. Ertesi gün, Adana'dan gönderilen bir greyderin kepçesiyle kayaları tepeden aşağı, yola indirdik. Akşam alacasında kardeşim Münir geldi arabasıyla. Kan ter içinde kalmıştık. Greyderin yaktığı farların ışığında çalışırken, Metin:

"Şimdi bir viski olsa da şu yorgunluğu atsak" deyince,

"Dağ başında viskiyi nereden bulacağız be Metin?" dedim.

Yanımızda duran kardeşim Münir, arabasının bagajından bir şişe Johnny Walker çıkarmaz mı? Bundan güzel hediye olmazdı. Bardaklar, su, çerez her şey tamamdı. Geceye doğru hem şişe bitti, hem de kayalar alındı ve kullanılacakları mekâna götürüldü. Kayalardan ikisi yerlerine yerleştirilmiş, bir tanesi biraz uzakta bırakılmıştı. Onun için de bir proje geliştirmiştik Metin'le. Diğer kayayı yerine koymak için İstanbul'dan sanatçıları getirecektik. Yapılan iş basın yoluyla halka duyurulsun istemiştik. İstanbul'a döner dönmez tüm sanatçı dostlarımızdan bir ekip oluşturarak tekrar Hemite'ye gidecektik. Sonunda onu da hallettik. Yalnız, gitmeden önce, Yaşar Abi'yle konuşup ilkokulu okuduğu bizim Burhanlı köyünün okuluna imzalı kitaplarından oluşan bir paket hazırlattım. Onu da yanımıza alıp, sanatçı dostlarla birlikte Adana'ya gittik.

Ertesi gün, arabalar ve otobüslerle yola çıktık. Önce Burhanlı köyüne uğradık. Kahvede çaylar içildi. Sohbet edildi. Yaşar Kemal'in selamlarını söyledim köylülere. Ardından da okul için kitaplarını yolladığını anlattım. Tanış köylü:

"Arifçiğim" dedi. "Maalesef okulu kapattılar. Şimdi bizim çocuklar her sabah otobüsle Tatarlı'ya gidiyorlar okumak için."

Şaşırıp kalmıştık.

"Nasıl olur?" dedim.

"Valla bilmiyoruz. Yeni bir yasa çıkmış. Ne olduğunu da anlayamadık. Devlet bu işi taşımalı yapıyor. Çocuklar perişan."

"Bu işi muhakkak hallederiz" dedim. "Siz merak etmeyin. Gerekirse Ankara'ya gideriz."

O sırada bizimle gelmiş olan basın mensubu arkadaşlar da işi sahiplenmişlerdi. Ertesi gün gazetelerde boy boy resimlerimiz yayınlandı. "Yaşar Kemal'in okuduğu okulu devlet kapattı" diye yazılar çıktı. Bunun üzerine de dönemin bakanı Yaşar Abi'yi telefonla arayıp, bu yanlışlığı düzelteceği sözünü verdi.

"Buraya gelmişken okulu bir görelim" diyerek kalktık kahveden. Okul önünde fotoğraflar çektirdik. Sonra Hemite'nin yolunu tuttuk. Hemite'ye vardığımızda şaşırdık kaldık. Seyhan belediyesi güzel bir park yapmıştı. Anıt yeri düzenlenmişti. Köylüler toplanmışlardı. Her türlü mizansen ayarlanmıştı. Tüm bu işleri başkan Yalçın Akyol adına Atom Karınca Ersan hallediyordu. Anıt yerinden beş metre uzakta duran kaya halatlara sarılmış bizi bekliyordu. Biz halatları çekerek kayayı yerine oturtacaktık. Hepimiz halatlara asıldık. "Haydi hop" diye en önde halatı çekerek komut

veriyordum. Nasıl olduğunu bilmiyorum, "Haydi hop" diye halata asıldığımda zaten rahatsız olan belim kaydı. İki ay tedaviden sonra kendime gelebildim. Daha sonra Yaşar Abi beni gördüğünde;

"Bre oğlum, sen niye çekiyorsun? Sen çeker gibi yapacaktın. Bırak millet çeksin" dedi.

Sonuçta kaya yerine getirilip, oturtulmuştu. Üç kaya bir araya getirilmişti. Kayaların içinden bronzdan yapılma bir heykel fışkıracaktı dışa doğru. Bu hem Yaşar Kemal'in doğuşu, hem de Yaşar Kemal'le özdeşleşen İnce Memed'i simgeleyen bir heykel olacaktı.

O akşam Adana'ya dönüşte Yalçın Akyol, tüm gelen sanatçı dostları Karataş belediye başkanı Cumali'nin davet ettiğini söyledi. Akşam Karataş'a gittik. Yirmi-yirmi beş kişi kadardık. Ben Demir'in arabasıyla gittim. Herkes bizden önce gelmişti. Bahçe kapısında karşıladı Başkan Cumali. Yanında karısı, kızları ve sekiz yaşındaki oğlu vardı. Karısı:

"Arif Abi, hoş geldin" diyerek boynuma sarıldı.

Meğer Osmaniyeliymiş karısı. Komşularımızdan. Bizim Münir'in sınıf arkadaşı. Uzaktan da hısımımız. Bizi hemen buyur ettiler. Cumali mutfağa girdi. Kendi elleriyle bize balıklar pişirdi. Ben:

"Şımarıklık olmasın ama, Karataş'ın balık yumurtası meşhurdur. Olsa fena olmazdı" deyince Cumali hemen öbür evden balık yumurtaları getirtti. O akşam müthiş bir gece yaşadık. Balıklar ve içkilerle dolu bir gece. Şiirler ve türkülerle sürdü. Bir ara Cumali'nin sekiz yaşındaki oğlu zor taşıdığı on dörtlü tabancayla balkondan ateş etmeye başlayınca, yanımızdaki kadınlar korkmaya ve çığlık atmaya başladı. Ve biri o kadar korkmuş ki ağlıyordu. Oysa Cumali oğlunu öyle yetiştiriyordu. Küçük yaştan silah kullanmasını bilen bir oğlu olsun, mürüvvetini görsün istiyordu sanırım. Ama buna ömrü yetmedi Cumali'nin. Birkaç ay sonra, Adana yolunda geçirdiği bir kazada vefat etti Cumali. Toprağı bol olsun.

O güzel gece bizler için güzel bir anı olarak hâlâ konuşulur. Adana'ya gelmişken bir de o güzelim sanatçılar anıtını ziyaret edip mutlandık. Anıt'ta, Adana'nın yettiştirdiği önemli sanatçıların isimleri yazılıydı. Yaşar Kemal, Yılmaz Güney, Orhan Kemal, Abidin Dino.

Birkaç ay sonra şenlik için gittik. Gördüğüm kadarıyla, o yıl yapılan Seyhan Şenlikleri o güne kadarki en güzel organizasyon oldu. Şenliğin ana teması Yaşar Kemal'di. Adana Yaşar Kemal'e borcunu ödüyordu.

Kalabalık bir sanatçı topluluğuyla indik uçaktan. Öne bir sarı sıcak dalgası yaladı yüzlerimizi. Sonra büyük bir kalabalığın için-

de bulduk kendimizi. En öndeki açık arabada Yaşar Kemal vardı. Yanında Belediye Başkanı Yalçın Akyol ve o günlerin popüler televizyon dizisi *Bizimkiler*'in "Katil" tiplemesi Aykut Oray bulunuyordu. Ben bir arkadaki cipte, yine o dönemin en önemli sinema oyuncularından komedyen Şener Şen'le birlikteydim. Diğer bir arabada, sinemacılar içinde en çok alkışlananların başında "Tecavüzcü Coşkun" adıyla bilinip sevilen Coşkun Göğen vardı. O gün verilen kokteyl ve açılıştan sonra Zaimoğlu Oteli'nde yattık.

İzleyen gün, Yaşar Kemal'in köyüne otobüslerle gittik. Giderken bizim köy Burhanlı'dan geçmiş ve uzakta görülen Ağ Fatma adlı çiftliğimizi göstermiştim Demirtaş'a. O gün ve ondan sonraki zamanlarda hep takıldı bana. "Hani lan, sen Nalbant Hasan'ın oğluydun. Bu çiftlik de nereden çıktı?" diye. Daha sonra çiftliğin aileye ait olduğunu söylesem de inandıramadım. Başkalarına anlatırken de; "Gardaşım, git git bitmeyen bir çiftlikleri var. Arif yıllarca bizi Nalbant Hasan'ın oğluyum diye uyutmuş" demekten hiç vazgeçmedi.

Köyün Yaşar Kemal Parkı güzelce düzenlenmişti. Binlerce kişi civar köylerden, Osmaniye'den, Bahçe'den ve Kadirli'den gelmişler, parkı doldurmuşlardı. Kalabalığın içinde kardeşim Münir, karısı ve kızı da vardı. Kucaklaşıp hasret giderdik. O sırada açılışla ilgili konuşmalar başlamıştı. Bir ara Münir:

"Abi, seni mikrofona çağırıyorlar konuşma yapman için" dedi.

Kalabalığı yara yara kürsüye zor geldim. Demirtaş'ın, Yaşar Kemal'in ve teşekkür ediyorlardı.

Yaşar Abi daha sonra bana:

"Senin onurunu ben kurtardım. Yoksa seni boktan bir adam olarak bilecekti bizim köylüler" dedi.

"Hayırdır abi, bu da nereden çıktı?" deyince, o anlatmaya başladı:

Bir ara köylülerle sohbet ederken, biri beni göstererek:

"Yahu Yaşar Ağa, bu oğlan Hösem Ağaların oğlu değil mi?" diye sorunca "He ya" demiş Yaşar Abi. "Hösem Ağalardan Nalbant Hasan'ın oğlu Arif."

"Bu oğlan deel mi pavyon mu, bar mı ne açan."

"Yapmayın bre arkadaşlar. O öyle sizin bildiğiniz pavyon gibi bir yer değil. Normal bar-restoran. Ben de her zaman gider, yer içerim."

"Ne bilek" demiş köylü. "Biz de sandık ki karı kız satılan barlardandır."

"Aman ha, kimse duymasın. Üstelik benim de oğlum gibidir

Hasan Emminin oğlu. Çok da severim" demiş Yaşar Abi.

Böyle demiş de bizim onurumuzu kurtarmış. Ne bileyim ben. Ben de Yaşar Abi'nin yalancısıyım. Böyle duydum, böyle anlatıyorum.

Tören sonunda, Karatepe'de piknik düzenlemişti Seyhan Belediyesi. Hep birlikte oraya gittik. Çam ormanları içinde piknik yeri yapılmıştı. Banklar, masalar. Ağaç diplerinde büyük mangallar kurulmuştu. Her mangalın başında iki kebapçı Adana Kebap pişiriyordu. Bizim masada, Şener Şen, Zeki Ökten, Rutkay Aziz, kardeşlerim ve akrabalardan birkaç kişi vardı. O kalabalıkta pek doğal olarak servis aksıyordu. Bir ara Şener, kebapçıdan torpilli kebaplar getirdi masaya da aç kalmaktan kurtulduk. Espri olsun diye söylüyorum. Gerçekten güzel bir organizasyondu. Kebaplarla birlikte şalgam suları, ayranlar, salatalar vardı. Tabiî kardeşimin arabasındaki içki ancak bizim masa için geçerli oldu. Yüzlerce insan kebaplarını yedikten sonra, Karatepe Açık Hava Müzesi'ni gezmeye çıktı. Halet Abla'nın da günüydü bugün bir anlamda. Dostlarına elli yıldır emek verdiği Karatepesini gösteriyordu. Yolda gelirken önünden geçtiğimiz kilim dokuma kooperatifi, onun sayesinde kurulmuş ve Karatepe kilimleri onun sayesinde dünyanın dört bir yanına yayılmıştı.

Koluma girdi. Hafif meyilli yamaçta yavaş yavaş yürüyoruz. Benim boşanma olayım gündemde. Onun üzerine yoğunlaşmış bir konuşma bu. Olması gereken bir ayrılık. Üzerinde fazla konuşmaya değmez cinsinden. Kadın için de, erkek için de bazen biter ya. İşte öyle bir bitiş bizimkisi. On dört yıl sürmüş bir evlilik. Bu kadarı bile çok süren bir evlilik. Tam o sırada birileri geliyor yanımıza. Halet Abla'ya bir şeyler soruyorlar. Yürürken anlatıyor merak edilenleri, geç Hitit döneminde kurulmuş Karatepe'yi, Asitavanda'yı, Hititleri... Halet Abla'yı onlarla bırakıp yürümeye devam ediyorum. Hemen sağda, yolun kenarında üç delikanlı var. Önlerinden geçerken bir iki adım öne çıkıp:

"Hoş geldiniz Arif Abi" deyip, kendilerini tanıtıyorlar. İkisi Osmaniyeli. Biri avukat, bir diğeri eczacı. Üçüncü delikanlı İstanbul'dan gelmiş. Asker arkadaşlarıymış. El sıkışıyoruz. Bu delikanlıyı bir yerlerden tanıyor gibiyim. İstanbul'daki bir kız arkadaşımın sevgilisine benzetiyorum. Onu gidince soracağım. Ama emin değilim. Onlar da bana katılıyorlar. Birlikte geziyoruz Karatepe'yi. Fotoğraflar çekiyorlar. Benimle onur duyduklarından söz ediyorlar. Yüzüm kızarıyor. Utanıyorum. İltifat edilmeyi pek sevmem de. Osmaniye'nin bir türlü gelişmeyen ekonomik ve kültü-

rel yapısından, güney doğudan gelen büyük insan göçünden, Yaşar Kemal'den, şenlikten, Şırnak'taki askerlik anılarından, sinemadan, Çiçek Bar'dan, kardeşim Münir'in arkadaşı olduklarına kadar bir dolu konudan söz ediyoruz. Bazan eski bir Hitit taşı üzerine oturup, soluklanıyoruz. Daha sonra, bulunduğumuz tepenin altında büyük bir göl haline gelmiş Aslantaş Barajı'nın çam ormanlarıyla çevrili güzelliğini seyrediyoruz. Çamların etrafa yaydığı o güzelim yayla kokusunu içime çekip, çocukluk günlerime yolculuğa çıkıyorum.

Birden karşıma çıkan bir Hitit aslanıyla kendime geliyorum. Üç bin yıl öncesinden kalma bir aslan heykeli bu. Uygarlık tarihinin önemli belgelerinin çıkarıldığı Karatepe'yi bir rüyada gibi geziyorum. Üç bin yıl önce yaşayan iki büyük imparatorluğu anımsamaya çalışıyorum. Hitit ve Mısır. İcat ettikleri son savaş tekniklerini kullanmalarına karşın, yıllarca süren savaştan kimse galip çıkamıyor. Sonunda iki taraf da bir antlaşmaya imza atıyor. İmza atılan antlaşmanın bir yüzüne Mısır hiyeroglifiyle yazılıyor antlaşma koşulları. Diğer yüzüne ise Hitit alfabesi ile. Bu barış antlaşmasının adı Kadeş Antlaşması olarak bilinir tarihte. Yetmiş yıl süren bir barışın imzası bu. O tarihlerde barışlar hiç bu kadar sürmediği için, biz ona "sonsuz barış" adını takmışız.

Ve üç bin yıl sonra; Hititçe'yi de, Mısır hiyeroglifini de bu antlaşmanın iki yüzünde aynı anlamı taşıyan maddelerdeki metinleri karşılaştırarak çözüyor insanoğlu yazıyı.

Şimdi Karatepe'de Kral Asisavartas'ın halkı için neler yaptığını anlatan "Ben Hitit Kralı Asisavartas..." diye başlayan söylevinin bir kaya üzerine yazılmış metnini, o geçmiş günleri içimde duyarak keyifle okuyorum. Bu toprakların yetiştirdiği ve onların mirasçısı bir insan olarak, tüm bu topraklarda yaşamış uygarlıkların bir parçası ve devamı olduğumun bilincinde, onurlanıp çiçekleşiyorum.

Dönüşte birkaç gün daha kalıyoruz Adana'da. Söyleşilere katılıyoruz. O yıl, sanatçısına sahip çıkan Adanalıların güzel bir yılı olarak anılacaktır. Ama bizim Yaşar Kemal'le öykümüz hep devam edecektir.

Yıllar önce bir gün, Yaşar Kemal'le Demirtaş Ceyhun'un küs olduğunu biliyorum. Her zamanki gibi bunu iş ediniyorum kendime. İkisini de çok seviyordum ve bu insanlar benim için çok önemliydiler. Ülke için olduklarından da öte. Yavaş yavaş ama ayrı ayrı, her ikisini de bu kırgınlığa son vermeleri konusunda ikna

etmeye çalışıyorum. Biliyorum ki, ikisi de birbirlerini seviyor. Demirtaş cephesini çözüyorum önce. Yaşar Kemal direndikçe direniyor. Sonunda onu da ikna ediyorum. Ve bir gün, Rumelihisarı'ndaki Han Restoran'da vereceğim yemeğe ikisini de davet ediyorum. Fakat Demirtaş gelemiyor. Kaynanası evlerine misafir gelmiş. Bırakıp çıkamıyor. Daha sonra bir gün daha ayarlıyorum Papirüs'te buluşmak üzere. Girişte ikinci masada Demirtaş, ben, Zeki Ökten, Umur Bugay, Şerif Gören oturuyoruz. İlk masada Patriyot Hayatiler var. Yaşar Abi içeri girdiğinde Hayatilere takılıyor. Ellerini masaya dayamış, onlarla konuşuyor. Konuşma uzayınca, heyecanlanan ve Yaşar Abi'nin barışmaya hazır olduğunu düşünen Demirtaş kalkıp Yaşar Abi'nin yanına gidiyor ve elini boynuna atıyor. Atmasıyla da kavga başlıyor. Bizler kavgayı güçlükle ayırıyoruz. Kavga ertesi gün herkesin dilinde. Aziz Nesin arıyor Demirtaş'ı, arıyor ve Demirtaş'a, "Yazdıklarınla edebiyat tarihine geçer misin bilmem ama Yaşar Kemal'le kavgan yüzünden tarihe geçersin" diyor.

Bu kan davası sürerken bir gün Yaşar Abi hastalanıyor.Ben yine, Yaşar Abi'ye bir geçmiş olsun telefonu etmesi için Demirtaş'ı ikna ediyorum. Telefonda Tilda kimin aradığını sorunca, o da Abuzer Dağlı adında bir okuru olduğunu söylüyor. Yaşar Abi'yle konuşurken de, bir okuru gibi konuşmasını sürdürüyor Demirtaş. Fakat konuşmasının sonunda "ben Demirtaş" deyip kapatıyor telefonu. Sonunda, rastlaştıkları bir cenazede sarılıp öpüşüyorlar. Yıllardır dostlukları aynı güzellikte devam ediyor.

Bir defasında da, Yaşar Abi, Cumhurbaşkanı Turgut Özal'ın hem danışmanı, hem basın sözcüsü Kaya Toperi, ben ve Azmi Çiçek Bar'da müthiş bir muhabbet kurmuşuz. Kaya Abi fıkralar anlatıyor. Biz yerlerdeyiz. Tam o sırada bahçeye Aziz Nesin geldi. Yanında hanım arkadaşı. Ölümünden beş-altı ay önce olsa gerek. Biraz sonra masadan izin isteyip Aziz Abi'nin yanına gittim. Hoş geldiniz diyerek oturdum yanlarına. Aziz Abi ile Yaşar Kemal'in birbirleriyle konuşmadıklarını bildiğim için lafı döndürüp dolaştırıp oraya getirdim ve Aziz Abi'ye niye konuşmadıklarını, niye küs olduklarını sordum. Aziz Abi de kendisinin küs olmadığını, bir konuşmasından dolayı Yaşar Abi'nin alınganlık gösterdiğini söyledi. Bunun üzerine, Yaşar Abi'yi alıp gelsem buna kızıp kızmayacağını sordum.

"Niye kızayım. O bizim kör ayıcığımız" dedi.

Ben kafamdan her şeyi ayarlamıştım. İzin isteyip masadan

kalktım. O sırada barın şefi Cafer isminde bir arkadaşımızdı. Hemen buzluktan bir şişe Cordonne Rouge şampanya çıkarıp servise hazırlamasını söyledim. Beş dakika sürmeden her şey hazırlanmıştı. O ara Yaşar Abilerin masasına dönüp oturdum. Oturur oturmaz:

"Yaşar Abi" dedim. "Aziz Abi 'Ne o? Bir şey mi var da Yaşar bana selam vermiyor?' diye soruyor. Ben de bilmediğimi, size soracağımı ve sonra sizi alıp götüreceğimi söyledim. "

Yaşar Abi en saf haliyle:

"Bana yalan söylemiyorsun, değil mi?" diye sordu.

Ben yeminler, billahlar ederek doğru söylediğimi, hatta muhakkak kalkıp masasına gitmemiz gerektiğini, aksi halde çok ayıp olacağını söyledim Yaşar Abi'ye. Bu arada bütün masanın da desteğini aldım. Onlar da bana arka çıkıyordu. Birlikte masadan kalkarken şef Cafer'e bir işaret çaktım. O da yanında bir garsonla peşimizden geldi.

"Yanlış bir şey olursa, seni asla affetmem" diyordu Yaşar Abi.

"Tamam affetme" diyerek yüreklendiriyordum Yaşar Abi'yi. Bu konuda bana pek güvenmiyordu. Üstelik benim kendi kendime işgüzarlık yapabileceğimi biliyordu. Bu yüzden kendisini garantiye almaya çalışıyordu. Tabiîdir ki, ters bir olay olsa telafisi mümkün değildi. Onun bilincindeydim. Yapacak bir şey kalmamıştı. Aziz Abi'nin masasındaydık artık.

Yaşar Kemal'in:

"Vay Aziz! Hoş geldin!" demesine karşılık Aziz Abi'nin:

"Nasılsın?" diye cevap vermesine kalmadan, ikisi birden kucaklaştılar. Aynı anda şampanya patladı. Ve bizim masadan bir alkış koptu. Bu seremoniye Kaya Toperi de katıldı. Uzun zamandır süren küskünlük böylece çözümlenmiş oldu.

Bu olaydan büyük bir mutluluk duymuştum. Nitekim birkaç ay sonra Aziz Abi'nin ölüm haberini aldıktan hemen sonra, bana gelip:

"Aferin ulan Arif. Ne iyi ettiğin de Aziz'le barıştırdın beni. Bak adam öldü. Yoksa birbirimize küs gidecektik. Bu da benim için daha büyük acı demekti. Sağ ol lan Hasan Emmi'min oğlu" deyip boynuma sarıldı. Sağlam gözünde birikmiş tek damla yaş yüreğinden kopan bir sevgi damlası olarak kirpiklerinin arasında yere düşmek için bekliyordu.

Aziz Abi'nin yokluğuna alışmak hepimiz için çok zordu. Hâlâ ülkenin çözümsüz Sorunlarında ondan gelecek çözüm önerisini bekler dururum. Ve bir kez daha, yokluğuna ülkem adına üzülürüm. Vakfının bahçesinde nerede olduğu bilinmeyen mezarında

güzel uyu Aziz Abi! Tüm çiçekler üstüne açsın.

Aziz Abi'yi anıp da eski günlere dönmemek olur mu?

"Bugün toplantı var Özer Derbil'in ofisinde. Senin adını da üye listesine yazdırdım" dedi Demirtaş Ceyhun.

"Neyin üyesi oldum şimdi?" dedim.

"Türk-Yunan Dostluk Derneği'nin. Bu gün toplantı var. Seninle gideceğiz. Aziz Abi'ye adını söyledim. Tamam dedi."

Kalkıp gittik. Profesör Ekrem Akurgal onursal başkanıydı derneğin. Asıl başkanlığını da Aziz Abi yürütüyordu. Yaşar Kemal, Zülfü Livaneli, Ersin Salman, Zeynep Oral, Ekrem Akurgal, Aziz Nesin, Şükran Kurdakul, Cengiz Bektaş, Niyazi Dalyancı gibi tüm dostlar oradaydı. Büyük ofiste kırk kişi kadardık. Toplantı açıldı. Önce gündem maddeleri tek tek okundu. Ardından, güzel bir durum değerlendirmesi yapıldı. Sonunda derneğin faaliyetlerinin kısırlığından söz açıldığında, ben de bir filmci olarak söz alıp;

"Niye bir Yunan filmleri haftası düzenlemiyoruz?" dedim. "Ayarlayacağımız üç-beş sinemada, Yunanistan'dan davet edeceğimiz on-on beş sinemacıyla bir hafta Yunan filmleri göstermek hiç de fena olmaz" diye bir öneride bulundum.

İlk karşı çıkan Aziz Abi oldu.

"Siz önce kendi filmlerinize sinema salonu bulun da iş Yunan sinemasına kalsın" dedi.

Çok alınmıştım. Sözümün arkasında durarak, sinemaları da benim bulabileceğimi, böyle arkadaşlarım olduğunu ısrarla söyleyince de:

"Yap da görelim o zaman" dedi Aziz Abi.

Gerçektende Niyazi Dalyancı'yla birlikte, her şeyiyle ilgilendiğim bir Yunan Filmleri Haftası hiç de fena geçmedi. Gazeteci ve sinemacılardan oluşan 15 kişilik ekibi bir hafta süreyle ağırladık. Gelenlerin içinde o zamanki Yunanistan Sinemacılar Birliği Başkanı Manos Zaharias, yönetmen Tonia Marketaki, Tasos Prsanos, sinema oyuncusu T. Bazaka, Viota Pesta, eleştirmen Kosta Metiu, F. Mikelidis ve Hriso Viçanos da vardı. Bu konuda, arkadaşım sinemacı İsmet Kazancıoğlu'nun bana verdiği desteği de anmadan geçmemem gerek. Çünkü filmlerin oynayacağı dört sinemayı da o ayarlamıştı. Sonunda, gelenler çok mutlu döndüler Yunanistan'a. Gerçi onun karşılığı olan haftayı Yunanistan'daki dernek beceremedi ama olsun varsın. Sonunda Aziz Abi'den bir aferin almak yetti bana. Güzel insandı. Sohbeti çok keyifli olurdu.

Aziz Abi'den bir anekdot anlatmadan kapatmayalım konuyu. Aziz Abi'nin öyküleri anlatmakla bitmez aslında. Demirtaş Cey-

hun'un Aziz Abi için yazdığı *Yaşasın Aziz Nesin* adlı kitap bu konuda kaynak sayılır.

Aziz Abi bir tarihte Gürcistan'a davet edilir. Yazarlar Birliği kendisini olamayacak şekilde ağırlar. Aziz Abi'ye, her gittiği yerde meşhur Gürcü kanyakları ve Gürcü şarapları sunulur. Aziz Abi'nin öyle bizim gibi içki severliği de yoktur. Ama mecbur kaldığı için içer. Moskova'ya dönüşte, bir söyleşi yapılır kendisiyle. Bu söyleşide, Gürcistan'ı nasıl buldunuz diye bir soru sorulur. Aziz Abi de yanıt olarak:

"Gürcistan masmavi bir yerdir" der.

Konuşmacı düzeltmeye çalışır.

"Herhalde yemyeşil demek istiyorsunuz. Çünkü Gürcistan yeşillikler ülkesidir" der.

Aziz Abi, "Hayır. Yeşil değil mavi" diye tutturunca, bu kez karşısındaki şaşkın bakmaya başlar Aziz Abi'ye. Daha fazla uzatmadan nedenini söyler Aziz Abi.

"Neden mavidir söyleyeyim. Çünkü her yerde içki içilmekte. İçkilerde boğa boynuzlarıyla içiliyor. öyle oluncada her boynuz kaldırmada sonuna kadar içilmekte. İşte bu nedenle sürekli gökyüzünü gördüm. Gürcistan deyince gökyüzünün mavisinden başka bir şey gelmiyor aklıma" der.

Ona hiç kimse baskı ile bir şey yaptıramazdı. Doğru bildiğini sonuna kadar savunan insandı. Dürüsttü. Bilgeydi. Onunla aynı dünyayı paylaşmak ne güzel biz insanoğulları için. Nur içinde yat, çiçekler içinde uyu emi sevgili Aziz Abi.

Yaşar Abi'den bir öykü daha anlatmadan geçmek istemiyorum. Gerçi Erdal Öz bunu kendi kitabında anlatmıştı galiba. Olsun varsın. İzin aldım sizlere anlatmak için.

Deniz Gezmiş ve arkadaşlarının asılma arifesi. Günler sayılı. Tüm Türkiye'de imza kampanyası sürüyor. Hepimiz imza topluyoruz. İstanbul'da toplananlar Yaşar Kemal ve Onat Kutlar'la birlikte Ankara'ya gidiyor. Ankara'da toplananlar da Sergi Kitabevi'nde, Erdal Öz'de. Üç arkadaş imzaları bir araya toplamışlar. Sanırım o sıralar Meclis başkanı olan Orhan Eyüboğlu'nun evine götürecekler. Bunun için Kızılay'dan bir taksiye biniyorlar. Yaşar Abi her zamanki gibi öne oturuyor. Erdal ile Onat da arkadalar. Yaşar Abi yine her zamanki gibi yüksek sesle ve küfürlerle konuşmasını sürdürürken, birden arabanın şoförü konuşmalardan onun Yaşar Kemal olduğunu fark edip lafın arasına giriyor. Ve Yaşar Abi'nin kitaplarının tamamını okuduğunu, Türkiye'nin en bü-

yük yazarı olduğunu vb sayıp dökmeye başlıyor.

"Ama" diyor Erdal, "adam tam bir yalaka halinde. Yağcı mı yağcı. Adama gıcık olmaya başladığımız sırada, Orhan Beylerin evine de varmış bulunuyoruz. Şoför inip Yaşar Abi'nin kapısını açıyor. Bize yüz verdiği yok. Taksi parası üç lirayı geçmemiş. Yaşar Abi çıkarıp on lira veriyor. 'Üstü kalsın' diyerek bize de hava atıyor. Orhan Bey eşiyle birlikte evin kapısında bizi bekliyor. Tam onlara doğru hareket ediyoruz ki birden taksi şoförü arabanın bize dönük taraftaki camını aşağı indirip, kafasını çıkararak 'Yaşar Abi, Yaşar Abi. Sen çok büyük yazarsın ama ben Sait Faik'i senden daha fazla seviyorum' diyor."

Bu söz üzerine biraz önce şişmiş, kabarmış olan Yaşar Abi'nin balonu sönüveriyor. Fakat bu sözleri duyan Onat ile Erdal gülmekten kırılıyorlar. Sonunda Yaşar Abi bu olayı kimseye anlatmamaları için, ikisinden de söz alıyor. İkisinden de ayrı ayrı dinledim oysa. Şimdi rahmetli Onatım artık anlatacak durumda değil. Ama hâlâ Erdal Öz'den duymaya devam ediyorum (maalesef onu da bu kitap yayına hazırlanırken kaybettik). Kimse Yaşar Abi'ye verdiği sözü tutmuyor. Bakın, ben bile bu hikâyeden söz etmeden geçmiyorum. Yaşar Abi'den küfür yiyeceğimi bile bile yazıyorum.

Oldu olacak, şu Kerem Ali hikâyesini de ben anlatayım diyorum. Yaşar Abi bu öyküyü sadece keyifli olduğu zamanlar anlatır.

Devir Demokrat Parti'nin kuruluş yılları. Kerem Ali zengin bir toprak ağası. Üstelik, Demokrat Parti'nin kurucularından. Bayar ve Menderes geldiğinde onun çiftliğinde kalıyorlar. Kerem Ali'de tarla takım, her şey tamam. Önemli olan Demokrat Parti'nin iktidara gelmesi. Kerem Ali ağa ya, parti için yapmayacağı şey yok. Gel zaman, git zaman parti uğruna bütün çiftlik çubuk satılmış. DP de 27 Mayıs'la birlikte kapanmış gitmiş. Fakat Kerem Ali de DP'yle birlikte batmış. Piyango biletleri satıyor artık. İnönü Parkı'nda yatıyor. Kerem Ali okuyan bir bilge. Her şeyden haberi var. Hatta Yaşar Abi'nin yazdığı *Binboğalar Efsanesi*'nde de Kerem Ali'nin adı geçiyor. Kerem Ali Yaşar Abi'yi de taa Adana'daki çocukluk günlerinden tanıyor. Yaşar, onun tanıdığı Kör Yaşar değil artık. Uluslararası bir yazar. Kaç yıldır Nobel Ödülü alacağından söz ediyor gazeteler. Bir türlü alınamayan Nobel Ödülü. Kerem Ali'nin canı sıkılıyor buna. Bir gün Adana'da, Dörtyol ağzında Kerem Ali ve Yaşar Kemal karşılaşıyor. Ayaküstü hoşbeşten sonra:

"Bre Yaşar" diyor Kerem Ali. "Yahu gardaşım. Nedir bu Nubel? Gaç para gardaş? Para ise para. O dostlarımızda var. Eylülde pamuklar toplandı mı istediğimiz kadar para buluruz. Aha Gasım

Gülek orada. On bir lisan gonuşuyor. Olmadı Tarsus Goleji'nin müdürü de var. Amerikalı. Onu da alak yanımıza. Gidek İsveç Kralına. 'Gardaş' diyek. 'Niye vermiyon bu Nubel'i Yaşar gardaşımıza. Paraysa para. Lisansa lisan'. Nerede satıyorlarsa oraya gidek. Şu Nubel'i alak gelek gardaş. Hemi de bu Adana toprağında Dörtyol'un ortasına dikek. Gelen geçen görsün. İşte bizim Yaşar Kemal'imizin Nubel'i budur diye şişinsin dursun."

Kerem Ali Nobel'i parayla satılan bir mal sansın varsın. Aslında neyin ne olduğunu it gibi biliyor. Mesele o değil. Mesele tevatür. Mesele dostça şakalaşma. İşte bu yüzden de Yaşar Abi bunu sevgiyle anlatır. Kerem Ali dostunu anımsar. Güler.

Dün ve bugün Bodrum

Daha önce biraz söz ettim ya Bodrum'dan, bu kadarıyla Bodrum'u yaşamımızdan çıkarmak olası değil. İlk 1966 yılında tanıdığım Bodrum, hayatımın her evresinde keyifle yaşadığım bir yer olmuştur. Dostluklarıyla, aşklarıyla, yazıyla kışıyla, dört mevsimiyle... Hep güzelliklerle anımsadığım yer.

İlk mekânımız olan Veli'nin yerinden başlayarak Küba'ya kadar uzanan zaman dilimi içine neredeyse kırk yıl girer. Bu da koca bir ömür demektir. İlk Azmakbaşı'ndaki Artemis Otel'le başlayan hayatımıza, ne pansiyonlar, ne oteller girdi. Ne kadar çok mekânlar açılıp kapandı. Ama hep moda oldu Bodrum. Çünkü oranın gizi havasındadır. Daha uçaktan iner inmez unutuverirsiniz İstanbul'u. İşi, evi. Yeni bir dünyaya ayak basmış gibi olursunuz. Zincirlerinden boşanmış tay gibi hissedersiniz kendinizi. Özgürlük tutkusu sarar her yanınızı. Her sokakta, her meyhanede ya da barda, bildik birilerine rastlarsınız. İstanbul'da uzaktan bakarak konuşmaya cesaret edemediğiniz kadına Bodrum'da ilanı aşk edersiniz. Korkusuzca. Bakarsınız birlikte olmuşsunuz. Herkes birbirine aynı soruyu sorar:

"Ne zaman geldiniz?"

"Nerede kalıyorsunuz?"

"Ne zaman döneceksiniz?"

Benim gibi, sayılamayacak kadar dostu varsa insanın, Bodrum başka bir anlam taşır. Gün kalmaz dilediğince yaşamaya. Savrulur gidersiniz. Bazan yanınızda getirdiğiniz kitabın sayfasına bile bakamazsınız. Zaman olmaz. Dostlarla oturup sohbet etmek, en keyifli anlarınız olur. İçki her zaman bu sohbetlerin pezevengidir. Bırakmaz sizi. Hep söyleriz ya "Bodrum eskiden Bodrum'du" di-

ye. Bunda her zaman gerçek payı vardır. Gerçekten de eski Bodrum'u yaşayanlar bugünün Bodrum'unu fazla sevmez. O kalabalığı, o trafik yoğunluğunu, o kendini bilmez yeni yetme maganda güruhunu. Bodrum bir noktadan sonra değişmeye başladı bence.

Düşünün. Başında sambrerosuyla ortalıkta dolaşan bir emniyet amiri. Hoşgörülü. Şair ve yazar Mustafa Taşova'nın görevden ayrılmasıyla değişti her şey. O yıllarda ofis gibi kullanılan bir Veli Bar. Küçücük bahçesindeki muz ağaçlarını kesip attı. Yerine gürültülü bir orkestra yerleştirdi. Bodrum iyice kalabalıklaşmış, başka bir eğlence merkezi olmaya başlamıştı. Bodrum artık eski Bodrum'luktan çıkmış ve yeni bir Bodrum olmuştu. Buna rağmen İstanbullu aydınlara sahip çıkan güzel bir bar açılmıştı. Adı Hadigari. Hadigari birkaç konsept değiştirmesine rağmen ağırbaşlı eski Bodrum'u simgeler oldu.

Barlar Sokağı dışarıya taştı. Bütün sokakları barlar sokağı olmaya başladı. Burada en gözde olan yer, Hadigari'nin tam karşısındaki Bülent'in işletmesini yaptığı Ora Bar. Uzun yıllar Bülent'le (Küba'yla) varlığını korudu. Ben burada başka insanların Bodrum'undan söz etmiyorum. Benim arkadaşlarımın Bodrum'undan, kendi Bodrum'umdan söz ettiğim unutulmamalı. Daha sonra, Samim Baki'nin açtığı Samim's uzun süre gece eğlencelerinin mekânı olarak yaşadı. Bizim Ev gibi, Güzin Özipek'in Ağıl'ı gibi o da miadını doldurdu. Çünkü Küba Bar açılmıştı artık. Herkes tarafından Küba diye bilinen Bülent, Bodrum'da her yaştan insanın uğrak yeri haline geldi. Hâlâ da kişiliği ve dostça işletmesiyle Halikarnas gibi Bodrum'un simgesi tek yerdir Küba.

Bu arada bizimkiler, yoğunlaşan Bodrum'dan köylere kaçmaya başladı. Bu köylerin başında Türkbükü, Gölköy ve Torba gelir. Yalıkavak ve Gümüşlük daha sonraları. Torba, ilk Maça Kızı Ayla'nın sandalla gidilen yeriyle yaşamaya başladı. Daha sonra Ahmet Sezerel'in açtığı Sanat Evi'yle sürdü. Figen Mirel'in Hümeyra'yla birlikte işlettikleri Figeyra'yı Torba'ya taşımasıyla hareketlendi Torba. Adı bu kez Titi's olmuştu. Bizim Titi başaşçıydı orada. Birkaç yıl sürdü ömrü. Sonra kapandı. Onun yerine Sanat Evi taşındı bu kez. Seyfi'nin Yeri gibi birkaç mekân açılmasına karşın Ahmet Sezerel arkadaşımın işletmesi de hâlâ varlığını sürdürüyor. İki yıl önce, Ahmet'in benim için düzenlediği imza gününe elli kişi geldi. Elli kitap imzaladım. Bizim şef Sanlı, bizden ayrılmış Sanat Evi'nde çalışmaya başlamıştı o zaman.

Ahmet Sezerel'in Sanat Evi'nde her gün bir başka eğlenceye

rastlamak mümkün. Ahmet'in aşçısı güzel su böreği yapıyor. Bir gün konu su böreğinden açılınca, eski milli basketbolcu arkadaşımız Ali Kazaz durur mu:

"Benim aşçım daha iyisini yapar" dedi.

Diğer yanda, sessiz sakin rakısını içen rahmetli Kâmuran Usluer:

"Bu yarışta ben de varım. Yarın akşam herkes böreğini yapsın gelsin" dedi.

Mustafa Alabora devreye girip:

"Biz jüriyiz. Hangisi güzel biz karar vereceğiz arkadaş" diyerek sözü kesti.

Ertesi gün barda, Ali Poyrazoğlu, Hamit ve Leyla Beliğ, Metin Sükan ve eşi Sumru, Profesör Ali Uras Abimiz ve bizim Sencer Kaygusuz da dahil Torbalı dostlarla birlikte müthiş bir börek yarışmasının jürisi olduk. Biri gül, biri kol, biri su böreği yapmıştı. Gerçekten hepsi birbirinden güzeldi. O keyifle, ay ışığı altında sabaha kadar şiirler okundu. Türküler söylendi. Sanat Evi'nde eğlence bir başka türlüydü. Bu Sanat Evi'nin benim hayatımda çok önemli bir yeri vardır. Durun, onu da anlatayım bari.

Bodrum olur da aşksız olur mu? Hiç onlardan bahsetmiyorsunuz diyeceksiniz. Hadi öyleyse, yeri gelmişken bir tane anlatayım.

O günler oğlumun anasından ayrılmışım. Kolay da değil hani. Nereden baksanız on dört yıllık bir evliliği geride bırakmışsınız. Bir gün İstanbul'dan arabayla yola çıkıp, soluğu Bodrum'da almışım. Karia Princess'de kalıyorum. Ertesi gün, Torba'da Sanat Evi'ndeyim. Sanat Evi, gündüz başka âlem, akşam başka. Gündüzleri, Ferdi Özbeğen, Ali Poyrazoğlu, Akrep Nalan, Doktor Bilal, Nükhet Duru ve daha nice sanatçı taifesi. Kimi arasanız orada. Engin Cezzar ile Gülriz Sürüri zaten Torba'da oturuyorlar. Bedri Koraman da öyle. Fikret Hakan Türkbükü'ndeki otelinden gelip akşama kadar Sanat Evi'nde tavla oynuyor. Torba'nın tavla partileri dillere destandır. İşte böyle bir günün akşamüzeri Torba Sanat Evi'ndeyim. Ahmet barı değiştirmiş. Biraz daha büyütmüş. Barı da o yıl Mustafa Alabora işletiyor. Mustafa'nın öyle bir tutkusu var. Bar işletmeye bayılır. Onun derdi para filan da değil hani. Maksat muhabbet olsun. Dostları onun ne kadar çapkın olduğunu bilir. Bakarsınız birden yanınızdan kaybolmuş. Yarım saat sonra geri gelmiş. Herkes onu soruyor. Mustafa o ara, kaşla göz arasında birini götürmüş meğer. Keyiflidir de hani. Güzel fıkralar anlatır, güzel şiir okur. Hem tiyatro, hem sinemada da otuz beş kırk yıla varan bir oyunculuğu da vardır, bilirim. 1968'de, Ankara'da Halk Oyuncuları'nda oynarkenden arkadaşım. Sizin de özel-

likle televizyonlardan tanıdığınız Memoli'nin babası. Çiçek Bar'ın da hakiki çiçeklerinden biridir. Turgut Boralı ve İsmet Ay'ın devrettiği tabure ona aittir şimdi. Her bahar, Çiçek Bar'ın garsolarını Cihangir'deki güzel evinin bahçesine davet eder. O gün onlara kendisi hizmet eder. Yemekler yenilir, içkiler içilir. Mustafa bundan mutlu olur.

Uzatmayalım. O akşamüstü arabayı kenara çekip bara geldiğimde, Mustafa barın içinde akşam hazırlığını yapmakta. Ahmet genel kontrolde. Bağırıp çağırıyor. Beni görünce herkes işi bıraktı. Hepimiz birbirimizi görmekten mutluyuz. Mustafa hemen buzlu viskiyi koydu önüme. İstanbul'un son durumunu konuşuyoruz. Az sonra, bizim Sencer, emlak komisyoncusu sonradan felç geçiren Latif, Ahmet'in o zamanlar yan komşusu "Her şeyi Olan Adam" Yurtsev de geldi. Daha henüz akşam alacasında Torba'da gülüyoruz, konuşuyoruz. Mustafa'nın son fıkralarını dinliyoruz. Derken güzel bir kız geçiyor barın önündeki yoldan. Mustafa kızı görür de durur mu? Başlıyor şaka yollu davete.

"Buyurun efendim, burası sizin barınız. Uğramadan nasıl geçersiniz, güzel bayan? Biz buradayız. Sizi bekliyoruz" gibi sözlerle laf atıyor genç kıza. Kız hafif gülümseyerek geçip gidiyor. Gerçekten güzel bir kız.

"Yeni gelmiş abi. Demek ki Torba'da kalıyor. Nasıl olsa geri dönecek. Yol ilerde bitiyor. Bakın iş nasıl bağlanır sizlere göstereceğim" diyor.

Ben hemen devreye giriyorum.

"Ayıptır be kardeşim. Şurada yeni boşanmış gariban bir ağabeyin dururken senin böyle davranman doğru mu?" diye sitemle takılıyorum Mustafa'ya.

"Haklısın abiciğim" diyor Mustafa.

"Doğru ya. Arkadaşlar başta ben, kimse kıza asılmayacak. Hepimiz Arif Abimize çalışağız."

"Hah şöyle" deyip, herkese teşekkür ediyorum.

Heyecanla kızın dönüşünü bekliyoruz. Mustafa bardan yola çıkıyor. Yolu gözetliyor. Sonra bir ara bize dönüp:

"Geliyor arkadaşlar. Herkes görevini biliyor, değil mi?" diyor. "Arif Abime çalışacağız."

"Tamam be kardeşim. Anladık" diyorum.

Az sonra kız görünüyor. Mustafa şakayla karışık her türlü sululuğu yaparak kızı bara getiriyor.

"Hanımefendiye servisi ben yapacağım" diyerek barın içine giriyorum. Ne içeceğini soruyorum kıza.

"Bira" diyor.

Hemen soğuk bir bira açıp, bardağa boşaltıyorum. Herkes aportta, bizi izliyor.

"Pardon, isminizi öğrenebilir miyim?" diyorum.

Genç kız:

"Leyla" diyor.

"Arkadaşlar, arkadaşımın ismi Leyla'dır. Herkes bilsin" diye ortaya söylüyorum.

Herkes bir ağızdan "memnun olduk" diyor.

Ve o akşamın sonunda Bodrum'da alıyoruz soluğu Leyla'yla. Kısa bir "Bodrum by night" yapıp, otel odamıza çekiliyoruz. Leyla dipdiri bir kız. Edalı. Tenimiz de aklımız da örtüşüyor. Müthiş bir iki gün yaşıyoruz. Kan ter içinde. Soluk soluğa. Bir birine yapışık iki gün. Elli yıldır sanki birbirimizi aramışız gibi bir iki gün. Alt alta, üst üste. Her şey birbiriyle örtüşmekte. O da sevgilisinden ayrılmış. Farkında olmadan birbirimizi arıyormuşuz. Odadan çıkmadan, Bodrum'u görmeden geçen iki gün. Aşkla, şehvetle içiçe. Kaybolmuşuz.

Üçüncü günün akşamı otobüse bindirip, gönderiyorum İzmir'e. İki gün sonra döneceğim İstanbul'a. Efes Oteli'nin önünde, cumartesi saat birde buluşmak üzere ayrılıyoruz.

O sabah kalkıp duşumu alıyorum. Ardından küçük bir kahvaltı. Yola koyuluyorum. Heyecanlıyım. Saat tam birde Efes Oteli'nin önüne çekiyorum arabayı. Otelden içeri giriyorum. Lobiye, bara bakıyorum. Kimseler yok. Kapıya çıkıyorum tekrar. Leyla kapının önünde. Elinde küçük bir valizle beni bekliyor. Arkadan gelip sarılıyorum ona. Ayaküstü öpüşüyoruz. Valizi alıp arabanın arka koltuğuna atıyorum. Arabayı çalıştırıp, İstanbul'a doğru yola çıkıyoruz. İzmir çıkışına gelirken birden;

"İstanbul'da acil bir işimiz var mı?" diye soruyorum.

"Hayır" diyor Leyla.

"Birden aklıma geldi. Hazır buraya kadar gelmişken bir de Salihli'ye uğrasak. Bir gün orada kalırız. Yarın yola çıkarız. Hem belediye başkanı olan sevgili arkadaşım Zafer'i görürüz. Hem sen adam gibi bir adamla tanışmış olursun" diyorum.

"Benim için sakıncası yok" diyor Leyla.

Arabanın yönünü Salihli'ye doğru çeviriyorum. Bir elim Leyla'nın çıplak, tahrik edici bacaklarında. İki günde ne kadar özlemişim onu. İri ve dik göğüsleri taşıyor gömleğinin düğmelerinden.

"Varsam yârin yaruna, elim durmaz huysuzum" muhabbetlerin-

deyim. Bir elim direksiyonda, öbür elimle gömleğinden bir düğme çözüyorum. Göğüsleri iyice çıkıyor dışarı. Söyledim ya, onunla sevişmek delice bir şey. Her tarafım ayaklanıyor. Bir an önce bir otele varsak diye düşünüyorum. Salihli'de güzel bir kaplıca oteli var. Bungalovlu. Yoldan telefon ediyorum Zafer'e. Bize bir bungalov ayarlaması için.

"Geliyor musun?" diyor Zafer. "İyi yaptın. Çok özlemiştim seni. Doğru belediyeye gel.

Arabayı belediyenin önüne çekiyorum. Salihli Belediye Binası müthiş güzel. Zafer yaptırdı onu. Başkanlık odasında soğuk ayranlar içiyoruz. Yolda gelirken yemeğimizi yemiştik. Tokuz.

"Senin işlerin çok. Biz bir otele gidelim. Akşam buluşuruz" diyorum.

Zafer hemen talimatlar veriyor. Kaplıcada bir bungalov ayarlanıyor bizim için.

"Kalacağınız yerde daha önce Aziz Nesin'i, Erdal İnönü'yü konuk ettik. Güzel bir yer. Biraz dinlenin. Sıcak banyolar yapın. Faydalı sudur. Yararlanın."

"Tamam, biz gideriz" diyorum.

Sonra çıkıp kaplıcanın yolunu tutuyoruz.

Gerçekten bize ayrılan ev çok güzel. İçinde sıcak suyu, geniş banyoları var. Hemen kendimizi banyoya atıyoruz. Bu kadar sıcak suya dayanmak mümkün değil. Leyla da geliyor yanıma. Birlikteyiz artık. Sonra büyük yatağa atıyoruz kendimizi. Akşama kadar soluksuz sevişiyoruz. Ona doymak mümkün değil. Aramızda yirmi beş yaş fark var. Bu kız öldürür insanı. Yine de sevişmekten başka yapacak işimiz yok. Bir ara yarım saat kestiriyorum. Leyla yanımda çırılçıplak. Uzun saçları göğsünün yarısını gölgeliyor. Sol elim başının altında. Sağ elimle sarıyorum onu. İyice kendime çekiyorum.

O akşam Zafer'in konuğu olarak, Salihli tepesine yaptırdığı restoranda çekiyoruz kafaları. Salihli'yi sıcak kaplıca suyuyla ısıtma projesiyle ilgili düşüncelerini anlatırken çok heyecanlı. Yurt dışından krediler ayarlıyormuş. Bir şehir kendi kaplıca suyu ile ısıtılacak. Hayali bile güzel. Şiir ikindilerini konuşuyoruz. Her yıl baharda ve güzde iki defa tekrarlanan uluslararası şiir günlerini. Bu günlere dışarıdan da şairler katılıyor. Jimnazyum da yapılıyormuş söyleşiler. Salihli bu açıdan bakıldığında da, zengin bir tarihe sahip. Şimdiki adıyla Salihli Çayı, mitolojik adıyla Pahtalos Çayı, Salihli Ovası'na can dağıtıyor. Mitolojide, Pahtalos Çayı'nda yıkanan her şey altına dönüşürmüş diye anlatılır. İşin gerçeği,

herhalde ovaya can vermesinden kaynaklanıyor olsa gerek.

Ertesi gün Zafer yine bizi bırakmıyor. Bu kez Zafer'in çiftliğine gidiyoruz. Pazar günü. Dört-beş bin dönümlük bir arazi bu. Bir yanda pamuk tarlaları, bir yanda üzüm bağlarıyla birlikte çiftlik, insana yaşama sevinci veriyor. O gün de Salihli'de kalıyoruz. Bu iki günü de sevda selinde yıkanarak geçiriyoruz. Daha sonra, bir süre Leyla benim Cihangir'deki bahçe katındaki dairemde kalıyor. Leyla butik işini iyi biliyor. Sonunda bir yer açıyor kendine, Rumeli Caddesi'nde. Bu iş benimle yürümeyecek kanısında. Çünkü, o bu beraberlikten evliliğe gitmek istiyor. Bense yeni kurtulmuşum zincirlerimden. Evlilik bana göre değil. Bir süre sonra ayrılıyoruz. Yine de arada bir burnumun direğini sızlatan bir özlemle anımsarım onu. Bir ara İzmir'e geri döndü. İzmir'e gidişimde buluşurduk. Sonra izini kaybettim. Yıllar sonra evlendiğini duydum Bir çocuğu olmuş. Yine bir butiği var. Gittim gördüm. Artık uzak bir sevgili o. Hayatından memnun. Ben son sevgilim Hümeyra'yla yaşama sırılsıklam sarılmışım. Beş yıldır beraberim ve mutluyum.

Yukarıda saydığım bu mekânlar ve daha yeri geldikçe anlatacağım diğerleri, Bodrum'da bizim yaşam alanlarımız oldu. Hepsi, dost ve arkadaşlarımızı her uğradığımızda bulduğumuz yerlerdi.

Türkbükü'nün eski hali bir başka güzeldi. Orada bizim mekânımız Eda'ydı. Eda Motel ve Restoran. Rahmetli Oktay ve eşi Yasemin yakın arkadaşlarımızdı. İstanbul'un aydın ve sanatçı takımını orada bulurdunuz. İzini kaybettiğim eski sevgili dostum, arkadaşım Salihli belediye başkanı olmuş Zafer Keskiner'e yirmi beş yıl sonra ilk orada rastlamıştım. Onun gibi yine eski can dostum Ahmet Priştina'ya da. Henüz İzmir belediye başkanı olmadığı, hatta milletvekili bile olmadan önce çok yaz geçirdik Eda'da. Yaman Okay'lı, Meral Okay'lı günleri birlikte paylaştık. Sanat ve politika söyleşileriyle içtik içkilerimizi. Sohbetlerimizi Türkbükü'nün sessiz dinginliğinde sürdürdük sabahlara kadar. Selahattin Hilav, Fethi Naci, Asker Memet, Mehmet Ulusoy'lu kavgalı tavla partilerini, kızıp kavga etmelerimizi, küsmelerimizi hep birlikte Eda'da yaşadık. Aziz Çalışlar'ın şimdi sosyetenin gittiği Maki Otel'in olduğu yerdeki evi sabaha kadar dostlarına açıktı. Elçin ve rahmetli Gülçin Telci'nin evleri de hemen onun yanındaydı.

İlk iskele yapıldığında, Ahmet Kaya'yla iskelede sabaha kadar türküler söyleyip şiirler okuduğumuz günleri unutmak olası mı? Olası mı Ahmet Kaya'nın dillere destan *Adı Bahtiyar* türküsünü unutmak?

Geçiyor önümden sirenler içinde
Ah eller üstünde, çiçekler içinde
Dudağında yarım bir sevdanın hüznü
Aslan gibi göğsü türküler içinde.

Rastladım avluda hep volta atarken
Cigara içerken yahut coplanırken.
Kimseyle konuşmaz, dal gibi titrerdi.
Çocukça sevdiği çiçeği sularken.
Diyarbakırlıymış, adı Bahtiyar.
Suçu saz çalmakmış ögrendiğim kadar
Geçiyor önümden gül yüzlü Bahtiyar
Yaralıyım yerde kalan sazı kadar.

Beni tez saldılar, o kaldı içerde.
Çok sonra duydum ki Yozgat'ta sürgünde
Ne yapsa, ne etse üstüne gitmişler
Mavi gökyüzünü ona dar etmişler.

Gazetede çıktı üç satır yazıyla,
Uzanış sakalı, çatlamış sazıyla.
Birileri ona ölmedin diyordu
Ölüm ilanında hüzünle gülüyordu.

Diyarbakırlıymış adı Bahtiyar.

Daha sonraları, onun memleket özlemi ve acılarla yoğurulmuş şarkılarını unutmak ne mümkün? Ne mümkün konuya sebep olanları yüreğimizde affedebilmek?

Olası mı Dürnev Tunaseli'yle kavga etmeden içki içmek? Altı Punto Çetin'i, Aziz Çalışlar'ı, Aydın Emeç'i, Selçuk'u, Ferit'i, Can Yücel ile Güler Yücel'i, Selahattin Hilav'ı, Salih Ecer'i, Tuncel Kurtiz'i, Ayberk Çölok'u, Metin Deniz'i, Emine'yi, Fikret Hakan'ı, Tunç Başaran'ı, Birol Kutadgu'yu, Meral ve Yaman Okay'ı, Melek'i, Mehmet Ulusoy'u, Asker Memet'i, Ece'yi, Maça Kızı Ayla'yı, ablası Güler'i, yeğenini, Avni Arbaş'ı, Mete'yi, Yavuz Demir'i, Samim'i, Kral'ı, Neslihan Yargıcı'yı, Ufuk'u, Emel'i, Elçin'i, Gülçin'i, Oktay'ı, Yasemin'i, Safiye'yi Örsan Öymen'i, Nebil Akın'ı, Gülin'i, Ahmet Çapa'yı, Nida'yı Onno Tunç'u Sezen Aksu'yu, Hümeyra'yı, Sabri Irmak'ı, Venüs'ü, Aziz

Akyavaş'ı, Ahmet Kaya'yı, ve burada sayfalara sığmayacak onlarca arkadaşımla geçen güzel Türkbükü günlerini unutmak. Ve yaşadığımız onca sevdaları anımsamamak ne mümkün.

İlk Türkbükü şenliği için her türlü hazırlıklar yapılmış. Bir de otobüs ayarlanmış İstanbul'dan. Akşamüstü Çiçek Bar'dayım. Türkbükü'nden sevdiğim bir kız arkadaşım Melek:

"Hadi gidiyoruz" dedi bar taburesinde oturmuş viskimi içerken.

"Nereye?" dedim.

"Tabiî ki Türkbükü'ne" dedi.

Ben mızmızlanırken çekiştirdi kolumdan.

"Çabuk ol. On beş dakika sonra Açıkhava'nın önünden otobüs kalkıyor. Herkesi topladım. Sensiz Türkbükü festivali mi olur? Haydi yürü."

"Dur biraz kız. Kendime geleyim" dedim.

"Hemen, hemen. Haydi kıçını kaldır."

"Sen git, ben geliyorum. Şuradan biraz nevale alalım" derken barmen Mehmet'e dönüp, "Üç şişe viski, üç şişe rakı, üç şişe votka, on kola, beş şişe su ve bir iki torba buz paketle hemen. Biraz çerez, fındık fıstık da koy. Beş dakikayı geçmesin" dedim.

Az sonra iki poşet nevaleyle taksiye binip, Açıkhava'nın yolunu tuttum. Otobüs kalkmak üzereydi. Otobüste, Aydemir Akbaş, Bülent Kayabaş, Erdinç Üstün, Erdinç Akbaş ve daha bir dolu dostla çıktık yola. Sabah dokuzda Türkbükü'ne varmıştık. Ama ne varış! Yol boyunca şarkılar, şiirler, türkülerle hiç uyumadan yapılan neşeli bir yolculuktu bu. Tabiî poşetler dolusu içkilerden bir damla kalmamıştı. Sabah sabah Safiye'nin yerinde soğuk biralarla kendimize gelmeye çalıştık. Ve sabah sabah meyhaneye geldi Dürnev.

"Ooo, Arifçiğim de gelmiş. Nasılsın bakalım?"

"Elbette çiçek gibi" dedim.

Garsona dönüp:

"Binboam geldi mi?" diye sordu.

"Bodrum'da da yokmuş abla. Hiçbir yerde bulamadık."

"Allah kahretsin. Yine mi o adi votkayı içeceğiz. Hadi ver bakalım bir tane."

Garson votkasını getirdi Dürnev'in. Ben bin yıllık dostum Dürnev'i sağlıklı görmekten mutluyum.

"Bana beş dakika izin verir misin? Şuradan bir telefon edeyim."

Kalktım, kasanın yanıdaki telefondan Çiçek Bar'ı aradım. Çiçek Bar'ın temel direği "Her Şeyi Yapan Adam" Hamdi'yi buldum. Hemen eve gitmesini, giyecek bir şeyler almasını ve ayrıca bir ka-

sa da Binboa'yı yarın sabah Bodrum'da olacak şekilde derhal kargoya vermesini söyledim. Tekrar Dürnev'in yanına geldim Kulağına eğilerek müjdeyi verdim.

"Yarın sana bir kasa Binboa votkası geliyor. Bugünlük bunla idare et" dedim.

Dürnev müthiş mutlu olmuştu. Gerçekten de ertesi gün eşyalarım ve votka gelmişti. Götürüp evine teslim etmiştim.

Festival güzel geçti. Özel tişörtler bastırmışlardı. Örtüler, elbiseler ne ararsanız tezgâhlarda. Toplanan paralar Türkbükü'nün sırtlarındaki çorak tepelere ağaç dikmek için kullanılacaktı. Kullanıldı da. Ama doğru dürüst bakılamadığından mıdır, yoksa topraktan mıdır hepsi kurudu.

Yine de ne mümkün Fikret Hakan'ın otelinin anfiteatrında gösterilen o güzelim fimleri. Devlet Senfoni Orkestrası'nın konserini, katılan onlarca sanatçının çeşitli gösterilerini ve konserleri unutmak? Türkbükü gerçek bir şenlikti o yıl.

Elveda Türkbükü... Elveda Bodrum...

Mümkün mü Eda'da yenen dilbalıklarını bir daha bulmak? Kış günlerinin tenhalığında sokak köpekleriyle birlikte yürümek. Mey'de Ufuk'un mezeleriyle içmek, Türkbükü'ne saçını süpürge etmiş Tomris'in Kaktüs'ünün özenle döşenmiş odalarında, sabaha karşı kör kütük gelip sızmak. Shipahoy'un akşamüstü klasik müzik dinletilerini. Giritli'nin akşam sofralarını, Hoca'nın mantısını, böreğini ve ev baklavalarını. Günü birlik yaşanmış onca birliktelikleri ve sevdaları bir daha yaşamak mümkün mü?

Bugün her şey gibi Türkbükü de değişti. Gölköy'le birleşerek Göltürkbükü adını alıp, belediye oldu. Asker Memet'in "Gel şunları üç milyona kiralayalım. Bizim de adalarımız olsun" dediği karşı adaların çevresi balık çiftlikleriyle doldu. Güzelim koyda balıkçı teknelerinin yerini yatlar aldı. Ve yatların boşalttığı sintine suları. Bütün tepeler villalarla doldu. O güzelim sahillere ahşap iskeleler yapıldı. Türkbükü, İstanbul sosyetesinin eğlence mekânı artık. Deniz uçaklarıyla geliyor zengin çocukları. Köprünün öte yanı zengin çocuklarının kurtarılmış bölgesi. Ne demeli bilmem? Bize "Elveda Türkbükü" demekten başka söz mü kaldı? Madem öyle, diğer dostlarım gibi ben de terk ediyorum seni. Bana kızma. Bana darılma. Aynı dili konuşmuyoruz artık. Aslında benim elvadam kimin umurunda. Otantik Türkbükü'nün bozul-

maması için yıllarca uğraş veren Elçin'ler, Gülçin'ler, Oktay'lar, Yasemin'ler, Naci'ler ve daha niceleri birer birer terk edip gittiler seni. Bir tek Tomris direniyor. O da oteli satıp, kurtulmak istiyor senden. Biliyorum.

"Ne yapmalı?" demiş üstat. Evrim her şeyin ötesinde, karşısında durulamayacak tek gerçek. Bu evrime bizim de başımız eğik. Ne yapsak onun istediği olacak nasıl olsa. Bu evrimden sen de nasibini aldın. Daha da alacaksın. Hayırlısı olsun demekten başka yapacağımız bir şey yok.

Kış günleri Bodrum'un tadı bir başkadır. Yazın yoğun kalabalığından arınmış, barlar kapanmış, Bodrum kendine gelmiştir artık. Sokakta tek tük dostlara rastlarsınız. Bir de terk edilmiş ev köpeklerine. Hâlâ Ali Doksan'ın lokantası her kesimden insanı doyurur. Akşamları Kaptan'ın Yerinde içip, gece Küba'ya gitmek güzel. Sanırım yoruldum. Her hafta gittiğim Bodrum'a artık ayaklarım gitmiyor. Karia Princess'in kaloriferli aşk odaları da uzakta kaldı.

Yukarıda sözünü ettiğim, ya da yazarken birden aklıma gelmeyen dostlarımın çoğu terk edip gitti. Sadece seni mi? Bizleri de. Gittikçe artıyor yalnızlığımız. Arada tek tek anımsadığımız güzellikler var. Işıklar içinde gelir, aklıma takılır. Anımsamaktan mutlu olurum. Anlatırım.

Örneğin bir kış günü, Yalıkavak'ta Çimen Tepe balıkçısında Figen'in yaş günü var. Kasım ayının yirmisinde. Figen'in yaş günü her zaman önemlidir. En yakın dostlarını çağırır. Gitmemek olmaz. Metin Deniz'e de söyledim. "İşim var" dedi. Tek başıma gittim. Bir de baktım, Figen, Emine, Nurçin oturmuş içiyorlar. Balıkçıda kimseler yok. Benim gelmemden ne kadar mutlu olduğunu biliyorum. Bir saat sonra da Metin Deniz gelmez mi? Günün sürprizi! Balıklar, şaraplar, rakılar... Metin'in elinde bir şampanya şişesi. Cordonne Rouge. Allamış pullamış, yaş günü hediyesi diye getirmiş. Akşamüstü balıkçıdan çıktığımızda, yağmur çiseliyor. İncecikten bir yağmur bu. Bodrum'a dönüyoruz. Yalıkavak değirmenlerinden Bodrum'a inişe geçtiğimizde soldaki, her zaman tabelasını gördüğüm, Dağbelen köyüne sapıyorum.

"Ben bu köyü çok merak ediyorum" diyorum. "Beş dakika uğrayıp dönelim."

Yağmur altında Dağbelen'e giriyoruz. Aslında eski bir yerleşim alanı. Yeni yeni villalar yapılmış. Köyün içinden geçiyoruz. Taşlı ve dar sokaklardan. Köyün bittiği yerde orman başlıyor. Arabayı durdurup iniyoruz. Yağmur çok ince yağıyor şimdi. Uzakta bir parça güneş, bulutların arasından arada bir başını çıkararak de-

nizi aydınlatıyor. Hava serin. Kışlık giysiler içindeyiz.

"Hadi şu şampanyayı açalım" diyor Figen.

Zorla açıyor Metin. Bardaksız, şişeden içiyoruz. Bitinceye kadar, yağmur altında şarkılar söylüyoruz. Akşam, Ora Bar'da bir ortak kutlama daha var. Figen, Nevra ve Hamra'nın doğum günü partisi birlikte yapılıyor. Başka dostlar da geliyor. Ece de gelmiş İstanbul'dan. Sabahı bulur muyuz, buluruz. Ertesi akşam uçakla dönüyoruz. Metin, Emine ve ben.

Son yıllarda, Yalıkavak'ta Geriş köyünde kalıyorum. Birol Kutadgu'nun evinde. Birol eski bir arkadaşım. Önemli bir ressam. Uzun yıllar Danimarka'da kaldı. Sonra Danimarkalı karısıyla gelip buraya yerleşti. Bir süre sonra karısı Danimarka'ya döndü. Ayrıldılar. Birol yalnız yaşıyor. Pardon, bir kedisi var. Adı Sepya. Balinez'miş. Ben anlamam. Hatta sevmem de. Ama zamanla Sepya'ya alıştım. İstanbul'da camın kenarında oturup etrafı seyrederdi. Burada neredeyse sokak kedisi oldu. Önüne gelenle çiftleşiyor. Bu yüzden değişik yavruları oldu. Kimi tekir, kimi balinez. Yavruları kapış kapış aldılar. Şimdi yalnız Sepya ve Tekir var evde. Bir de komşulara verilen ve yine de Birol'un evinden hiç çıkmayan Rambo var. Bu kedi kısmı ensest ilişki içinde olduğundan ana oğul çiftleşmesi doğal. Birol'un bahçe kapısında kocaman bir yazı:

"DİKKAT! BU EVDE KEDİ VAR"

Birol'un evi köyün girişindeki tepenin üzerinde. Kartal yuvası gibi bir yer. Sırtını köye dönmüş. Karşı vadilere, sağ tarafta Akdeniz'de güneşlenmekte olan adalara ve soldaki yüksek tepeye bakıyor. Bahçede oturuyorum. Bazan çalışıyorum. Daha çok okuyorum. Klasik müziğimiz hiç kapanmaz. Yatıncaya kadar içimizi aydınlatır, serinletir. Akşamüstü içki içmeye başlıyoruz. Bu saat, şahinlerin yavrularına uçuş öğretme vaktidir. Gökyüzünde onları seyrederiz.

Öğle vakitlerinde Titi gelir. Titi de kırk beş yıldır Türkiyeli. İlk geldiğinde gencecik bir kızdı. Sonra bizim Cengiz Tacer'le evlendi. Cengiz, Türk sinemasının en iyi kameramanlarındandı. Ayrıldılar. Cengiz Paris'e gitti. Titi Türkiye'de kaldı. Cengiz kırk yıldır Peugeot'da kameraman. Yönetmen olarak çalıştı. Ralliler çekti. Şimdi emekli. Hâlâ Paris'te yaşıyor. Arada bir gelir. Çiçek Bar'a uğramadan gitmez. Titi ise bir dolu işte çalıştı. Elinden her iş gelir. Bir ara, demin söyledim ya Titi's Bar diye, Figen'in Torba'daki Titi's Bar'ında çalıştı. Titi iyi bir aşçıdır. Bir ara da, arkadaşım Ahmet Çapa'nın Yalıkavak'ta açtığı Şamdan Otel'in, deniz kenarın-

daki Şamdan Kulüp'ünün de aşçıbaşılığını yaptı. Sonunda Geriş'i sevdi ve oraya yerleşti. Satın aldığı eski bir evi restore etti. Şimdi orada yaşıyor. Öğlenleri Birol'a uğrar. Zamanı yoktur. Çünkü evinde çok güzel yatak örtüleri yapar. Rengârenk kumaş parçalarından tablolar yapar. Ekmeğini taştan çıkaran cinsinden. Otuz kilo bir kadın. Ben fesleğenli makarnayı severim. Titi'nin yemeklerinin tadına doyum olmaz. Ne de olsa İtalyan.

Bir gün:

"Hadi, Akın Öngörlere gidelim" dedi Birol. "Parti var."

"Ben davetli değilim" dedim.

"Fark etmez" dedi Birol.

Kalktık gittik. Akın Öngör'ü ve karısı Gülin'i Şamdan Kulüp'ten tanıyorum. Titi de bizimle. Ev, Yalıkavak'ın girişindeki şato. Tepede. Öyle başladı dostluğumuz Akın ve Gülin'le. O sıralar Akın, Garanti Bankası'nın genel müdürü. Partide bir dolu tanıdık dostlar var. Müthiş bir şölendi yaşanan. Akın da, Gülin de çok şık ev sahipliği yaptılar. Hiç yabancılık çekmedim. Geçen zaman içinde güzel dostlarımdan oldular. Karıkoca aydın ve sanatseverler. Konuşacak çok şey buluyorsunuz.

Bazı günler biz de küçük partiler yapıyoruz Birol'un evinde. Köfte ve sucuk partileri. Tabiî onlarınki gibi iki yüz kişilik değil. Bizimkisi beş-on kişilik. Olsun varsın. Önemli olan dostlarla beraber olmak.

Bir tarihte Maça Kızı Ayla'nın işlettiği, Türkbükü ile Gölköy arasındaki yer boşalmış. Yıllardır kimseye kiraya vermiyorlar. Mal sahibini bizim Sencer tanıyormuş. Bir gün aldı, bana getirdi. Konuştuk. Son halini görmek için Bodrum'a gideceğim. Gidişim bayram tatiline rastladı. Mevsim kış. Otellerde yer yok. Bayram kutlaması adına telefon ettim Akınlar'a. Bodrum'dalarmış. İlle gel diye tutturdular.

"Otellerde yer yok" dedim.

"Olur mu" dedi Akın, "biz koca evde yalnızız. Çocuklar da yok. Bekliyoruz" diye ısrar edince, bayram günü akşam Bodrum'a gittim. Akşam, güzel sohbetler ve güzel yemeklerle geç saatlere kadar sürdü. Gece evin müstakil misafir odalarından birinde kaldım. Daha önce hiç görmemiştim. Odaya girişte, sağda bir tuvalet ve banyo var. Kocaman. Onun önünde küçük bir kiçinet. Kahvesi, fincanı ve su ısıtıcısı hazır. Oda, oturma odası şeklinde düzenlenmiş. Karşı sağ köşede bir televizyon. Koltuklar, kanapeler. Duvarda resimler. Soldan bir üst kata çıkan merdiven. Onu çıkınca, büyük bir yatak. Gardrop vb şık bir yatak odası. Pencereden

Yalıkavak'ı ve denizi görüyor. İnci bir kolye gibi koy.

Sabah uyandığımda bir kahve yaptım kendime. Bir duş aldım. Sencer'le on birde randevum var Gölköy'de. Dışarı çıktığımda pırıl pırıl bir güneşle karşılaşıyorum. Kış günü Bodrum'un bu güneşi insanı yakar. Akınlar daha uyanmamışlardır diye düşünüyorum. Çalışanlardan bir taksi çağırmalarını isteyeceğim. Bir de ne göreyim? Akın da, Gülin de mayolarla oturuyor arka bahçede. Kahvaltılarını bile yapmışlar. Gazetelerini okuyorlar. "Günaydın" diyorum ikisine de. Kahvaltı masası hazır bekliyor. Aceleyle bir kahvaltı ediyorum. Sencer'e yetişmem lazım.

"Bir araba çağırsak" diyorum. "Gölköy'e gitmeliyim."

Akın da benimle kalkıyor.

"Arabaya gerek yok" diyor.

Sağda, garajda dört tane araba var.

"Sen şunu al, kullan. Ben şunu alacağım. Gülin'le beraber olacağımız için öbürlerine ihtiyaç yok. Anahtarı üstünde" diyor.

Gösterdiği araba, şık bir Alfa Romeo. Üstü açık. Kıpkırmızı. Arabaya biniyorum. Gülin:

"Arifçiğim, bunun altı çok alçak. Dış kapıdan çıkarken bile altını çarpıyor" diyor.

"Dikkat ederim" diyorum. Uyarısı için teşekkür ediyorum.

Arabayı çalıştırıyorum. Hiç böylesini kullanmamıştım. Müthiş havalı. Kalkıp Gölköy'e gidiyorum. Sencer şaşkın.

"Bu da nereden çıktı?" diyor.

Anlatıyorum. Birlikte yeri geziyoruz. Neler yapabileceğimizi konuşuyoruz. Çiçek Bar'ın yazlığını açacağız. Hayaller içinde yüzüyorum. Çok istediğim, hatta âşık olduğum, doğa harikası bir mekân burası. O havayla Bodrum'a iniyorum. Samim'i arıyorum.

"Çabuk gel. Biz Türkbükü'nde Mey'deyiz" diyor.

Dönüp Türkbükü'ne geliyorum. Camın önüne çekiyorum arabayı. Bir havayla giriyorum içeri. Büyük bir masada, Samim ve Yavuz Demirler oturuyor. Masada beş-altı kişi var. Yavuz ayağa kalkmış:

"Vay Komünist Arif" diyor. "Böyle komünizme can kurban. Bu ne biçim bir komünistlik?" diyor.

"Ne olmuş yani?" diyorum. "Araba kırmızı ya, daha ne istiyorsun?"

Gülüşüyoruz. Hemen viskiler konuluyor bardaklara. Dilbalıkları geliyor. Bir köşede, sinemadan meslektaşım Nazmi. Yanında karısı, çocukları ve torunu. Kalkıp onunla bayramlaşıyorum. İçki ve sohbet akşamüstüne kadar sürüyor. Akşamüstü telefon ediyor Akın.

"Küba'da akşam yemeğine seni bekliyoruz" diyor.

Akşam, Küba'nın kapalı taş binasında şık bir masa. Akın, Gülin, Küba, birkaç dost daha. Yemekleri içerde yiyoruz. Bu binanın restorasyonu ne güzeldir. Bir gittiğinizde şayet dans etmekten ve çevreyi seyretmekten vakit bulursanız, binanın taş işçiliğine dikkat edin. Böylesi görülmemiştir. Her gittiğimde hayranlıkla seyrederim. Dışarıda kocaman bir ocak. Odunlar yanıyor. Müşteriler bahçeyi doldurmuşlar. Şömine başında bize ayrılan yerlere oturuyoruz. Gecenin serinliğinde, bahçede yer yer yukarıdan ısıtmalı gaz sobaları var. Üşüyenler ona yakın bir masada içkilerini içiyor. Dans edenlerin soğukla alakası yok. Arada bizler de kalkıyoruz dansa. Gecenin geç saati eve dönüyoruz.

Gelen günde Birol'a uğruyorum. Öğle saatleri. Akın telefon ediyor.

"Mey'e gidiyoruz. Birol'u da al gel" diyor.

Günlük güneşlik bir Bodrum. Kış ortası. Deniz üstündeki iskelede beyaz şaraplar ve dilbalıklarıyla başlıyor gün. Mey'in seçme mezeleri. Koyu bir muhabbete dalmışız. Güneş bir yandan bütün sıcaklığını vermiş, yakıyor insanı. Arada Akın fotoğraflar çekiyor, bu güzel günü unutmamak için. Şiirler okuyoruz. Sevgi ve dostluğun böylesi az yaşanır. Böylece bir hafta geçiriyorum Bodrum'da.

Dönüşte, akşam Çiçek Bar'dayım. Ortağım Azmi'ye yerle ilgili her şeyi anlatıyorum. Azmi sakin dinliyor. Bir ara:

"Her şey tamam da, yeni bir araba mı aldın sen?" diyor.

"Yooo" diyorum.

"Saklama benden" diyor. "Kırmızı spor bir Alfa Romeo almışsın. Duydum."

"Yok öyle bir şey. Akın'ın arabasını kullandım. Kim söyledi? Nazmi mi?" diyorum.

"Boş ver. Herkes varsın öyle bilsin" diyor.

Ver elini Küba

Birol İstanbul'a gelmiş. O gün akademiden hocası Neşet Günel vefat etmiş. Alaattin Aksoy'la birlikte, akademideki törene katılmışlar. Benim ev de Cihangir'de ya, dönüşte bana geldiler. Üçümüz tavla oynuyoruz. Birol'a viski açtık. Onu içiyor. Arada ben de eşlik ediyorum. Bir ara Birol:

"Var mısın Arif, gel seninle Tenerif'e gidelim" diyor.

"Kanarya Adaları'na yani. Hayırdır, nereden aklına geldi şimdi Tenerif'e gitmek?"

"Akın tekneyle dünya turuna çıkıyor aralığın on dördünde. Biz de senle iki günlüğüne gidelim. Akın'a haber vermeden bir sürpriz yapalım. Gidip ona iyi yolculuklar dileyip, el sallayalım. Güle güle diyelim. Nasıl olur?"

"Çok iyi olur" diyorum.

Takvimi çıkarıp bakıyorum. Birol ile Alaattin tavlaya devam ediyorlar. Tarihe bakıyorum. O tarihin önünde koca bir bayram tatili var. Dönüp Birol'a:

"Oraya kadar gitmişken, karşıya da geçelim bari" diyorum.

Birol şaşkın:

"Karşı da neresi? Amerika'ya mı?" diyor.

"Yok canım. Ne Amerika'sı. Küba'ya" diyorum.

"Küba mı?"

"Evet, Küba."

"Harika olur."

"Ama tarihi ona göre ayarlayalım."

"Nasıl yani?" diyor.

"Nasılı var mı? Bak takvime. O tarihten önce, on güne yakın bayram tatili var. Buna göre, biz bir hafta Küba'da kalırız. Dönüşte üç gün de Tenerif'te. Böylece hem Küba'yı görmüş oluruz, hem de Akın'ı yolcu etmiş oluruz" diyorum.

"Peki nasıl yapacağız bunu? Biletler miletler, onlar nasıl olacak?"

"Sen merak etme. Ben onu şimdi ayarlarım."

Aklıma, bizim barın müşterilerinden turizmci bir kız arkadaş geliyor. Adı Müge. Hemen onu arıyorum. Durumu anlatıyorum. "Birol ile beni Küba'ya gönder" diyorum. Müge:

"Tamam. Ben size en ucuz programı yapar, haber veririm" diyor.

Dönüp Birol'a:

"Tamam mı?" diyorum.

Birol sevinçli.

"Tamam" diyor. "Oldu bu iş."

Alaattin işe karışmadan olur mu? Hemen atılıyor.

"Sen Hümeyra'dan izin aldın mı da böyle şeye kalkıyorsun? Yemin ediyorum, senin Birol'la gitmene izin vermez" diyor.

"Ben konuşur, onu ikna ederim" diyorum.

Bu Hümeyra, şarkıcı Hümeyra değil. Benim sevgilim Hümeyra. Birlikte yaşıyoruz. Birol'la arkadaşlığıma pek iyi bakmıyor. Birol'u fazla çapkın bulduğu için. Onu ikna etmek pek de kolay olmuyor. Sonunda hallediyoruz ama bir de bana sorun nasıl olduğunu? Malum, Küba deyince kadınlar geliyor akla. Çapkınlık ge-

liyor. Kendisine ihanet etmeyeceğim adına yeminler ederek izini alıyoruz.

Müge bizim işleri hallediyor. Fakat otel işi açıkta. Gideceğimiz son gece, Hümeyra internetten bir pansiyon buluyor. Gece yarısı telefonla konuşuyor, pansiyonda telefona çıkan kadınla. Anlaşıp anlaşmadıkları belli değil. Ertesi gün, Iberia Havayolları'yla önce Madrid'e gidiyoruz. Bir gece Madrid'de kalmamız lazım. Oradan aktarmalı gideceğiz. Eski Madrid'de bir otel ayarlamış Müge. Gerçekten eski bir otel. O gün eski Madrid'de güzel bir akşam geçiriyoruz. Ertesi gün, on bir saatlik uçak yolculuğuyla Havana'ya iniyoruz. Oranın saatiyle gece on civarında. Gümrük, Moskova gümrüğü gibi. Sevimsiz. Girişte bir saat, sorgu sual bekletiliyoruz. İlk intibamız pek iyi değil, ama yine de iyi şeyler düşünerek bir taksiye biniyoruz. Pansiyonun adresini veriyoruz. Havaalanı ile şehir arası biraz uzak. Boş tarlaların içinde, pek de iyi olmayan bir asfalt yoldan giderek pansiyona geliyoruz. Şoföre parayı verip gönderiyoruz.

Burası bahçeli evlerden oluşan bir mahalle. Havanın sıcak ve nemli olmasından dolayı, insanlar evlerinin önünde oturuyorlar. Pansiyoncu kadına, bir gün önce telefon edip yerimizi ayırttığımızı söylüyoruz. Kadın içeri girip, kayıtlarına bakıyor. Böyle bir rezervasyonun olmadığını söylüyor. Belki geciktik diye başkasına verilmiştir yerimiz. Bilmiyoruz. Yine de yardımcı olmaya çalışıyor. Evden çıkıp, sokağın karşısındaki başka bir eve gidiyor. Birol'la ben sigaralarımızı yakmış bekliyoruz. Kadın fazla uzatmadan geliyor. Pansiyonumuz ayarlanmış. Valizleri alıp, karşı eve taşınıyoruz. Evin girişinde, üç basamakla çıkılan müstakil bir oda. Birol valizini alıp, odaya çıkıyor. Ben evden içeri giriyorum. Küçük bir oturma salonu. Televizyon açık. Daha içeride mutfak. Aynı zamanda yemek odası. Onu geçer geçmez solda bir büyükçe oda. Arka bahçeye bakıyor. Bahçede dolaşan azgın bir köpek var. Doberman. Dikkatle çevreye bakıyorum. Her taraf demir parmaklıklarla kaplanmış. Korkacak bir şey yok. Oda ve banyo temiz. Valizi açıp, giysilerimi gardroba yerleştiriyorum. Hemen girip bir duş alıyorum. Ne de olsa yol yorgunluğu var. Giyinip dışarıya çıkıyorum. Sokağa bakan bölümde, Birol masaya oturmuş viskisini içiyor. Ev sahibi orta yaşlı bir karıkoca. Pasaportlarımızı alıp, bir deftere kayıtlarımızı yapıyor. Sonradan öğreniyoruz ki devlet izniyle çalışıyor ama bir kişi çalıştırmak koşuluyla. O yüzden üç odalı pansiyon, günde üç dört kez silinip süpürülüyor. Karıkoca, o saatte bizi bekliyorlar. Ne isteseniz hemen hazır. Güler yüzlü insanlar. Bir bardak viski de ben dolduruyorum. Sokak sa-

kin. Geceyarısına kadar viski içip, sohbet ediyoruz.

Sabah kalkıyoruz. Mutfaktan kahve kokuları geliyor. Mis gibi. Masa kahvaltıya hazır. Büyük bir sürahi meyve suyu. Yeni sıkılmış. Tropik meyvelerden bir karışım bu. Güzel kokulu. Birol da geliyor. Ev sahibesi büyük tostlar hazırlamış. Ayrıca yumurta, süt, peynir, marmelat. Zengin bir kahvaltı. Ayrıca tropik meyveler. Mükellef bir kahvaltıdan sonra, bir an evvel şehri görmek istiyoruz. Öğle saatini bulmuşuz zaten. Bir taksi çağırtıyoruz. Şehrin merkezine inmek için iki dolar kâfi. Yollarda eski otomobiller. Hepsi Amerikan. Ellili yılların arabaları. Otobüslerin de onlardan kalır yanı yok. Bazısının önünde çekici var. Arkası vagon gibi. Hava oldukça rutubetli. Arada bir yağmur yağıyor. Ortalık serinler gibi oluyor. Ardından güneş. Yanardöner bir hava. Caddeler ve sokaklar cıvıl cıvıl insan kaynıyor. Şehrin merkezinde iniyoruz. Şaşkın bakıyoruz etrafa. Kalabalık bir sokağa dalıyoruz. Genelde koyu esmer insanlar. Güzel kadınlar geçiyor önümüzden. Ellerinde poşetler. Az ileride, sokak ortasında üç kız duruyor. Zenci olanı çok güzel. Bu yol sadece yayalara ait. Arabalar geçmiyor.

"Şu ilerdeki zenciyi gördün mü?" diyor Birol. "Ne kadar güzel."

"Evet öyle" diyorum.

"Ben gidiyorum."

"Nereye?" diyorum.

"Nereye olacak kızlara" diyor.

Ben kaldırımda yürüken, Birol kızlarla konuşuyor. Sonra bir bakıyorum, Birol kızlarla bana doğru geliyor. Ben yavaş yavaş yürümeye devam ediyorum. Birden koluma biri giriyor. Bakıyorum üç kızdan biri. Hep birlikte yürümeye devam ediyoruz. Birol kızlarla konuşmuş.

"Bir yerde oturup bir şeyler içelim" diyor.

"Olur" diyorum.

Sokakta kafebar gibi bir yer var. Açık hava. Gidip oturuyoruz. Koluma giren kız yanıma oturuyor. On yedi-on sekiz yaşlarında. Çok güzel değil ama yine de hoş bir kız. Rengi sütlü kahve. Çok güzel olan zenci yirmi beş yaşlarında. Birol'la hâlâ kol kola oturuyorlar. Kız vücuduyla Birol'a abanmış vaziyette. Üçüncü kız on beş-on altı yaşlarında. O da masanın başında oturuyor. Birol'un İngilizcesi var. Bende yok denecek kadar. İngilizce, Fransızca karışık konuşmaya çalışıyorum. Birol kızlara ne içeceklerini soruyor. Sonra dört tane Küba Libre söylüyor. Küçük kıza da bir kola. Garson içkileri getiriyor. O güne kadar hiç içmediğim bir içki bu. Rom, kola ve buzdan oluşuyor. Bu Küba'nın milli içkisi. İçkiler

bittikten sonra, yenileri geliyor. Herkes hayatından memnun. Kızlar bize yamanmak niyetinde. Benim o taraklarda bezim yok. Gelirken sevgilime söz verdim. Ona ihanet etmeyeceğim. Bu sözümü tutmak niyetindeyim. Niyetinde değil kararlılığındayım. O yüzden yanımdaki kıza ilgisiz davranıyorum. Birol da bu durumu bildiğinden üzerime gelmiyor. O nasıl olsa bekâr. Küba Libre'ler peş peşe geliyor. Üçüncü bardaktan sonra, Birol bana dönüp:

"Bu içki çok hafif. Bunları biraz sertleştirelim mi?" diye soruyor.

"İyi olur" diyorum. "Ne bu böyle kola içer gibi."

Garsonu çağırıp, yeni içkilerin içine fazladan birer duble daha rom koymasını söylüyor. Şimdi içki içkiye benzemeye başlıyor. Küba Libre'lerden yedişer mi, sekizer mi içiyoruz. Kızlar bizim düşüp bayılacağımızı sanıyorlar. Kendileri kafaları bulmuş durumdalar. Biz de tık yok. Karınları acıkmış. Birer tost söylüyorlar. Onları da yedikten sonra, akşam buluşmak üzere ayrılıyoruz. Ben yanımdaki kızı istemediğim için, sadece Birol'un yanındaki kız gelecek. Akşam onunla birlikte olacağız. Kızlar gittikten sonra, Havana'yı gezmeye başlıyoruz. Havana çok ilginç bir şehir. Kolonyal bir mimari tarzı var. İngiliz-İspanyol mimarisi iç içe girmiş. Ana cadde üzerindeki binaların altları yürüme yolu olarak kullanılıyor. Bir süre sonra bunun neden olduğunu fark ediyoruz. Sürekli yağan yağmurlarda, insanlar kaldırımlardan bu saçak altı gibi bina altı yola girip, yağmurdan korunarak yürüyorlar. Sokak başlarında sürekli müzik yapan gruplar var. Uzaktan müzik sesini duyan Kübalılar, sokakta dans ederek yürümeye başlıyorlar. Bu çok ilginç geliyor bize. Bazan durup onları dinliyoruz, seyrediyoruz. Yorulmuşuz. Cadde üzerindeki Angleterra Oteli'nin girişinde bir orkestra müzik yapıyor. Kaldırımdan içerdeki bu geniş, bahçe gibi olan yere girip oturuyoruz. Garson ne alacağımızı soruyor. Daha henüz ne içeceğimize karar vermemişiz.

"Mojito (Mohito okunuyor) içelim" diyor Birol.

İki büyük bardakta yeşil mavi renkli Mojitolar geliyor. İçinde pipetleri. Sıcak ülke içkisi. Bol buzlu. Mojito da romdan yapılma, serinletici bir içki. Üç esmerkesme şeker, beş-altı nane yaprağıyla iyice ezilir. Üstüne üç ölçek limon suyu, dört ölçek rom konur. Büyük bardakta, dudak payı bırakılacak şekilde soda ilave edilir. Ayrıca iki dilim limon ve bol buz konur. Karıştırılır. Renkli bir içki karışımı meydana gelir. Pipetle içilir. Serinleticidir.

Bir yandan sohbetimiz sürüyor Birol'la. Daha çok kız üzerine. Bir yandan müzik dinleyip içerken, sokaktan dans ederek geçen insanları seyrediyoruz. Küba eğlenceli bir ülke. Para olarak dolar

kullanıyorlar. Akşam. Hava kararmış. İnsanlar hâlâ sokaklarda. Kızla buluşuyoruz. İyi bir yerde yemek yemek istiyoruz. Kız bize, özel gizli bir lokantadan söz ediyor. "Pahalı bir yer" diyor. "Adam başı otuz dolar alıyorlar" diyor. "Olsun" diyoruz.

Ara sokaklardan birine giriyoruz. Yollar berbat. Evler eski. Harpten yeni çıkmış gibi bir şehir Havana. Ara sokakların birinde, bir evin kapısını çalıyor Arais. Bir süre, sağa sola bakarak kapıda bekliyoruz. Sonra, bir kadın açıyor kapıyı. Dar bir merdivenden yukarı çıkıyoruz. Çıktığımız yer küçük bir odayla son buluyor. Odada iç içe girmiş beş-altı masa. Hepsi dolu. İnsanlar yemek yiyip, içkilerini içiyorlar. Hiç yer yok. Arais, dükkânı işleten kadınla uzun uzun konuşuyor. Sonunda bir süre beklemek kaydıyla bir yer açacağını söylüyor kadın. Müşterilerin çoğu bizim gibi turist. Sadece bir masada Kübalılar var. Sistem dışı para kazanan, mafya ya da karaborsa işi yapan Kübalılar olsa gerek. Hemen belli oluyor. Gürültülü konuşuyorlar. Arais bize onları anlatıyor. Biz ayakta, bara benzeyen küçük bir bankın yanında, güzel İspanyol şarapları içiyoruz.

Keyfimiz yerinde. Arais çok cana yakın bir kız. Onun kadar güzelini bulmak çok zor. Küba'dan ve Castro'dan şikâyetçi. Sistemi eleştiriyor. Oysa halk hiç de onun söylediği gibi değil. Herkes mutlu görünüyor. Sanırım Arais, çalışmadan yaşamak isteyenlerden. Gözü dışarıda. Pasaportu elinde. İstediği anda Küba dışına çıkabilecek durumda.

Bir süre sonra boşalan bir masaya geçip, oturuyoruz. Aklımızda hep ıstakoz yemek var. Tertemiz bir yer burası. Sanki devletten gizli açılmış yerlerden biri. Kaçak çalışıyorlarmış. Bence, devletin izni olmadan böyle bir yer işletmek olası değil. Özel izinli olabilirler. Yoksa olmaz.

Nefis istakozlar geliyor masaya. Salatalar ve küçük mezeler. Küba usulü. Her şey çok güzel. Tuhaftır. Bir tek müzik eksik. Bir yerlerde müzik dinlemek istiyoruz. Arais bizi bir gece kulübüne götürecek. Hesabı ödeyip çıkıyoruz. Yine her tarafı kazılmış yollardan geçerek bir caddeye çıkıyoruz. İlk rastladığımız taksiye binip, müzikholün kapısında iniyoruz. Arabadan iner inmez, elli yaşlarında bir kadın kolumdan tutup bir şeyler anlatıyor. Şaşırıyorum. Şaşkınlığımı gören Arais, araya girip kadınla konuşmaya başlıyor. Kadının arkasında genç bir kız duruyor. On beş-on altı yaşlarında bir kız bu. Sonunda iş anlaşılıyor. Müzikhole erkeksiz girmek yasakmış. Bu yüzden kadın kızını içeri sokmam için yalvarıyormuş bana. "Bize bir iyilik yapın. Kızımı içeri sokun" diyor-

muş. Giriş parası da elinde. Giriş ücreti yirmi beş dolar.

"Bu iyiliği yapar mısın?" diye soruyor Arais Maria Ramirez.

Gayet kibarca:

"Tabiî, tabiî" diyorum.

Annesi parayı elime tutuşturuyor. Küçük kız koluma giriyor. Kız için de bir bilet alıyoruz. Kapıdan içeri girer girmez, uzun koridorda kayboluyor kız. Bir daha görmüyorum onu. Koridorun sonu görkemli bir salona açılıyor. Müthiş bir yer burası. Sahnenin önündeki podyumda herkes dans ediyor. Arka taraflarda masalar var. Onlar da dolu. Sol taraftaki, her yere hâkim bara gidelim diyor Arais. Barda, kendimize iki tabure buluyoruz. Barmaid kıza viskilerimizi söylüyoruz. İçeride beş yüz kişi var. Kalabalığın dörtte üçü kadın. Sahne açılıyor ve şov başlıyor. Latin müziği eşliğinde şarkı söyleyen bir genç adam. Meşhur biri olduğu belli. Büyük bir orkestra ve dansçı kızlar arkada salsa yapıyorlar. Biz keyifle içkilerimizi içiyoruz. Sağımız solumuz kadınlarla dolup taşıyor. O sırada güzel bir kadın geliyor yanıma. Bana bir şeyler söylüyor. Elimden tutup dansa kaldırmak istiyor. İstemediğimi söylüyorum. Arais araya girip kızla konuşuyor. Kızın benimle olmak istediğini anlatıyor bana. Ben ısrarla hayır diyorum.

"O zaman bir bira ısmarlayabilirsin" diyor.

"Beni rahat bırakırsa olur" diyorum.

Bir bira ısmarlıyorum kıza. Bira iki dolar. Kız birasını alıp, kıvıra kıvıra dans ederek gidiyor yanımdan. Mutlu.

"Seni böyle de görecekmişiz meğer" diye takılıyor Birol.

Arais Birol'a sarılmış, bir şeyler anlatıyor. Ben etrafı izliyorum. Sarışından kömür karasına kadar her renkte kadın. Güzelinden kalkık popolusuna kadar her türden. İnsan kime bakacağını şaşırıyor. Biraz sonra başka bir kadın geliyor. Ondan da bir bira karşılığında kurtuluyorum. Yalnız olduğum anlaşılınca, peş peşe geliyor kadınlar. Sonunda Arais'e, "Onlara benim kadın sevmediğimi, hatta homoseksüel olduğumu bile söyeyebilirsin" diyorum. Birol gülmekten yerlere yatıyor.

"Bunu dönüşte herkese anlatacağım" diyor.

"Sevgilime söz verdim. Yapamam" diyorum.

En son gelen kadın Arais'in sözlerine inanmadığını söyleyip,

"Ben öyle olsa da razıyım Benim evime gideceğiz" diye tutturuyor.

Güzel de bir kadın. Kalıbımdan böyle biri olmadığımı anlıyor olsa gerek. Taklit yeteneğim de yok ki. İnandırıcı olamıyorum. Kadın dışarı çıkıp, arabaya bininceye kadar beni bırakmıyor. So-

nunda bir taksiye binip kurtuluyoruz.

Birol Arais'e hafifçe meyletmeye başlıyor. Arais gerçekten çok güzel bir zenci. Boylu poslu. İnce bir vücudu var. Ne giyse yakışıyor.

"Ben olsam alır götürürüm Türkiye'ye" diyorum Yarasına tuz basıyorum Birol'un.

"Evet" diyor. "Ben de öyle düşünüyorum. Hiç olmazsa üç aylık. Kız da istiyor" diyor.

"Acele karar vermeyelim. Hele birkaç gün geçsin."

Öğle yemeğinde, sahile yakın turistik restoranlardan birine gidiyoruz hep beraber. İç avlulu mekânlar buralar. Yeşilliklerle donanmış, tropik bitkilerin altında kurulmuş masalar. Nefis yemekler yiyoruz. Müzik eşliğinde. Orkestralar sürekli müzik yapıyor. Küba demek müzik demek diye düşünüyorum. Sinemaların önünde uzun kuyruklara rastlıyoruz. Meğer Havana Film Festivali varmış Havana'da.

"Bizimkiler de burada olmalı" diyorum Birol'a.

"Kim bizimkiler?" diyor.

"Tanırsın" diyorum. "İstanbul Uluslararası Film Festivali'nin başyöneticisi Hülya Uçansu. Benim iyi dostumdur. İstersen Nacionel Hotel'e uğrayıp bir soralım.

"Olur" diyor Birol.

Akşamüstü Nacional Hotel'e uğruyoruz. Burası Küba'nın en güzel oteli. İçeri giriyoruz. Lobi müthiş kalabalık. Şöyle bir bakıyoruz. Tanıdık kimse yok. Otelin denize bakan tropik bahçesine doğru yürüyoruz. Bahçede güzel bir bar var. Birer Mojito söylüyoruz kendimize. Soğuk Mojitoları içerken, gelip geçen güzel kadınları seyrediyoruz. Güney Amerika'nın her çeşit, her renkten sinemacıları bunlar. Geçmişte yaşadığım festivaller geçiyor gözümün önünden. Soğuk Mojitolar içimizin sıcaklığını alıp götürüyor. Birer tane daha söylüyoruz iyice serinlemek için. Daha sonra otele dönüp, kalabalığa karışıyoruz. Otelin bahçeye bakan kısmındaki kafede dişçi Ali Uçansu'ya rastlıyoruz. Ali, Hülya'nın kocası. Birol'la tanıştırıyorum onu.

"Şimdi Hülya da gelecek. Ersin Salman da burada" diyor.

Ersin de eski arkadaşım. Bu habere çok seviniyorum.

"Şu kafede bir şeyler içelim. Neredeyse gelirler" diyor. Kafeye doğru yürüyoruz. Birol'da biraz keyifsizlik seziyorum. Üstüne varmıyorum. Kafede birer içki daha söylüyoruz. Az sonra Hülya ve Ersin de katılıyor bize. Çok şaşırıyorlar bize rastladıklarına. Acele bir davete gitmeleri gerekliymiş. Ertesi gün buluşmak üzere ayrılıyoruz.

Ersin, Birol ve ben, daha önce gittiğimiz turistik restoranda, müzik eşliğinde öğle yemeği yiyoruz. Keyifli bir sohbet, sonunda Birol ile Ersin'in tartışmasına bırakıyor yerini. İşin tadı kaçıyor. Sanırım eski bir kadın meselesi temelinde yatan. Arayı bulup, tatsızlığı önlemeye çalışırken yardımıma yetişiyor yağmur. Şemsiye altına çekiyorlar masamızı. Yağmur olanca hızıyla yağarken, bizler güzelim İspanyol şarapları eşliğinde yeni bir sohbete başlıyoruz. Akşamüstü kesilen yağmurla, katedralin yakınındaki otelin barına doğru yürüyoruz. Hemingway'in yıllarca içki içtiği bar burası. Otelin lobisinde. Köşede, bir adam piyano çalıyor. Büyük bir zevkle dinliyoruz piyanoyu, Hemingway'i anarken. Birer viski daha söylüyoruz.

"Haydi, katedralin avlusuna gidelim" diyor Ersin. "Orası çok güzel oluyor."

Akşam alacası kararmaya yüz tutmuş. Avlunun karşısında büyük bir katedral. Sol taraftaki üç katlı, uzunlamasına büyük binanın altı kafe-restoranlarla hareketli. Masalar meydana taşmış. Hafif yükseltilmiş sahnede orkestra yine Latin müziği yapıyor. Kahvelerimizi söyleyip, birer puro yakıyoruz. Gelen gidenlere bakıyoruz. Hava kararırken masalara mumlar konuyor. Avlunun sağ tarafı postane. Aslında bu binalar kolonyal dönemde gümrük binalarıymış. Tam o sırada Hülya ve Ali, yanlarında genç bir kızla yanımıza geliyorlar. Hülya tanımadığımız bu genç Türk kızını tanıştırıyor. Adı Aslı. Şirin mi şirin bir kız. Balıketinde. Güler yüzlü. Rahat. Kendinden emin. Havana Üniversitesi'nde mastır yapıyormuş. Aslen İstanbullu. Ama ailesi New York'ta oturuyormuş. Küba'yı çok seviyor. Castro'ya bayılıyor. Fotoğraflarımızı çekiyor. Onlara da bir şeyler söylüyoruz. Güzel bir sohbete giriyoruz. Ersin öğle yemeğimizi anlatıyor. Adam başı otuz doların pahalı olduğunu söylüyor. Bu paranın turistik olduğunu konuşuyoruz.

"Evet" diyor Ersin. "Evvelsi akşam Aslı bizi bir restorana götürdü. Dört kişi yemek yedik. Seksen sent ödedik. Demek ki halk restoranları ucuz. Bu restoranların adı 'paladar'mış. Yani halk lokantası demekmiş.

"Castro her şeyi düşünmüş" diyoruz.

Genç arkadaşımız biraz daha aydınlatıyor bizi:

"Burada sistem öyle kurulmuş ki, her evin temel ihtiyaç maddeleri her ay evlere karşılıksız olarak dağıtılır. Şeker, un, yağ, pirinç gibi. Onun dışında yiyecek maddeleri çok ucuz. Doktor, hastane, okul, kitap gibi şeyler parasız. Ulaşım bedava denecek kadar ucuz. İçkinin bile çok ucuzu var. İnsanlar genelde çok mutlu. Tembel ve çalışmak istemeyenler sisteme karşı. Onlar da çok az."

"Yoksa bu kadar yıl iktidarda kalır mı?" diyorum. "Peki gençler nasıl buluyor sistemi?"

"Gençler sistemin bekçileridir burada. Tüm gençlik Castrocu olarak yetişiyor. Ona tapıyorlar."

"Ama Castro ölünce burası da Rusya gibi olmaz mı? Yani Amerika buraya el koymaz mı?" diye soruyoruz.

"Olmaz" diyor genç arkadaşımız. "Çünkü burada kimse Amerika'yı sevmiyor. Ben de bu soruyu soruyorum Kübalı üniversite arkadaşlarıma. Onların verdiği cevap bu. Böyle bir durumda Amerika'yla sonuna kadar savaşırız diyorlar."

"Peki, bu kaçak puro satışları nasıl oluyor? Böyle bir sistemde insanların sistemden habersiz puro satma imkânları var mı?" diyorum.

"Bu konu biraz karışık" diyor. "İnsanların kendi purolarını yapma ve içme özgürlükleri var."

"Ama" diyorum, "gümrükte üç yüz elli dolara satılan Cojiba (Cohiba okunuyor), sokakta yetmiş seksen dolara satılıyor. Hatta ben bugün pansiyoner kadından yetmiş dolara bir kutu aldım bile. Ayrıca, kendi getirip teklif etti. Sokaklarda da insanlar yanaşıp, puro ister misiniz? diye soruyorlar. Nereye gitseniz onlara rastlıyorsunuz."

"Kim bilir, belki fabrikalardan kaçak çıkarıyorlardır" diyor Birol.

"Bence çalışanların aylık birer kutu konteynı olsa gerek" diye söze giriyor Ali.

"Ya da sistem el altından sattırıyor bunu. Belki de yurtdışındaki fiyatı düşürmeden, sadece Küba'ya gelenler için, kaçakçılık bilinçli olarak yaptırılıyor" diyorum.

"Kaçak yapılanlar içinden kötü purolar çıkıyor. Kalitesiz. Turistleri kazıklıyorlar. Bence bu puroları hiç almamak lazım" diyor Ersin.

Konu dönüp dolaşıp Havana'nın mimari güzelliğine geliyor. Harabe binaların restore edilmesi gerektiğinde de hem fikiriz.

"Yer yer restorasyonlar başladı" diyor Aslı. "Sahilde restorasyonu bitmiş birtakım binalara rastlamak mümkün."

"Evet gördük" diyoruz Birol'la ikimiz. "Çok da güzel olmuş."

"Bunun için para lazım. Küba ekonomisinin bunu ödemeye gücü yok."

"Bence" diyor Birol "Castro bu kolonyal mimariyi özel olarak yaptırmıyor. Yoksa şehrin dışındaki yeni binaları nasıl yaptırmış?"

Gerçekten de Havana dışındaki yeni mahalleler müthiş bakımlı. Modern yapılar. Üniversite de öyle.

"Dünyanın en önemli üniversitelerinden biridir Havana Üniversitesi. Bence dört dörtlüktür" diyor Aslı.

Aslı'nın Küba'ya olan hayranlığı karşısında söz bulamıyoruz.

Ertesi gün tüm ekip, Aslı'nın rehberliğinde Devrim Müzesi'ni geziyoruz. Müzenin önünde bir avuç insanla o meşhur çıkarmayı gerçekleştiren tekne duruyor. Yan tarafında, Meçhul Asker Abidesi'nin sönmeyen ateşi önünde saygı duruşunda bulunuyoruz. Bunun ne kadar önemli olduğunu bilen insanların başında biz Türkler geliriz. Bu yüzden saygıyla, ayakta bir süre gözlerimiz dolu bakıyoruz yanan ateşe. Devrim Müzesi aslında eski Başkanlık Sarayı. Devrimcilerin kurşun delikleri hâlâ duvarlarda. Hiç dokunulmamış. Görkemli sarayda, devrimin nasıl gerçekleştiğiyle ilgili fotoğraflar. Altında yazılar. Devrimi ve kahramanlarını anlatıyor. Castro ve Che Guavera her yerde var. Che, yeni Küba'nın puro gibi en önemli satış malzemelerinden biri. Tüm hediyelik eşyalarda Che var. Eşarpları, tişörtleri, rozetleri, fotoğrafları. Her yerde Che.

İki gündür Arais'i görmüyoruz. Bugün onunla buluşuyoruz. Bir taksi kiralayıp, şehrin dışına çıkıyoruz. Havana'nın büyük heykeli Meryem Ana'nın altında fotoğraflar çektiriyoruz. Heykelin bulunduğu tepeden Havana'yı seyretmek güzel.

Daha sonra adanın içlerine doğru gidiyoruz. Burada yapılan yeni mahalleleri hayranlıkla seyrediyoruz. Ataköy tarzı binalar ve yeşil alanlarda kurulmuş spor tesisleri. Her şey halk için.

Dönüşte Küba Büyükelçiliğimize uğruyoruz. Amacımız Arais'in Türkiye'ye nasıl geleceği konusu. Konsolos bize gerekli bilgiler aktarıyor. Arais'in çıkışında bir problem yok. Sadece bir davetiye ve dışarıda yaşayabileceğinin tarafımızdan garantisi gerekiyor. "Tamam" diyoruz. Arais heyecanlı. Bütün sakinliğine karşı bizim onu davet edişimizden mutlu olduğu belli.

Akşam bizi başka bir ev-restorana götürüyor. Nefis balıklar eşliğinde yine İspanyol şarapları içiyoruz. Bulgurdan yapılma milli bir yemekleri var. Sulu. Güney Anadolu'da yapılan "batırık"a benziyor. Ama onun tatsızı. Hiç sevmedim. Ama fakirlikten geçilmeyen evin avlusunda, yine pahalı bir hesap ödeyerek çıkıyoruz.

Birol biraz tedirgin.

"Kızı davet etmek bir şey değil" diyor. "Üç ay nasıl geçecek? Ben çalışıyorum. Kız otelde sıkılmaz mı?"

Sevgilim Hümeyra'nın ona sahip çıkacağını söylüyorum. Aklı

basmıyor. Sorumluluk almaktan korkuyor. "Bu iş olmaz" diyor. İkircikli. Bir istiyor, bir istemiyor. Kararsız.

"Bu saatten sonra ayıp olur" diyorum. "Kızı umutlandırdık."

"Türkiye'ye gidince karar vereyim."

"Peki, nasıl anlatacaksın kıza?"

"Ben gerektiği gibi söylerim" diyor Birol.

Nitekim bir sonraki gün kızın yaş günü.

"Bir şeyler almamız gerekir."

"Kıza sor. Ne istiyorsa onu alalım" diyorum.

Arais'le konuşuyor. Arais hiçbir şey almaması konusunda direniyor. Bu kez ben ısrar ediyorum Arais'e. En sonunda bir ayakkabı olabileceğine karar veriyor. Asıl komedi de ondan sonra başlıyor. Güzel bir ayakkabı mağazasının önüne geliyoruz. Küçük bir kuyruk var kapıda. On kişi kadar. Kuyruğa girip bekliyoruz. İçerden her çıkanın yerine birini alıyorlar içeri. Vitrinde gördüğümüz bir ayakkabıyı çok beğenmiş Arais. Sabırla bekliyoruz. Sıra bize geldiğinde içeri giriyoruz. Arais tezgâhtarla konuşuyor. O ayakkabıdan kalmamış. Başka ayakkabılara bakıyoruz. Bir türlü bir şey beğenemiyoruz. Sonunda sıkılıyoruz. Ayakkabı otuz dolar. Birol'un kulağına eğilip:

"Madem ayakkabı olmadı, üstüne biraz daha ilave ederek bir para ver. Kız istediğini alsın" diyorum.

"Çok doğru" diyor Birol.

Cebinden biraz daha dolar çıkarıp veriyor kıza. Kız inatçı. Para kabul etmiyor. Sonunda zorla çantasına koyuyoruz parayı. İlk gittiğimiz bara gidip Küba Libre'lerimizi içiyoruz. Konu dönüp dolaşıp Türkiye'ye gelme meselesine gelince, ben masadan kalkıyorum.

"Bana biraz izin verin. Sonra gelirim" diyorum.

Sokaklarda insanlara ve vitrinlere bakarak yarım saat geçiriyorum. Döndüğümde her şeyin hallolmuş olduğunu görüyorum. Bu Arais'i son görüşümüz oluyor.

Ertesi gün havaalanında Ersinlere rastlıyoruz. Hülya, Ali, Ersin ve Aslı. Aslı bizleri yolcu etmeye gelmiş. Herkesin uçağı ayrı. Ali ile Hülya bir uçakta. Ersin ayrı. Biz ayrıyız. Uçağın kalkışına kadar viskiler içiyoruz. Küba konuşuyoruz.

Bizim uçağın yarısı boş. Birol'la en arkaya geçip, koltukların kollarını indirip yatıyoruz. Üstümde battaniye, elimde kitap. Öylece Madrid'e uçuyoruz.

Ertesi gün, Madrid'den bindiğimiz uçak Barcelona'da aktarma yapıyor. Aktarma sırasında ilk defa sıcağı sıcağına yazdığım Kü-

ba notlarım uçakta kalmış meğer. Çok aradım sonrasında. Ama bir türlü bulamadım. Sağlık olsun. Küba'ya keşke yirmi yirmi beş yıl önce gitseydim diye geçiriyorum aklımdan. Yerleşirdim. Orada yaşardım diye düşündüm hep.Evet, gerçekten Küba yaşanası ve görülesi bir yer. Fakir, ama mutlu bir yaşam işte Küba bu. Hoşça kal Havana! Hoşça kal Castro!

Bir nikâh ve Kos Adası

Önümde düğün davetiyesi. Bizim Ünal Ersözlü ile Dilara evleniyorlar. İzmir'de. Nebil ile birlikte gidiyoruz. Nikâhı arkadaşımız Ahmet Priştina kıyıyor. O da bizim İzmir'e gelişimizden mutlu. İzmir'in kalburüstü takımı orada. Şairler, gazeteciler. Ünal o sırada Priştina'nın basın danışmanı. Aynı zamanda basın yayından sorumlu müdürü. Dilara da İzmir Fuarı'nın gencecik, çalışkan müdiresi. Akşam yemeğinde hep birlikte oluyoruz. Priştina bir yandan, biz bir yandan Ünal'a takılmadan edemiyoruz. Böyle zamanlarda Ünal'ın yüzü kıpkırmızı olur. Bembeyaz dişleriyle güler. Utangaçtır. Daha çok şairdir o. Birkaç evliliği oldu. Bu son. Ama aşkları dillere destandır. Çünkü Ünal âşık olmayı severdi. Uzun boylu, yakışıklı bir delikanlıdır o. O sıra bir öyküsü geldi aklıma. Priştina da, Nebil de onunla ilgili ilginç öyküler anlatıyorlar. Ben de birlikte yaşadığım bir olayı anlatmakta sakınca görmüyorum. Zaten Dilara onun bütün öykülerini biliyor.

Ünal, Cihangir'de çatı katında bir dairede kalıyor. Daire de Yılmaz Erdoğan'ın. Ev Yılmaz'a lâzım olmuş. Ünal evden çıkacak. Gazete ilanlarına bakıyor. Etiler'de bir eve telefon ediyor. "İçeride kiracı var ama evi size gezdirir" diyor ev sahibi.

Ünal kalkıp gidiyor. Zili çalıyor. Genç bir kadın açıyor kapıyı. Ünal mahçup. Kiralık evin burası mı olduğunu soruyor genç kadına. Evet diyor kadın. Kapıyı açıp içeriyi gezdiriyor. Ev tam Ünal'ın istediği gibi bir ev. Oturup konuşuyorlar genç kadınla. Kadın bir kahve yapıyor. Birlikte sohbete başlıyorlar. Uzatmayalım, sohbetin sonunda kadının evden ayrılmasına gerek olmadığına karar veriyorlar. Birkaç gün sonra, Ünal bizi yeni evine davet ediyor. Bu olaylardan bizim haberimiz yok. Kalkıp gidiyoruz. Nebil, ben, bir de Coşkun Aral. Evde güzel mi güzel genç bir kadın karşılıyor bizi. Hepimiz şaşkınız. Ünal'ın evi mi diye soruyoruz.

"Evet, buyurun" diyor kadın.

Hep birlikte yemekler yenilip, içkiler içiliyor. Birlikte anlatıyorlar olayı. Birbirlerinden çok hoşlanmışlar ilk gördüklerinde.

Bir süre birlikte oturmaya karar vermişler. Bu olay bir yıla yakın sürdü.

Masada bunlar konuşuluyor. Kahkahanın bini bir para. Ünal açık yürekli. Utangaç. O da katılıyor kahkahalara.

Son evliliği işte böyle mutlu başlıyor Ünal'ın. Hâlâ da mutlu sürdürüyorlar Dilara'yla evliliklerini. Ama bu süreç içinde yaşanan kötü olayları ilerdeki sayfalarda okuyacaksınız.

O güzel düğün gecesinin sabahı mutlu uyanıyorum. Tilkiler dolaşıyor kafamda. İzmir'e gelmişken Bodrum'a gitmemek olmaz diyorum kendime. Bir araba kiralayıp, düşüyorum Bodrum yollarına. Bodrum büyük bir aşktı benim için. Onsuz yaşam olmaz diye düşünürdüm.

Bafa Gölü'nde balıkla bir beyaz şarabı devirdikten sonra, tekrar koyuldum yola. Hiç acelem yok. Etrafı yüzüncü kere midir nedir seyrederek keyifleniyorum. Güzel ülkem benim!

Akşam Birol'a geldiğimde, onu Ferhan Şensoy'la tavla oynarken buluyorum. Küfür kıyamet halinde Ferhan. Anlaşılıyor ki Ferhan yeniliyor.

"Gel otur. Kendine de bir içki doldur" diyor Birol.

Bardağa viski doldurup oturuyorum. Kanlı tavla geceyarısına kadar sürüyor. Ferhan evine gidiyor.

Gece yatarken Birol soruyor:

"Pasaportun yanında mı?"

"Yanımda. Ne var?" diyorum.

"O zaman, sabah yedide kalkıp Bodrum'a gidiyoruz."

"Ne işimiz var sabah sabah Bodrum'da?"

"Gelmişken, yarın sabah ilk motorla Kos'a geçelim. Sonra da diğer adaları gezeriz" diyor Birol.

"O zaman olur" diyorum.

Ertesi gün ilk motorla, karşıdaki Kos Adası'na gidiyoruz. Kos'da iki gün kalıp, sonra diğer adalara gideceğiz.

Birol'la gezmeyi seviyorum. Kaldığımız otelin sahibi bir Türk. Koslu. Kos'un barlar sokağının üstüne barlar sokağı tanımam. Sanki Avrupa'daymış gibi hissediyorsunuz kendinizi. Çığırtkan garsonlar yoldan geçen genç kızları kucaklayıp götürüyorlar barlarına. Yanında sevgilisi varmış yokmuş, kimsenin umurunda değil. Biz de olsa kan gövdeyi götürür. Oysa orada kızın sevgilisi gülerek tıpış tıpış sevgilisinin ardından gidiyor bara. İşte bu yüzden bizi AB'ye almazlar diye anlatıyorum her yerde.

Ertesi gün, kabriyole bir araba kiralayıp, adanın arka taraflarına gidiyoruz. Geziyoruz. Türk mahallesinde kebaplar yiyoruz.

Kahvelerinde tavlalar oynuyoruz. Nedendir bilinmez, Birol ilk defa tavlada yeniyor beni. Yunan toprağında zar Birol'dan yana çalışıyor. Oysa yıllardan beri Birol'un tavla ustasıyım. "Abi" der bana. Kos işi berbat etti.

Kos tam bize göre bir yer.

"Boş verelim diğer adaları" diyoruz birbirimize. "Kos'ta kalalım."

Büyükadalı Yorgo'nun meyhanesinde, müzik eşliğinde akşamları Beyoğlulu karısının yaptığı güzel, nefis mezelerle, balıklarla keyfini çıkarıyoruz Kos'un. Beş gün sürüyor bu seyahat. Tekrar dönüyoruz Bodrum'a. Geriş Köyü'ne.

Daha önce de gelmiştim Kos'a. Mustafa Oğuz'un teknesiyle. Bir gün;

"Abi, gel seninle Yunan adalarına gidelim" demişti.

"Olur" deyip, gitmiştim Marmaris'e.

O akşam Marmaris'e Şener Şen de gelmişti Datça'dan. Buluştuk. Bu seyahati üçümüz birlikte yapacağız. Bir de kaptan var. Necdet. O akşam, Marmaris'in keyfini çıkarıyoruz. Otelin müdürü nefis balıklar hazırlamış bize. Mustafa'nın istekleri doğrultusunda da mezeler. Mustafa bu işleri iyi bilir. Üstelik insan ağırlamaya da bayılır. Podima'da güzel bir evi var. Kaç yılbaşı geçirdik orada. Sezen Aksular, Sertaplar, Levent Yükseller, Emel Sayınlar, Vehbiler, Sencer hocalar. Daha sonra anlatacağım. Şimdi konuyu dağıtmadan devam edelim.

Marmaris'teki otelimiz küçücük bir otel. Sahilde. Kale altı bir yer. Rakı içtiler Mustafa ile Şener. Ben viski. Şener anlatıyor, biz gülüyoruz. Şener de arkadaşım ama hiç birlikte geziye çıkmamışız. Ama o da kendini hazırlamış bu geziye. Böyle giderse çok eğleneceğiz. Belli. Kafaları çektikten sonra, şöyle sahilde bir dolaşalım diyoruz. Şener'i herkes tanıdığı için, işimiz biraz zor. İnsanlardan kurtulup, türkü barlardan birine oturuyoruz. Kahve ve konyak içiyoruz. Üç kişilik bir orkestra. Daha çok Zülfü'nün parçalarını söylüyorlar. Fena da değil hani. Keyifliyiz. Oradan çıkıp yürüyoruz. Bir başka barda, yanık sesiyle Kürtçe türküler söyleyen bir kıza takılıyoruz. Bir kenara oturup, onu dinliyoruz. Bu kez kahve içiyoruz. Şarkı söyleyen kız bizi farkediyor. *Eşkıya* filmindeki türküyü söylüyor. "Şu Fırat'ın suyu akar, derindir..." Üçümüz de bir daha anımsıyoruz o güzelim filmi. Eşkiya Baran'ı.

Saat gecenin biri olmuş. Kız türküyü kesiyor. Demek ki polis daha fazlasına izin vermiyor. Bizim ricamız üzerine fazladan ancak iki türkü daha söylüyor. Kalkıyoruz.

"Barlar Sokağı'na gidelim" diyor Mustafa.

Oraya doğru dalıyoruz. Şener önde. İlk bulduğu diskotek gibi bir bara giriyor. Biz de peşinden. Gençlerin yeri burası. Birkaç genç, kızlı erkekli dans ediyor pistte. Bizler uzun bara yanaşıp, ne içeceğimize karar vermeye çalışıyoruz. Mustafa;

"Viski" diyor.

Şener bana bakıyor. Ben kararsızım. Ama Şener bir şişe tekila getirtiyor. Ben de ortak oluyorum onun içkisine. Bir genç kız zorla dansa davet ediyor Şener'i. Şener gülücükler içinde.

"Yapmayın" falan derken kendini pistte buluyor. Biraz sonra genç kızların hücumuna uğruyoruz. Sabah beşe kadar dans edip eğleniyoruz. Seyahatimiz iyi olacağa benziyor. Erken kalkacakmışız yarın. Mustafa bizi sıkıştırıyor. Üç saatlik bir uykuyla biniyoruz tekneye. Hedefimiz Rodos. Hemen karşımızda. Sanırım iki saatlik yol. Kaptan hariç, hepimiz uyukluyoruz. Rodos Limanı'na girince kendimize geliyoruz. Her tarafta tekneler. Büyük bir teknede Türk bayrağı dalgalanıyor. Tekne sarı lacivert boyalı.

"Bu Abdullah Acar'ın teknesi" diyor Mustafa.

Tekneden birisi bizim ipi tutuyor. Tekneyi bağlıyoruz. İpi tutan adama Mustafa teknede kimler olduğunu soruyor.

"Patronun arkadaşları" diyor.

"Selamımızı söyle" diyor Mustafa. "Bir ara uğrarız."

Mustafa, Samim'in verdiği telefondan işlemlerimizi yapması için birini çağırıyor. Küçük bir motorsikletle bir genç adam geliyor. Mustafa gerekli talimatları veriyor. Güzel bir otelde üç kişilik oda ayırtmasını, bir araba kiralamasını ve ertesi akşam Alex'te yer ayırtmasını söylüyor. "Tamamdır" diyor adam. Evrakları alıp gidiyor. İki saat sonra geldiğinde her şeyin hazır olduğunu söylüyor. Şener hâlâ uyuyor. Onu uyandırıyoruz. Ben küpeştede kitap okuyorum. Tam o sırada karşımda Günfer'i görüyorum. Bizim Günfer Feray'ı. Meğer o da Abdullah'ın teknesindeymiş. Teknede, rahmetli Yılmaz Sanlı ile karısı ve Nükhet Anadol da varmış. Bizi davet ediyor. Akşamüstü uğrayacağımızı söylüyoruz. Herkes duşunu almış. Kendimize gelmiş olarak çıkıyoruz tekneden. Limuzinimiz hazır. Binip güzel bir Rodos turu atıyoruz. Sonra adanın arkasına gidiyoruz. Turistlerin gittiği plajlara. Oradaki küçük kasabayı geziyoruz. Mustafa manastıra çıkıyor. Bizim Şener'le gözümüz yemiyor yüksek tepeye çıkmayı. Bir kafede oturup biralarımızı içerken laflıyoruz Şener'le. Akşamüstü komşu tekneye uğruyoruz. Abdullah Acar ve sevgilisi, Günfer, Nükhet Anadol ve kocası, sevgili Yılmaz Sanlı ve karısı Necla bizi güler yüzle karşı-

lıyorlar. Viskiler gelince kadehler kalkıyor. Yılmaz viski olur da bizim eski öykümüzü anlatmaz olur mu? Evlerine, Egemen ve Erdoğan Şenay'la ilk geliş öykümü.

"Komünistler viskiden başka içki içmezmiş kardeşim" diye her yerde anlattığı öykümüzü. *Yine mi Çiçek*'de yazmıştım.

Kahkahalarla gülüyoruz. Akşam Rodos'u yürüyerek geziyoruz. Sonunda kale içinde bulduğumuz bir meyhanede Rodos halkıyla birlikte içiyoruz. Tabiî o güzelim Ege mezeleriyle... Gece otelimize gidiyoruz. Kıyılar silme otel dolu. Merkezden biraz uzaktayız. Yolda gördüğümüz Rembetiko söylenen tavernaya ertesi gün gideceğiz. Otelimiz beş yıldızlı. Bungalovlarda kalıyoruz.

Ertesi akşam, Alex'e gidiyoruz. Alex Rodos'un en güzel balık restoranı. Duvarlarda restorana gelmiş dünya şöhretlerinin fotoğrafları. Kimler yok ki? Birden sokakta, İstanbul'dan tanıdığım bir kız arkadaşımın geçtiğini görüyorum. Onu da davet ediyoruz masaya. Servis dört kişilik yapılıyor. Şen şakrak bir kız bu. O da ertesi gün dönecekmiş. İki gündür Rodos'taymış. Müthiş eğleniyoruz. O sırada Alex'in üç tarafından bizi gözetleyen Günferler çıkıyor. Masamızda da kızı görünce, acaba kız kimin arkadaşı diye birbirleriyle iddiaya tutuşmuş, komplo teorileri üretmişler. Kimi "Bak kız Arif'le oturuyor. Herhalde Arif'in arkadaşı" kimi de "Yok, Şener'in arkadaşı da kasten Arif'in yanına oturtmuşlar" diyormuş.

Bu arada Mustafa'ya hiç toz kondurmuyorlar. Nasıl olsa o evli. Biz bekârız ya.

Bodrum'a dönüşümüzde Günfer hâlâ soruyordu:

"Ulan, doğru söyle kimin arkadaşıydı kız."

"Hiç kimsenin."

"Nasıl yani? Ne demek hiç kimsenin."

"Lokantadayken gördük. İstanbul'dan Çiçek Bar'ın müşterilerinden biri" dedim.

Günfer, kendisine yalan söylemeyeceğimi bilirdi. Çünkü kırk yıllık arkadaştık.

"Tamam Arif, tamam. Şaka yaptık" demişti.

Gece Alex'ten ayrılıyoruz. O gece İstanbul'dan bir haber geliyor Şener'e. Reklam filminin dublajı için acele İstanbul'a gitmesi lazım. Şener de istemiyor gitmeyi. Ama ne yapsın? İş iştir. Sabah onu yolcu edip, Simi'ye doğru yola çıkıyoruz. Datça kıyıları o kadar yakın ki. Sanki Türkiye sınırları içindeymişiz gibi. Küçük adalar arasından dikkatle geçerek giriyoruz Simi Adası'nın küçük limanına. Demirliyoruz. Güzel bir ada burası. Uzaktan bakınca ma-

ket bir ada gibi görünüyor. Tüm evler yeni boyanmış sanki. Pırıl pırıl. Hepsi kavuniçinin tonlarında. Bu şaşkınlığımı Mustafa'ya da anlatıyorum.

Öğle yemeği için girdiğimiz balık lokantasında, şef bizi saygıyla karşılıyor. Türk olduğumuzu anlayınca restoranına sürekli gelen Türk müşterilerinden söz ediyor. Çoğu tanıdık. Bir kısmının arkadaşımız olduğunu söylüyoruz. Nar gibi kızarmış kalamarlar geliyor. Balıklar enfes. Adanın şaraplarından içiyoruz. Özel kavlardan. Ben merak ettiğim evlerin badanasından söz ediyorum. Şef gayet sakin:

"Onları belediye boyuyor. Biz hiç ilgilenmiyoruz. O iş belediyenin işi" diyor.

Şaşırıyoruz.

Türkiye'ye döndüğümde bu konuyla ilgili yasaların bizde de olduğunu öğreniyorum. Ama kim kime, dum duma.

Bir geceyi de Simi'de geçirdikten sonra, erkenden Kos'a doğru yol alıyoruz. Kos, tüm öbür adalardan daha yeşil bir ada. Bütün sahil açık plaj halinde. Belli yerlerine büfeler konulmuş. Tuvaletler var. Her ihtiyaç düşünülmüş. Plajların açığında demir atıyoruz. Mustafa denize atlayıp, keyfince yüzmeye başlıyor. Benim denizle başım o kadar hoş değil. Teknenin etrafında bir tur atıp geliyorum. Güvertede kitabımı açıp okumaya başlıyorum. O sırada Mustafa'nın cep telefonu çalıyor. Arayan Ersin Salman. Nerede olduğumuzu soruyor. Kendisi de Kos açıklarındaymış. Akşam iskelede buluşalım diyormuş. Öğlende Mustafa'nın özenerek yaptığı yemekleri yiyoruz. Biraz uyku, çok kitaptan sonra limana girip, demirliyoruz. Bir süre sonra da Ersin geliyor. Yanında kız arkadaşı ve dayısıyla. Hep birlikte Yorgo'ya gidiyoruz. Ersin'in hep geldiği yermiş burası. Yorgo Adalı. Karısı Beyoğlu'ndan. Gelip Kos'a yerleşmişler. Her sene İstanbul'a gidip hasret giderirlermiş. Öylece dost olmuştuk aileyle. Daha sonra Adnan Polatlarla gittiğimizde de uğramıştık Yorgo'ya. Birol'la gittiğimizde de.

O gece büyük bir tavernaya götürmüştü Ersin bizi. Modern bir bina. Neredeyse bin kişilik bir yer. İlk kez keyifle Yunan müziği, Rembetiko'yu orada dinlemiştim. Sahneye güller döküldüğünü orada görmüştüm. Yine orada görmüştüm oynamak isteyen müşterilerin, sahnede şarkı söyleyeni rahatsız etmeden çıkıp sirtaki yaptıklarını.

Gecenin sonrasında da Dimitri'nin hamamına gitmiştik. Ne çok içmiştik o gün. Hamamda viski şişesinin sonuna gelirken, girmişti Dimitri bara. Beni görünce de elinde bir sürahi "sex on the

beach"le gelip, hoş geldiniz demişti. Tüm bu alkolün üstüne, bir sürahi de "sex on the beach" içmiştik. Sonrasında da tekneye gidip sızmıştık.

Sezen'li hikâyeler hiç bitmez

O gece Mustafa Oğuz, Sezen'in son konserlerini noktalamıştı. Bostancı Gösteri Merkezi'ndeydik. Konserlerin bitişini kutluyorduk. Vehbi ile ben, Mustafa Oğuz'un danışmanları gibiydik. Her sorunumuzu, her eğlencemizi paylaşırdık. Tabiî o zamanlar. Hemen hemen her gün beraberdik. Sezen, Onno, Ahmet Utlu, Atilla Özdemiroğlu, Sertap, Levent, Meral, Mustafa, Gül ve bir dolu Mustafa ile çalışan sanatçılarla birlikte olurduk. Onların içinde Uzay, Garo, Orhan Topçuoğlu gibi orkestra elemanları da olurdu.

İşte o son gece, Bostancı Gösteri Merkezi'nin kulisinde şampanyalarla, viskilerle sezonun kapanışı kutlanıyordu. Bir ara Orhan Topçuoğlu;

"Baba gel. Sana Uzay'la birlikte kullandığımız soyunma odamızı göstereyim. Nasıl olsa yarın bu odayı dağıtacağız" dedi.

Orhan'la birlikte yürüdük odaya doğru. Ellerimizde viski bardakları.

Bir de ne göreyim? Çıfıt çarşısı gibi bir oda. Ne arasan var. Gezilerden, sokaklardan, Kapalıçarşı'dan topladıkları eşyalarla süslemişler. Odanın bir köşesinde rahmetli Uzay Heparı, Alman organizatörlerine bir parçayı elli mark'a satıyordu.

Güzel Uzay. Daha dün gibi Arnavutköy Mimi'de Zeynep Tunuslu'yla evliliğini kutladığımız Uzay. Onno Tunç, Sezen Aksu, Mustafa ve Gül Oğuz, Atilla, Vehbi, ben, Garo Mafyan. Ahmet Utlu o zaman Sezen'le evli.

Gördüğüm kadarıyla, Uzay'ın evliliğini kimse onaylamıyor. Uzay Heparı büyük yetenek. Geleceği çok parlak diye bakılıyor. Bu evlilikten ne kadar mutlu oldu bilinmez. Nurlar içinde yatsın.

Bir gün önce arabayla giderken, yanımdan geçiyor klakson çalarak. Motosikletin üstünde. Başı kasklı. O final gecesi, kulisteki odalarında:

"Dün klakson çaldım sana. Cevap vermedin abi" diyor.

"Tanımadım ki" diyorum. "Kaskın içinde kim var, kim yok belli değil."

Odadan sarmaş dolaş çıkıyoruz kulise. Herkese, Alman organizatöre elli marka nasıl bir bebek sattığını anlatıyor. Uzun süren bir Egemen Bostancı turnesi bu. İki gün sonra Bodrum'a gidile-

cek. Sezon kapanmış. Ben Meral Okay'ı alıp, benim arabayla gideceğim. Sezen uçakla ve Ahmet Utlu motosikletle gideceği için, sabah yedide valizleri bizim arabayla götüreceğiz.

Sabah erkenden Meral'i alıyorum. Sonra yedide Sezenlere gidiyoruz. Evdekiler ayakta ama Sezen ile Ahmet henüz uyanmamışlar. Valizleri yerleştirip, Meral'le yola çıkıyoruz. Akşam, Yalıkavak Şamdan Otel'deyiz. Biraz sonra Sezen ile Ahmet geliyor. Meğer Sezen uçağa boş verip, Ahmet'in motorunun arkasına binip gelmiş. Müthiş mutlu. Yol boyunca istedikleri yerde durmuşlar. Sezen çimlerde yuvarlanmış. Bir çocuk gibi neşeyle, heyecanla anlatıyor yolculuğu. Akşam yemeğinden sonra yol yorgunluğunu bahane edip erkenden yatıyoruz. Erken dediğim, saat gece bir.

Sabah kalkıyorum. Ortada kimseler yok bizim ekipten. Otelin müdürüne soruyorum;

"Bizimkiler kalkmadı mı?" diye saf saf.

"Sizinkiler deniz kenarında güneşleniyorlar" diyor.

Kalkıp deniz kenarına iniyorum. Meral ve Neslihan Yargıcı, mayolarını giymiş güneşleniyorlar. Onlar kahvaltılarını yapmış. Ben öğle yemeğine geçiyorum. Bir süre sonra Sezen ile Ahmet de geliyor. Tam o sırada, Şamdan'ın müdürü geliyor masaya. Üzgün:

"Kötü bir haber vereceğim size" diyor.

Hepimiz merak içinde adamın ne söyleyeceğini bekliyoruz.

"Biraz önce İstanbul'dan telefon geldi. Size iletmemi söylediler. Dün gece saat iki sıralarında, Etiler'deki Koç Köprüsü üzerinde Uzay Hepari bir kaza geçirmiş. Motosikletiyle Demet Akbağ'ın arabasına çarpmış. Durumu iyi değilmiş."

Birden hepimiz şoke oluyoruz. Elimiz ayağımız birbirine giriyor. Hemen otelin telefonuna koşuyoruz. Kimsenin ağzını bıçak açmıyor. İstanbul'dan haberin doğruluğunu öğreniyoruz. Akşam uçağında üç kişilik yer zor bulunuyor. Meral, Sezen, Ahmet uçakla akşam gidiyorlar. Ben bir sonraki gün dönüyorum İstanbul'a. O kadar çok severdim ki Uzay'ı. Evladım gibi. Kardeşim gibi. Etrafına sevgi ve dostluk saçan bu genç adamı. Babası Yayla ve annesi Eti üstüne titrerlerdi çocuklarının. Bir yıldız daha kaydı Türkiye üzerinden... Sanatına doyamadığımız. Görünüp kaybolan bir yıldızdı o. Bazen Sezen Aksu'nun şarkılarında çakar. Bazen gecenin açık gökyüzünde, dikkatle baktığınızda. Kendinize bir yıldız seçersiniz. Gözlerinizi yumup açtığınızda bir daha bulamazsınız ya, işte o yıldızdır Uzay Hepari. Gençliğinin baharında gitti derler ya, işte öyle. Yıldızlar yağsın üstüne güzel çocuk.

Bir konuya Sezen'in adı karıştı mı, çorap söküğü gibi gelir ge-

risi. Sezen'li hikâyeler biter mi?

İşte yine Bodrum'un güzel günleri. Gügü'nün "Zeytin" inden içeri giriyorum. İçerisi ana baba günü. Her tarafta dostlar. Bardaki ağacın altındayım. Bir viski söylüyorum. Gügü ile öpüşüyoruz.

"Yalnız mısın?" diyor.

"Yalnız geldim. Bodrum'da insanın yalnız olabilmesi mümkün mü?" diyorum.

"Haklısın" diyor.

"Bak şurada Sezenler var, şurada Yavuz Demirler."

"Meraklanma. Ben yalnız kalmam. Sen işine bak" diyorum.

Az sonra, Onno geliyor bara.

"Vay hocam! Ne zaman geldin?" diyor.

"Bugün" deyip öpüşüyoruz.

Bir viski alıyor bardan.

"Servis aksıyor be hocam. Nerede Çiçek Bar'ın servisi?" diyor."Hadi masaya gidelim"

Çünkü Sezen'in tarassudunda, yani göz hapsinde olduğunu biliyor.

"Sen git. Biraz sonra gelirim."

Yavuz masadan el sallıyor, gelsene diye.

Masasına gidiyorum.

"Geceye geliyorsun, değil mi?" diye soruyor.

"Geleceğim" diyorum.

"Gel otur."

"Sezenlere bir gideyim. Sonra görüşürüz" diyerek ayrılıyorum masadan.

Barda yemeğimi yedikten sonra gidiyorum Sezenlere. Gecenin geç saati olmuş.

"Hadi gel, gidiyoruz" diyor Sezen. "Bir saattir seni bekliyoruz."

Önce kucaklaşıp öpüşüyoruz. Sonra koluna girip birlikte çıkıyoruz Zeytin'den. Sokağın başında duran arabalarına atlayıp Sapa'ya gidiyoruz. Sapa kalabalık. Yine de büyükçe bir masa hazırlıyor Onyıl ile karısı. Bir yanda banttan çalan müzik, bir yanda Sezen oturuyor. Sürekli Onno'ya takılıyor. Onno'nun hikâyelerini, onu nasıl dövdüğünü, Onno'nun korkudan otele sığındığını anlatıyor şaka yollu. Onno:

"Tamam, doğru" diye tasdik ediyor anlatılanları.

Kulağıma eğilip:

"Hayır deyip küfür yemektense evet deyip güzel güzel geçinmek daha işime geliyor" diyor.

Onno da dünya güzeli. Hep güler zaten. Onno ile Sezen iyi ar-

kadaş. Evleri karşı karşıya. İç Levent'te oturuyorlar.

Gece ilerleyip, sohbet koyulaşınca birden Sezen'in şarkısı geliyor.

"Haydi Onno'cuğum. Arabanın arkasında gitar var. Onu alıp gelir misin?"

"Tabiî canım. Hemen gidiyorum."

Sonra bana dönüp:

"Tamam, anlaşıldı. Biz buradan sabahtan önce çıkmayız artık" deyip gidiyor.

Elinde gitarla dönüyor tekrar Sapa'ya. Ve şölen başlıyor. Hiç durmamacasına söylüyor Sezen. Coşmuş. Oturduğumuz masa katılanlarla büyüdükçe büyüyor. Dostlar kalkıp geliyor. Ellerinde kadehlerle. Kimisi sandalyesini almış. Kimisi bir ağaca yaslanmış. Kimi ayakta hiç ses çıkarmadan dinliyor. Onu bu durumda yakalamak büyük şans. Sezen söylemekten yorulmuyor. "Şarkısı tutmuş" ya. Kimseyi gördüğü yok. Bazan gözyaşlarıyla dinliyorum. Bazı şarkılarına dayanmak mümkün mü? "Nerede sende o yürek yardan cayacak?", "Ada vapuru yandan çarklı, bayraklar donanmış caf caflı"...

Sabahın beşi olmuş. Onno şikâyet edip duruyor.

"Ya hocam ya. Gitar çalmaktan parmaklarım koptu. Bu iş burada bitmez. Bari bir piyano bul" diyor.

"Olur be Onno'cuğum. Merak etme. Şimdi hallederim."

Biraz sonra yanıma gelen Sapa'nın sahibi Onyıl'a takılıyorum.

"Onyılcığım, bak Onno'nun parmakları çalışmıyormuş artık. Bir piyano yok mu? Şu adamı gitardan kurtarsak."

"Tabiî var. Hem de kuyruklusu" diyor Onyıl.

Gerçekten de binanın içinde piyano varmış. Biraz sonra tüm garsonlar, komiler bir olup, evin kapılarını açıp bembeyaz bir piyano çıkarıyorlar dışarı. Dehşetler içinde kalıyoruz.

"Büyüksün hocam" diyor Onno. "Bu saatte bu piyanoyu da buldun ya, helal olsun sana. Şimdi akşama kadar çalarım. Ağzımı açmam."

Ve piyanonun başına geçiyor Onno. Sezen de yanında. Bu kez etraftaki kalabalık biraz daha artıyor. Bahçenin bir köşesinde sohbet etmekte olan Neco da gelip katılıyor Sezen'e... Bu özel konser sabah yediye kadar sürüyor. Biz Sapa'dan ayrılırken Bodrumlular işe gidiyorlardı.

Seksenli yılların sonuna doğru, Kireçburnu'ndaki Memduh Paşa Yalısı gece eğlencelerine açılmıştı. İşletmesini de Necati Abi'nin

oğlu Sedat Zicirkıran yapıyordu. Aşkın Arsunan'ın orkestrası çalıyordu. Güzel müzik yapıyorlardı. Aşkın Arsunan'ın dışında orkestrada, vurmalı ve nefesli sazlarda Fatih Erkoç, basgitarda Levent Yüksel ve anımsadığım kadarıyla Aykut Gürel vardı. Orkestranın solistliğini de Sertab Erener yapıyordu. Sertab o sıralar eşi Atilla Altın'dan henüz ayrılmamıştı. Sertab Altın olarak sahne alıyordu.

Sezen'in 13 temmuz 1987'deki yaş günü için bizim Vehbi, Sezen'in yakın dostlarını Memduh Paşa Yalısı'na davet etmişti. Davette, Müjde Ar, Atilla Özdemiroğlu, Onno Tunç, Meral ve Yaman Okay, Aşkın Nur Yengi'nin ablası Süheyla, Sezen'in İngilizce öğretmeni, ben ve ev sahipliğini yapan Vehbi Küçüksubaşı vardı. Herkes onu Çiftkurtlar Vehbi diye bilir. O zamanlar gece eğlencelerinden hiç eksik olmazdı Vehbi. Bekârdı. Evlendikten sonra onu kaybettik. Bakmayın böyle dediğime. Biraz biz de öyle olduk aslında. Yine de arada bir Çiçek Bar'a gelir Vehbi. Hasret gideririz.

O gece, Vehbi'nin asıl amacı Sezen'e Sertab'ı dinletmekti. Çünkü Sertab'ın sesini çok beğeniyordu. Bu yüzden Sezen tanısın istiyordu onu. Fakat Sezen orkestradaki solist kızı görür görmez:

"Ay ne rüküş kız böyle" diye ilk tepkisini göstermişti.

Gerçekten de Sertab'ın üzerindeki kıyafet bir soliste yakışacak cinsten değildi. Bundan sonrasını Vehbi'den dinleyelim:

"Gidin, arabadaki kıyafetlerimi getirin. Şunu doğru dürüst giydirelim de öyle dinleyelim" demişti Sezen.

Belli ki Sezen, Sertab'ın sesini duyar duymaz beğenmişti. Biraz sonra Sertab'ı içeri çağırdılar. Sezen kendi elbiselerinden seçtiği birini kendi elleriyle giydirdi Sertab'a. Ve Sertab, Sezen'in elbiseleriyle çıktı sahneye. Bu Sertab'ın Sezen'le ilk karşılaşması, ilk tanışmasıydı.

O gece bir olay daha olmuştu ki unutulası değil. Gece on bir buçuk sularında, birden Sezen masadan kalktı. Süheyla'yla tuvalete gitmişti. Bir türlü gelmiyordu. Saat on ikiyi geçtiği halde hâlâ ortada yoktu. Doğum günü pastası mumları yanar halde masada duruyordu. Herkes onu bekliyordu. Sezen bu! Sağı solu belli mi olur? Şarkısı tutmaya görsün. Gözü kimseyi görmez. O an, hayatında bir tek sevgili vardır. O da, şarkıları. İşte öyle bir şarkısı tutma gecesi bu. Sezen on ikiyi yirmi geçe geldi ancak. Yüzünde gülücükler. Dudaklarında bir şarkı mırıltısı. Keyifliydi. Meğer o ara, şarkısı gelmiş. O dönem çok meşhur olan Haris Aleksiyu'nun bir parçasına Türkçe sözler yazmış. Sonradan hepimizin dilinden düşmeyen şarkı oldu bu.

Yak beni. Kendini yak. Her şeyi yak.
Bir kıvılcım yeter, hazırım bak.
İster öp, okşa. İstersen öldür.
Aşk için ölmeli. Aşk o zaman aşk.
Beni yor hasretinle. Sevginle yor.
Sevgisizlik ayrılıktan daha zor.
Dilediğin kadar acıt canımı.
Varlığın da yokluğun da yetmiyor.

Allahım, Allahım ateşlere yürüyorum.
Allahım acı ile, aşk ile yanıyorum.

Sonraları bu şarkıya, Metin Erksan'ın Enis Batur'la yaptığı bir röportajın kaynaklık ettiğini söyledi Sezen. Batur'un;

"Aşk sizce nedir Metin Bey?" sorusuna Erksan:

"Kardeşim, aşk uğrunda ölündüğü zaman aşktır" diye cevap vermiş.

Sezen bu sözlerden etkilendiğini söylemiştir. Doğrudur da. Sanatçının belleğinde damıtılarak, "Aşk için ölmeli, aşk o zaman aşk" haline dönüşmüştür.

Sezen o gün kararını vermişti Sertab için. Vokalisti olsun istiyordu. Sezen istiyordu ama Sertab yan çiziyordu.

"Ben solistim zaten. Bundan böyle vokalist olmam" demeye getiriyordu. Ama bu çok uzun sürmeyecekti. Olaylar hızla gelişiyordu. Çünkü o tarihte Sezen, Zeki Alasya ve Metin Akpınar'la birlikte Caddebostan'da Elma Kabare'ye çıkıyordu. Tam açılış günü, Sezen'in ekibinde hem basgitar çalıp hem de tiz sesiyle Sezen'e eşlik eden vokalistlerinden Harun Kolçak hastalanmıştı. Öyle bir vokalist bulmak gerekiyordu. Bizim Vehbi orada da ortaya çıktı. Ve hem gitar çalıp, hem tiz sesli olan Levent Yüksel'i önerdi Sezen'e. Levent de aynı tarihte, Erenköy'de Fuad Paşa Konağı'nda Akın Arsunan'ın orkestrasında çalıyordu. Sertab'la ilişkileri başlamıştı. Sanırım o ara, Sertab da eşinden ayrılmıştı. Derhal Levent'le görüşüldü. Kabare biraz geç başladığı için, Levent zor bela yetişiyordu Sezen'e. Levent Sezen'e çalıp, vokalistlik yaparken, Sertab kuliste Levent'i bekliyordu. Sonunda fazla dayanamadı. O da Sezen'e vokalist oldu. Sezen her ikisini de kanatları altına aldı. Onun misyonuydu bu. Şarkıcı fabrikası gibi, Türk popuna şarkı ve şarkıcı yetiştiriyordu bütün anaçlığıyla. Sezen her ikisine de kendi şarkılarından verdi.

Bir gece, Dalmaz Center'da kulisteyiz. Program bitmiş. Le-

vent'le sohbet ediyoruz. Sezen'in son yaptığı bir parça var. Çok da güzel bir parça. Onun üzerine konuşuyoruz.

"O parçayı Sertab'a verdi" dedi Levent.

Şaşırıp kaldım. Sezen'e çok yakışan bir şarkıydı o. Sonra, aynı konuyu Sezen'le konuştuğumda:

"Doğru" dedi Sezen. "O şarkıyı Sertab'a söz verdim. Onu Sertab söyleyecek. Güzel söyler" demişti.

Şarkının adı "Yalnızlık Senfonisi"ydi. Daha sonra "Lâl" ve "Bir Bulut Olsam"la büyük aşama kaydetti. İstediği yere varmaya bir adım kalmıştı. Onu da zamanla elde etti. Sezen'in tezgâhından uçtu görünse de, hiç ayrılmadı. Ama ayrıymış gibi oldu bir süre. Assolist oldu. Asıl istediği, Türkiye'de kimsenin yapamadığını yapmaktı. Onu da yaptı. Dahası, Türkiye'yi Eurovision'da temsile kadar gitti. Sonunda ilk defa Türkiye, Eurovision Şarkı Yarışması'nı kazandı Sertab'la. Ülkemize büyük onur kazandırdı Sertab. Sertab'ın bu gelişmesinde Sezen'in emeğini yadsımak olası mı? Ne mümkün.

Sezen'in konserlerinde Levent de, vokalistliğinin yanında artık şarkı söylemeye başlamıştı. Sezen'in onun sesine göre yaptığı şarkıyla '93 martında kasedi çıktı. Şarkının adı, hepimizin bildiği "Onursuz Olmasın Aşk"tı. Ardından "Tuana"yla patladı Levent. Hatta öyle ki, o tarihte Cerrahpaşa'da kanserden yatan Yaman Okay'a her gün bu şarkıları dinletiyordu Sezen. Yanından hiç ayrılmadığı, çok sevdiği Yaman'a moral olsun diye. Yeni şarkılarını da söylüyordu ona. Güzel Sezen, Yaman'ın ölümünden sonra, o kadar üzülmüştü ki dayanamayıp onunla ilgili, sözlerini kendi yazdığı bir de ağıt yapmıştı. Sonradan Nükhet Duru aldı o ağıtı ve söyledi. Yaman'ın ağıtı şöyleydi:

ADAMLARIN ADAMI

Bu yaz güneş bir daha eksik.
Ele verin azaldık.
Yine o tanıdık serinlik.
İşimiz çok zor...

Bu yıl herkes biraz daha korkak.
Bu ne çaresizlik, ah yandık.
Dayan yürek dayan
Giderek işimiz çok zor.

Ah koca oğlan oyun ettin.
Bu iş burada bitmez.
Söyleyecek çok söz kaldı.
Sana bir ömür yetmez.

Ah, nerelere gittin aman söyle.
Bu ayrılık ne YAMAN söyle.
Adamların adanu uykuda musın?

Hey gidi koca oğlan! Güzelim Yaman! Yere göğe sığmayan sevgi dolu yüreğiyle dost arkadaşım. Bugün tam on üç yıl oldu senden ayrılalı. Çiçekler içinde yat. Yıldızlar yağsın üzerine...

Sezen'in işi bitmiyordu ki. Sonunda Sertab ile Levent'i evlendirmek görevi ona düştü. Mutlu evlilik sürerken, çok sevdikleri Podima'daki Mustafa Oğuz'un karşısındaki Akif'in evini de satın aldılar. Haftasonlarını ve boş zamanlarını o evde mutlu geçirirken, birden hastalanıverdi Sertab. Bağırsaklarında kolit vardı. Amerika'ya gitti ameliyata. Sağlıklı dönüp geldiğinden bir süre sonra da Levent hastalandı. Tam Sertab'ın iyileşmesi falan derken, bu kez hastane virüsü kapmıştı Levent. Beyinden ameliyat oldu. Ameliyat sonrası, Florence Nightengale Hastanesi'nde Levent'i ilk gördüğümde perişan olmuştum. Konuşamıyordu. Türkçe'yi unutmuştu. Önceleri kimseyi tanımıyordu. Sadece gülümseyerek bakıyordu etraftakilere. Kendisini ziyarete gelenlere. Uzun bir süre devam etti bu. Sadece köpeğiyle mutlu oluyordu. Londra'dan getirdikleri Labrador'du onu hayata bağlayan. İki yılın sonunda tekrar hayata döndü. Bütün bu çalkantılar evliliği sallamaya başlamıştı. Her güzel şey gibi, bu evlilik de bitti. Ama Sezen'in ödevi bitmemişti. Çünkü Podima'daki evin satılıp aralarında paylaşılması gerekiyordu. Ev de bir türlü satılmıyordu. Sezen onu da görev edindi kendine. Evi satın aldı. Daha sonra da aynı evi Mehmetçik Vakfı'na hibe etti.

Sertab ile Levent Yüksel'in, yine Podima'da Mustafa Oğuz'un evinde geçirdiğimiz bir yılbaşında bana hediye olarak aldıkları kol düğmeleri hâlâ bende. Aldığım günkü gibi kutusunda durur.

Podima'da Mustafa ve Gül Oğuz'un evinde geçirdiğimiz haftasonları... Üç gün üç gece süren yılbaşı kutlamaları... Sezenler, Sertablar, Leventler... Sertab'ın aryaları... Meral Okaylar, Sencer Divitçioğlular, Mehmet Tunalar, Mustafa Tanörler, Bülent Varol-

lar, Orhan Olcaylar ve daha nice nice dostlarla geçen şarkılı, türkülü, şiirli Podima geceleri... Kuşluk vaktinde buz tutmuş votkayla başlayıp, viski ve şarapla devam eden muhabbetleri unutmak ne mümkün. Kümesten alınan, yeni yumurtlanmış sıcacık yumurtalarla yapılan sabah kahvaltıları... Dartlar, tavlalar ve taş oyunları... Ormanda, hâlâ hepimizin isimlerinin üzerlerinde asılı durduğu ağaçların dikildiği ağaç dikme bayramları... Bir de Mustafa'nın orman-bahçe alanında yaptığı küçük küçük barlar... Bülbül Bar, Kütük Bar, Kav Bar, Fırın Bar... Tel örgüyle çevrilmiş orman-bahçede tavuklar, hindiler, ördekler, kazlar... Bir de sağmal inek... Karabaş köpek... Ve bir türlü yaşatamadığımız ceylanlar... Bizim mutluluğumuza mutluluk katan şeylerdi. Tabiî ev sahiplerimizin müthiş konukseverliği... Mustafa'nın seçkinci kişiliğine uyan Gül'ün estetik katkıları... Mustafa Oğuz'un eğlencenin orta yerinde, elinde gitarıyla tek söyleyebildiği Fransızca şarkı olan Jacques Brel'in söylediği "Le Méteque" şarkısı. Ve arkasından ömür boyu yazdığı tek şiiri olan "Kızılcık" ı okuması.

Bu sene
üç meyve verdi kızılcık
Seneye beş verir.
Ömür çok.
Bekleriz, ne çıkar
İlahi kızılcık.

Sezen'in annesiyle ilgili anekdotları... Bir de, sonradan bir söz için gidip ormanda intihar eden kekeme balıkçı Üzeyir'in balıkları... Podima işte öyle bir mutluluk mekanıydı bizim için. Yazın sivri sinek yatağı. Bu yüzden baharlarda ve kışları gidilen bir yerdi. Hâlâ tadı yüreğimizde. Arada bir yine gittiğim olur.

Sezen'in Ahmet Utlu'yla evliliği de çok matrak olmuştu. Ben orada yoktum ama, sonrasında hep aramızda uzun zaman konuşulan bir konu olarak sürdü bu evlilik öyküsü.

Bir bayram günü, Sezen bütün yakın arkadaşlarını bayramlaşmak üzere evine davet etmiş. Kimsenin hiçbir şeyden haberi yok. Herkes normal bir bayramlaşma muhabbetine gitmiş, Sezen'in Ulus'taki evine. Ahmet'le birlikteydiler zaten. Ama Sezen Ahmet'ten de habersiz nikâh dairesinde muameleleri yaptırmış. Bayram günü için gün alnuş. Nikâh memuru bir kadını da ayarlanuş. Herkes salonda toplannuş. Sezen ile Ahmet'i bekliyor. Sezen bayram muhabbetine gelinliğe benzer bir de elbise giymiş üstüne. Yu-

karıdan aşağı salona inerlerken birden piyanoda Levent düğün marşını çalmaya başlamış. Ahmet şaşkın. Sezen kolunda, inmiş salona. Alkışlar arasında. Nikâh memuru hazır. Davetliler huzurunda kıyılmış nikâh. Sezen'in nikâh şahitliğini çocukluk arkadaşı Nilgün yapmış. Ahmet'inkini de Aşkın Nur Yengi'nin ablası Süheyla. Böylece evlenmişler Ahmet'le. Sonra da doğru Podima'ya, Mustafa Oğuz'un evine. "Bir de imam nikâhı yapalım" demiş Mustafa. Köyün sarhoş imamını çağırmışlar. O da bir imam nikâhı kıymış Sezen ile Ahmet'e. Sonra da sahildeki Üzeyir'in meyhanesine. Davul zurna getirmiş Mustafa köyden. Sobanın etrafında davul zurna eşliğinde, bir de güzel düğün yapmışlar. Sertab, Levent, Mustafa ve Gül Oğuz, Vehbi, Meral, gazeteci arkadaşımız rahmetli Orhan Olcay, Süheyla, Sezen, Ahmet bir de Sezen'in oğlu Mithat Can, Vehbi'nin oğlu Kaan ve Nilgün katılmışlar düğüne.

Fethi Naci diyor ya "İnsan tükenmez." Evet... Sezen de anlatmakla bitmez.

Uzun yıllar birlikte olduğum kız arkadaşım, benden ayrılmaya karar vermiş. Haberim yok. Bir gün Paşa'da, rahmetli Barbaros'un Cafe Inn adlı barında onu bir başkasıyla sohbet ederken gördüm. Bar her zamanki gibi, iğne atsan yere düşmez durumunda. Heyecanlıyım. Kıskançlık damarlarıma işlemiş. Hiçbir şey belli etmemeye çalışarak, gidiyorum yanlarına. Selamlaşıp öpüşüyoruz. Sevgilim yanındaki adamı tanıştırıyor bana. Adamı hiç gözüm tutmuyor. Bir iki laftan sonra, ayrılıyorum yanlarından. Bir viski... Bir viski daha... Peş peşe bardaklar boşalıyor. Kafamın içi karmakarışık. Kurdukça kuruyorum. Her türlü şey geçiyor aklımdan. Kendimi sakinleştirmeye çalışıyorum. İlişkimizin bittiğini bir türlü kabullenemiyorum. Beş-altı yıllık bir birliktelik bu. İçtikçe kahırlanıyorum. Tam o sırada geliyor Ahmet. Sezen'in kocası Ahmet Utlu.

"Vay Arif Abim benim" diyor. "Keyifsiz görüyorum seni."

"Yok be Ahmetçiğim" diyorum. "Bir şeyim yok."

"Vallahi senin bir şeyin var. Üzgün gibisin" diyor.

Daha fazla dayanamayıp anlatmaya başlıyorum. O da tanıyor kızı. Çok birlikte olduk. Ahmet saygıyla dinliyor beni.

"Boş ver be Arif Abi. Siktir et. O olmadı, bir başkası olur. Sana kız mı yok?"

"Var da, o başkaydı" diyorum.

"Haydi içelim" diyor.

Viskilere devam ediyoruz.

"Nasıl gidiyor Sezen'in stüdyo çalışmaları?"

"Bugün bitiyor kısmetse. Biraz sonra gelecek."

Gerçekten de gecenin on ikisinde, Sezen yanında Atilla Özdemiroğlu'yla birlikte geliyorlar. Sezen bir yıldır çalıştığı kasedini tamamlamış. Mutluluktan uçuyor.

"Bitti, bitti. Kasedim bitti" diye boynuma sarılıyor. "Haydi gel. Stüdyoya gidelim. Sana kasedimi dinleteceğim."

"Dur, daha yeni geldin. Şunu bitirip kalkalım" diyorum.

"Hadi, hadi. Ben sana viski alırım. Orada içersin" diyor. Bardan çıkıyoruz. Atilla da yeni stüdyosunun ilk işini bitirmenin keyfinde. Arabaya binip, Hisar'daki stüdyoya gidiyoruz. Yaz günü. Hava pırıl pırıl. Stüdyonun ön kapısı bahçeye açılıyor. Aranjörler, sesçiler herkes stüdyoda. Bahçeye açılan verandada Ahmet'le oturuyoruz. Bir taraftan şoförün getirdiği içkileri yudumluyoruz. Ahmet fazla içmez. Benim içim buruk. Atilla ve Sezen stüdyonun verandaya açılan büyük cam kapılarını sonuna kadar açıyorlar. Büyük ses bobinleri yeni baştan dönmeye başlıyor. Sezen'in sesi bir çağlayan gibi doluyor kulaklarıma. Baştan sona dinliyoruz kasedi. Gerçekten bunca emek, bunca zaman boşuna harcanmamış. Yine güzel bir kaset daha dinlenecek bütün yaz.

"Nasıl buldun?" diyor Sezen.

"Çok güzel. Çok güzel olmuş. Aklınıza, dilinize, emeğinize sağlık."

Gerçekten çok heyecanlanmıştım. Ama bir şarkı, sanki o kasetteki diğer şarkılar kadar güzel gelmemişti bana. Yağcılık yapacak değilim ya. Sezen arkadaşımdı. Kendimce bana fazla güzel gelmeyen o şarkıdan söz ettim.

"Dur bakalım. Bir daha baştan alın çocuklar" dedi.

Büyük ses bobinleri yeniden dönmeye başladı. Tam o şarkıya geldiğinde:

"İşte bu şarkı" dedim.

Bir daha, bir daha dinledik.

"Yani. Ben anlamam. Beni halktan biri olarak gör. Bu şarkıyı ben pek sevmedim" dedim sonunda.

Sezen hiç bozulmadı buna. Tam tersi, sanki o da o şarkıdan pek mutlu değilmiş gibi geldi bana. Üç dört gün sonra, Meral Çiçek Bar'a geldiğinde sordum:

"Bizim kaset nerede?" diye.

Meral şaka yollu kızgın gibi.

"Mahvettin bizi be abi. Senin yüzünden kaset on beş gün daha gecikti."

"Hayırdır, niye benim yüzümden?" dedim.

"Tabiî. O gece sana dinletmiş kasedi. Sen de şarkının birini sevmediğini söylemişsin. Sonra Sezen tutturdu bu şarkı iyi olmadı diye. Şimdi yeni şarkı arıyoruz."

Çok utanmıştım. Utanmıştım ama bir yandan da, Sezen'in dinleyicilerine de ne kadar saygılı olduğunu bir kere daha gördüm. O, mükemmeli arayan bir sanatçıdır. Her zaman da öyle olmuştur. O, gerçekten bu ülkenin şarkı sözü yazmak ve şarkı söylemek konusunda gerçek divasıdır. Dosttur. İyi yüreklidir. Onun gibi bir arkadaşımın olmasından da müthiş mutluluk duyarım. Bu dünyaya gelmiş bir iyilik perisidir o.

Yıllar sonra bana yaptığını da burada söylemeden geçemem. Bir gün Meral Okay aradı beni. Yanında da Sezen varmış. Meral ona, benim bazı arkadaşlarımla birlikte Yeni Melek Sineması'nı kiraladığımızı ve orayı gösteri merkezi olarak açacağımızı söylemiş. Meral'le konuşurken Sezen girdi araya. Önce gösteri merkezi için kutladı beni. Avrupa'dan yeni gelmişti.

"Hemen orada konser verelim Arif" dedi.

Ben de:

"Daha yeni kiraladık. Yer dört duvar. İki aydır çalışıyoruz. Üç ay sonra olabilir ancak. Yine de sağ ol kardeş" dedim.

"Tamam. Sözüm söz. Salon bittiğinde orada konserler yapacağız."

"Sağ ol" dedim.

Gerçekten de salon daha tam bitmemişken geldi. Bir hafta full salonda konserler verdi. Böylece Yeni Melek'in nerede olduğunu bilmeyen, Beyoğlu'na hiç çıkmayan bir kitle akın akın Yeni Melek salonunu doldurdu. Bu bizim için çok önemliydi. Bu bir dosta yapılan önemli bir kıyaktı. Burada para önemli değildi. Çünkü Sezen istediği salonda şarkı söyler ve o salonu doldururdu. Gerçekten de bu yapılan, bir dost ayrıcalığıydı.

Sezen iki yıldır Oba'da şarkı söylüyor. Uğur Yücel de stand-up yapıyordu. Müthiş eğlenceli bir yer olmuştu Oba. İki yıla yakın her gece gidiyor, Sezen'i dinliyorduk. Konser sonrası, önce kuliste oturup, daha sonra çıkıp ya bir yere gidiyor ya da Oba'nın sahil kenarında sohbet edip eğleniyorduk. Hatta bir defasında, Cumhurbaşkanı Özal'ın basın sözcüsü ve danışmanı olan Kaya Toperi'yi de götürmüştüm. O programda, Uğur Yücel de Cumhurbaşkanı Özal'la ilgili bir güldürü bölümü hazırlamıştı. İzleyiciler gülmekten kırılıyordu. Gerçekten Uğur Yücel müthiş taklit yeteneği olan biriydi ve Özal'ın taklidini yapıyordu. Kaya Abi de bu programı çok sevmişti. Konser sonrasında, Hem Sezen'i hem de

Uğur'u tebrik için kulise gitmiştik. Sonra da, sahilde sohbet edip içki içerek yine Sezen'in şarkılarını dinlemiştik. Çıkışta bana:

"Arif, bu programa Sayın Özal'ı ve Semra Hanım'ı da alıp getireceğim. Onlar da görsün. Göreceksin çok sevecekler."

"Aman abi. Uğur'un başını yakmayalım durup dururken" dediğimde de:

"Özal öyle bir adam değildir. O eğlenmeyi sever. Bu yüzden de boş zamanlarında Red Kit okur, keyiflenir. Göreceksin çok sevecektir. Bak şimdiden söylüyorum, sen de bizimle geleceksin. Tamam mı?" demişti.

Nitekim on beş gün sonra alıp götürdü. Benim işim olduğu için gidememiştim. Arkadaşım Osman Benzeş götürdü onları. Sonradan Kaya Abi'den dinledim.

Özal ve Semra Hanım, gülmekten kırılmışlar. Sonra da kulise gidip hem Sezen'i, hem Uğur'u tebrik etmişler. Ne enteresan bir cumhurbaşkanıydı şu Özal.

Pavyonculuk

Sezen'le ilgili ilginç bir proje vardı kafamda. Konuyu o zamanki menajeri, ya da Sezen'in her şeyi demek daha doğrudur, Mustafa Oğuz'a açtım. Olay şöyleydi: Türkiye'de pavyon kültürü yok olmaya yüz tutmuş ve bu eğlence tarzı de kaybolmaya başlamıştı. Beyoğlu'nda, onlarca pavyondan iki tane ya kalmış, ya kalmamıştır bugün. Pavyon, bizim de delikanlılığımızda çokça gittiğimiz bir yerdi.

Bunların en prima olanları öncelikle Cumhuriyet Pavyonu'ydu. Tepebaşı'ndaydı. Orhan Boran sahneye çıkardı. Stand-up yapardı. Vasfi Uçaroğlu orkestrası çalardı. Assolist olarak da Kamuran Akkor şarkı söylerdi. Daha sonra Orhan Boran'ın yerine "Evet-Hayır" programıyla Erkan Yolaç çıktı.

Büyük Londra Pavyon'da Müzeyyen Senar sahne alırdı. O güzel sesiyle, insanları mest etmeyi çok iyi bilirdi. Ayrıca, bir de sahnede elma kırma numarası yapardı. Yani şöyle: Elmayı iki eliyle tutar, ortadan ikiye ayırırdı. Bu her babayiğitin yapacağı iş değildi.

Vagon Blö ve Kordon Blö'de daha çok yabancı kadınlar şov yapardı. Bu üç pavyon sosyetenin gittiği yerlerdendir. Ailece gidilirdi.

Karavan Pavyon'da ise Erol Büyükburç şarkı söylerdi. Daha çok gençler giderdi. Çin Pavyon ise "baba"ların gittiği bir pavyondu.

Mulen Ruj, Olimpia, Küçük Londra ve Hisar Pavyon, bir kalite daha aşağıydı. Onların altında da daha çurçur pavyonlar vardı.

Yıllardır kapalı duran Büyük Londra Pavyonu'nu yeniden can-

landırmak istiyordum. Benim düşündüğüm, Cumhuriyet ya da eski Büyük Londra tarzı bir yer yapmaktı. Yani aile pavyonu kimliğinde bir yer. Kadınsız, tek erkek alınmayacaktı. Fiks bir giriş ücreti olacaktı.

Klasik pavyonlarda bir program olurdu. Örneğin, iki-üç şarkıcıdan sonra bir türkücü, bir halk dansları, bir jonglör ve bir ya da iki dansöz. Tabiî bir de assolist şarkıcı. Bir de konsomasyon yapan kadınlar vardı.

Pavyon konusunda, Türkiye'nin en eski, en uygar olanlarının başında İzmir'deki Numune Pavyon vardı. Oraya da aileler gider, dans ederlerdi. Kadınlar yine konsomasyon yaparlardı. Biz oraya Numune Kolej derdik.

Bu projeye Mustafa pek sıcak bakmadı. Ama Sezen'e söylediğimde, Sezen bayıldı.

"Bu projeyi muhakkak yapalım. Çok güzel olacak" dedi. Ve arkasından ekledi, "Daha şimdiden gazete manşetlerini görüyor gibiyim."

"Nasıl yani?" diye sordum.

"Nasıl nasıl yani? Bütün gazeteler 'Sezen Aksu pavyona düştü' diye manşet atacaklar."

Ardından da bir kahkaha patlattı.

"Göreceksin çok hoş bir şey olacak. Hatta ben de konsomasyona çıkacağım. Bak Arif, ben şampanyadan başka bir şey içmem. Ama hakiki Dom Perignon olacak. Anlaştık mı?"

"Anlaştık" dedim.

Kapıda bizim Yeşilçam'ın kavgacıları. On kişi. 1946 modası çizgili elbiseleri ve o dönemin fötr şapkaları. Vestiyerde, Yeşilçam'ın eski seks filmlerinde soyunan kadınları. Hatta sigara, badem satanlar da onlardan olacak.

Sezen Aksu assolist olacak. Arif Sağ türkü söyleyecek. Yurtdışından bir jonglör getirilecek. Dansözler, modern dans ekipleri vb.

Fakat yapamadık. Çünkü o tarihte Sezen, Zeki Alasya ve Metin Akpınar'la birlikte Caddebostan Gazinosu'nda kabareye başladı. Bizim proje de böylece yattı.

Sezen'i burada noktalıyorum. Ama şimdilik. Daha anlatacak çok şey var. Kısmet olursa bir daha ki kitapta.

Can bir dostun ölümü

Elinizdeki kitabın çalışmaları içindeyim. Evde. Birden telefon çalıyor. Açıyorum. Bizim Çiçek Bar'ın şefi Sanlı. Telefonda ağlıyor.

"Hayırdır Sanlı" diyorum. "Ne oldu?"

"Ahmet Abi" diyor.

Bu defa iyice meraklanıyorum.

"Ne Ahmet Abisi? Hangi Ahmet Abi? Söyle be oğlum."

"Ahmet Priştina" diyor.

"Ne olmuş Ahmet'e?" diyorum.

"Ölmüş abi. Televizyonu aç. Bütün kanallarda var" deyip kapatıyor.

Şaşkın, gidip açıyorum televizyonu. Bütün kanallarda gerçekten ölüm haberi altyazı olarak geçiyor. Haberlerde birinci haber olarak yayınlanıyor.

Benim aklımda Ahmet'li anılar. Farkına varmadığım göz pınarlarım sazlığa dönmüş. Melih Cevdet ustanın "Anı" şiiri dökülüyor dilimden. Hüzünlendikçe hüzünleniyorum. Televizyonu kapatıp, pencereye doğru yürüyorum. Gemiler, şilepler, yolcu vapurları telaşlı. Aceleleri varmış gibi geçiyorlar Boğaz'dan. Orada, İzmir'de can bir dostun ölümü. Oysa neler düşünüyorduk onun için. Ülkemizin geleceği adına. Ülkemizin güzel günleri için. Olmuyor. Elde değil.

Bir çift güvercin havalansa,
Yanık yanık koksa karanfil,
Değil bu, anılacak şey değil
Apansız geliyor aklıma.

Nerdeyse gün doğacaktı.
Herkes gibi kalkacaktınız.
Belki daha uykunuz da vardı.
Geceniz geliyor aklıma.

Sevdiğim çiçek adları gibi
Sevdiğim sokak adları gibi.
Bütün sevdiklerimin adları gibi
Adınız geliyor aklıma.

Rahat döşeklerin utanması bundan,
Öpüşürken o dalgınlık bundan,
Tel örgünün deliğinde buluşan
Parmaklarınız geliyor aklıma.

Nice aşklar, arkadaşlıklar gördüm
Kahramanlıklar okudum tarihte,

Çağımıza yakışan vakur, sade
Davranışınız geliyor aklıma.

Bir çift güvercin havalansa,
Yanık yanık koksa karanfil,
Değil, unutulur şey değil
Çaresiz geliyor aklıma.

Melih Cevdet Anday

Farkında olmadan bir sigara daha yakmışım. Bir diğeri tablada tütüyor. Dalıp gidiyorum gerilere...

Biraz sonra Meral Okay arıyor.

"Başımız sağ olsun Arif Abi" diyor. "Ben İzmir'e gideceğim."

"Cenazenin ne zaman kalkacağı belli mi?" diyorum.

"Bilmiyorum."

"Öğrenelim de birlikte gidelim."

"Peki abi" diyor Meral.

Telefonu kapatıp, Rutkay Aziz'i, Metin Deniz'i arıyorum. Cenazenin kalkacağı günden bir gün önce gidiyoruz İzmir'e.

Cenaze sözcüğünün ne kadar sevimsiz olduğunu fark ediyorum ilk defa. Başka bir sözcük arıyorum onun yerine. Hayır, yok. Bir defa daha üzülüyorum. Ahmet, efe efe yürüyüşüyle, kahkahasıyla, yürekten gülüşüyle gözlerimin önünden geçiyor. Onu önce o fotoğraflarıyla anımsıyorum.

İlk belediye başkanı seçildiğinin haftasına davet etmişti bizi. Bir ekip halinde gitmiştik İzmir'e. Ben, Coşkun Aral, Tayfun Talipoğlu ve Nebil Özgentürk. Bizi coşkula karşılamıştı Ahmet. O akşam Deniz Restoran'da balıklar yenilip, içkiler içilirken söyledi davet sebebini.

"Fuar içinde bir yerimiz var. Eski yönetim oraya televizyon istasyonu gibi bir şey açmış. Kameralar, montaj makineleri hatta naklen yayın aracı bile var. Tabiî otuz kadar da çalışanı var. Ben belediyenin kendi televizyonu olmasından yana değilim. Ama bu araç ve gereçlerden de belediyeye bir gelir sağlamak istiyorum. Bunları en iyi nasıl değerlendirebiliriz diye davet ettim sizleri. Bu konuda işin uzmanı sayılacak siz belgeselci, sinemacı dostlarımdan yardım istiyorum. Yarın binayı bir gezin, makineleri bir görün. Sonra da bana bir rapor hazırlarsanız sevinirim" demişti.

Bizler de ertesi gün, binayı ve malzemeleri görüp teker teker inceledik. Öğleden sonra da, Ünal Ersözlü'nün mihmandarlığında

Çeşme'deki Altın Yunus Oteli'ne gidip çalışmaya başladık. Sonunda konuyla ilgili bir rapor hazırlayıp vermiştik.

O akşam otel müdürü bizleri Dalyan'da bir yemeğe davet etmişti. Toplu halde Dalyan'a gitmiştik. Benim her zaman gittiğim bir yer değil. Ama son gelişimde ilginç bir olay yaşamıştım. Bizim Salih Ecer, Ildır'da güzel bir düğünle evlenmişti. Güneş Karabuda'nın kızı Ayperi'yle. Müthiş bir düğün olmuştu bu. Yemekler İzmir Etap Oteli'nin ekibince hazırlanmıştı. Ve servis otel personelince yapılmıştı. Deniz kenarındaki, Güneşlerin evinin bahçesinde. Salih'in çok yakın arkadaşlarının yanı sıra, Ayperi'nin, dünyanın dört bir yanından arkadaşları da gelmişti. İsveç'ten, İspanya'dan, Amerika'dan, Fransa'dan. Bahçede meşaleler yanıyordu. Evin hemen önü denizdi ve karşısında küçük bir ada vardı. Adayla bahçe arasındaki deniz o kadar sığdı ki, yürüyerek adaya gidilebiliyordu. Ben de bu düğüne o günkü sevgilimle birlikte katılmıştım. Çeşme'de Ertan Otel'de yer ayırtmışlardı konuklar için. Düğünün sonrasındaki gün, kalan konuklar için bir yemek vermişti Salih burada. Dalyan'da. Yine bu restoranda. Restoranın bahçesinde otuz kişi kadardık. Müthiş mezeler, nefis balıklar ve içkilerle hoş bir yemek olmuştu bu. Fakat bir şey daha vardı burada. Bir türlü ne olduğunu anlamıyordum. Yanımdaki sevgilime ve bana yakın oturan herkese sormuştum. Burada, bu restoranda. Ya da bu Dalyan'da farklı bir şey vardı. Neydi acaba? Bir türlü kimse bu soruma yanıt bulamıyordu. Onlar da farklı, güzel bir şeyin olduğunu seziyorlardı. Ama ne olduğunu kimse bilemiyordu. Neydi o şey?

Yemekten sonra otele geldik. Geç saatlere kadar da otelin barında içtik. Barda da yine herkese aynı soruyu sordum. Ne vardı bu Dalyan'da farklı ve güzel olan? Kimse bilmiyordu. Alışık olmadığımız bir şeydi bu.

Sabaha karşı odalarımıza çekildik. Yatmadan önce banyo yapıyordum ki birden aklıma geldi. "Evreka! Evreka!" diye seslendim yatağa uzanmış sevgilime.

"Hayırdır. Neymiş bulduğun?"

"Ses" dedim. "Ses."

"Ne sesi?" dedi kız.

"Müzik sesi. Müzik sesi."

"Ne olmuş müzik sesine?" dedi bu kez.

"Yahu, anlamadın mı? Dalyan'da müzik çalmıyordu. Bizim fark etmediğimiz buydu işte. Dalyan'ın güzelliği hiç müzik çalınmamasındaydı. Sessizliğin müziği idi o bizim anlamadığımız."

Bizim halkımız müziksiz duramaz. Dolmuşta, minibüste, taksi-

de, hele evde bağırta bağırta müzik çalar. Siz o müziği seviyor musunuz, sevmiyor musunuz diye size de sormazlar. Evet, Dalyan'da da, Gümüşlük'teki gibi müzik çalınmıyordu. Zaten iki tane lokantası vardı. İşte Dalyan'a giderken, otel müdürüne bu Dalyan hikâyesini anlatmıştım. Kış yaklaşıyordu. Hava serinlemeye yüz tutmuştu. Buna rağmen dışarıda oturmaya karar vermiştik. Şef geldi. Tabiî Altın Yunus'un müdürünü iyi tanıyor. Hizmette kusur yok. Servis başladı. Bir ara, arka taraftan ama uzaktan bir darbuka ve klarnet sesi geldi. Tam o sırada müdür şefi çağırdı yanına. Ona bir şeyler söyledi. Biraz da para verdi eline. Tüm bunlar benden habersizmiş gibi yapılıyordu. Darbuka, keman ve klarnet sesi gittikçe yaklaşıyordu. Şef ayrıldıktan biraz sonra, tıp diye kesildi ses. İşte o an arkama dönüp baktığımda, üç kişilik çingene orkestrasının paraları aldığını ve gerisin geri gittiğini gördüm. Dalyan yine eski Dalyan'dı. Mezeler, balıklar yerli yerinde. Ama sessizliğin müziğine daha fazla izin verilmiyordu. Anladığım kadarıyla, zevksiz magandalar buranın da canına etmişlerdi. Üzüldüm. Hiçbir şey söyleyemedim. İçime attım. Sonuçta güzel bir sohbet kurulmuştu. Dalyan'ın sessiz güzelliğini bir süre de olsa yaşamış, mutlu olmuştum.

Ahmet iki dönemdir İzmir'in belediye başkanı. Rahmetlinin her şeyi İzmir. Gerçekten İzmir'e çok şey kazandırdı. En önemlisi, Körfez'i kokudan kurtardı. Bornova'dan ya da Karşıyaka'dan İzmir'e girerken burnunuzun direği kırılırdı. Pis kokudan. Onun zamanında Kordon Boyu, Karşıyaka'ya kadar yeşillendirildi. Yürüme ve bisiklet yolları yapıldı. Türkiye'de ilk şehir müzesi İzmir'de kuruldu. Fuar alanında bir kültür merkezi ve ayrıca arkeoloji müzesi açıldı. Karşıyaka ile Bostanlı arasına arabalı vapur seferleri konuldu. Şehire metro yapıldı. Toplu taşımacılık önem kazandı. Büyük kanallar içine yerleştirdiği su giderleriyle, İzmir'i sel baskınlarından kurtaran da odur. Fakir fukara dostuydu o. Herkesin derdine çare bulandı. Herkes seçim bölgesine korumalarla giderken, o halkın içinde, halkla birlikte yaşamayı severdi. Yaptıklarını ve yapacaklarını büyük bir heyecanla anlatmaktan mutlu olurdu. Onun için her şey İzmir'di.

Arada bir İstanbul'a gelirdi. İzmir'le ilgili bir iş, bir televizyon söyleşisi ya da önemli bir toplantı için. Gelmeden önce telefon ederdi.

"Abi, yarın İstanbul'a geliyorum. Akşam Çiçek'de olacağım. Arkadaşlara bir haber verirsen sevinirim. Herkesi görmek istiyorum. Çok özledim" derdi.

Ben de tüm dostlara haber uçururdum. Rahmetli Yaman, Meral, Rutkay, Nebil, Demirtaş Çiçek Bar'da buluşurduk. Uçak öncesi, iki üç saat saat özlem giderirdik. Sonra hemen İzmir'ine uçardı. Vefa adamıydı o.

Bazı günler de, Metin Akpınar onu bize bırakmazdı. O zaman da telefon eder:

"Abi, arkadaşları al. Bebek Balıkçısı'na gel. Biz Metin ile oradayız. Mutlaka bekliyoruz" derdi.

Ben de dostları toplar giderdim. Bazan sabahlara kadar orada kalır, sohbet eder eğlenirdik. Metin Akpınar'ın olduğu yerde sabah olmadan sofradan kalkılmaz çünkü. Masa ve keyif adamıdır Metin. Sohbeti tatlıdır ve sesi güzeldir. İyi alaturka bilir. Belli bir saatten sonra da alaturkaya başlar. İşte o andan sonra da, Metin'i tutmak mümkün değildir.

Ahmet'in cenazesi ertesi gün kalkacaktı. Önce Rutkay'la birlikte ev halkına başsağlığına gittik. Meral zaten oradaydı. Böyle durumlarda kendimi hiç tutamam. Zaten yüreğimdem bir şeyler koparılmış, alınmış gibiyim. Salon kapısından içeri girdiğimizde, bir koltuğa çökmüş Mine'yi gördüm. Ahmet'in vefakâr karısı Mine. Güçlükle ayağa kalktı. Tüm ısrarlarımıza rağmen, bizi görünce dayanamayıp zorla da olsa o gücü kendinde bulmuştu. Sarıldık. Artık ben de, Mine gibi gözyaşlarımı tutamıyordum. Ne müthiş bir şeydi şu apansız gelen ölüm! Hiç kabul edilir bir yanı yoktu. Hele bu yaşta. Bu kadar büyük işleri başarmışken. Ve daha nicelerini İzmir halkı için yapmaya hazırlanırken. Ve de bir sonraki gün, çok sevdiği oğlu Levo'nun (Levent'in) düğününü beklerken. Kahrol be ölüm! Ama ne söylesek boş. "Her ölüm erken ölüm" demiş ya Cemal Süreya. Ahmet'inki gerçekten erken ölüm. Elli ikisinde. Genç yaşta o mangal yüreğin birden duruvermesi. Ne acı. Bu ne çaresizlik. Ne vardı o gece Çeşme'den İzmir'e gelecek? Tüm ev halkı düğün hazırlığındayken. Kimi genetik kalp hastalığı diyor. Kimi dünürünün TIR'ında kaçak eşya bulunduğundan söz ediyor. Kimi "böylesi bir olaya dayanmadı yüreği" diyordu. Onu diyordu, bunu diyordu. Ama bir tek gerçek vardı: Ölüm. Evet...

Artık o güzel adamla, hiç birlikte olamayacaktık. Asıl gerçek de buydu işte. Mine'ye sarılmış ağlarken, tüm bunları düşünüyordum.

"Arif Abi, Ahmet ne çok severdi sizi. Adınız geçtiğinde gözlerinin içi gülerdi" dedi.

Mine'nin kollarından ayrılırken, Levo yanı başımızda bizi bekliyordu. Gözyaşlarımız sel olup aktı.

"Nasıl olur Arif Amca? Nasıl olur ya? Babam her İstanbul'a gidişinde bana hep 'Bir gün birlikte Arif Amca'na gideceğiz. Çiçek Bar'da beraber içeceğiz dostlarla' derdi. Kısmet olmadı be abi. Bir türlü birlikte gelemedik."

Levent'den zor ayrıldım. Zeynep içerideki odada fenalık geçiriyordu. Saçlarını okşadım. Söyleyecek bir şey bulamamak ne zor şey. Sessizce salondan çıktık Rutkay'la. Zaten oturacak yer de yoktu. Daha fazla dayanılacak gibi değildi. Kanada'dan gelen akrabaları, dayısı, amca çocukları, yakın dostları, çocukluk ve kavga arkadaşları evin karşısındaki pastanede toplanmışlar. Biz de Rutkay'la o sessiz kalabalığa katılıyoruz. Bir kenarda sessizce oturuyoruz. Soğuk sular içiyoruz. Yüreğimizin yangınını söndürmek için. Teker teker başsağlığı diliyor tanıdık dostlar. Levent Tanık, Erdal İzgi herkese yetişmeye çalışıyorlar. İstanbul'dan gelmiş gazeteci dostlarımı görüyorum. Yalçın Bayar, Hikmet Çetinkaya yan masada. Ve bir dolu dost. Başta Metin Akpınar, Ünal Ersözlü bizi yalnız bırakmıyor. Cenaze yarın kalkacak. İzmir sıcak mı sıcak.

Bir ara Ünal'a Dilara'nın durumunu soruyorum.

"Hastanede abi" diyor. "Daha uzun süre yatacak."

"Gidebilir miyiz?"

"Tabiî, niye olmasın?" diyor.

Hikmet, ben ve Ünal pastanedeki kalabalığı bırakıp, hastanenin yolunu tutuyoruz.

Dilara, Ünal'ın sevgili eşi. Can kardeşimiz. Daha önce Ahmet Priştina'nın kıydığı nikâhından bahsetmiştim. İşte o Dilara, bizim Ahmet'in genç ekibindendi. İzmir Fuarı'nın çalışkan müdiresi. O günden yirmi gün önce bir gün, Fuar'daki ofisinde çalışırken, Fuar'da büfe işletenlerden biri giriyor içeri. Sevgiyle bakıyor içeri giren büfeciye Dilara. Çok iyilikleri olmuş adama. İçinden kötülük geçmiyor Dilara'nın. Yanına yaklaşınca, birden çekiyor adam tabancasını. Tam başına ateş ederken eliyle karşı koymaya çalışıyor Dilara. Aynı anda elini parçalıyor kurşun. Sonra ayağını. Başına gelecek kurşunu, soğukkanlılığıyla önlemiş. Verilmiş sadakası varmış. Yirmi gündür yatıyor. Dilara. Bir eli ve bir ayağı alçılar içinde. Tavana asılı. Bizleri görünce ağlamaya başladı.

"İki gündür hiç durmadan ağlıyor" demişti Ünal.

Bir de, "Ben de yarın cenazeye geleceğim. Başkanıma son gidişinde el sallamak istiyorum. Onun arabasını gören bir yere götürün beni" diyormuş.

Doktorlar kesinlikle hareket etmemesi gerektiğini söylüyorlar-

mış. O ısrarla "gideceğim" diye tutturuyor ve ağlıyormuş. Aynı şeyleri bize de söyledi. Bizler de işin olmazlığını anlatmaya çalıştık. O hâlâ:

"Başkanıma bir el sallamamı çok mu görüyorsunuz bana?" diyordu.

Yürek parçalayıcı bir durumdu bu.

İki üzüntüyü birlikte yaşıyordum. Ünal da, biz de çaresizdik.

Hastanede Ünal'ı Dilara'yla bırakıp, Hikmet Çetinkaya'yla çıkıyoruz. Yolda, Ahmet'in dostlarının toplandığı meyhaneye uğruyoruz. Eski dostum, Kaptan Pilot Müştak da orada. Üzüm bağları kurmuş Elazığ'da. Şarapçılığa başlamış. O da Elazığ'dan gelmiş, arkadaşı Ahmet'i son yolculuğuna uğurlamak için.

Dostları sevgi ve hüzünle anıyorlar onu. Neşelerini hiç bozmadan. Ahmet hüzünden çok, neşeyi severdi. Kahkahaları çınlıyor masada.

Akşam hep birlikte Deniz Restoran'da buluşuluyor. Dedim ya, tüm işleri sevgili Levent Tanık ile Konak eski Belediye Başkanı Erdal İzgi yönetiyor. Aslında herkes bir ucundan tutmuş.

Ertesi gün tüm İzmir cenazede. Sıcak mı sıcak bir gün. Bayraklar yarıya indirilmiş. Herkesin elinde Priştina'nın posterleri. Otobüslerde, arabalarda hep o. Tüm evlerin balkonlarında onun fotoğrafları asılı. "Büyük Başkanımız Kalbimizdesin" yazılı afişler.

İzmir, İzmir olalı böylesine bir cenaze töreni görmemiş. Belediye Binası'nın önündeki meydan hınca hınç dolu. Cenaze katafalkta duruyor. Deniz Kuvvetleri Komutanı özel tören düzenlemiş.

Her kesimden insanlar doldurmuş meydanı. İşçisi, işvereni, memuru, köylüsü yollara dökülmüş. Sevgili başkanlarına güle güle demek istiyorlar. Bir insan bu kadar mı sevilir? Kalabalıkta bir gölge bulmaya çalışıyoruz Meral'le. Bir naklen yayın arabasının içine giriyoruz. Rutkay ve Metin Deniz, katafalka yakın bir yerdeler. Yüz bine yakın insan seli yollara dökülüyor. Mezarlığa gitmek için akın halinde. Yollar araçlardan kapalı.

CHP'ye iş çıktı. Ahmet'in ölümünün ertesi günü, Baykal dahil bütün parti yönetimi İzmir'e gelmiş. Belediye'ye yerleşmiş. Yerine kimi atayacaklarının hesapları yapılıyor.

Gelen yönetimin ilk işlerinden biri, hastanede yaralı yatmakta olan Dilara'yı işten çıkarmak oluyor. Başarılı genç kadının yerinde gözleri. Ahmet'in ekibi tek tek kenara alınmaya başlanıyor.

Mezarlık çıkışı, mezarlığa yakın bir yerdeki büyük bir restoranda toplanıyoruz. Rutkay, Meral, Şevket, Ragıp, Metin ve daha bir-

kaç dost Ahmet'e kadeh kaldırıyoruz.

"Yıldızlar yağsın üstüne güzel dost, sevgili kardeşim" diyorum.

Bu ölüme bir türlü razı olmuyor gönlüm. Bir türlü razı olmuyor Ahmet'im. Bir türlü razı olmuyor!

Ölümünden sonra çıkacak *İzmir Life* dergisi, Ahmet Priştina Özel Sayısı için benden de bir yazı istiyorlar. Yazıp gönderiyorum. İşte yazım:

"Türkiye İşçi Partili, Arnavut Ahmet,

Demirtaş Ceyhun yanında getirdiği uzun boylu delikanlıyı "Genç işadamlarımızdan Türkiye İşçi Partili Arnavut Ahmet" diye tanıştırdı.

Kendinden emin bir halin vardı. Resmi seviyordun. Tiyatro zaten aşkınmış. Sinema tutkun. Elinden kitap düşmezmiş.

Ama mahçup ve utangaçtın. Taşralı çekingenliği. İyi bilirim. Aynı dili konuşuyorduk. Bir süre sonra gazetelerde okudum ismini. İzmir Sanayi Odası yönetim kurulunu dağıtmışsın. Sanayicilere sosyal adalet dersi vermişsin. İşte, böyle böyle "Kızıl milyarder"e çıkmıştı adın. Türkbükü'nün bizim olduğu günleri anımsıyorum. Asker Memet'i, Altı Punto Çetin'i, Aydın Emeç'i, Fethi Naci'yi, Selahattin Hilav'ı. Yaman ve Meral Okay'lı günleri. Eda'da, Yasemin ve Oktay'ın güzel pişirilmiş dil balıklarıyla içilen rakıların tükenmeyen muhabbetlerini. Ahmet Kaya ile saz çalıp, türküler söylediğimiz, Nâzım ustadan şiirler okuduğumuz geceleri. Böyle böyle öğrendim, Rutkay Aziz'le okul arkadaşı olduğunu. Demir Karahan'ın askerdeyken senin evinde kaldığını. Eli açık, yüreği mangal, sofrasından misafiri eksik olmayan Koca Arnavut! Yaz günlerinin imbatında, Çeşme'de kimleri ağırladığını herkes bilir. İşte Behice Boran. Profesör Sadun Aren. İşte Demirtaş Ceyhun, Fethi Naci, Avni Arbaş. Koca Aziz Nesin son günlerini senin konuğun olarak geçirip, gitmedi mi dünyadan?

"Bodrum'a ha? İzmir'den geçmeden olmaz be ya."

İzmir'den geçmek, Ahmet'e uğramak demektir. Habersiz geçmek, başa bela almaktır. Bazan sürpriz bir telefon,

"Arif Abe, bu akşam saat sekizde Çiçek Bar'dayım. Dostlara da söyle."

Geldiği bir televizyon programı sonrası Çiçek Bar'a uğrayıp, hasret gidermeden İstanbul'dan gitmez. Ben olurum. Rutkay olur. Nebil olur. Demirtaş olur. Dost Ünal. Şair Ünal yanı başımızda. Ya da;

"Yarın bir işim var İstanbul'da. Akşam Meto, sen, ben, Ünal, Nebil balıkçıda olacağız. Kimseye söz verme. Biraz hasret giderelim" derdin.

Bu sohbetlerde, en çok bizlere hesap vermeyi severdin. Daha önce neleri yapacağını söyler, sohbetlerin bir sonrasında projelerden nele-

rin bitirildiğini anlatmayı severdin. Bir de İzmir'i.

En az konuştuğun şey politika. Sevmezdin. Senin işin bir şeyler yapmaktı. Ama hep bir şeyler. Halk için. İzmir için. Türkiye için bir şeyler.

Hey benim Koca Arnavut'um, Ahmet'im!

Bugünleri de mi görecektik?

Hani motorlarımızı maviliklere sürecektik?

Hani doksanımızda bile zeytin ağacı dikecektik.

Ölüme inat.

Peki, nereden çıktı bu ölüm?

Anlıyorsam Arap olayım.

Şimdi her gün evimdeki çalışma masasında, son yolculuğundan kalan, altında "KALBİMİZDESİN" yazılı resmine bakarak hüzünleniyorum.

Ama kimse kıskanmasın.

Senin gibi bir dostum olmasından da sonsuz kıvanç duyuyorum..."

Evet, benim yazdıklarım bu kadar. Priştna için, eli kalem tutan da tutmayan da, yazar olan da olmayan da, onu seven herkes bir şeyler yazdı. Büyükler de, ilkokul çocukları da. İnananlar için cennete gitti. İnanmayanlar için de; geldi, insanlık için çok şeyler yaptı. Görevini tamamladı ve uçtu gitti. Aşık Veysel'in dediği gibi.

Şaşar Veysel işbu hale,
Gah ağlaya, gahi güle,
Erişmek için menzile,
Gidiyoruz gündüz gece.

"Biz buradan gider olduk, kalanlara selam olsun" demekten başka söz kalmıyor.

Ben yine de kitabımı, Ahmet'in iki yakın dostu, benim de sevgili arkadaşlarım, şair, *Sabah* gazetesi Antalya Bölge Müdürü Ünal Ersözlü'nün şiiri ve Dünya Birleşmiş Kentler ve Yerel Yönetimler Teşkilatı başhakemi, aynı zamanda aynı teşkilatın Batı Asya ve Ortadoğu ülkeleri seçilmiş genel sekreteri olan Selahattin Yıldırım'ın "Ahmet Priştina'ya Mektuplar"ıyla bitiriyorum.

BU ŞEHİR KOCA BİR HÜZÜNDÜR

Buğulu bir yolculuğa çıktın Ahmet Ağbi
Zor işler sıkı yürek ister derdin ya
Becerdin Haziran'da genç ölmeyi

Saçlarına sonsuzlukta kar düştü
Bir şafak vaktı gittin sitemsizce
Gülümseyiş yüzünde uykuya yattı
Bak işte yine ustaca oldu ayrılık
Mevsimler mevsimleri kovalar
İzmir üşür artık her yaz gelişinde
Güzel insanların özü buruk
Boynu bükük kalır palmiyelerin
Körfez durgun, dalgalar şaşkın
Maviyle öpüşen deniz üzgündür
Gittin bu şehir koca bir hüzündür
Kadıfekale'de kara saçlar kırlaşır
Melez'de bataklıkta açmış nilüfer
Yaşlılar yaşlanır yine yalnızlaşır
Ağlar Bayraklı'da öksüz çocuklar
Vapurlara tünemiş geveze martılar
Kordelya'da kahkahanı sayıklar
Yaz gelişi âşık gün batımlarında
Buzlu rakı incinmiş durur kadehte
Ağlamaklı Kordon'da bira kızgın
Simit dökülür boyozun suçu büyür
Toprak sevgi kokar yağmurlanır
Sen gittin yalıçapkını bile uslanır
Hisarönü'nde sevdiğin şambalici
Menekşeler akasyalar dokunaklı
Arnavut öfkesindedir manolyalar
Dost yazgülleri açarken hep İzmir
Ah Priştina Alsancak'ta hatıralar
Sonbaharın son yaprakları gibidir
Vuslat tamamlanır, Simirna ağır
Ağır ağır kaldırırken gövdesini
İyon başlıktan akan mini gözyaşı
Büyülü tarih ile Agora'da toplanır
Kucaklar; sevdalu, sevgini seni
Konak meydanında derinden sızı
Zaman süzülür aynadan bıçak gibi
Yasemen kokan sokaklar da küstü
Ah Ahmet Ağbi...

İzmir, 2004

Ünal Ersözlü

Sevgili Ahmet Priştina'ya Gönderemeyeceğim Bir Mektup...

"Mâ'ni eri bu yolda melul olası değil
Mâ'ni duyan gönüller hergiz ölesi değil"

Yunus Emre

Sevgili Ahmet,

Sana, bilinen yollarla gönderemeyeceğim bir mektup yazıyorum...

Bu "tipik" bir mektup olmayacak anlaşılan.

Biraz ortak anı, biraz kopuk kopuk ve uçuşan düşünce kırıntıları, bir hayli söz, şiir çevirileri ve çokça özlemle yüklü olacağa benzer.

Sevgili Ahmet,

Bu mektubu yazma yerine, İzmirliler ve yaman ekibinle birlikte şiirleştirdiğin kentinin Kordon boyunda – son yıllarda sık sık yaptığımız gibi – seninle keyifli bir yürüyüşe çıkmayı ne kadar isterdim, bilemezsin.

Senin o çekici, dimdik duruşun ve yer titreten, dalga büyüten sevimli kahkahaların; benim her zamanki başıbozuk ve fazla sivil halimle size takılmalarım; Zekeriya'nın sevecen Anadolu delikanlısı ve "Devlet" ciddiyeti karışımı duruş ve yürüyüşü ile bize yol gösterme çabalarını nasıl unuturum, nasıl özlemem, nasıl...?

Hele sevgili Mine'nin saatlerce emek verip "sevgi sosu" ile pişirdiği nefis pastırmalı kuru fasulyesinin bizi beklediğini bilmek; o sevimli yuvanızda Levent ile Zeynep'in bizleri, kısa da olsa, canlı ve sıcak kucaklamalarına tanıklık...

Ya kentlilerinin seni her gördüklerinde gösterdikleri heyecan, ilgi, sevgi ve dostluk...

Bir de, biraz asık ve utangaç yüzüne rağmen, bitmez tükenmez enerji, beceri ve gizli sevecenlikle dolu Hasan Fehmi Mani Bulvarı'na uğradığımızı düşün.

Sevgili Ahmet,

Kara haber tez ulaşır derler. Beyrut'ta düştü "taş sözcük, hâlâ çarpmakta olan göğsüme": Sen bu dünyadan göçmüşsün?

İlk uçakla döndüm hüzün, keder ve acı dolu kentine... O ne ilgi, ne sevgi ve yas seli tanırım!

"Acının Halleri"ni, sevdiklerini kaybetmenin amansız kederini iyi bilirsin sevgili Ahmet... (Genç yaşında babanı, daha sonraları bir çok

yakın dostunu kaybettin.)

Önce, kesin bir red, durumu kabul etmeme ile başlarsın.

Sonra; öfke, kızgınlık, giderek uzlaşma çabaları, pazarlıklar,ardından çöküntü ve oradan (erken çıkabilirsen) istemeye istemeye "kabul"e doğru yol alırsın.

Hiç de kolay değildir bu yolculuk...

Çünkü "Keder bir merdivendir. Seni kaybettik bir kez".

Biz de benzeri aşamalardan geçtik:

T.S. Eliot gibi:
"Bilmezdik hiç ölümün bunca insanı
perişan ettiğini...
Ve herkesin ayaklarının uçlarına
dikeceği gözlerini..."

A. Akhmatova'nın çığlığındaki:
"Bu acının karşısında dağların eğildiğini,
koca nehirlerin akmaz olduğunu"

Biz de W. H. Anden'in istediği gibi:
"Bütün saatleri durdurduk, telefonları kestik, köpek havlamalarını önledik..."

Dylan Thomas gibi:
"Nazikçe gitmeni istemedik o karanlığa
Kızdık, öfkelendik ışığın kararmasına"

Rilke misali haykırdık:
"Sesimiz duyulsun diye
Melekler Katından..."

Sevgili Ahmet, biz bir yana, ya sen neler hissettin?

Haiku şahı Bashō'ya katılarak:
"Tarla kuşu
öter durur gün boyunca
ve gün bir türlü yetmez ona"
mı dedin?

Yoksa, Al-Ma'arri gibi:

"Vücuttan ayrılan ruh
yakınır geride bıraktığı hâtıraya.
Uçarken yaralanan güvercin
Çevirir boynunu üzüntüyle ve görür
Geride bıraktıklarının perişan halini"
mi gördün?

Muhtemelen Yüce Gyatso'nun:
"Her ayrılık yeniden birleşmenin verilmiş sözüdür" dizesini hatırladın. Ya da Meksika'da Dünya Birleşmiş Kentler ve Yerel Yönetimler Teşkilatı Yönetim Kurulu sırasında (hani senin ilk katıldığın toplantıda oybirliğiyle Anayasa Komisyonu başkanı seçildiğin) karşılaşıp hemen diyaloğa girdiğimiz Kızılderililerin eski Büyük Şefi Suquamish'in:
"Ölüm yoktur.
Sadece bir dünya değiştirme söz konusudur"
Bilgece sözü mü aklına geldi?

Ne gelir elden!...

Ölümü dillendirmek, evcilleştirmek, onu "tabu" olmaktan çıkarmaya çalışmaktan, ölümün "mutlak egemenliği"ne karşı direnmekten başka, ne gelir?

Dylan Thomas ne güzel söylemiş:

"... Ve ölümün egemenliği olmayacak...
Sevenler, sevilenler yitirilse de sevgi kaybolmayacak"

Varoluşun ayrılmaz bir parçası, hayatın "onsuz olmaz" bir gerçeği değil mi ölüm? Çok mu yabancısıyız onun?

Yaşarken sık sık karşılaşmıyor muyuz onunla?

Öyle ise, nedir bu ürküntü, nedendir bu ölümün "mağrurlanmasına" karşı çekingenlik ve korku?...

Büyük John Donne yüreklendirmiyor mu bizi?
"Mağrurlanma ölüm, her ne kadar
kimileri seni görkemli ve ürkütücü bulsa da
sen öyle bir şey değilsin...

Kısa bir uyku sonrası, sonsuza dek uyanacağız,
Ve artık ölüm yok olacak, ölüm
Sen öleceksin, sen..."

İnsanoğlu ilerleyen çağlar içinde birçok korkusunu yenmedi mi, birçok putu kırma tabusunu kaldırmadı mı?

Eğer ölüm hakkında, ne öncesinde, ne ölüm anında, ve ne de sonrasında
Düşünemiyorsak, onunla bir diyaloğa giremiyorsak, bunu ne zaman yapacağız?

Ahmet'çiğim,
Nedir gerçekten şu ölüm denen şey?
Kuşkusuz sen bizden iyi biliyorsun artık onu...
Ölen kimdir? Şu saatleri durduran veya bir saate takılıp kalan...
Geride ne kalır?
Geride kalanların hali nicedir?
"Ölüm sorunu"nun insanoğlunun düşüncesinde çok özel bir yeri olduğu tartışılmaz. Oldukça karmaşık ve çokça özel, kişisel...
Bilindiği gibi, insanın ölüm karşısındaki duruşu çağlar boyu çok değişmiş ve evrilmiştir. Bunların tekrarında yarar yok...

Ya bizim çağımızda – çok hızlı ve yüksek teknolojiyle yaşanan bir zamanda – nasıl bakacağız bu olguya, bu gerçeğe?...

Belki de ölüm, sadece bir geri çekilmedir varoluştan... Belki de büyük bir hafiflemedir. Bir kopuştur... Radikal bir kopuş. Belki de gerçek bir "hicret" tir. Ya da uzun bir yolculuğa çıkıştır, hedefi bilinmeyen...

Doğal olarak, yaşamın temel bir ögesidir. Ama mahzun ve esrik bir öğe (en azından geride kalanlar açısından, değil mi?)...

O, hem kaçınılmaz bir gerçek, hem de hayatın tamamlayıcı gücüdür. Yeniden doğuşu (türü ne olursa olsun) hep içinde barındırır.
Peki göçenler nereye giderler, acaba bizden ne kalır geriye?

"Yarım kalmış bir rüya

Nereye gider
Şu kelebekler?"
Diye sormuyor mu Ichumu?

Shelly gibi, kaybettiklerimizi doğa ile bütünleşmiş olarak görebiliriz, algılayabiliriz belki de. Onların sesini, varlığını doğanın tüm müziğinde duyabiliriz: Gök gürlemesinden kuş şakımalarına, bitkilerden taşlara, karanlıktan aydınlığa uzanan...

Ya da her iki dünyadaki hayatlarımızı yerkürenin sürekli dönüşümleri içinde görebiliriz: sonbahar geldiğinde onu serbest, özgür bırakmak zamanıdır; kışı ise, bahardaki yeniden doğuş izleyecektir. Kim diyor her şey yok olmak zorunda? Zaten, tümden yok oluş olanaklı değildir.

Öyle ise ne kalır bizden geriye?
Burada, rivayet muhteliftir. Kimileri anılar der; kimileri ürünler, yaratılar. Kimileri varoluş karşısında duruş der...

Ben, P. Larkin'e katılarak;
"Bizden geriye kalan tek şeyin 'sevgi' olduğuna katılıyorum."

Ne dersin?
"Sevenler için zaman bir sonsuzluk" değil midir?

Hem, W. Blake gibi
"Biz bu dünyaya, kısa bir an için
sevginin baş döndürücü ışınlarına
katlanmayı öğrenmeye gelmedik mi?"

Ya ulu İbn Arabi
"Sevgi dinine inanırım ben.
Benim dinim sevgidir.
Kervanlar beni nereye sürüklerse sürüklesin
Sevgidir benim dinim ve imanım"
demiyor mu?

Sevgili Ahmet,

Ben bu güç konuda tahmin edebileceğin gibi, şiire; onun "kaybetme ve anma sanatı" koluna sığındım.

İnsanlar konuşmayı güç, zor bulduklarında, bir şiirin doğrudan dili (müzik de böyledir sanıyorum), birçok kişinin acısını, şaşkınlığını, ça-

resizliğini seslendirebilir... Onların ortak sesi olabilir. Bu tür bir çabaya girmek, bu alanda şiir okumak, yazmak ya da çevirmek, kuşkusuz insanın yarasını tekrar açabilir, depreştirebilir. Ancak, bu herkese açık ortaklaşa deneyimin yoğunluğu, sözcükler herkes için konuşurken birçok insanı birbirine daha çok yakınlaştırabilir. Acımızın, kederimizin yükünü paylaştırabilir. Onu daha çekilir kılabilir, diye düşünüyorum.

Anmak, iyilikle ve güzellikle hatırlamak, acıya, kedere karşı ciddi bir denge, karşı-ağırlık oluşturur hep...

Anarak hayatlarımızı zenginleştirdiğimiz gibi, anarak kaybettiklerimizi de bizimle yaşatıyoruz...

Aslında göçenlerimiz, yaşayanlar kadar canlıdırlar bizim için, çok kez... Kuşkusuz bunu onlara inandırma şansımız yok... Onlar bize sık sık ziyarete gelirler. Ama biz... onlara henüz gidemiyoruz.

Sevgili Ahmet,

Sevdiklerimizin, dost ve yakınlarımızın bizden önce ölmemeleri ve özellikle "erken" ölmemeleri ne iyi olurdu bilemezsin. Seninkisi hem çok erken, hem de zalimce!..

"Bilgeliğe ilk adımın
Ölümlü doğduğumuzu bilmek"
olduğunu biliyoruz.

Şu Budist metnin büyük bir gerçeği yansıttığı doğru:

"Doğan ölecek,
Toplanan dağılacak,
Yapılan bozulacak ve
Yukarıdaki aşağı inecektir."

Ya yüce Mevlana:

"Kederlenme. Kaybettiğin her şey
başka bir biçimde geri döner hep.
Anne sütünden beslenen çocuk
Bak şimdi şarap içiyor işte..."
demiyor mu?

Bütün bunlar ve daha niceleri doğru.
Ama gene de "kaybetmeyi" kabullenmek çok zor.

"Peki sence biz ne yapalım şimdi? Ne yapalım bundan böyle?" (T. S. Eliot)

R. Char'a kulak vererek:
"Fırtınanın en şiddetli anında, bizi yatıştıracak bir kuşun, bir bilinmeyen kuşun ortaya çıkmasını" mı bekleyelim?

Yoksa, C. Vallejo'yu dinleyip:
"Ne kadar kısa yaşadım!
Doğumum çok yeni;...
Neden şimdi doğdum.
Neden henüz yaşamadım" mı diyelim?

Ya da Louise Glück'ün:
"İnsanlara sessizliği ve karanlığı sevmek öğretilmelidir"
görüşüne mi katılalım?
Ne yapalım?

Sevgili Ahmet,

Sana uzun süre "uzaktan yakın" oldum. Son beş altı yıl da yakından dost. Dostluğu sana anlatmaya gerek yok... Sadece bir anı canlandı: Bu dünyada bitmeyen haksızlık, adaletsizlik ve acılara çözüm aramak üzere Dünya Sosyal Forumu'nu 2003 Avrupa Forumu Toplantıları için Paris'te bulunduğumuz sırada, birbirimizi Fransa'nın en tarihi lokantalarından birinde ağırlarken, Voltaire'in gerçek dostlar masasında yer bulmamıza nasıl şaşırdığımızı ve üstadın: "Bu dünyanın tüm ihtişamı bir dost değerinde değildir" sözünün bizi nasıl heyecanlandırdığını...

Kuşkusuz koca Yunus Emre'yi de unutmamıştık orada:

"Kimse halim bilmez benim
Benim ilim dost ilidir" deyişiyle...

Sevgili Ahmet,
Peki ya "Diğer Taraf"'tan ne haber?

Kazancakis gibi:
"Telaş, tedirginlik ve beklentilerden uzak,
hiçbir çekinmen olmadan, nihayet sonunda
özgür müsün?

Yoksa Lorca misali:
"Ben ne dünya istiyorum,
ne rüya, ne de kutsal ses,
sadece özgürlüğümü ve insani
sevgimi istiyorum" mu diyorsun?

Belki de T. Yuan Ming'i, o bitmez tükenmez yorgunluğunun içinde bir türlü katılamadığın "Cuma Akademisi" davetimizi düşünüp, bir an için hatırlıyorsundur:
"Hayat var. Öyleyse ölüm de olacak.
Kişi erken ölebilir. Hayat zaten yeterince güç ve uzundu...
Tek bir pişmanlık: Dünyadaydım.
Dostlarımla içtim. Ama yeterince değil."

Acaba, genç yaşında aramızdan ayrılan şair Jane Kenyon çok mu iyimser bir tablo çiziyor:

"Buraya gelir gelmez
Çaresizlik ve ürküntüden kurtuldum.
Burada insanın aynada kendi gözünü
Yakalama telaşı yok artık.
Kötü kitaplar yok, plastik yok,
Sigorta primleri yok ve
Hastalık ta yok kuşkusuz.
Ve yoksulluk ta yok artık bizimle..."

* * *

Sevgili Ahmet,
Mektubumun sonuna yaklaşırken, Robert Burns'un "Bir Dosta Kitabe" sine bir "benzetme" yapmama izin ver lütfen:
"İzmir'de içten, sevecen, dürüst ve güzel bir insan yatıyor;
İnsan dostu, hak dostu,
Yaşlı dostu, gençlik sevdalısı,
Gönlü erdemle ısınmış,
Kafası deneyim ve bilgiyle donatılmış,
Eğer başka bir dünya varsa kesinlikle cennettedir,
Eğer yoksa, bu dünyada yapabileceğinin en iyisini yaptı."

Her belde onun beldesi, her insan onun yakınıydı.
O, "İzmir'in Kavakları" nı çok severdi. Ama ne "yapraklarının dö-

külmesine", ne de "konaklarının yakılmasına" gönlü razı olmazdı...

Sen de sanki şimdi şu anonim ağıtı söylüyorsun bize:
"Mezarımda durup ağlama öyle;
Ben orada değilim. Ben uyumuyorum.
Ben esen bir rüzgârım.
Ben, karda parıldayan elmasım.
Ben, yeşeren tohum üstündeki güneşim.
Ben nazik göz yağmuruyum.
...
Mezarımda durup ağlama öyle;
Ben orada değilim. Ben ölmedim."

Sonsuz özlem ve sevgilerimle, şimdilik hoşça kal...

Selahattin
Beyrut, İzmir, Paris, İstanbul, İzmir
haziran-temmuz-ağustos 2004

DK DOĞAN KİTAP

Arif Keskiner

ELBETTE ÇİÇEK

Arif Keskiner... Renkli bir kişilik. Ve onun kaleminden anıları. Kimler yok ki bu anılarda. Türkân Şoray'dan Kadir İnanır'a, Kemal Sunal'dan Şener Şen'e, Yaşar Kemal'den Duygu Asena'ya, Yılmaz Güney'den Ahmet Kaya'ya, İsmet Ay'a, Yaman Okay'a, Özcan Özgür'e, Adnan Polat'a, herkes arzı endam ediyor. Ya hiç bitmeyen Sezen Aksu'lu hikâyeler...Politikacıları da unutmamış Arif Keskiner, Fındık Kralı Lokman Kondakçı'nın film yaptığı dönemlerde onunla çalışan, senaryo yazıp, asistanlık yapan, bugünün ANAP Genel Başkanı Erkan Mumcu, SESAM'ın kuruluşunda büyük emeği geçen Mesut Yılmaz ve Ahmet Piriştina.
TRT'ye TRT dışından yapılan ilk dizi film "Bay Alkolü Takdimimdir"in yapım macerası. Senaryosunu Attilâ İlhan'ın yazdığı *O Sarışın Kurt*'un Hollywood serüveni. Ve Bodrum... Dünü bugünü. Sıradan, kendi halinde bir sahil köyü olan Türkbükü'nün, sosyetenin mekânı haline gelişi... Ve zamansız ölümler.
"Yine mi güzeliz, yine mi Çiçek, Arif Abi" diyenlere "Elbette Çiçek" diyor Arif Keskiner.

Renkli simalar, can alıcı olaylar, ünlülerin bilinmeyen hikâyeleri... "Çiçek Arif"in kaleminden

Arif Keskiner 1938'de Adana'nın Osmaniye ilçesinde doğdu. İlk okulu ve orta okulu Osmaniye'de okudu. İstanbul Sultanahmet Ticaret Lisesi'ni, ardından İstanbul Yüksek Ekonomi ve Ticaret Okulu'nu bitirdi. Yayınevi müdürlüğü, kitapçılık, spor yazarlığı, İsveç'te muhabirlik ve bulaşıkçılık, fotoroman yapımcılığı, senaristliği ve yönetmenliği, film prodüktörlüğü gibi sayısız işte çalıştı. Kendi adına yaptığı on bölümlük "Anadolu Uygarlıkları" belgeselinden sonra iflas etti. 1984'te Sıraselviler'deki yazıhanesinde, herkesin "Çiçek Bar" ya da "Arif'in Yeri" dediği, tüm sinemacıların ve sanatçıların uğrak yeri olan Sinema Sevenler Derneği Lokali'ni açtı. 22 yıldır bu ünlü mekânın işletmeciliğini yürüten Arif Keskiner'in, *Çiçek Gibi* (2002) ve *Yine mi Çiçek* (2003) adlı iki kitabı daha var.

Geri
6.00
Kültür

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SKB 0033446 UTY

ISBN 975-293-488-9

18 YTL